PĂRINTELE TEOFIL PĂRĂIAN

Gânduri bune pentru gânduri bune (Editura Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1997). Volumul este publicat aici cu ajutorul lui Gabriel Alexe

Precuvântare

Totdeauna la noi românii, şi, evident, nu numai la noi, credincioşii au simţit nevoia, în efortul lor spre desăvârşire, de a avea un duhovnic care să-i îndrume spiritual. Nu e vorba doar de duhovnicul care să spovedească şi să împărtăşească, ci de „maestrul spiritual", „directorul de conştiinţă" cum ar spune apusenii, în stare să conducă conştiinţa fiecăruia, neîncălcându-i libertatea, ci oferindu-i sfaturi, dându-i exemple şi rugându-se lui Dumnezeu pentru el şi cu el (Costion Nicolescu, **Să ne protejăm duhovnicii**, în „Alfa şi Omega", supliment al ziarului „Cotidianul" de vineri, 16 august, 1996, p. 1). Nevoia aceasta s-a manifestat mai cu putere după ieşirea noastră din lunga perioadă de dictatură a celor fără Dumnezeu, când lumea, şi mai ales tinerii, n-au putut, decât cu greu şi în taină, să apeleze la duhovnici. Iată de ce în condiţii de libertate, setea duhovnicească se manifestă acum cu putere, impresionând şi înmărmurind chiar pe toţi cei care urmăresc fenomenul religios.

Unul din duhovnicii noştri – şi nu sunt mulţi aceia care, pe bun merit, pot fi numiţi astfel – s-a pus la dispoziţia credincioşilor doritori de îndrumare spirituală. Acest duhovnic este, fără îndoială, părintele Teofil Părăian de la mănăstirea „Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus. Cu mult sârg şi dăruire de sine, la aşezământul călugăresc de care şi-a legat viaţa, dar şi pretutindeni în ţară unde este solicitat, el împărtăşeşte din cunoştinţele adunate, din înţelepciunea împrumutată de la alţi duhovnici, din experienţa dobândită pe parcursul anilor, din darul primit de la însuşi Dumnezeu, tuturor celor care i se adresează. Unii din cei care l-au solicitat cu mult sârg şi cărora el le-a răspuns cu deosebită dragoste sunt **studenţii timişoreni** constituiţi în asociaţia purtând numele prescurtat de **ASCOR.** Pe parcursul anilor din urmă, aceşti zeloşi studenţi pe care părintele Teofil i-a vizitat des şi cărora

le-a vorbit precum nimeni altul, i-au adunat cuvântările rostite, transcriindu-le de pe casetele audio, şi acum le-au încredinţat editurii Mitropoliei Banatului spre imprimare.

Imprimăm deci, în volumul de faţă, cuvântările adresate de părintele Teofil studenţilor care au participat la taberele de muncă şi rugăciune organizate la Schitul Poşaga, cu nădejdea că răspundem unor reale nevoi duhovniceşti. În felul acesta, cei care l-au ascultat direct pot să remarce ceea ce au auzit pe viu, alţii, care nu s-au bucurat de acest privilegiu, vor putea să afle şi ei lucruri care să le îmbogăţească sufletul. Ca unul care îl cunosc pe părintele Teofil de mulţi ani, mulţumesc lui Dumnezeu că m-a ajutat să contribui cu cât de puţin la publicarea acestei cărţi menită să răspundă unei nevoi profunde a tinerilor noştri, în aceeaşi măsură tuturor credincioşilor atât de doritori să urce treptele scării ce duce spre cer.

*† **Nicolae***
Mitropolitul Banatului

Părintele Teofil Duhovnicul

În întreaga ţară, în rândurile credincioşilor şi nu numai ale lor, este cunoscută mânăstirea „Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus.

Majoritatea oamenilor o ştiu sub numele de mânăstirea „Sâmbăta”. Numele de mânăstirea „Brâncoveanu” i-a fost dat de al doilea ctitor al ei, mitropolitul Nicolae Bălan, întru amintirea celui ce a ridicat această mânăstire în jurul anului 1700, voievodul martir Constantin Brâncoveanu, domnitorul de atunci al Ţării Româneşti, „boier vechi şi domn creştin” cum îl numeşte balada şi cum a rămas în conştiinţa populară până astăzi.

Mânăstirea e cunoscută ca locaş de rugăciune, loc binecuvântat de Dumnezeu, oază de linişte – „picior de plai şi gură de rai”, dar şi ca loc de alinare a suferinţelor, de tămăduire trupească şi sufletească, de întărire a credinţei, sporire a nădejdii şi izvor de dragoste, şi aceasta prin călugării şi mai ales prin duhovnicii ei. Şi e normal să fie aşa deoarece mânăstirile sunt locaşuri în care îşi duc viaţa călugării, oameni ce în căutarea şi apropierea de Dumnezeu încearcă şi trebuie

să fie mereu cu un pas înaintea celorlalţi credincioşi.

A rânduit Dumnezeu ca mânăstirea de la Sâmbăta să fie cunoscută şi prin părintele Teofil, cunoscutul ei duhovnic, unul din marii duhovnici ai neamului nostru. Când spui „Mânăstirea Sâmbăta" te gândeşti la părintele Teofil, iar când spui „părintele Teofil" sigur nu-l poţi despărţi de mânăstirea de la Sâmbăta, al cărei vieţuitor este.

Părintele Teofil s-a născut într-un sat în apropiere de Sibiu, numit Topârcea, din părinţi plugari, fiind cel mai mare dintre patru fraţi. Şi-a început viaţa conştientă ca nevăzător, ceea ce înseamnă că s-a născut nevăzător; între 1935-1940 a urmat o şcoală specială la Cluj pe care a fost nevoit s-o întrerupă doi ani din cauza războiului, apoi a făcut o clasă la o şcoală specială la Timişoara după care, între anii 1943-1948 a urmat liceul, pe atunci Colegiul „Diaconovici" din Timişoara, liceu pentru văzători. Între 1948-1952 a urmat Institutul Teologic din Sibiu luându-şi licenţa în teologie. La mânăstirea Sâmbăta a venit la 1 aprilie 1953 şi în acelaşi an a fost tuns în monahism de mitropolitul Nicolae Bălan. În 1960 a fost hirotonit diacon în mod excepţional de mitropolitul Nicolae Colan iar în 1983 a fost hirotonit preot de Înalt Prea Sfinţitul Antonie Mitropolitul Ardealului. În 8 septembrie 1988 a primit treapta de Arhimandrit.

Acum părintele **e în mânăstire de 43 de ani** şi stă, cum spune, într-un loc unde „îi place", tot el numind mânăstirea: „Poarta cerului", „Tinda Raiului", „Casa lui Dumnezeu" şi „Locul împlinirilor", bucurându-se că Dumnezeu l-a ales şi l-a primit să stea într-un astfel de loc.

Duhovnic pentru monahi şi mireni

Se ştie că marii noştri duhovnici se găsesc în general în mânăstiri, aceste „Case ale lui Dumnezeu" fiind locuri de o mai mare prezenţă a Duhului lui Dumnezeu, locuri deasupra cărora şi în care mai mult ca în alte părţi pluteşte Duhul lui Dumnezeu. La mânăstiri vin de cele mai multe ori oameni mai mult sau mai puţin împovăraţi de păcate pentru a se despovăra de ele şi a se umple de Duhul lui Dumnezeu. În această lucrare credincioşii sunt conduşi, ajutaţi de duhovnici, mai ales în Sfânta Taină a Spovedaniei, duhovnicii fiind aşa cum le spune şi numele, oameni care-l poartă şi-l împărtăşesc pe Duhul Sfânt tuturor celor dornici de despătimire şi îndumnezeire.

Cei ce vin în acest scop la mânăstirea Brâncoveanu întreabă de obicei de părintele Teofil. El, deşi lipsit de vedere, este luminat, este luminat de Dumnezeu cu lumina cunoştinţei pe care el este gata s-o împărtăşească tuturor celor ce o caută. Părintele este căutat deci pentru a împărtăşi lumina, pentru că este un om al bucuriei, un om gata să-i facă şi pe alţii să se bucure. Părintele Teofil e căutat şi pentru felul în care îl înţelege şi îl prezintă pe Dumnezeu. Şi acest Dumnezeu e „milostiv şi iubitor de oameni", are „milă şi îndurări", îl aşteaptă mereu pe fiecare fiind gata să-l „miluiască şi să-l mântuiască". Dumnezeu, aşa cum îl înţelege părintele Teofil, este de fapt Dumnezeu cel propovăduit de Biserică, cel prezentat de sfintele slujbe, care aşteaptă pe fiecare pentru că „dragostea Lui faţă de cel mai mare păcătos e mai mare decât dragostea celui mai mare sfânt faţă de El".

A. **Duhovnic pentru călugări**

Înainte de a arăta ce înseamnă părintele Teofil pentru majoritatea credincioşilor, trebuie să ne oprim la relaţia lui de duhovnic cu fiii sufleteşti din mănăstirea al cărei membru este.

Părintele Teofil este duhovnicul obştei mânăstirii. Fiind acum la vârsta unei depline maturităţi duhovniceşti el are deja formată o vastă privire de ansamblu asupra însemnătăţii monahismului, asupra modului în care trebuie să se comporte cineva care vrea să meargă pe această cale, are o metodă de lucru, nişte principii pe care le cere respectate de toţi cei ce vor să vieţuiască în mănăstire şi care în fond nu sunt doar ale lui ci sunt ale Bisericii. Am afirmat deja că părintele are mare încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în iubirea Lui faţă de noi dar părintele insistă pe faptul că Dumnezeu iartă pe cel care se pocăieşte, pocăinţa însemnând părăsirea păcatului, afirmă cu tărie că Dumnezeu e dispus şi se bucură să primească pe oricine cu condiţia, însă, ca acesta să rupă cu viaţa de păcat de mai înainte şi „**să ducă o viaţă pe care să o poată binecuvânta Dumnezeu şi pe care o binecuvântează de fapt**".

Ca duhovnic al mânăstirii, părintele îi primeşte pe toţi monahii ce în lupta duhovnicească vor să fie povăţuiţi de dânsul. Din păcate, în condiţiile destul de libertine ce se constată astăzi chiar şi în mânăstiri, neexistând o constrângere, mulţi îl evită pentru a vieţui după bunul lor plac, lucru ce duce la scăderea nivelului duhovnicesc-moral din

mânăstire, la scăderea prestigiului monahismului. Cei care vor să fie îndrumaţi de părintele Teofil trebuie să ştie că ei urmează să împlinească ceea ce le cere duhovnicul, că el trebuie ascultat, că un călugăr trebuie să asculte nu să negocieze în problema ascultării. Cei îndrumaţi de părintele Teofil trebuie să fie nelipsiţi de la sfintele slujbe, trebuie să-şi împlinească datoriile la locurile unde sunt puşi, să nu facă nimic fără binecuvântare, să lucreze oriunde sunt puşi ca pentru Dumnezeu, **„să facă fiecare lucru ca ultimul din viaţă şi singurul prin care se mântuiesc”**. Astfel, toţi cei care sunt sinceri în relaţia lor cu duhovnicul, toţi care îi urmează sfaturile nu se poate să nu ajungă la bine. Se şi constată că, în mânăstire, cei ce sunt iubitori ai rugăciunii, cei care-şi împlinesc corect datoriile sunt în general tocmai aceia care se spovedesc la părintele Teofil. Ceilalţi, de obicei, îl evită sau, în cazul în care dânsul le atrage atenţia pentru ceva, sunt gata a spune nu că le vrea binele ci că are ceva cu ei. Părintele chiar afirmă că dacă cineva e prieten cu el, acela e „om cumsecade”. Spune mai întâi despre sine că e „om cumsecade” şi o spune şi despre prietenii lui – monahi sau mireni. Am ţinut să menţionez acest lucru care unora le-ar părea o lipsă de smerenie. **Părintele Teofil însă vrea să fie realist, iar smerenia lui şi a altora consideră că nu trebuie să fie afirmarea unor lucruri de cele mai multe ori necrezute chiar de cel care le spune, ci smerenia trebuie să izvorască din adevăr. Spre exemplu: nu trebuie să ne afirmăm ca fiind smeriţi, ci să fim fără a ne afirma sau, mai corect, spre exemplu, când ne spunem numele nu să adăugăm şi „păcătosul” pentru a arăta smerenie, ci să-l spunem doar corect, neînsoţit de alte cuvinte ce nu fac parte din el şi dacă avem păcate să le mărturisim şi să ne pocăim pentru ele în faţa lui Dumnezeu, nu a oamenilor (precum odinioară fariseii – aspru mustraţi pentru aceasta de către Mântuitorul).**

Încă un lucru ce îi miră pe mulţi: Părintelui Teofil nu-i este teamă că nu o să ajungă în rai. Şi nu-i este teamă nu pentru că ar face nişte lucruri excepţionale care l-ar îndreptăţi să meargă în rai, nu, ci pentru că duce o viaţă corectă, se raportează la Dumnezeu ca la Dumnezeu, face ce depinde de El şi este conştient că neputinţele, lipsurile noastre le completează marea iubire a lui Dumnezeu, care ne iubeşte mai mult decât putem noi înţelege. E o concepţie dătătoare de

nădejde pentru noi toţi, o concepţie izvorând din intimitatea cu Dumnezeu încă din viaţa aceasta.

Părintele Teofil mai este şi un om al unui mare echilibru. Nu urmăreşte nici pentru el nici pentru alţii performanţe, lucru care de multe ori urmărit duce la mândrie, ci doreşte trăirea unei vieţi pe care să o poată binecuvânta Dumnezeu. Nu e împotriva performanţelor, dar ştie că ele sunt pentru oameni de performanţă iar aceştia nu sunt cei mai mulţi, ci sunt dintre cei puţini.

Cu toată această deschidere, rezultatele părintelui nu sunt excepţionale. Sigur, rolul lui e mare în cazul în care cineva se lasă îndrumat, sfătuit de dânsul, dar e foarte mic, chiar inexistent în cazul când cineva îl ocoleşte. Iată aşadar valoarea duhovnicului redusă la putinţa de preţuire a ei de către ceilalţi, iată că pe om nu-l poţi ajuta decât dacă el vrea să se lase ajutat. Cu toate neajunsurile însă, părintele Teofil având o personalitate puternică se impune nu numai în conştiinţele celor ce-l ascultă, ci de multe ori şi, desigur, mult mai încet, şi în ale celorlalţi, influenţa sa simţindu-se în viaţa întregii mânăstiri.

B. **Duhovnic pentru mireni**

Cum deja am afirmat, când cineva din afară vine la mânăstire pentru folos duhovnicesc, pentru spovedanie, întreabă de obicei de părintele Teofil. El singur primeşte cu bucurie pe toţi cei care vin şi se bucură să-i ajute pe toţi cei care-l solicită.

Dacă părintele are o mare deschidere în vederea monahismului în ce priveşte viaţa călugărilor, aceeaşi deschidere se constată din partea sfinţiei sale şi în ce priveşte pe laici. Părintele se străduieşte să-i înţeleagă pe mireni în situaţia lor de oameni care trăiesc în familie şi societate având răspunderi faţă de acestea. El ştie că mirenii au o altfel de viaţă decât monahii şi trebuie trataţi ca atare. Nu li se pot cere laicilor lucrurile pe care le fac călugării, cum de fapt nici invers nu se întâmplă.

Celor ce vor să fie îndrumaţi de el în cele ale credinţei, părintele le pretinde totuşi o viaţă creştină adevărată, o reală relaţie cu Dumnezeu, le pretinde un program din cinci puncte pe care cineva respectându-l este angajat în relaţia cu Dumnezeu.

Primul punct de program e **prezenţa la biserică, la Sfânta**

Liturghie în duminecì şi sărbători, pentru că acolo ne aflăm în cuprinsul împărăţiei lui Dumnezeu, ne împărtăşim de binecuvântările Lui, date nouă prin mijlocire preoţească, slujim împreună cu slujitorii sfinţiţi, aducând lui Dumnezeu cântare şi închipuindu-i pe heruvimi, fiind de fapt şi împreună cu ei, pentru că în biserică fiind împreună cu ceilalţi creştini ne putem ruga împreună, întărim comuniunea noastră întreolaltă şi cu Dumnezeu constituindu-ne ca Trupul cel viu al lui Hristos, pentru că în biserică, în timpul sfintelor slujbe, suntem în „**Cerul cel de pe pământ”**, ne pregătim pentru atmosfera din veşnicie, pregustăm bunătăţile viitoare. Cineva care nu merge la biserică nici nu e considerat de părintele la „credincioşi”, iar dacă cineva vrea să fie credincios, trebuie neapărat ca în „Ziua Domnului” să fie acolo unde vrea Dumnezeu să fie. Se înţelege că cei bolnavi care nu pot împlini această obligaţie sunt scutiţi de ea.

„Să începi ziua cu Dumnezeu şi s-o sfârşeşti cu Dumnezeu” este al doilea punct al programului care concret înseamnă **rugăciuni de dimineaţă şi rugăciuni de seară**, aici incluzând şi rugăciunile înainte şi după mese. Aceasta pentru că în momentele principale ale zilei credinciosul să se pună în faţa lui Dumnezeu şi sub protecţia Lui, să ştie că tot ce face este cu ajutorul lui Dumnezeu, că tot ce are vine din darul lui Dumnezeu. Când nu se poate mai mult, cel puţin un minim de cinci minute acordate lui Dumnezeu, oricât de „grăbit” sau „ostenit” ar fi omul, nu-i prea mult. Dacă cineva crede în Dumnezeu nu se poate să nu aibă şi un timp anume pentru Dumnezeu.

Al treilea punct este „**citirea a doua capitole din Noul Testament în fiecare zi**”, pentru că nu are cineva putinţa de a se raporta la Dumnezeu fără a şti ceva despre El, despre modul în care poate intra în legătură cu El.

„**Rugăciunea de toată vremea”** e al patrulea punct al programului. Aceasta pentru că omul e o fiinţă gânditoare şi toate ale omului pornesc de la gândul omului. Pentru că nu noi ne mântuim ci Hristos ne mântuieşte, cerem aceasta printr-o rugăciune scurtă: „**Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă pe mine păcătosul** (păcătoasa)”, rugăciune pe care o repetăm mereu în minte încercând să o unim cu respiraţia pentru ritmizare.

Al cincilea punct este **„Postul” după rânduiala Bisericii**

Ortodoxe, care se face în vederea disciplinării noastre interioare, disciplină ce o urmărim şi prin rugăciunea de toată vremea.

Cu acest program părintele mai conjugă şi un îndreptar de viaţă pe care îl dădea **părintele Arsenie Boca** şi care e format din cinci puncte: 1. „Oxigen" adică viaţă dusă într-un aer cât mai curat, 2. „Glicogen" – se referă la o hrană raţională. 3. „Somn" – părintele Arsenie, având şi cunoştinţe medicale, spunea că avem nevoie de cel puţin șase ore de somn continuu în 24 de ore pentru a putea lucra la capacitatea noastră reală. 4. „Să-ţi păstrezi hormonii" – adică să duci o viaţă sexuală corectă nefăcând risipă de energie sexuală şi 5. „Să ai concepţie de viaţă creştină" – adică, viaţa să ţi-o pui în slujba lui Dumnezeu după rânduiala Bisericii Ortodoxe.

O dată cu acestea şi pe lângă ele părintele Teofil cere credincioşilor să se îmbunătăţească prin **Sfânta Spovedanie**, să ocolească toate pricinile de păcătuire şi mai ales să părăsească păcatele în orice chip ar fi ele. În legătură cu spovedania, le cere credincioşilor să se spovedească de cel puţin patru ori pe an, afirmând mereu că „**nu are încredere în spovedania făcută doar o dată pe an"**, de multe ori poate doar ca obicei religios. Celor râvnitori părintele le recomandă spovedanie şi, dacă duc o viaţă superioară, împărtăşanie cât mai deasă. El nu insistă prea mult pentru o împărtăşanie deasă ci aşteaptă o dorinţă a oamenilor de a duce o viaţă superioară, de a se curăţii de patimi, el vrea ca oamenii să se spovedească şi împărtăşească nu dintr-o modă religioasă ci dintr-o dorinţă fierbinte de a fi mai buni şi de a se uni cu Hristos.

Celor ce vin cu păcate grele, cu patimi, părintele nu le dă canoane aspre sau ani mulţi de canonisire, ci cere în primul rând părăsirea păcatelor şi o viaţă după voia lui Dumnezeu. După ce omul s-a schimbat în bine, părintele îl dezleagă ştiind că şi Dumnezeu îl iartă şi nu cere o pocăinţă pentru toată viaţa ci o bucurie din credinţă, din încrederea în bunătatea lui Dumnezeu. **Chiar în ce priveşte pocăinţa, părintele este pentru o pocăinţă cu bucurie, cu încredere în bunătatea lui Dumnezeu care „se bucură de un păcătos care se pocăieşte mai mult decât de 99 de drepţi care n-au nevoie de pocăinţă".**

Părintele Teofil şi tinerii

Între monahi şi mireni părintele acordă o mare importanţă tinerilor, iubeşte tinerii şi e iubit de ei. Se spune că prietenii sunt cam la fel de buni sau de răi, asta înseamnă că părintele e cam la fel de tânăr ca tinerii pe care-i iubeşte şi, dacă asta nu se poate în ce priveşte vasul de lut ce se învecheşte, se poate şi este o realitate în ce priveşte sufletul.

Părintele Teofil se bucură mult de tineri, se bucură pentru că tinerii sunt modelabili. Un bătrân deja a devenit ceea ce este, pe când un tânăr urmează să devină, are un suflet tânăr, are capacitatea de a se depăşi şi de a se dărui şi poate fi modelat.

În condiţiile create de revoluţia din 1989 părintele Teofil e căutat de un număr de tineri mereu în creştere, tineri doritori să vieţuiască orientându-se după Evanghelia lui Hristos, doritori să-şi pună viaţa în slujba lui Hristos.

La cererea tinerilor, îndeosebi a studenţilor, părintele cutreieră asemenea unui apostol toate marile oraşe ale ţării, ţinând conferinţe în care le prezintă diferite teme din punct de vedere creştin, le prezintă viaţa creştină, bucuria, împlinirea dintr-o viaţă dusă în comuniune cu Dumnezeu, le răspunde la toate întrebările şi frământările lor, le dă sfaturi în ce priveşte viaţa religioasă pe care ei trebuie să o ducă într-o lume care se orientează după principii necreştine. Părintele nu crede că cei care ascultă conferinţele reuşesc să reţină şi apoi să pună în practică mult din ce li se spune, dar se bucură când vede entuziasmul celor care îl aşteaptă, merge peste tot cu bucurie în speranţa că şi puţinul ce va rămâne din ce el seamănă poate va da rod şi în aceea a întăririi în credinţă a ascultătorilor. Mulţi din aceşti ascultători îl caută apoi pe părintele la mânăstire, vin pentru a se spovedi, pentru a-şi orienta viaţa după Hristos.

Duhovnicul către duhovnici

E frumos a vorbi despre anumiţi oameni despre care poţi spune multe lucruri frumoase. Am văzut multe recomandări ale părintelui Teofil către oameni. Dar oare ce ar avea de spus el către fraţii lui, chivernisitori de suflete, către duhovnici.

Mai întâi le-ar spune că trebuie să fie ceea ce se cheamă, adică

duhovnici, asta însemnând oameni purtători şi împărtăşitori de Duhul Sfânt, nu simpli funcţionari bisericeşti şi pentru a fii duhovnici reali să-şi pună întreaga viaţă în slujba lui Dumnezeu şi a oamenilor, să se debaraseze de orice L-ar împiedica pe Duhul Sfânt să sufle în şi din el.

Le-ar mai spune că pentru a spovedi şi îndruma pe alţii corect trebuie ca mai întâi să se spovedească ei înşişi, să-şi aibă ei înşişi duhovnici de care să asculte.

Pentru a reuşi să facă o spovedanie care să ducă la împuţinarea păcatelor, să urmărească a da credincioşilor încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în faptul că El vrea să-i ridice din cădere, să nu dea canoanele doar ca pedepse, ci pentru a-l ajuta pe penitent să se cureţe de rele, să dea canoanele ca şi atunci când şi le-ar da lor sau celor apropiaţi lor, să fie buni şi să-L prezinte pe Dumnezeu ca Tată iubitor, dar să nu dezlege acolo unde nu se împlinesc condiţiile dezlegării, unde nu se părăseşte păcatul, unde Dumnezeu sigur nu dezleagă pentru că atunci nu vor împuţina ci vor înmulţi păcatele. Duhovnicii să ducă ei înşişi şi să pretindă şi credincioşilor lor să ducă o viaţă creştină, să aibă un comportament orientat după Dumnezeu, să se poarte în toată vremea şi în tot locul aşa cum s-ar purta Hristos dacă ar fi în situaţia lor. În cazul în care duhovnicii vor şti cu adevărat şi se vor strădui să-i ajute pe credincioşi să se despătimească, dacă între părinţii duhovniceşti şi fiii sufleteşti va exista o comuniune, sigur că vor fi creştinii mai buni.

Concluzii

Părintele Teofil este un om al bucuriei. Se bucură mult de darurile aduse de credinţa în Dumnezeu. Totuşi, mulţumirea lui, în ce priveşte roadele aduse de activitatea lui de duhovnic, nu este prea mare. Are conştiinţa că seamănă în pământ pietros. E drept, sunt oameni care ajungând la el reuşesc să îşi schimbe viaţa, să trăiască creştineşte, dar aceştia sunt, totuşi, puţini. Cei mai mulţi ajung la mânăstire împinşi de necazurile de care ar dori să scape, dar nu vor să se schimbe, se plâng, cer alinare, dar nu pot elimina pricinile greutăţilor ce de multe ori se găsesc în viaţa lor supusă păcatelor. Concluzia părintelui Teofil este că nu poţi ajuta pe cineva dacă nu se lasă el ajutat. Nu poţi schimba pe nimeni, schimbarea o poate face

Dumnezeu dacă şi omul e deschis, însă nici Dumnezeu nu schimbă pe cineva cu forţa, cu atât mai puţin un om. Sfatul ar fi ca oamenii să se lase îndrumaţi, ajutaţi, să dorească să se **„depăşească şi să se dăruiască”**, să se încadreze în rânduiala Bisericii, să fie sinceri cu Dumnezeu, cu ei înşişi şi cu duhovnicii lor.

Tuturor, părintele Teofil, le spune că din relaţia cu Dumnezeu izvorăşte fericirea, că din credinţa adevărată izvorăşte bucurie, că Dumnezeu stă şi ne aşteaptă pe fiecare să intrăm şi să ne veselim la ospăţul credinţei.

Ieromonah SERAFIM GHEORGHE PĂTRUNJEL

Părintele Teofil – icoană a intervalului

Orice miracol îl înţelegi după ce se stinge irevocabil. Înrădăcinaţi în huma melancoliei, nu mai ştim să trăim cu intensitate decât amintirea. Pare că judecăm întotdeauna înălţimea dragostei prin comoţia despărţirii. E deconcertant modul în care ratăm marile întâlniri cu prezentul, sub un spectru paseist continuu, înecaţi în retorica crizei şi revendicarea disoluţiei actualităţii. Sub umbra Tradiţiei, parcă, nu mai e chip să scrutăm prezentul: printr-o înnăscută aplecare defetistă, glisăm pe certitudini vagi, recuzând cu un aer decrepit-sapienţial existenţa, hic et nunc, a excepţionalului.

Ca români am ştiut întotdeauna să proslăvim, cu asupra de măsură, posteritatea: în perimetrul nostru, moartea converteşte orice existenţă în valoare. Aici, discursul este mereu encomiastic iar empatia, naiv disimulată. Poarta admiraţiei noastre este deschisă, aproape grotesc, numai spre cimitir. La noi orice demers etic pare a fi restaurativ, orice cuvânt evocator – un gen al necrologului, orice învingător – un adormit întru Domnul.

Conştienţi de această ruşinată demisiune, e timpul, credem, să ne desfacem inima spre modelele vii. Iar viul trebuie privit nu ca fapt biologic, ci ca prezenţă personală, fereastră al rostirii şi actanţă a rostuirii, cum ar fi spus Noica. Această prezenţă, într-o debordantă efervescenţă, înaripată arătare şi căutată trecere, se regăseşte inconfundabil într-un bărbat religios: părintele Teofil.

Bătrânul acesta, cu chipul rumen şi pletele dalbe, robust, surâzător, agil şi hâtru, ascunde neîndoios o taină. Nefirescul său e dincolo de handicapul congenital (nevederea) sau de condiţia sa activă: ieromonah. Numit „duhovnic al ASCOR-ului”, ori „avvă coborât din Pateric” (pr. Galeriu), părintele Teofil vieţuieşte într-o preacunoscută mănăstire de la poalele Făgăraşilor. Atunci când vine printre noi aduce cu sine ascuţimea crestelor, fragranţa coniferelor şi tăria apei de munte, într-un cuvânt, boarea prospeţimii. Întemeiat de rugăciune, luând ca scut pravila, monahul de la Sâmbăta arde veşnic în cuvânt. Nu poate fi nicio întâmplare în faptul de-a fi fost botezat cu numele ucenicului cel iubit, Ioan, luând apoi, în chip minunat, numele iubitorului de Dumnezeu: Teofil.

Vedetă a serilor duhovniceşti, producător de adevărate spectacole, mereu oportun, părintele a refuzat debuşeul publicistic crispat, rămânând aproape necunoscut în spaţiul cultural extra-eclesial. În aceasta nu citim, însă, nicio invalidare: lăsându-se mai degrabă „cules”, părintele Teofil a ieşit ca un învingător, parcă fără să vrea. Trebuie spus din capul locului că părintele Teofil este, înainte de orice, o stare de spirit. Inalienabilitatea logosului scris, livrescul în general, pare să nu-l pună în valoare; şi totuşi, noi o ştim: parafrazându-l pe Heidegger, am spune că doctrina adevărată îi este „nerostitul” din rostirea sa. Omiletica erudită pe arie bisericească, competenţa exegetică, experienţa monastică, nu acestea îi aduc mai întâi pe credincioşi în sălile de conferinţe. Senin, spontan, ironic (în sens mai mult socratic decât patristic), părintele Teofil e un „zoon gelastikon” aservit pe deplin aproapelui. Surâsul îi este de copil, nostalgiile – nevinovate, naivitatea – candidă. Omnipotenţa sa conjuncturală, această dominare pe orizontală, care-l îmbucură trist („cuvântul meu e sământă pe pământ pietros”) se datorează numai parfumului risipit cu gratuitate neselectivă. Însă dincolo de euforia născută epidermic, puţini o ştiu, părintele este abandonat cu condescendenţă: „Cereţi de la mine blagoslovenie atât cât sunt aici”. Sărbătoarea sa lăuntrică, şi, prin ea, jubileul proximităţii sale, concreşte pe un program paideic lipsit de relaxări şi comodităţi. Tot ceea ce primim în predica sa, dar mai ales în conferinţele susţinute decontractat şi afabil, e fructul unei ortopraxii nevăzute: asceză

continuă, fără crispare şi asperităţi, dar sinuoasă şi tensionată. Părintele este convingere, în primul rând, pentru că este trăire; de aceea şi atunci când rosteşte truisme sau banalităţi, rămâne spumos şi pregnant. Cuvântul este investit cu tărie numai prin articulare fiinţială. Totul pare întemeiat: sfaturile sunt însoţite de o mimică deferentă, sancţiunile – de o intonaţie adecvată, glumele – de un zâmbet complice. Fiinţa sa este mereu într-o necuprinsă îmbrăţişare; aceasta aduce cu sine, inefabil şi întru preaplin, infinitul dragostei.

Monahul care recită poezii nupţiale este înconjurat ocrotitor, pretutindeni, de tineri. Aflaţi într-o nealterată osmoză, părintele – şi tocmai el – le arată calea spre lumină. Nu este întâmplătoare această apropiere, şi nici neutră semnificant. Învăţătura-i sădită printre semeni vine spre ilustrarea unei subiacente înrudiri: printre altele, părintele Teofil, unei tradiţionale filosofii sepulcrale a Părinţilor, (pr) opune reflecţia asupra vieţii. Departe de ameninţările tanatologice, străin de spaima paralizantă, părintele Teofil devine el însuşi, pentru tineri, un model ontologic. Detaşat de clişeele scorţoase şi prăfuite ale coreligionarilor săi (şi, implicit, ai noştri), reticent la unele reflexe călugăreşti, părintele Teofil este absolvent al Facultăţii echilibrului. E neîndoielnic pentru cei care-l cunosc, în sensul tare al cuvântului, că s-a născut pentru a lărgi relieful uman al creştinismului dreptmăritor. Infinitului pneumatic al Ortodoxiei i-a corespuns mereu o plenară diversitate sub raport caracterial: de la Avva Antonie cel Mare până la Cuviosul Siluan Athonitul, sau de la părintele Cleopa la André Scrima străbaţi, într-un fel, aceeaşi albie inepuizabilă: alteritatea e o bucurie, diferenţa un privilegiu. În această minunată felurime se cuvin citite şi cele mai insolite afirmaţii ale părintelui, care, la o adică, se vădeşte un desăvârşit mărturisitor şi apologet al învăţăturii Mântuitorului.

Credem cu tărie că părintele Teofil va rămâne un ipochimen atemporal plasat mereu în interval: între itineranţă şi sedentarism, între rigoarea patristică şi elasticitatea bunului simţ ţărănesc, între înţelepciunea populară şi rodajul intelectual, între ingenuitatea scenică şi un diafan histrionism asumat, între discursul perifrazat şi sentinţa ireductibilă, între licenţă şi inovaţie, între certitudine şi neprihănită şovăială, la toate aceste interstiţii se întrupează chipul pacificat al unui bătrân care se încăpăţânează să rămână veşnic tânăr.

MIHAI NEAMŢU

Notă asupra cărţii de faţă

Cartea de faţă cuprinde cuvântări pe care le-am ţinut la Schitul Poşaga, din Eparhia Alba Iulia, cu prilejul a două tabere studenţeşti, de rugăciune şi de muncă, organizate de Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi din România „A.S.C.O.R.”, din Timişoara, în a doua jumătate a lui august 1995 şi în a doua jumătate a lui iulie 1996.

Temele pentru cuvântări le-am ales eu însumi, iar cuvântările le-am ţinut liber. Ele au fost imprimate pe casete şi apoi copiate în scris, de către studenţii Sorin Mariş şi Ovidiu Hârceagă, care s-au gândit ca aceste cuvântări să fie publicate într-o carte. În acest sens, s-au adresat Înalt Prea Sfinţitului Nicolae, Mitropolitul Banatului, la care au găsit bunăvoinţă, aşa că s-a putut ajunge la tipărirea cuvântărilor mele de la Poşaga.

Dat fiind faptul că temele alese de mine au fost prezentate în cuvântări libere, în expunerile mele apar multe digresiuni şi repetări. Am considerat că e bine ca acestea să fie cuprinse şi în carte, – atât pentru motivul că nu toţi cititorii citesc întreaga carte, cât şi pentru faptul că pe cititori, în cazul de faţă, îi consider mai mult ascultători decât cititori: ascultători asemenea celor de la Poşaga.

Notez aici şi faptul că, la verificarea textelor copiate de pe casete m-am considerat unul dintre cititori şi dintre ascultători şi am avut mare bucurie din multe din afirmaţiile ce se fac în cuvântări. Sper ca bucurie şi folos să aibă, din cuvântările mele, adresate studenţilor, toţi cititorii, fără deosebire, de aceea trimit această carte la propovăduire, nu înainte de a-l mulţumi lui Dumnezeu pentru această realizare, şi nu înainte de a mulţumi tuturor celor ce au contribuit ca această carte să existe şi să poată fi trimisă la propovăduire. Mă cuprind pe mine însumi în „gândurile bune”, destinate „pentru gânduri bune”, pe care le ofer Mântuitorului nostru, cu rugămintea să le înmulţească şi să le facă lucrătoare în sufletele cititorilor şi în viaţa lor de zi cu zi.

Arhimandritul Teofil Părăian, din Mănăstirea Brâncoveanu

de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov

Ortodoxie şi Liturghie

Cuvioase părinte, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, cu cuvântarea aceasta intitulată „Ortodoxie şi Liturghie” încep un şir de cuvântări pe care le voi ţine în zilele următoare până vineri inclusiv. Mâine va fi o cuvântare intitulată „Liturghia, sărbătorire cuprinzătoare”, miercuri va fi o cuvântare, tot dimineaţa: „Prea Sfânta Treime şi Sfânta Liturghie”, joi dimineaţa va fi o cuvântare intitulată: „Binecuvântările Sfintei Liturghii”, iar vineri dimineaţa va fi ultima cuvântare în legătură cu Sfânta Liturghie ţinută de mine aici şi anume intitulată „Îndemnuri de la Sfânta Liturghie”.

Aşadar începem cu „Liturghie şi Ortodoxie” sau cu „Ortodoxie şi Liturghie”, e de fapt acelaşi lucru. Pentru a putea vorbi despre Ortodoxie şi Liturghie trebuie mai întâi să precizăm noţiunile de Ortodoxie şi de Liturghie, ce înseamnă Ortodoxie şi ce înseamnă Liturghie şi ce legătură este între Ortodoxie şi Liturghie.

Cuvântul „ortodoxie” înseamnă dreaptă mărire. Este un cuvânt grecesc, un termen grecesc, care nu s-a tradus în limba noastră ci a rămas aşa cum este în limba greacă, dar însemnătatea lui pentru noi, ca să înţelegem şi noi ce înţeleg grecii care au creat acest termen, este „dreaptă mărire”. Noi ne numim pe noi înşine ortodocşi ca să ne deosebim de ceilalţi creştini care nu sunt ortodocşi, ci sunt, zicem noi, eterodocşi. Ce înseamnă eterodox? Străin de Ortodoxie, străin de dreapta mărire.

Ortodoxia ca dreaptă mărire se revarsă în aducerea de mărire lui Dumnezeu, deci noi suntem ortodocşi pentru că aducem dreaptă mărire lui Dumnezeu şi dacă nu aducem dreaptă mărire nu suntem ortodocşi. Şi ceilalţi creştini aduc mărire lui Dumnezeu, dar nu mărirea cea dreaptă, pentru că nu au credinţa cea dreaptă. Cei care, de pildă, nu cinstesc pe Maica Domnului, nu pot avea dreaptă mărire pentru că nu au dreaptă credinţă. Ori noi ca cinstitori ai Maicii Domnului avem dreaptă mărire pentru că facem legătura între Domnul Hristos şi Maica Domnului, mama Domnului nostru Iisus Hristos. Şi aşa mai departe, nu stărui acum în amănunte. Sigur că se pot aduce multe lucruri care mărturisesc dreapta mărire pe care o avem noi.

Cuvântul „ortodox” a avut circulaţie în Răsărit în special după despărţirea Bisericii la 1054, între catolici şi ortodocşi. Până la 1054 Biserica s-a numit catolică şi grecii se numesc pe sine şi astăzi catolici în înţelesul că credinţa aceasta e o credinţă care e peste tot. Şi cuvântul catolic este de fapt tot de origine greacă însă pentru că cei din Apus s-au numit pe sine catolici, aşa cum sunt ei astăzi, adică despărţiţi de credinţa ortodoxă, ca să nu se facă confuzii între catolicii din Apus şi catolicii din Răsărit, cei din Răsărit nu s-au mai numit catolici ci s-au numit ortodocşi, cu dreaptă mărire.

Cine zice „ortodox” ştie ce zice, adică zice creştinii care nu sunt de credinţe străine de Ortodoxie ci sunt aşa cum suntem noi, cu credinţa ortodoxă, cu dreaptă mărire. Sigur că pentru a avea dreaptă mărire trebuie să ai dreaptă credinţă. Nu poţi să ai dreaptă mărire dacă nu ai dreaptă credinţă. Deci, ori zicem drept măritori creştini, ori zicem drept credincioşi creştini, în realitate e acelaşi lucru în două înfăţişări. La slujbă, de pildă la Sfânta Liturghie, se spune: „Pe voi pe toţi, dreptmăritorilor creştini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”. S-ar putea spune foarte bine: „Pe voi pe toţi, ortodocşilor creştini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”. Prin urmare noi ne definim ca ortodocşi, ne numim ortodocşi, drept măritori, şi ne manifestăm ca ortodocşi prin ceea ce are Ortodoxia ca specific, adică prin ceea ce e reprezentată Ortodoxia.

Cea mai de căpetenie etichetă a Ortodoxiei este Sfânta Liturghie. Cuvântul „liturghie” este tot de origine greacă şi înseamnă „lucrare publică” aşa că liturghie după cuvântul acesta, – după cuvântul grecesc considerat ca „lucrare publică”, pentru că asta înseamnă „liturghie” – se socoteşte că fac toţi aceia care fac lucrări de folos, lucrări spre binele oamenilor, lucrări de conducere de exemplu. Liturghie, după cuvântul acesta de lucrare publică, face şi un conducător de corabie, tot liturghie face, dar nu liturghia în înţelesul în care o avem noi în vedere.

În româneşte când zici „liturghie” te gândeşti la un singur lucru şi nu te gândeşti la o lucrare publică, ci te gândeşti la o slujbă şi anume la slujba cea mai de căpetenie din Biserica Ortodoxă care se numeşte Liturghie. „N-am luat parte la Sfânta Liturghie” să zicem, dacă zice

cineva aşa, înseamnă că nu merge la slujba cea mai de căpetenie a Bisericii, sau „am luat parte la Sfânta Liturghie" înseamnă că am luat parte la acea slujbă în cuprinsul căreia Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, pâinea şi vinul anume pregătite, se prefac, la rugăciunea preotului prin darul lui Dumnezeu, în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu care se împărtăşesc credincioşii. Asta este Liturghia.

În limba franceză, cuvântul „liturghie" se traduce cu – are ca termen – cuvântul „liturgie" şi nu înseamnă numai Liturghie, şi mai ales nu înseamnă Liturghia ci înseamnă toată slujba Bisericii, toate laudele, cele şapte laude. Deci ei când spun „liturgie" spun slujbele Bisericii de fiecare zi, cele şapte laude, la ei toate sunt „liturgie", după cuvântul „liturgie" sau liturghie cum zicem noi. Ortodocşii francezi au şi ei Liturghie cum avem noi, şi Liturghia aceasta se numeşte „Liturgie Eucharistique".

De ce s-a ajuns în limba franceză la această exprimare, „liturgie" şi „Liturgie Eucharistique", liturghie şi Liturghie Euharistică? Pentru că toate slujbele Bisericii ne pregătesc pentru Liturghie, Liturghia nu e desprinsă de celelalte slujbe ale Bisericii, ci e împreună cu slujbele Bisericii aşa încât cineva care vrea să slujească Sfânta Liturghie trebuie să participe şi la celelalte slujbe ale Bisericii ca să se poată pregăti pentru cea mai înaltă slujbă a Bisericii, pentru Sfânta Liturghie.

Îmi aduc aminte că într-un an, sunt de atunci vreo cincisprezece ani cred, prin 1980-1981, nu mai ştiu exact, eram diacon şi am fost la mănăstire la Prislop, pe lângă Haţeg, unde e înmormântat părintele Arsenie Boca, şi a venit un părinte, părintele Caliopie Georgescu care era exarh al mănăstirilor din Mitropolia Olteniei din Arhiepiscopia Craiovei şi a fost rugat să facă Liturghie. Atunci preotul mănăstirii nu era disponibil, şi el a acceptat să facă Liturghie dar a zis că pentru a putea face Liturghie trebuie să se mai facă o dată Utrenia pentru că el nu a fost la Utrenie şi să participe şi la Utrenie ca să poată face Liturghie. Utrenia se făcuse seara. Şi dimineaţa el a rugat pe maicile de la Prislop că dacă vor să facă Liturghia să repete încă o dată Utrenia ca să fie şi el la Utrenie. E o conştiinţă ortodoxă lucrul acesta. Adică e o pregătire, e o îndatorire, şi el aşa a motivat că vrea să se facă încă o dată Utrenia, ca să fie şi el acolo, zicând aşa, că pentru conştiinţa lui.

Conştiinţa aceasta trebuie să ne-o formăm toţi credincioşii. Sigur că în realitate, în viaţa socială, nu toţi oamenii au posibilitatea să ia parte la slujbele Bisericii, la Utrenie, la Vecernie, sunt împrejurări care într-adevăr îi împiedică, dar conştiinţa ortodoxă trebuie să ne oblige să luăm parte la slujbele Bisericii ca să avem vrednicia de a lua parte la Sfânta Liturghie, la Liturghia Euharistică. Concluzia aceasta o scoatem foarte bine din faptul că în limba franceză există termenul „liturgie" pentru toate slujbele şi termenul „Liturgie Eucharistique" pentru Liturghia propriu-zisă.

Sfânta Liturghie este cea mai de căpetenie slujbă a Bisericii şi este lăsată în esenţa ei de către Domnul nostru Iisus Hristos. Domnul nostru Iisus Hristos la Cina cea de Taină a luat pâine în mâinile Sale, a binecuvântat, a frânt, a dat ucenicilor şi a zis: „Luaţi mâncaţi, acesta este Trupul Meu care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor". După aceea a binecuvântat paharul cu vin şi a zis: „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor". Aceasta este esenţa Sfintei Liturghii şi de fapt Domnul Hristos cu acel prilej a şi zis: „Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea" (Luca 22, 19-20).

Întru pomenirea jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos se face Sfânta Liturghie. Aşadar Sfânta Liturghie este întemeiată de Domnul Hristos, bineînţeles nu aşa cum se prezintă astăzi. Sfânta Liturghie aşa cum se prezintă astăzi este alcătuită de Sfântul Vasile cel Mare şi de Sfântul Ioan Gură de Aur. De cele mai multe ori noi facem Sfânta Liturghie care ne-a rămas de la Sfântul Ioan Gură de Aur, bineînţeles cu unele modificări care s-au adăugat în decursul veacurilor. Noi spunem însă că Sfântul Ioan Gură de Aur a alcătuit Liturghia, nu sută la sută aşa cum o avem noi, dar în esenţă, în temelia ei, Liturghia pe care o avem noi astăzi este făcută de Sfântul Ioan Gură de Aur sau de Sfântul Vasile cel Mare.

Două Liturghii se fac în Biserica ortodoxă: Liturghia Sfântului Vasile cel Mare se face numai de zece ori pe an iar Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur se face de cele mai multe ori, iar în timpul postului pregătitor pentru Sfintele Paşti, în Postul Mare, se face şi o Liturghie care nu e deplină şi se numeşte „Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite", deci e o Liturghie la care nu se sfinţesc Cinstitele Daruri ci

sunt sfinţite la o Liturghie deplină, la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare sau la Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur. Sfântul Ioan Gură de Aur a avut în vedere şi Liturghia Sfântului Vasile, Sfântul Vasile a avut în vedere Liturghiile dinainte de el, Liturghia Sfântului Iacob, şi le-au alcătuit aşa cum au fost luminaţi de Dumnezeu pentru contemporanii lor şi au rămas de atunci în general neschimbate aşa cum le avem noi astăzi.

Sfânta Liturghie este slujba la care Cinstitele Daruri se prefac în Trupul şi Sângele Mântuitorului pentru împărtăşirea credincioşilor. Avem în vedere la Sfânta Liturghie pe Dumnezeu şi pe oameni. Pe Dumnezeu care ne dă posibilitatea să avem Cinstitele Daruri, să avem Trupul şi Sângele Mântuitorului, să avem Sfânta Euharistie pentru împărtăşirea credincioşilor şi îi avem în vedere pe credincioşii care doresc să se împărtăşească cu Cinstitele Daruri prefăcute în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu „dumnezeieştile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereştile, de viaţă făcătoarele, înfricoşătoarele lui Hristos Taine". Sfânta Liturghie, aşa cum este în Biserica noastră Ortodoxă, în Biserica dreptmăritoare, are trei părţi: o parte pregătitoare care se numeşte Proscomidie, o parte la care pot participa şi credincioşii încă nebotezaţi numiţi „cei chemaţi" sau „catehumeni" – până la „Câţi sunteţi chemaţi ieşiţi" şi această parte se numeşte „Liturghia cuvântului" – iar împărtăşirea care se face în cadrul acestei Sfinte Liturghii este împărtăşire prin cuvânt şi anume prin Evanghelia care se citeşte. Şi apoi urmează Liturghia Euharistică propriu-zisă la care nu pot lua parte cei care nu sunt dreptmăritori creştini ci numai dreptmăritorii creştini, numai ortodocşii, numai cei botezaţi. Şi cei care se pregătesc pentru botez în Biserica Ortodoxă sunt socotiţi într-un fel tot ortodocşi dar într-o categorie care nu le dă voie să ia parte la Sfânta Liturghie propriu-zisă, la Liturghia Euharistică, ci numai la Liturghia cuvântului. E o rânduială a Bisericii noastre în care se pune în evidenţă importanţa Sfintei Liturghii, adică nu orice credincios e vrednic să ia parte la Sfânta Liturghie, Sfânta Liturghie fiind o slujbă mai presus de lumea aceasta, este o slujbă care aduce cerul pe pământ. Biserica în general este considerată ca „cerul cel de pe pământ", având în vedere biserica drept locaş de închinare. Sfânta Liturghie este împărăţia lui Dumnezeu pe pământ, şi de aceea ca

să luăm parte la Sfânta Liturghie, la împărăţia lui Dumnezeu de pe pământ trebuie să avem o vrednicie anume, trebuie să fim curăţiţi de relele care ne-ar face nevrednici de Sfânta Liturghie. De aceea la Sfânta Liturghie în vechime nu aveau voie să ia parte cei nebotezaţi, catehumenii, cei chemaţi, şi nu aveau voie să ia parte la Sfânta Liturghie cei care erau în stadiul de pocăinţă, care nu se puteau şi împărtăşi. Toţi credincioşii care luau parte la Sfânta Liturghie aveau cumva obligaţia să se împărtăşească cu Sfintele Taine, cu Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi atunci se considera că numai aceia care se pot împărtăşi pot lua parte la Sfânta Liturghie. Lucrurile n-au rămas aşa în istoria Bisericii din neputinţa omenească şi Biserica a admis să ia parte şi cei care sunt în stadiu de pocăinţă pentru că nu mai există o categorie, o ceată, a celor ce se pocăiesc, sau mai multe cete din cei care se pocăiesc şi care nu intrau în biserică ci stăteau în pridvorul bisericii la sfintele slujbe. Lucrul acesta Biserica l-a desfiinţat în istorie şi atunci a rămas că toţi credincioşii ortodocşi pot să ia parte la Sfânta Liturghie dar fiecare în conştiinţa lui trebuie să ştie care este situaţia lui şi cum anume trebuie să se pregătească pentru a se face vrednic de Sfânta Liturghie.

Dacă nu avem în vedere lucrurile acestea înseamnă că coborâm Sfânta Liturghie şi pentru noi devine o slujbă obişnuită ca şi slujbele celelalte. Şi celelalte slujbe sunt importante, însă sunt importante ca pregătitoare pentru Sfânta Liturghie, iar Sfânta Liturghie este cea mai însemnată dintre sfintele slujbe, dar nu desprinsă de celelalte slujbe – și în cazul acesta Sfânta Liturghie în Ortodoxie ocupă locul cel mai de căpetenie – și de aceea am zis că eticheta Bisericii Ortodoxe este Sfânta Liturghie. Orice slujbă ortodoxă este o etichetă a Bisericii Ortodoxe dar mai presus de toate, cel mai bine reprezintă Ortodoxia Sfânta Liturghie.

Comorile Ortodoxiei, comorile credinţei noastre sunt sfintele slujbe prin existenţa lor şi prin conţinutul lor. Sfânta Liturghie este un fel de rezumat al celorlalte sfinte slujbe în înţelesul că în Sfânta Liturghie se prezintă evenimentele de mântuire care ţin de viaţa ortodoxă, de viaţa Bisericii Ortodoxe. Tot ceea ce s-a făcut pentru noi, pentru mântuirea noastră, se înfăţişează pe scurt în cuprinsul Sfintei Liturghii, aşa că Sfânta Liturghie în cele din urmă este cea mai

reprezentativă slujbă a Bisericii noastre, şi este cea mai reprezentativă slujbă, şi prin conţinut, şi prin rostul ei. Prin conţinut – prin ceea ce se spune, prin rostul ei – prin faptul că la Sfânta Liturghie se sfinţesc Cinstitele Daruri, şi prin scopul ei – ca cei credincioşi să se poată împărtăşi cu Sfintele Taine ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Noi considerăm Sfânta Liturghie ca împărăţia lui Dumnezeu pe pământ în înţelesul că la începutul ei se spun cuvintele: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". Deci avem în vedere că în faţa noastră se desfăşoară împărăţia lui Dumnezeu, avem în vedere faptul că se face aici pe pământ lucru ceresc, în „cerul cel de pe pământ", avem în vedere faptul că la Sfânta Liturghie noi îi închipuim aici pe pământ pe cei din ceruri. Cuvintele: „Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească de la noi să o lepădăm. Ca pe Împăratul tuturor, să-L primim pe Cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngereşti. Aliluia, aliluia, aliluia", sunt cuvinte din care înţelegem că participând noi la Sfânta Liturghie nu mai suntem doar oameni obişnuiţi, oameni păcătoşi aşa cum ne ştim noi, ci suntem şi închipuitori ai fiinţelor cereşti care stau în apropierea lui Dumnezeu şi-l aduc mărire lui Dumnezeu, îi închipuim pe Heruvimi.

Şi, la Sfânta Liturghie, avem posibilitatea să spunem cuvinte îngereşti: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta". Sunt cuvinte din cer aduse pe pământ şi le spunem şi noi. Avem apoi posibilitatea să-i aducem mărire lui Dumnezeu răspunzând la ecfonisele de la Sfânta Liturghie în care Îl avem în vedere pe Dumnezeu ca Cel „Căruia I se cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea", ca pe Cel ce are „stăpânire, împărăţie, putere şi mărire", ca pe Cel ce este „bun şi iubitor de oameni", ca pe Cel ce este „milostiv şi iubitor de oameni", ca pe Cel ce este „Sfânt" şi „sfinţirea noastră" şi toate acestea ni le pune în faţă Sfânta Biserică în Sfânta Liturghie. Şi noi răspunzând la aceasta mărturisim că avem încredinţarea că trebuie să-i aducem mărire lui Dumnezeu şi Îi aducem mărire lui Dumnezeu după puterea noastră, fiecare dintre noi atâta cât putem noi să aducem. Din toată mărirea lui Dumnezeu Îi aducem atât cât putem noi să-l aducem şi gândul acesta că Dumnezeu e bun şi milostiv şi iubitor de oameni, că e sfânt, că e sfinţirea noastră trebuie

să ne dea dorinţa ca să fim preamăritori de Dumnezeu întrucât Ortodoxia este cu preamărire adusă lui Dumnezeu.

O viaţă ortodoxă trebuie să fie o viaţă care prelungeşte Sfânta Liturghie în viaţa socială, în viaţa de toate zilele, în înţelesul că la Sfânta Liturghie se spune: „Cu pace să ieşim" şi credincioşii răspund: „Întru numele Domnului", ceea ce înseamnă că şi după Liturghie trebuie să fie o Liturghie, adică o slujbă de preamărire a lui Dumnezeu şi o slujbă de transformare a naturii, de transformare a vieţii noastre, de transformare a simţirii noastre, de transformare a fiinţei noastre spre bine. Dacă trăim liturgic în viaţa socială, dacă ne silim să trăim liturgic, atunci şi Sfânta Liturghie o trăim la măsurile la care trebuie s-o trăim, iar dacă considerăm Liturghia desprinsă cumva de viaţa socială şi desprinsă de celelalte slujbe şi neglijăm slujbele Bisericii şi vrem să preţuim numai Sfânta Liturghie, nu suntem în Ortodoxie pentru că Ortodoxia impune o viaţă în care să se desfăşoare Sfânta Liturghie la măsurile la care poate fi desfăşurată în conştiinţa noastră.

De exemplu când slujeşte preot cu diacon, diaconul, înainte de a începe Sfânta Liturghie, zice către preot: „Roagă-te pentru mine, părinte" şi preotul spune: „Să îndrepteze Domnul paşii tăi spre tot lucrul bun". Adică îndreptarea aceasta spre bine, îndreptarea generală spre bine este o continuare a Liturghiei. După intrarea cu Sfintele Daruri, când sunt puse pe Sfânta Masă, dacă slujeşte preot cu diacon, preotul zice către diacon: „Pomeneşte-mă, frate şi împreună-slujitorule" iar diaconul răspunde: „Preoţia ta să o pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa. Roagă-te pentru mine, părinte". La aceasta preotul zice: „Duhul Sfânt să vină peste tine şi puterea Celui preaînalt să te umbrească" iar diaconul răspunde: „Acelaşi Duh să lucreze împreună cu noi în toate zilele vieţii noastre. Pomeneşte-mă părinte". Şi iarăşi zice preotul: „Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor".

Dialogul acesta, liturgic de fapt, este un dialog din care înţelegem că cea mai însemnată urare pe care o poate face cineva este aceasta ca „Duhul Sfânt să vină peste noi şi puterea Celui preaînalt să ne umbrească" aşa cum s-a întâmplat cu Maica Domnului, cu Preasfânta Fecioară Maria la Buna Vestire şi ca „acelaşi Duh să lucreze

împreună cu noi în toate zilele vieţii noastre”. Deci nu numai în cuprinsul unui timp limitat cât ţine o Sfântă Liturghie, ci în toate zilele vieţii noastre şi toată viaţa noastră, chiar şi viaţa de studiu, chiar şi viaţa de îndatoriri sociale trebuie să fie un fel de liturghie după Liturghie, trebuie să fie un fel de strădanie de a aduce pe Dumnezeu, pe Domnul Hristos, în mijlocul nostru cum se spune la Sfânta Liturghie când slujesc mai mulţi preoţi şi când se îmbrăţişează şi zic: „Hristos în mijlocul nostru” şi celălalt: „Este şi va fi”, şi primul iarăşi: „Totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”. iar al doilea: „Amin”.

Deci conştiinţa aceasta a ducerii în lumea aceasta a Domnului Hristos în conştiinţa noastră, şi în viaţa noastră, şi în viaţa socială, este o conştiinţă ortodoxă, este o gândire ortodoxă, care are drept etichetă, drept rezumat, drept firmă să zicem aşa, Sfânta Liturghie, care nu trebuie să rămână în biserică, ci trebuie dusă de fiecare dintre noi la măsurile noastre până acolo unde ajungem cu viaţa noastră şi să ne ferim de tot ce ar împiedica preamărirea lui Dumnezeu pentru că unde nu este preamărirea lui Dumnezeu, acolo nu este nici Liturghie pentru că nu este Ortodoxie. Dumnezeu să ne ajute!

21 august 1995

Sfânta Liturghie, sărbătorire cuprinzătoare

Iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, în legătură cu cele spuse ieri dimineaţă despre Liturghia în Ortodoxie sau Ortodoxie şi Liturghie, am spus că Sfânta Liturghie este eticheta Bisericii Ortodoxe în înţelesul că în ea se rezumă toată Ortodoxia. Astăzi voi spune ceva despre Sfânta Liturghie ca sărbătorire cuprinzătoare, pentru că dacă Sfânta Liturghie este un rezumat al Ortodoxiei, trebuie să fie un rezumat şi al trăirii ortodoxe.

Noi am găsit Sfânta Liturghie aşa cum ne-a dat-o Biserica şi dacă ne-am gândit mai îndeaproape am putut să ne dăm seama că în cuprinsul Sfintei Liturghii se trăiesc evenimentele care au dus la mântuirea noastră: Întruparea Fiului lui Dumnezeu – Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Cina cea de Taină, Jertfa de pe Cruce, Învierea cea de a treia zi, Înălţarea la cer, ce-a de-a doua iarăşi venire, Rusaliile, chiar şi sărbătorile Maicii Domnului în înţelesul că în

Sfânta Liturghie e pomenită şi Maica Domnului, ne arătăm cinstitori ai Maicii Domnului, sărbătorile sfinţilor în înţelesul că la Sfânta Liturghie îi pomenim pe toţi sfinţii, suntem îndemnaţi să-i pomenim pe toţi sfinţii, aşa încât Sfânta Liturghie este un rezumat al întregului an bisericesc.

Cei mai mulţi dintre credincioşii noştri ştiu că la Sfânta Liturghie se pomeneşte Cina cea de Taină pentru că se spun cuvintele „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor" şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă, spre iertarea păcatelor". Este ceea ce s-a spus la Cina cea de Taină adică ceea ce a spus Domnul Hristos când a prezentat Trupul şi Sângele Său pentru împărtăşirea Sfinţilor Apostoli. Deci oricum Sfânta Liturghie sărbătoreşte Cina cea de Taină, dar nu numai Cina cea de Taină. Sunt mai puţini credincioşii care ştiu că şi alte sărbători sunt cuprinse în Sfânta Liturghie, şi alte sărbătoriri fac cuprinsul Sfintei Liturghii.

Şi anume, mai întâi de toate pentru că la Sfânta Liturghie Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte se sfinţesc şi devin Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, putem considera pe bună dreptate că Sfânta Liturghie este o sărbătorire a întrupării Mântuitorului Hristos, a întrupării Fiului lui Dumnezeu, şi anume cuprinde ca întrupare Buna Vestire şi Naşterea cea după trup a Mântuitorului deci Buna Vestire şi Crăciunul. Buna Vestire noi o sărbătorim peste an în 25 martie iar Crăciunul în 25 decembrie. La Sfânta Liturghie, pentru că se întrupează Fiul lui Dumnezeu în Cinstitele Daruri care devin Trupul şi Sângele Lui şi devin de fapt Mântuitorul Însuşi cu Care se împărtăşesc credincioşii, Sfânta Liturghie este sărbătorirea celor două sărbători care sunt în legătură cu întruparea Fiului lui Dumnezeu: Buna Vestire şi Naşterea după trup a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Sigur că întruparea aceasta se face pentru continuarea întrupării Mântuitorului în credincioşi prin împărtăşirea credincioşilor. Nu e vorba aici de o altă întrupare decât întruparea cea trebuincioasă pentru întruparea cea din oameni, adică Domnul Hristos a găsit chipul în care El poate să fie cuprins în fiinţa credincioşilor, chipul în care credincioşii se pot uni cu El în cea mai adâncă unire,

până acolo că El, după cum spunem noi la o rugăciune după împărtăşirea cu Sfintele Taine, intră în alcătuirea mădularelor noastre. Chiar zicem noi: „intră în alcătuirea mădularelor mele, în rărunchi şi-n inimă”. Ca să se poată realiza lucrul acesta, se realizează mai întâi întruparea cea în Cinstitele Daruri, ca credincioşii să se poată împărtăşi.

După aceea, la Sfânta Liturghie pomenim şi alte evenimente care privesc mântuirea între care de pildă intrarea în Ierusalim, în înţelesul că la intrarea în Ierusalim credincioşii Mântuitorului au zis: „Osana întru cei de sus!” (Matei 21, 9). Şi noi la Sfânta Liturghie zicem „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus. Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus”, cuvinte pe care le-au spus în parte îngerii. Deci, „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta”, sunt cuvinte îngereşti, iar cuvintele: „Osana întru cei de sus. Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!”, sunt cuvinte omeneşti.

Apoi, Cina cea de Taină, reprezentată în cuvintele: „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor” şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă, spre iertarea păcatelor”. Dar îndată după ce se spun cuvintele acestea, nu cu glas tare ci în gând preotul zice: „Aducându-ne aminte de această poruncă mântuitoare”. Despre ce este vorba? Este vorba că Domnul Hristos, după mărturia Sfântului Evanghelist Luca, le-a spus ucenicilor după ce a zis „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu” şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu”, a zis „Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea”. Deci Domnul Hristos a statornicit la Cina cea de Taină să I se pomenească jertfa. De ce jertfa? Pentru că se pomeneşte Trupul Domnului Hristos şi Sângele Domnului Hristos separat, nu Trupul şi Sângele deodată aşa cum trăieşte sângele în trup şi trupul în sânge, ci separat, ca să se arate jertfa. Sângele Domnului Hristos s-a vărsat pe Cruce, deci Domnul Hristos a rânduit să I se pomenească jertfa: Trupul şi Sângele. Şi a zis: „Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea”. Orice Sfântă Liturghie este o repetare în acest înţeles a Cinei celei de Taină şi este împlinirea unei porunci a Mântuitorului nostru Iisus Hristos:

„Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea". Şi atunci preotul zice: „Aducându-ne aminte de această poruncă mântuitoare şi de toate cele ce s-au făcut pentru noi: – şi pomeneşte cele ce s-au făcut pentru noi şi anume zice – de cruce, – deci de jertfa Mântuitorului de pe Cruce – de groapă – de înmormântarea Mântuitorului, de mormântul cel purtător de viaţă al Mântuitorului – de învierea cea de a treia zi – deci de Sfintele Paşti – de suirea la cer şi şederea de-a dreapta Tatălui – deci de Înălţare – şi de ce-a de-a doua slăvită iarăşi venire", prin urmare o sărbătorire a unui eveniment pe care nu l-am trăit şi nu-l trăim încă, a doua venire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos care urmează după Înălţare. Şi apoi zice cu glas tare: „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie aducem de toate şi pentru toate".

Asta înseamnă că la Sfânta Liturghie, pe lângă întruparea Mântuitorului, pe lângă intrarea în Ierusalim, pe lângă Cina cea de Taină, pomenim Vinerea cea Mare cu jertfa şi moartea Mântuitorului, Sâmbăta cea Mare când Domnul Hristos a fost în mormânt, deci înmormântarea Mântuitorului, pomenim Învierea Mântuitorului, Sfintele Paşti, aşa încât fiecare Sfântă Liturghie, fie că e în zi de Duminică fie că e într-o zi de lucru, este o sărbătorire de Paşti. Şi pentru că e o zi de Paşti, după ce se împărtăşesc preoţii, clericii adică: episcopii, preoţii şi diaconii, în altar se spun cuvintele aducătoare aminte de Jertfa Mântuitorului şi de Învierea Mântuitorului: „Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim; că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim, numele Tău numim. Veniţi toţi credincioşii să ne închinăm Sfintei Învierii Lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm Învierea Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a călcat". Sunt cuvinte în care se pomeneşte deodată Învierea şi Patimile, pătimirile Mântuitorului, răstignirea pe Cruce. Şi după aceea spunem cuvintele: „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că mărirea Domnului peste tine a strălucit. Saltă acum şi te bucură, Sioane, iar tu, Curată, Născătoare de Dumnezeu, veseleşte-te întru Învierea Celui născut al tău", cuvinte care se spun la Paşti şi apoi chiar cuvinte în care sunt pomenite Paştile, căci zicem: „O, Paştile cele mari şi preasfinţite

Hristoase; O, Înţelepciunea şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Puterea. Dă-ne nouă mai adevărat a ne împărtăşi cu Tine în ziua cea neînserată a împărăţiei Tale”.

Spunând aceste cuvinte pomenim Paştile şi-L pomenim pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos ca Paştile noastre pentru că cuvântul paşti în româneşte înseamnă trecere, iar la Paşti se spune: „Ziua Învierii popoare să ne luminăm, Paştile Domnului, Paştile. Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi cei ce-l cântăm cântare de biruinţă”. Cuvintele acestea arată trecerea de la moarte la viaţă şi de pe pământ la cer. Credincioşii trebuie să trăiască aici pe pământ o viaţă asemănătoare cu cea din cer, să depăşească lumea aceasta, să depăşească pământul, pentru că „din moarte la viaţă” – deci nu suntem în moarte ci în viaţă – şi „de pe pământ la cer” Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, El care este „Paştile noastre”.

Şi atunci adresându-ne Domnului Hristos zicem: „O Paştile cele mari şi preasfinţite Hristoase” şi-L numim pe Domnul Hristos „Înţelepciunea şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Puterea” şi cerem de la El ceva, după ce ne-am împărtăşit la măsurile, la puterile noastre şi zicem „Dă-ne nouă mai adevărat să ne împărtăşim – cu alte cuvinte ne-am împărtăşit cum am putut dar vrem să ne împărtăşim cât mai adevărat şi mai adevărat decât acum – cu Tine în ziua cea neînserată – în ziua care nu are sfârşit – a Împărăţiei Tale”.

Prin urmare sărbătorim Jertfa Mântuitorului, moartea Mântuitorului, înmormântarea, Învierea cea de a treia zi – Sfintele Paşti – şi după aceea pomenim şi suirea la cer, Înălţarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos care s-a întâmplat după patruzeci de zile de la învierea Sa şi pe care o sărbătorim peste an chiar la patruzeci de zile după sărbătoarea Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deci sărbătorim Înălţarea Mântuitorului şi cu ea o dată şi şederea de-a dreapta Tatălui. Poate că ştiţi că Sfântul Arhidiacon Ştefan, când era dus să fie omorât cu pietre, înainte de a se arunca asupra lui cu pietre, el a zis: „Văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu” (Fapte 7, 56). Aceasta înseamnă că a sta de-a dreapta lui Dumnezeu este a fi în cinstire la Dumnezeu. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a avut totdeauna cinstire după firea

dumnezeiască la Tatăl, dar a avut cinstire şi după firea omenească prin aceea că firea omenească s-a înălţat la cer. De fapt înălţarea la cer a Domnului Hristos asta şi înseamnă: ridicarea firii omeneşti cu care a trăit Domnul Hristos aici pe pământ, în sânul Prea Sfintei Treimi, mai presus de lume. Să ştiţi că noi nu înţelegem lucrul acesta, e o taină pentru noi, însă „taina nu suferă ispitire”. Noi tainele le primim ca taine, le primim prin credinţă, nu le înţelegem dar le cinstim şi le avem în vedere ca taine şi prin aceasta înaintăm în credinţă, pentru că dacă am putea înţelege totul, atunci n-ar mai fi trebuinţă de credinţă, ci ar fi doar trebuinţă de înţelegere. Ori noi nu putem cuprinde tainele lui Dumnezeu pentru că Dumnezeu e mai presus de noi şi ceea ce e mai presus de noi nu poate fi cuprins de noi, şi atunci nici tainele lui Dumnezeu, nici faptul că Trupul şi sufletul Mântuitorului nostru Iisus Hristos sunt undeva în cer, undeva, ştiu eu, în universul acesta, mai presus de lumea aceasta; Dumnezeu ştie unde este cu Trupul şi cu sufletul Său Mântuitorul, şi de-a dreapta Tatălui, adică firea omenească este cinstită în persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat, este cinstită de către Dumnezeu Tatăl şi ridicată mai presus de lumea aceasta. Şi aceasta o sărbătorim la Înălţarea Domnului dar o sărbătorim şi la Sfânta Liturghie.

Iar după ce mărturisim în Simbolul credinţei că Fiul lui Dumnezeu S-a înălţat la cer şi şade de-a dreapta Tatălui, mărturisim că „iarăşi va să vină cu mărire să judece viii şi morţii” şi acest eveniment îl sărbătorim la Sfânta Liturghie pentru că pomenim nu numai suirea la cer şi şederea de-a dreapta, ci şi ce-a de-a doua slăvită iarăşi venire.

Să ştiţi că sunt grupări de creştini care pun foarte mult accent pe a doua venire a Domnului Hristos. Biserica Ortodoxă mărturiseşte a doua venire a Domnului Hristos şi o sărbătoreşte şi la Sfânta Liturghie, şi poate chiar de aceea nu stăruim foarte mult asupra celei de-a doua veniri a Domnului Hristos pentru că noi, într-un fel, o trăim cu înainte sărbătorire, o sărbătorim cu înainte sărbătorire la fiecare Sfântă Liturghie. Într-un fel, la fiecare Sfântă Liturghie Domnul Hristos vine între noi. Când se săvârşeşte Sfânta Liturghie cu mai mulţi slujitori, cu preoţi mai mulţi, se spun cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru”, „Este şi va fi”, „Totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”, „Amin”. E un adevăr pe care noi îl trăim ca preoţi şi ca credincioşi, ca membri ai

Bisericii Ortodoxe, la fiecare Sfântă Liturghie, în înţelesul acesta că noi credem că Hristos este în mijlocul nostru, și de fapt Hristos chiar poate să fie în mijlocul nostru şi chiar este în mijlocul nostru, pentru că eu firea dumnezeiască Mântuitorul nostru Iisus Hristos este pretutindeni.

Mai sărbătorim la Sfânta Liturghie şi sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt, Rusaliile. Nu se poate Liturghie fără pogorârea Duhului Sfânt. Pogorârea Duhului Sfânt cea din istorie, care s-a întâmplat la zece zile după înălţarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos în Ierusalim când, după mărturia Sfântului Evanghelist Luca din cartea Faptelor Sfinţilor Apostoli, s-a auzit „un vuiet ca de vijelie care vine repede" și când s-au împărţit, asupra fiecărui dintre cei care erau de faţă, ca nişte limbi de foc, „nişte limbi ca de foc", Duhul Sfânt S-a pogorât peste ucenici şi a rămas lucrător în Biserică pentru că nu ni se spune că S-a retras ci ni se spune doar că S-a pogorât. Şi pentru că S-a pogorât, ucenicii au început să vorbească în limbi necunoscute până atunci de ei, dar cunoscute de cei care îi auzeau, spunând măririle lui Dumnezeu (Fapte 2, 2-11).

Duhul Sfânt deci este lucrător în Biserică şi este lucrător la fiecare Sfântă Liturghie, Se pogoară cu ocazia oricărei Liturghii atunci când se spun cu cântare cuvintele: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru". Mai departe, după ce se spun de trei ori cuvintele acestea: „Doamne, Cel ce pe Preasfântul Duh, în ceasul al treilea, L-ai trimis Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci Îl înnoieşte întru noi, cei ce ne rugăm Ţie", preotul se roagă lui Dumnezeu spunând: „Încă aducem Ţie această slujbă duhovnicească şi fără de sânge, şi cerem şi ne rugăm şi ne cucerim: Trimite Duhul Tău cel Sfânt – ne adresăm Tatălui ceresc – peste noi şi peste aceste Daruri, ce sunt puse înainte. Şi fă, adică, pâinea aceasta, Cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în potirul acesta – adică vinul amestecat cu apă – Cinstit Sângele Hristosului Tău, prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt". Şi atunci când ne rugăm, noi credem că Dumnezeu ne primeşte rugăciunea şi împlineşte lucrul acesta ca să se poată preface Cinstitele Daruri care sunt închipuitoare ale Trupului şi Sângelui Domnului Hristos. Deci pâinea şi vinul care sunt pregătite anume şi binecuvântate în timpul slujbei, şi pentru care ne rugăm de fapt când

zicem: „Pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm”, acestea închipuiesc Trupul şi Sângele Mântuitorului. La Liturghia Sfântului Vasile cel Mare spunem că am adus înainte cele ce închipuiesc Trupul şi Sângele lui Hristos şi după aceea cele care au închipuit Trupul şi Sângele lui Hristos devin Trupul şi Sângele lui Hristos.

Încă o dată vă spun, e o taină, e o taină a credinţei, e ceva ce nu se poate explica, ceva ce nu se poate demonstra, e ceva ce ţine de credinţa noastră. Şi credem că ele se prefac în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos prin venirea Duhului Sfânt, deci la Sfânta Liturghie avem şi Rusaliile aşa că se poate vorbi despre Rusaliile Sfintei Liturghii. Şi aici aş putea să aduc înainte şi un alt gând, şi anume că ceea ce s-a întâmplat la întruparea Mântuitorului, la întruparea Fiului lui Dumnezeu în Preasfânta Fecioară Maria – adică Duhul Sfânt a venit peste Preasfânta Fecioară şi puterea Celui Preaînalt, adică puterea lui Dumnezeu, a umbrit-o şi Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat în ea – aceea se întâmplă la Sfânta Liturghie. E aceeaşi Treime de la Buna Vestire, aceeaşi Sfântă Treime e şi la Sfânta Liturghie în sensul că Dumnezeu Tatăl trimite pe Duhul Sfânt ca să prefacă Cinstitele Daruri în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, deci avem exact ceea ce s-a petrecut la Buna Vestire, prin bunăvoinţa Tatălui, prin lucrarea Sfântului Duh şi bineînţeles prin alegerea şi a Mântuitorului Însuşi care a vrut sa. Se întrupeze din Preasfânta Fecioară Maria. Aşa încât, iată, la fiecare Sfântă Liturghie avem prezentă Sfânta Treime aşa cum a fost la Buna Vestire când S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu prin Maica Domnului, când Preasfânta Fecioară Maria a zis „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul Tău” (Luca 1, 38).

Astfel privită, Sfânta Liturghie este o sărbătorire cuprinzătoare în înţelesul că în ea se rezumă, se cuprinde într-un timp scurt, ceea ce s-a întâmplat în timpi mai îndelungaţi, ceea ce s-a întâmplat în istoria Bisericii şi ceea ce sărbătorim noi. Nu trebuie să aşteptăm Paştile, până când mai vin o dată Paştile, pentru că fiecare Sfântă Liturghie e şi Sfintele Paşti. Nu trebuie să aşteptăm până va veni Vinerea cea Mare în legătură cu Paştile, pentru că fiecare Sfântă Liturghie este Jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Nu trebuie să aşteptăm Cina cea de

Taină până în Joia Mare de anul viitor de pildă, pentru că Sfânta Liturghie este şi Cina cea de Taină. Nu trebuie să aşteptăm Înălţarea Domnului până la vremea când se va sărbători după Paşti, pentru că fiecare Sfântă Liturghie este şi Înălţarea Domnului. Nu trebuie să aşteptăm cea de-a doua venire, când va fi ea – Dumnezeu ştie când va veni din nou Domnul Hristos cu mărire să judece viii şi morţii – pentru că la fiecare Sfântă Liturghie e şi a doua venire a Domnului Hristos.

Apoi, pentru că Domnul Hristos nu este niciodată singur, ci este totdeauna împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, la Sfânta Liturghie avem și sărbătoarea Sfintei Treimi cea de după Rusalii, din lunea de după Rusalii, Sfânta Liturghie fiind prilej de a fi prezentă Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh la Sfânta Liturghie.

Şi Duhul Sfânt care a lucrat în apostoli aducerea de mărire lui Dumnezeu, a rânduit ca Sfânta Liturghie să fie şi un prilej pentru a-L preamări pe Dumnezeu preoţii şi credincioșii, și în acest înţeles şi la Sfânta Liturghie este vuietul Duhului cel de la Pogorârea Duhului Sfânt. În acest înţeles că la Sfânta Liturghie noi aducem mărire lui Dumnezeu: „Că Tu eşti Dumnezeul nostru și Ţie mărire înălţăm", „Că Tu ești sfinţirea noastră și Ţie mărire înălţăm", „Că Sfânt ești Dumnezeul nostru şi Ţie mărire înălţăm".

Toate cuvintele acestea de fapt sunt cuvinte care ne obligă la aducerea de mărire, iar aducerea de mărire este vuietul Duhului. Ştiţi că în Sfânta Evanghelie, de la Ioan de pildă, în capitolul 16, Domnul Hristos vorbind despre Duhul Sfânt spune: „El pe Mine Mă va preamări" (Ioan 16, 14). Unde e preamărirea lui Dumnezeu acolo este lucrarea Duhului Sfânt. Totuși, trebuie să recunoaştem că noi suntem prea puţin angajaţi direct şi, fără să se creeze o atmosferă anume pentru asta, suntem prea puţin angajaţi întru preamărirea lui Dumnezeu. Asta înseamnă că suntem săraci de lucrarea Duhului Sfânt pentru că lucrarea Duhului Sfânt ar trebui să fie întru noi mai ales întru revărsarea sufletului nostru în preamărirea lui Dumnezeu. Lucrarea noastră cea mai obişnuită este o lucrare de curăţire a sufletului. Zicem „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul" în dorinţa acesta de a ne curăţi, şi pe măsura curăţirii sufletului apoi sufletul să se reverse în preamărirea lui Dumnezeu în cuvinte ca acestea: „Mărire Ţie Doamne, mărire Ţie"

sau „Mare Ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și niciun cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale”.

Și pentru că Domnul Hristos nu este numai în Sfânta Treime împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, ci este și împreună cu oamenii și mai ales cu oamenii lui Dumnezeu, noi la Sfânta Liturghie pomenim și pe Maica Domnului. Am spus aseară cum anume, o modalitate v-am prezentat aseară, că suntem îndemnaţi să o pomenim pe Maica Domnului și cum să o pomenim pe Maica Domnului. Sigur că mai sunt și alte modalităţi, de exemplu în ectenii zicem: „Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim”. Sunt tot cuvinte pe care le spunem și în cadrul Sfintei Liturghii, dar nu numai în cadrul Sfintei Liturghii ci și în liturghia cea mai largă, cum v-am spus că pentru noi liturghia înseamnă numai Liturghie, dar pentru alţii, care au cuvântul mai lărgit, liturghie înseamnă și celelalte slujbe ale Bisericii noastre. Deci, toată vremea de slujire a lui Dumnezeu este o liturghie și toată vremea de a-l sluji lui Dumnezeu, în orice latură a vieţii, trebuie să fie o prelungire a Sfintei Liturghii.

Toată vremea vieţii credinciosului trebuie să fie o liturghie, o liturghie pentru care se pregătește prin slujbele Bisericii și prin ceea ce face el pentru îmbunătăţirea sufletului lui prin puterea lui Dumnezeu. Și toată viaţa creștinului trebuie să fie o liturghie și după Liturghia cea din biserică, o slujbă liturgică, adică o slujbă de sfinţire a fiinţei personale, a fiinţei noastre umane, și de sfinţire a naturii, de sfinţire a întregii existenţe umane. Pe ceea ce ne punem pecetea, să fie o pecetluire adusă din partea lui Dumnezeu.

Și apoi, pentru că Domnul Hristos este împreună cu cetele de sfinţi, pomenim la Sfânta Liturghie nu numai pe Maica Domnului, cuprindem nu numai sărbătorile Maicii Domnului, chiar dacă nu le sărbătorim pe fiecare după rostul pe care îl are, ci o sărbătorim pe Maica Domnului în general, înseamnă că avem la Sfânta Liturghie și sărbătorile Maicii Domnului, și avem și sărbătorile sfinţilor, tot în înţelesul acesta că pomenindu-i pe sfinţi, fiind noi înșine cinstitori de sfinţi, înseamnă că și Sfânta Liturghie este un prilej de cinstire a sfinţilor, deci și de sărbătorire a sfinţilor.

Așa că, în felul acesta gândită, Sfânta Liturghie este o sărbătorire

cuprinzătoare. Sărbătorim evenimente legate de mântuirea noastră, evenimente care au dus la mântuirea obiectivă, la mântuirea în general a credincioşilor şi totodată Sfânta Liturghie este şi un prilej de sărbătorire a oamenilor lui Dumnezeu, a Maicii Domnului, a sfinţilor, aşa încât anul bisericesc, în cele din urmă, se rezumă în fiecare Sfântă Liturghie cu tot ce are el ca sărbători anume de peste an. De câte ori luăm parte la Sfânta Liturghie, luăm parte la toate sărbătorile pe care le avem în cursul unui an bisericesc iar aceasta în timp scurt şi cu participarea câtă o avem noi la aceste evenimente şi la aceste sărbători. Dumnezeu să ne ajute!

22 august 1

Preasfânta Treime şi Sfânta Liturghie

Prea cucernice părinte, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, pentru astăzi a fost programat subiectul „Preasfânta Treime şi Sfânta Liturghie". În cuprinsul Sfintei Liturghii, persoanele Preasfintei Treimi se pomenesc de multe ori şi pe lângă aceasta sunt şi texte în care avem cuvântul „treime". Pe acestea le vom pune în evidenţă cu acest prilej.

Mai întâi Sfânta Liturghie începe cu binecuvântarea: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". Se pomenesc în acest cuvânt cele trei persoane ale Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Noi credem că Dumnezeu este Unul în fiinţă şi întreit în persoană. E o taină a credinţei noastre, poate cea mai mare taină, ceva ce nu putem înţelege dar putem primi prin credinţă. Asta-i descoperirea dumnezeiască.

La Botezul Mântuitorului nostru Iisus Hristos S-a arătat Sfânta Treime aşa că Dumnezeu Tatăl a vorbit şi a zis: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care bine am voit" (Matei 3, 17), Dumnezeu Fiul făcut om S-a botezat şi Dumnezeu Duhul Sfânt S-a pogorât în chip de porumbel. Aceasta o mărturisesc trei din cei patru evanghelişti, iar la sfârşitul Sfintei Evanghelii de la Matei se spun cuvintele, rostite de Domnul Hristos: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh" (Matei 28, 19).

Aşa că în Sfânta Evanghelie sunt pomenite cele trei persoane ale Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh. Şi mai este încă un loc, afară

de cele istorisite despre botezul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, când S-a arătat Sfânta Treime, mai este un loc în care se istoriseşte despre Schimbarea la faţă, când de asemenea a fost de faţă Sfânta Treime: Tatăl care a vorbit dintr-un nor luminos şi a zis: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care bine am voit; pe Acesta să-L ascultaţi" (Matei 17, 5), Fiul Care S-a schimbat la faţă înaintea ucenicilor Săi şi Duhul Sfânt, adică norul care i-a învăluit pe cei care erau atunci de faţă, norul luminos. În conştiinţa Bisericii s-a aşezat gândul acesta şi învăţătura că Dumnezeu este Unul în fiinţă şi întreit în persoană, iar Sfânta Liturghie are darul de a ne pune în faţa acestui adevăr.

Aşadar începutul Sfintei Liturghii anunţă împărăţia lui Dumnezeu care se desfăşoară în cerul cel de pe pământ care este biserica, care se desfăşoară împreună cu noi şi în faţa noastră, împlinindu-se cererea din rugăciunea „Tatăl nostru": „vie împărăţia Ta", pentru că la fiecare Sfântă Liturghie vine împărăţia lui Dumnezeu pe pământ. Şi unde-i împărăţia lui Dumnezeu acolo-i de faţă şi Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt.

În cadrul Sfintei Liturghii se spun cuvintele: „Că Ţie se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". De altfel cuvintele acestea se spun şi la alte slujbe, dar şi în cadrul Sfintei Liturghii. E o mărturisire a noastră că lui Dumnezeu I se cuvine **toată** mărirea, cinstea şi închinăciunea şi că noi Îi dăm din această toată mărire câtă I se cuvine, numai câtă putem noi. I se cuvine mărire lui Dumnezeu Tatăl, lui Dumnezeu Fiul şi lui Dumnezeu Duhul Sfânt. Mărturisim apoi că Dumnezeu are stăpânire şi împărăţie şi zicem: „Că a Ta este stăpânirea şi a Ta este împărăţia şi puterea şi mărirea, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". Îl mărturisim pe Dumnezeu bun şi iubitor de oameni şi zicem: „Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". Îl mărturisim pe Dumnezeu milostiv şi iubitor de oameni şi zicem: „Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", Îl mărturisim pe Dumnezeu sfânt şi zicem: „Că Sfânt eşti Dumnezeul nostru şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi

pururea şi în vecii vecilor", Îl mărturisim pe Dumnezeu ca sfinţire a noastră, **Sfânt Care sfinţeşte** şi zicem: „Că Tu eşti sfinţirea noastră şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", mărturisim mila şi îndurările şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi aducem cinstire Tatălui şi Duhului Sfânt cu acest prilej, că zicem: „Cu harul, cu îndurările şi cu iubirea de oameni a Unuia Născut Fiului Tău, cu Care împreună bine eşti cuvântat, cu Preasfântul şi bunul şi de viaţă făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", dorim ca toţi cu o gură şi cu o inimă să mărim şi să cântăm preacinstitul şi de mare cuviinţă numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi zicem: „Şi ne dă nouă, cu o gură şi cu o inimă, a mări şi a cânta prea cinstitul şi de mare cuviinţă numele Tău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". Dorim ca acest lucru să-l facă şi cei care încă nu au ajuns la măsurile de credincioşi dreptmăritori deplini şi zicem: „Ca şi aceştia împreună cu noi să mărească preacinstitul şi de mare cuviinţă numele Tău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor". În toate aceste ziceri la Sfânta Liturghie pomenim cele trei persoane ale Preasfintei Treimi, pomenim pe Preasfânta Treime.

În timp ce se cântă de către credincioşi: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru", preotul cere de la Dumnezeu Tatăl să-L trimită pe Duhul Sfânt ca să prefacă Cinstitele Daruri în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Prin urmare avem aici de asemenea pe Preasfânta Treime, Dumnezeu Tatăl pe care-L rugăm să trimită pe Duhul Sfânt, Dumnezeu Fiul, al Cărui Trup şi Sânge le avem din Cinstitele Daruri prefăcute în Trupul şi Sângele Lui, şi acolo unde-i Trupul şi Sângele Domnului Hristos, e Domnul Hristos întreg, nu e numai trupul şi sângele separate de El, ci e Domnul Hristos împreună cu Trupul şi Sângele Său, împreună cu sufletul Său, împreună cu dumnezeirea Sa, deci noi când ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos ne împărtăşim cu Dumnezeu întreg venit la noi la măsurile pâinii şi ale vinului, la măsurile hranei care intră în existenţa noastră, Care. Se preface în viaţa noastră, Care vrea să ne prefacă în viaţa Lui. Aşadar şi la Epicleză, – că aşa se numeşte partea din Sfânta Liturghie în care e chemat Duhul Sfânt peste

Cinstitele Daruri – avem pe Preasfânta Treime.

Şi acuma mai sunt în afară de acestea pe care le-am pomenit, şi texte din Sfânta Liturghie în care se pomeneşte Treimea ca Treime, adică chiar numele de Treime. Sunt cinci texte de felul acesta, şi anume mai întâi în antifonul al doilea în cuprinsul alcătuirii „Unule născut Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu”, la sfârşit zicem despre Fiul lui Dumnezeu Care S-a făcut om că este Unul din Sfânta Treime: „Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, mântuieşte-ne pe noi”. Cerem de la Domnul Hristos mântuirea noastră şi Îl înţelegem, Îl numim ca Unul din Sfânta Treime, adică Unul, Care face parte din Sfânta Treime şi e închinat împreună cu Tatăl şi cu Duhul: „Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, mântuieşte-ne pe noi”. E primul text în care la Sfânta Liturghie vine cuvântul Treime. Să ştiţi că cuvântul Treime nu-i cuvânt biblic, e cuvânt din tradiţia Bisericii. În Sfânta Scriptură nu se găseşte niciun text în care să apară termenul Treime. Cuvântul Treime este din tradiţia Bisericii, din gândirea ortodoxă, nu-l putem întâlni însă nicăieri într-un text din Sfânta Evanghelie sau din alte cărţi ale Noului sau ale Vechiului Testament.

Un al doilea text în care apare cuvântul Treime este cel din imnul Heruvimic: „Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit-sfântă cântare aducem”. Deci noi, oamenii de pe pământ care îi închipuim pe Heruvimi, îi închipuim pe Heruvimi pentru că aducem „întreit-sfântă cântare”, cui? „de viaţă făcătoarei Treimi”. E de asemenea un text în care apare Sfânta Treime iar noi mărturisim că suntem, că ne considerăm, că suntem de fapt, închipuitori ai fiinţelor cereşti pentru că aducem „întreit sfântă cântare”, cui? „de viaţă făcătoarei Treimi”, adică Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Pentru că facem pe pământ ceea ce fac Heruvimii în cer, ceea ce fac de fapt toate fiinţele cereşti în cer, de aceea îi închipuim pe Heruvimi. Şi bineînţeles ni se dă îndemnul ca să lepădăm toată grija cea lumească, pentru a putea primi în fiinţa noastră, în existenţa noastră, pe Împăratul tuturor, pe Cel care este în chip nevăzut înconjurat de cetele îngereşti şi căruia Îi zicem „Aliluia”, adică „lăudaţi pe Domnul”.

Al treilea text în care apare cuvântul Treime este cel cu care se

răspunde la îndemnul: „Să ne iubim unii pe alţii ca într-un gând să mărturisim”, adică: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită”. Aici se pomenesc cele trei persoane ale Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh şi se afirmă că aceste trei persoane formează „Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită”. Şi Tatăl e Dumnezeu şi Fiul e Dumnezeu şi Duhul Sfânt e Dumnezeu, e o Dumnezeire în trei persoane, „Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită”. Nu pot fi despărţite cele trei persoane ale Sfintei Treimi, se întrepătrund unele cu altele şi sunt de o fiinţă şi nedespărţite, nu pot fi separate. Fiecare dintre persoanele Sfintei Treimi lucrează în felul ei, cu rosturile pe care le are, dar împreună cu celelalte. Despre Dumnezeu Tatăl spunem că este nenăscut şi este Creatorul, despre Dumnezeu Fiul spunem că este născut şi este Mântuitorul, născut din Tatăl, Unul Născut din Tatăl, iar Duhul Sfânt purcede din Tatăl şi sfinţeşte. Deci funcţiile, să zicem aşa, ale celor trei Persoane sunt acestea: Tatăl-Creator, Fiul-Mântuitor şi Duhul Sfânt-Sfinţitor. Aşa este şi în gândirea ortodoxă şi aşa este şi în cuprinsul Sfintei Treimi. De aceea zicem: „Trimite Duhul Tău Cel Sfânt [...] Şi fă, adică, pâinea acesta, Cinstit Trupul Hristosului Tău şi ceea ce este în potirul acesta, Cinstit Sângele Hristosului Tău”. Însemnă că se întâmplă ceea ce se afirmă despre persoanele Sfintei Treimi, în înţelesul că Fiul este mântuitor şi prin faptul că se dă spre mâncare credincioşilor, intră în alcătuirea existenţială a credincioşilor, iar Duhul Sfânt este sfinţitor.

Un al patrulea text, asemănător cu cel de-al treilea, este răspunsul pe care îl dau credincioşii la îndemnul preotului „Să mulţumim Domnului”. Răspunsul este: „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimei Celei de o fiinţă şi nedespărţite”. În cuvintele acestea mărturisim de asemenea că Treimea este „de o fiinţă” şi că e „nedespărţită”, pomenim de asemenea persoanele Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh şi spunem ceva care n-ar trebui să uităm niciodată şi anume că e „cu vrednicie şi cu dreptate a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh”, deci mulţumirea noastră către Dumnezeu este închinarea noastră, şi închinarea noastră este datorită faptului că aşa se cuvine, „cu vrednicie şi cu dreptate” este a face noi lucrul acesta, „a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimei Celei de o Fiinţă şi nedespărţite”. Prin

urmare, de ce-i slujim lui Dumnezeu? Pentru că aşa se cuvine. De ce-i Slujim lui Dumnezeu? Pentru că aşa e cu „vrednicie şi cu dreptate”. De ce luăm parte la Sfânta Liturghie? Pentru că nu se poate ca un om credincios, dreptmăritor fiind, să ocolească Sfânta Liturghie.

Şi mai este un text din Sfânta Liturghie în care e pomenită Sfânta Treime, cel de-al cincilea text şi anume răspunsul la binecuvântarea pe care o dă preotul cu Sfântul Potir în mână când zice: „Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta” şi când credincioşii răspund: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi”. Deci credinţa cea adevărată ne pune în legătură cu Preasfânta Treime, Preasfânta Treime este mai presus de ceea ce putem gândi noi, de ceea ce putem spune, dar partea noastră în legătura cu Sfânta Treime este închinarea noastră, deci când zicem: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinându-ne”, semnul credinţei celei adevărate este şi închinarea adusă Preasfintei Treimi.

Acestea sunt cele cinci texte din Sfânta Liturghie în care se pomeneşte Preasfânta Treime, cu numele de Treime.

Şi mai este un text în cuprinsul Sfintei Liturghii în care cele trei persoane ale Sfintei Treimi sunt pomenite cu rost de binecuvântare, şi anume când preotul spune: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi”. Sunt de asemenea pomenite cele trei persoane ale Sfintei Treimi, adică Dumnezeu Tatăl cu iubirea Sa, Dumnezeu Fiul cu harul său şi Dumnezeu Duhul Sfânt cu împărtăşirea Sa, cu faptul de a se împărtăşi. De fapt legătura noastră cu Preasfânta Treime se face prin Duhul Sfânt Care sfinţeşte, prin Duhul Sfânt Care ne descoperă măreţiile Sfintei Treimi.

Sfântul Isaac Sirul zice că: „**Încă n-a cunoscut pe Dumnezeu cel ce nu se minunează de Dumnezeu**”. Asta înseamnă că dacă cineva vorbeşte despre Dumnezeu şi Îl cinsteşte pe Dumnezeu, dar nu se minunează de Dumnezeu, n-a ajuns încă să se uimească de Dumnezeu, să fie uimit de măreţiile lui Dumnezeu, încă n-a cunoscut pe Dumnezeu. Atunci e începutul cunoştinţei de Dumnezeu, a adevăratei

cunoştinţe, când ne uimim de Dumnezeu, când Îl avem pe Dumnezeu în conştiinţa noatră ca mai presus de noi.

Aduc aminte acuma de un cuvânt de la Sfântul Munte, un fel de zicere, un fel de lozincă, care circulă la Sfântul Munte şi anume că **„La Dumnezeu să te gândeşti ca la Dumnezeu, nu ca la om şi să-l respiri pe Dumnezeu cum respiri aerul**”. Bineînţeles că Dumnezeu nu este ceva de respirat, dar e vorba, prin acest cuvânt, să Îl avem în vedere pe Dumnezeu, să Îl avem în conştiinţa noastră pe Dumnezeu cât putem de des, dacă putem de câte ori respirăm să ne şi gândim la Dumnezeu, deşi lucrul acesta nu-i cu putinţă. Şi „la Dumnezeu să ne gândim ca la Dumnezeu nu ca la om”, **a**sta înseamnă că pe Dumnezeu să-L avem la măsurile măreţiei Lui, cât putem înţelege noi din măreţia lui Dumnezeu. Vă puteţi închipui ce păcat mare fac cei care înjură pe Dumnezeu, cei care hulesc pe Dumnezeu şi care în loc să-L mărească Îl necinstesc, cât de departe sunt unii ca aceştia de a se uimi de Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel spune că numai în Duhul Sfânt poate să spună cineva Mântuitorului nostru Iisus Hristos Domn, să-L numească pe Iisus Hristos Domn (I Corinteni 12, 3). Deci Duhul Sfânt este Acela care ne dă înţelegere şi ne dă puterea de a-L preamări pe Dumnezeu. Se spune undeva în Sfânta Scriptură, în Evanghelia de la Ioan, că Domnul Hristos a zis despre Duhul Sfânt că „El pe Mine Mă va preamări” (Ioan 16, 14).

Ceea ce facem noi la Sfânta Liturghie este acest lucru: Îi slujim lui Dumnezeu, **participăm la vuietul Duhului** adică. În trei locuri din Sfânta Scriptură a Noului Testament se vorbeşte despre un vuiet al Duhului: în convorbirea cu Nicodim, în convorbirea Domnului Hristos cu Nicodim în Evanghelia de la Ioan capitolul 3, unde se spune că „Duhul – sau vântul – suflă unde vrea şi tu îi auzi vuietul lui” (Ioan 3, 8), în Evanghelia de la Ioan în capitolul 7 unde se spune că „din fiinţa celor ce vor crede vor curge râuri de apă vie” (Ioan 7, 38). Râurile totdeauna vuiesc. Vuieşte vântul şi vuieşte apa. Şi aicea se aude apa cum vuieşte, nu-i vuietul prea mare dar sunt ape care au vuietul mare. Şi, la pogorârea Duhului Sfânt peste Sfinţii Apostoli, s-a pogorât Duhul Sfânt într-o vijelie, într-un zgomot ca de vijelie (Fapte 2, 2). Asta însemnă că Duhul Sfânt trebuie să vuiască iar vuietul Duhului Sfânt în

biserică sunt sfintele slujbe, pe care le facem, la care participăm, sunt sfintele slujbe la care luăm parte cu toţii ca slujitori. Să nu-şi închipuie cineva că la slujbă slujeşte preotul şi cântăreţul. Nu. Toţi credincioşii slujesc la sfânta slujbă şi dacă nu ştiu, să ştie de acuma încolo şi să facă lucrul acesta, adică să slujească, să participe.

Aşadar e o legătură între Preasfânta Treime şi Sfânta Liturghie, Sfânta Liturghie fiind prilej de a ne aduce aminte de Preasfânta Treime şi de a-l sluji Presfintei Treimi. Sfântul Marcu Ascetul zice: „Când îţi aduci aminte de Dumnezeu înmulţeşte rugăciunea ca atunci când Îl vei uita Domnul să-şi aducă aminte de tine". Prilejul de a ne aduce aminte de Dumnezeu cu rugăciunea ni-l dau sfintele slujbe şi ni-l dă şi Sfânta Liturghie, în care e pomenită, în felul în care v-am prezentat eu, Preasfânta Treime. Dumnezeu să ne ajute!

23 august 1995

Binecuvântările Sfintei Liturghii

Cinstiţi părinţi, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, pentru astăzi ne vom opri cu gândul asupra unei teme pe care am socotit-o potrivită pentru întâlnirea noastră şi anume vom vorbi ceva despre binecuvântările de la Sfânta Liturghie.

Înainte de a vorbi despre asta însă, aş vrea să vă spun că de foarte multe ori m-am gândit la faptul că mai ales la trei lucruri, la trei momente din Sfintele Evanghelii mă opresc cu gândul, şi anume la pescuirea minunată, la spălarea picioarelor de la Cina cea de Taină şi la înălţarea la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

La pescuirea minunată, aşa cum o istoriseşte Sfântul Evanghelist Luca, pentru că în cuprinsul ei constatăm o atitudine a Sfântului Apostol Petru în care se vede supunere cu mintea faţă de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. De fapt e începutul uceniciei Sfântului Apostol Petru. Cum? Se spune în Sfânta Evanghelie de la Luca, citim aceasta în capitolul al cincilea, că Simon şi cu Andrei şi cu cei împreună cu dânşii îşi spălau mrejele gata să meargă spre casă, după o noapte în care n-au pescuit nimic. Şi Domnul Hristos a zis, după ce i-a învăţat pe oamenii adunaţi în jurul Lui pe ţărmul mării, după ce i-a învăţat din barca lui Simon, a zis: „Mână la larg şi aruncaţi mrejele spre pescuire" şi Petru a

zis atunci: „Doamne, toată noaptea ne-am trudit şi nu am prins nimic dar pentru cuvântul Tău arunc mreaja în mare” (Luca 5, 4-5).

E foarte important lucrul acesta, ca cineva să-şi supună mintea lui Dumnezeu. Vă spuneam zilele trecute, cândva, într-un context oarecare, că părintele Arsenie zicea că „**noi avem mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuţie**”. Sfântul Apostol Petru s-a supus atunci cu mintea lui Dumnezeu fără discuţie. Şi ca să se înţeleagă lucrul acesta, că fără discuţie îşi supune mintea lui Dumnezeu, şi-a supus mintea faţă de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a zis: „Doamne, toată noaptea ne-am trudit şi n-am prins nimic – cu alte cuvinte n-ar mai avea rost să încerc acum, dar încerc, fac ce-mi spui Tu – dar **pentru cuvântul Tău arunc mreaja în mare**”. Şi a aruncat mreaja în mare şi a scos mulţime mare de peşti.

Asta înseamnă că **cine se supune cu mintea Mântuitorului nostru Iisus Hristos acela-i totdeauna biruitor**. Nu se poate să nu vadă minuni în viaţa lui când se supune cu mintea, în înţelesul acesta că de pildă, Domnul Hristos spune să iertăm şi nu ne-ar conveni să iertăm, dar ne silim să iertăm, e o supunere cu mintea şi vedem minunea liniştirii sufletului şi o mare bucurie pentru noi.

Al doilea text asupra căruia mă opresc adeseori este spălarea picioarelor, la Cina cea de Taină. E un lucru extraordinar, iubiţi credincioși, să te gândești că Domnul Hristos este, fiţi atenţi, **Dumnezeul care spală picioarele omului.** Deci Domnul Hristos, ca Dumnezeu şi om, a spălat picioarele oamenilor. E o coborâre şi aceasta. E o coborâre ca să îl ridice pe om, ca să îi dea omului cinstire. În această lucrare a Mântuitorului, de coborâre până la faptul acesta de a spăla picioarele omului, Sfântul Apostol Petru a avut o ezitare. N-a mai avut atitudinea de la pescuirea minunată, nu s-a mai supus cu mintea, ci s-a împotrivit cu mintea. Şi a zis: „Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele?”. Şi atunci Domnul Hristos a zis: „Ceea ce fac Eu, tu nu înţelegi acum dar mai târziu vei înţelege”. Şi Sfântul Apostol Petru, statornic în împotrivirea lui, a zis: „Niciodată n-o să-mi speli mie picioarele”. Şi a spus Domnul Hristos: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine” (Ioan 13, 6-8). Cu alte cuvinte, dacă nu te laşi modelat, dacă nu te laşi să fac Eu ce trebuie să fac cu tine, dacă te împotriveşti, nu ai parte cu Mine, te împotriveşti şi nu poţi fi împreună cu Mine.

Iubiţi credincioşi, aşa de mult îmi place mie împrejurarea aceasta, în care de fapt se spune mai departe că Sfântul Apostol Petru totuşi şi-a dat seama că Domnul Hristos vrea ceva cu el, mai presus de înţelegerea pe care o are el ca om şi a zis: „Doamne, nu numai picioarele, ci şi mâinile şi capul" (Ioan 13, 9), mă las în voia Ta. Şi după aceea a zis Domnul Hristos: „V-am dat vouă pildă, ca ceea ce am făcut Eu să faceţi şi voi", adică şi voi să vă spălaţi picioarele unii altora. Bineînţeles, lucrul acesta se întâmplă şi trebuie să se întâmple neapărat duhovniceşte. Fiziceşte nu, pentru că nu e în obişnuinţa din părţile noastre ca să ne spălăm unii altora picioarele, asta o facem singuri. Însă pe vremea aceea şi în locurile acelea pe unde a propovăduit Domnul Hristos, se întâmpla lucrul acesta în mod obişnuit. O gazdă când primea un oaspete, îl primea şi îi făcea cinste şi spălându-i picioarele. Ştiţi poate, sau dacă nu, o să ştiţi de acum încolo, că în Epistola Sfântului Apostol Pavel către Timotei, în prima epistolă, unde se arată condiţiile în care pot fi primite văduvele în rândul văduvelor ajutate de Biserică, este şi condiţia aceasta, „dacă a spălat picioarele sfinţilor" (I Timotei 5, 10) adică dacă a fost cinstitoare de sfinţi, de creştini.

Şi al treilea text la care mă opresc cu foarte mare bucurie este textul din Sfânta Evanghelie de la Luca, de la sfârşit, unde se prezintă Înălţarea Domnului Hristos.

Sunt câteva cuvinte doar spuse despre Înălţarea Domnului Hristos în Sfânta Evanghelie de la Luca, anume spune Sfântul Evanghelist Luca că Domnul Hristos i-a luat pe ucenicii Săi, i-a dus spre Betania şi acolo „Şi-a ridicat mâinile, i-a binecuvântat şi pe când îi binecuvânta, S-a despărţit de ei şi S-a înălţat la cer" (Luca 24, 50-51). Atât. Bineînţeles, mai urmează câteva cuvinte: că ucenicii s-au închinat Domnului Hristos, că s-au întors cu bucurie în Ierusalim şi că erau pururea în templu, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu. Însă în legătură cu Înălţarea, atâta se spune: că şi-a ridicat mâinile Domnul Hristos; i-a binecuvântat pe ucenici şi pe când îi binecuvânta S-a înălţat la cer. E un lucru extraordinar să ştii că ultimul lucru pe care l-a făcut Domnul Hristos aici pe pământ pentru oameni, pentru ucenicii Săi, a fost că i-a binecuvântat şi S-a înălţat binecuvântându-i. Mare lucru să afli, de la Sfântul Evanghelist Luca întâi, că Domnul Hristos şi-a ridicat

mâinile şi i-a binecuvântat şi nu se opreşte aici, ci spune mai departe: „şi pe când îi binecuvânta S-a înălţat la cer”. Deci S-a înălţat la cer binecuvântându-i. Așa Îl privim noi pe Domnul Hristos, aşa Îl avem în conştiinţa noastră, ca pe Cel ce binecuvântează pe cei ce sunt ai Săi.

Am ajuns acum la punctul de plecare pentru binecuvântările de la Sfânta Liturghie. De ce? Pentru că toate, absolut toate binecuvântările Bisericii, câte sunt în lumea aceasta, câte sunt la Sfânta Liturghie şi la celelalte sfinte slujbe, **toate sunt o prelungire a binecuvântării de la Înălţarea Domnului Hristos**.

Dacă vrea cineva să fie sub binecuvântarea lui Dumnezeu, să vină la Sfânta Liturghie şi-i sub binecuvântarea lui Dumnezeu, primeşte binecuvântări.

Ce binecuvântări primim noi la Sfânta Liturghie?

La fiecare Sfântă Liturghie se spune de patru ori pentru cei ce sunt de faţă, bineînţeles de la începutul Sfintei Liturghii, de patru ori se spune: „Pace tuturor”. E binecuvântarea lui Dumnezeu de patru ori în cuvintele acestea: „Pace tuturor”, adică linişte sufletească. Să ştiţi că cine n-are linişte sufletească, cine-i în zdroabă sufletească, n-are binecuvântarea lui Dumnezeu. Nu poate avea binecuvântarea lui Dumnezeu cineva care e neliniştit, nemulţumit, răzvrătit, cineva care e împotrivitor şi nemulţumitor. Nu poate. De patru ori se spune la Sfânta Liturghie: „Pace tuturor”. Cred că ştiţi că Domnul Hristos le-a făgăduit ucenicilor Săi pacea şi că le-a dat pacea după Înviere când, de fiecare dată când S-a întâlnit cu ucenicii, le-a spus „Pace vouă!” (Luca 24, 36; Ioan 20, 21).

După aceea la Sfânta Liturghie, pentru credincioşii care sunt de faţă se spune: „Pe voi pe toţi, dreptmăritorilor creştini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor”. E o binecuvântare pentru dreptmăritorii creştini care sunt de faţă la Sfânta Liturghie.

Mai departe, o altă binecuvântare pe care o aud credincioşii la Sfânta Liturghie este binecuvântarea de după ce se rosteşte Simbolul credinţei, Crezul: „Harul Domnului Nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toţi”. Binecuvântarea aceasta e luată din a doua Epistolă a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni, chiar de la sfârşitul capitolului 13 şi de la

sfârşitul Epistolei, care e în aceste cuvinte: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie cu duhul vostru fraţilor. Amin” (II Corinteni 13, 13). Iată cum în biserică noi auzim: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toţi”, iar răspunsul nostru, al credincioşilor, este: „Şi cu duhul tău”, adică nu numai cu noi ci şi cu cel care ne binecuvântează prin mijlocire preoţească, ne aduce binecuvântarea lui Dumnezeu.

Mai departe, avem o binecuvântare la Sfânta Liturghie care zice: „Şi să fie milele marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toţi”.

Băgaţi de seamă că binecuvântările acestea sunt pentru toţi cei de faţă, adică nu exceptează pe nimeni, pe absolut nimeni dintre cei care sunt de faţă. „Pace – cui? tuturor”, nu unora, ci tuturor. „Harul Domnului Nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh, să fie – cu cine? – cu voi cu toţi”. Se precizează: toţi. „Şi să fie milele marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toţi”. Toţi câţi suntem de faţă la Sfânta Liturghie avem de la Dumnezeu darul acesta de a primi binecuvântări pentru fiecare dintre noi.

Cu potirul în mâini spune preotul sau arhiereul: „Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta”. E tot o binecuvântare de la Sfânta Liturghie.

La sfârşitul Sfintei Liturghii se spun cuvintele: „Binecuvântarea Domnului peste voi, cu al Său dar şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor”. Încă o binecuvântare.

Să ştiţi că de toate acestea se lipsesc cei ce ar putea lua parte la Sfânta Liturghie şi nu iau parte la Sfânta Liturghie. De toate acestea se lipsesc, iar de toate acestea se învrednicesc, pe lângă cei ce sunt de faţă la Sfânta Liturghie, toţi aceia care ar vrea să fie de faţă şi nu sunt şi mai ales cei care sunt în suferinţă, cei care sunt bolnavi şi nu pot lua parte la Sfânta Liturghie. **Binecuvântarea lui Dumnezeu este peste toţi cei vrednici de binecuvântare**. Pe cine binecuvântează Dumnezeu? Ar trebui să ştim cu toţii pe cine. Se spune în rugăciunea Amvonului: „Cel ce binecuvântezi pe cei ce Te binecuvântează, Doamne, şi sfinţeşti pe cei ce nădăjduiesc în Tine”. Deci cei ce aduc binecuvântare lui

Dumnezeu se învrednicesc de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Iubiţi credincioşi, aşadar avem un izvor de ajutor, un izvor de putere de la Dumnezeu prin mijlocire preoţească, un izvor de binecuvântare care ni-l dă Dumnezeu din binecuvântarea de la Înălţarea Mântuitorului şi care se revarsă peste toţi credincioşii prin binecuvântările de la sfintele slujbe. Mă gândesc de exemplu şi la alte binecuvântări, pentru că sunt şi alte binecuvântări, nu numai la Sfânta Liturghie, ci sunt şi la alte slujbe, de exemplu la slujba cununiei de atâtea ori se spune: „Doamne Dumnezeul nostru binecuvântează-i pe dânșii – și spune – cum ai binecuvântat pe Avraam şi pe Sara" sau „Binecuvântează-i pe ei Doamne Dumnezeul nostru cum ai binecuvântat pe Isaac şi pe Raveca" şi aşa mai departe, „Binecuvântează-i pe ei Doamne Dumnezeul nostru cum ai binecuvântat pe Ioachim şi Ana". Deci binecuvântări sunt şi la alte slujbe şi cu belşug de binecuvântări, dar ca să ne învrednicim de binecuvântările lui Dumnezeu trebuie să trăim o viaţă ca să ne poată binecuvânta Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu nu binecuvântează în orice împrejurare şi în orice situaţie. Sunt oameni pe care Dumnezeu nu-i binecuvântează. Gândiţi-vă că în Vechiul Testament, de pildă în Deuteronom este un întreg capitol cu binecuvântări şi cu blesteme şi spune pe cine binecuvântează Dumnezeu şi pe cine nu binecuvântează Dumnezeu.

Bineînţeles că noi nu trebuie să stăruim prea mult asupra faptului că am putea fi sub blestemul lui Dumnezeu. Câtă vreme trăim o viaţă corectă, nu se poate să fim sub blestem. Sub blestem sunt numai aceia care fac lucruri pe care nu le vrea Dumnezeu şi care de fapt sunt vrednici de pedeapsă de la Dumnezeu, iar pe cei vrednici de binecuvântare nu se poate să nu-i binecuvânteze Dumnezeu.

Sfârşesc aceste consideraţii cu ceva frumos, care-mi place mie, de la noi de la mănăstire. La mănăstire la noi, la Sâmbăta, la mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, în 1971 au venit doi creștini din Germania. Cu prilejul acesta a venit vorba despre o instituţie bisericească de ajutorare a epilepticilor, o instituţie mare, care se numeşte Betel. Betel înseamnă „casa lui Dumnezeu". E un cuvânt evreiesc pe care ei l-au luat ca denumire a casei de ajutorare de la Bielefeld. Şi a venit vorba atunci, în 1971, când au fost cei doi din

Germania, doi intelectuali, a venit vorba despre faptul că un părinte de la noi, părintele Serafim Popescu, Dumnezeu să-l odihnească, a lucrat în 1943-44 nu ştiu precis când anume, dar în vremea cât a fost în Germania, a lucrat trei luni de zile în instituţia aceasta Betel, la ajutorarea bolnavilor, la ocrotirea bolnavilor. Şi venind vorba despre asta, cei din Germania ne-au spus că la intrare la Betel e scris aşa:

„**Pace celor ce vin**
Bucurie celor ce rămân
Binecuvântare celor ce pleacă".

Nouă ne-au plăcut tare mult cuvintele acestea şi atunci ei au scris în Cartea de Onoare a mănăstirii noastre „Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă, doresc doi creştini din Germania tuturor celor ce-n urma lor vor vizita această mănăstire". Să ştiţi că cuvintele acestea le plac tuturor celor ce ştiu de cuvintele acestea: pace, bucurie şi binecuvântare. E ceea ce ne dă Dumnezeu la sfintele slujbe ale Bisericii noastre, la Sfânta Liturghie, binecuvântarea din care izvorăşte pacea, pentru că se spune „Pace tuturor", şi din care izvorăşte şi bucuria pentru cei ce împlinesc poruncile lui Dumnezeu.

La Înălţarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ucenicii, primind binecuvântarea Mântuitorului, s-au închinat Mântuitorului. Aşa ni se spune, că ucenicii s-au închinat când Domnul Hristos S-a înălţat la cer. Şi s-au întors în Ierusalim „cu bucurie mare". Unde-i binecuvântare trebuie să fie închinare din partea omului şi dă Dumnezeu bucurie celor ce se închină Mântuitorului. Deci „s-au întors cu bucurie mare la Ierusalim şi erau totdeauna în Templu lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu".

Sfântul Isaac Sirul spune că „rugăciunea este o bucurie care înalţă mulţumire". Deci ce este rugăciunea, între altele? „O bucurie care înalţă mulţumire".

Ucenicii Mântuitorului, având bucuria din binecuvântarea Mântuitorului, din închinarea lor faţă de Mântuitorul la Înălţarea la cer, având închinarea şi bucuria, din această aşezare sufletească au izvorât laudă către Dumnezeu şi binecuvântare, căci erau totdeauna în Templu „lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu". Şi noi tot aşa să facem, având conştiinţa că suntem sub binecuvântarea lui Dumnezeu.

Amin.

24 august 1995
Îndemnuri de la Sfânta Liturghie

Prea cuvioase părinte, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, din programul pe care l-am făcut pentru zilele acestea mi-a rămas să mai spun astăzi ceva despre îndemnurile de la Sfânta Liturghie. Voi avea în vedere acele îndemnuri care sunt cuprinse numai în Sfânta Liturghie, deci nu mă voi opri în mod special asupra îndemnurilor de la sfintele slujbe în general, asupra acelor îndemnuri pe care le găsim şi la alte slujbe dumnezeieşti, ci voi avea în vedere numai îndemnurile de la Sfânta Liturghie.

Totuşi, la Sfânta Liturghie apare şi un îndemn de la celelalte sfinte slujbe, însă în alte contexte, şi anume e vorba de îndemnul: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”. La slujbele obişnuite în general apare textul acesta în legătură cu pomenirea Maicii Domnului şi a tuturor sfinţilor. Şi la Sfânta Liturghie apare de mai multe ori acest îndemn de a-l încredinţa viaţa noastră Mântuitorului sau de a-l dărui viaţa noastră Mântuitorului nostru Iisus Hristos, apare în contextul acesta, adică în legătură cu pomenirea Maicii Domnului şi a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, dar mai apare încă în două contexte, şi anume, înainte de rugăciunea „Tatăl nostru”. Se zice: „Unirea credinţei şi împărtăşirea Sfântului Duh cerând, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”. Acest îndemn de la Sfânta Liturghie mai este cuprins şi într-o altă slujbă, numai în una, altă slujbă decât Sfânta Liturghie, şi anume, la slujba cununiei. Şi la slujba cununiei se spun cuvintele acestea: „Unirea credinţei şi împărtăşirea Sfântului Duh cerând, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

Şi în sfârşit, cel de-al treilea loc de la Sfânta Liturghie în care apare cuvântul acesta, de îndemn: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm” este când se spune: „Ziua toată desăvârşită, sfântă, paşnică şi fără de păcat cerând, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră, lui Hristos Dumnezeu să o

dăm”.

Celelalte îndemnuri: „Domnului să ne rugăm”, „La Domnul să cerem”, „Capetele noastre Domnului să le plecăm”, le găsim şi la celelalte slujbe aşa că le lăsăm de data aceasta şi ne oprim la îndemnuri care ţin anume de Sfânta Liturghie.

Unul dintre îndemnurile care mai poate trezi nedumeriri, întrebări, este îndemnul: „Câţi sunteţi chemaţi ieşiţi. Cei chemaţi ieşiţi. Câţi sunteţi chemaţi, ieşiţi”. Pare ceva nefiresc. Să-i chemi şi să-i trimiţi. Despre ce-i vorba, cine sunt cei chemaţi şi de ce trebuie să iasă? Adică şi chemaţi, şi să plece. Cum vine asta? Vine aşa, că la începutul creştinismului, vreme de mai multe veacuri, unii dintre creştini veneau dintre păgâni, şi veneau la vârste mature, la vârste conştiente, la vârste la care aveau conştiinţă. Şi, până când deveneau creştini deplini, adică până se botezau, erau în stadiul numit de chemaţi, erau chemaţi sau catehumeni. Atunci se făcea cu ei şcoală, erau îndrumaţi în credinţa cea nouă pe care au primit-o dar pe care încă n-o ştiau şi pe care încă n-au arătat-o practic, şi prin botez. În vremea aceasta, credincioşii care se pregăteau pentru botez se numeau chemaţi sau catehumeni. Şi pentru că la Sfânta Liturghie nu pot lua parte creştini nedeplini, pentru că şi aceştia erau totuşi creştini şi erau ortodocşi dar nu erau ortodocşi botezaţi, la vremea aceea când se sfârşea partea din Sfânta Liturghie la care puteau lua parte, adică partea din Sfânta Liturghie în care e cuprinsă Evanghelia şi Apostolul, Liturghia cuvântului – dar nu aveau voie să ia parte şi la cealaltă parte a Liturghiei, la Liturghia Euharistică, la Liturghia împărtăşirii cu Sfintele Taine – li se spunea să iasă. Deci: „Cei chemaţi, ieşiţi”. Să părăsească biserica. Şi părăseau biserica.

Acum, când s-a generalizat botezul copiilor, se pare că nu ar mai avea rost această zicere şi cele în legătură cu catehumenii, deşi mai sunt totuşi catehumeni, însă nu în toate bisericile. Şi atunci unii dintre preoţi mai spun îndemnul acesta, alţii nu-l spun, dispoziţii speciale nu ştiu să se fi dat în legătură cu asta, ca să nu se mai spună, dar în unele eparhii, de exemplu pe la Timişoara nu se mai spune, la Cluj am băgat de seamă că nu se mai spune, la Sibiu uneori nu se spune când se slujeşte cu arhiereu. Noi luăm totuşi în consideraţie acest îndemn pentru că încă este în practică şi îl avem în vedere în legătură cu ceea ce înseamnă el. Deci e vorba de unii care se numeau chemaţi şi de

aceea trebuiau să plece pentru că nu erau creştini deplini. Şi asta mai are rost și în alt fel și anume să se dea de înţeles credincioșilor care după starea lor sufletească sunt nevrednici de a fi la Sfânta Liturghie, să facă un fel de pocăinţă în cugetul lor şi să zică: uite și eu ar trebui să plec, chiar dacă nu plec, pentru că-s nevrednic să mai stau și la partea la care nu mai am dreptul să stau. Însă, pentru că pocăinţa nu mai e publică în Biserica noastră de acuma, nu ies cei care sunt în situaţia de a nu mai putea lua parte la Sfânta Liturghie pentru că au căzut din darul pe care l-au primit la botez.

Apoi, celelalte îndemnuri sunt destul de lămurite și anume, un îndemn de la Sfânta Liturghie este „Să ne iubim unii pe alţii ca într-un gând să mărturisim". Să ne iubim unii pe alţii. E nevoie de iubire, să împlinim porunca iubirii. Trebuie să înmulţim iubirea. Şi ca să putem fi vrednici de Dumnezeu, trebuie să avem dragoste între noi, așa spune Domnul Hristos, a rămas cuvântul Lui în Evanghelie: „După aceasta vor cunoaşte oamenii că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi" (Ioan 13, 35), dacă veţi avea iubire unii către alţii. Când e lipsă iubirea și cinstirea e semn că omul nu-i în sfera lui Dumnezeu, nu-i în lumina dumnezeiască și atunci, ca nu cumva să păstrăm ură în sufletele noastre la Sfânta Liturghie, unde e nevoie de iubire, ni se spune: „Să ne iubim unii pe alţii ca într-un gând să mărturisim". Să n-avem depărtare între noi, să n-avem repulsii, resentimente între noi, ci să ne iubim. Cum s-ar zice la Paşti: „Să iertăm toate pentru Înviere", să trecem peste toate. Şi nu numai să trecem peste toate cele rele dar chiar să ne iubim, pozitiv.

Un alt îndemn de la Sfânta Liturghie este: „Sus să avem inimile", îndemn la care se răspunde cu „Avem către Domnul". Deci, cum s-ar zice, numai degeaba ne mai spui să avem inimile sus, că le avem. Adevărul este că de multe ori chestiunile acestea sunt formule de ritual. Mulţi oameni rătăcesc cu gândul, cu simţirea, în timpul Sfintei Liturghii și nu au inimile sus, nu au inimile îndreptate către Dumnezeu. Inima înseamnă interiorul, esenţa omului. „Sus să avem inimile": mintea și simţirea. Să ştiţi că cei vechi nu făceau deosebire între minte și simţire și de aceea se spune în Sfânta Evanghelie de exemplu că „din prisosinţa inimii grăieşte gura" (Matei 12, 34), sau că „de ce astfel de gânduri se suie în inimile voastre?" (Luca 24, 38). Când zicem „inimă"

zicem tot interiorul omului, toată partea conştientă. Deci nu-i vorba de inima de carne sau de inima numai ca loc al simţirii, ci-i vorba de tot interiorul omului: „Sus să avem inimile”, „Avem către Domnul”. Să dea Dumnezeu să avem către Domnul inimile noastre nu numai în clipa în care zicem că „avem către Domnul”, ci să avem inimile sus în toată vremea şi în orice loc. Să nu uităm de Dumnezeu, asta înseamnă. Să ţinem seama de Dumnezeu.

Un alt îndemn de la Sfânta Liturghie este: „Să mulţumim Domnului”. Cuvântul acesta este urmat de un text cântat care zice aşa: „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimei celei de o fiinţă şi nedespărţite”. Deci înţelegem că mulţumirea noastră este închinarea noastră şi închinarea noastră este pentru că aşa se cuvine. Nu-şi poate închipui cineva care trăieşte drept posibilitatea de a-l mulţumi lui Dumnezeu fără a-L recunoaşte pe Dumnezeu ca izvor al binelui şi fără a-l aduce lui Dumnezeu închinare. De aceea zicem „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina”. De ce facem aceasta? De ce mulţumim? Pentru că aşa se cuvine, aşa-i cu „vrednicie şi cu dreptate”. Şi pentru că-i „cu vrednicie şi cu dreptate a ne închina”, ne închinăm „Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimei celei de o fiinţă şi nedespărţite”.

Alt îndemn de la Sfânta Liturghie este: „Cu pace să ieşim”. Ce însemnă asta? Însemnă că la sfârşitul Liturghiei ni se atrage atenţia să ieşim cu cuviinţă din biserică, să ieşim cu pace, iar răspunsul credincioşilor este: „Întru numele Domnului”. Asta ar însemna ca toată viaţa noastră de după Liturghie să fie tot o liturghie şi să fie viaţa noastră „întru numele Domnului”, o slujbă adusă lui Dumnezeu, trăită în aşa fel încât nimic necurat să nu fie în existenţa noastră. În mod voit să nu facem nimic din cele ce nu le binecuvântează Dumnezeu.

Mai sunt încă două ziceri de la Sfânta Liturghie pe care vreau să le pun în legătură una cu alta, şi anume cuvintele pe care le auzim noi ca îndemn, dar care de fapt nu sunt îndemn: „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor” şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu al Legii cele noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă, spre iertarea păcatelor”. Cuvântul acesta, zicerile acestea, sunt cuvinte ale Domnului nostru Iisus Hristos de la Cina cea de Taină, rămase în conştiinţa Bisericii şi în cadrul

Sfintei Liturghii. Cuvintele acestea de fapt noi le auzim ca un îndemn. Aşa cum au fost spuse la Cina cea de Taină, dar privite în contextul lor, în care apar, sunt cuvinte care amintesc de cele care s-au petrecut atunci, pentru că zicem că Domnul Hristos a luat pâine în Sfintele Sale Mâini, a binecuvântat, a sfinţit, a frânt şi a dat ucenicilor săi zicând: „Luaţi, mâncaţi". Credincioşii aud numai cuvintele „luaţi mâncaţi" şi nu cunosc contextul în care apar, adică textul dinaintea lor, şi de aceea ele apar ca un îndemn. Dar le putem lua foarte bine şi ca îndemn, ca un îndemn la împărtăşire cu Trupul şi Sângele Domnului Nostru Iisus Hristos.

Şi în legătură cu acest îndemn mai vine un alt îndemn spre împărtăşirea cu Sfintele Taine, cu cinstitul Trup şi scumpul Sânge al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, când se spune: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi" sau „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste, apropiaţi-vă".

Aceste două formule de fapt au în vedere apropierea credincioşilor de Sfintele Taine, prin aceste cuvinte sunt chemaţi credincioşii să se împărtăşească. În formula primă: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi", s-ar părea că cuvântul acesta priveşte chipul în care trebuie să se apropie credincioşii. Deci nu sunt chemaţi să se apropie ci li se spune **cum** să se apropie. Se presupune că se apropie de Sfintele Taine, credincioşii, şi li se spune: fiţi atenţi, vă apropiaţi, dar să vă apropiaţi – cum? „cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste".

În cea de-a doua formulă a îndemnului acesta este o adevărată **chemare** pentru împărtăşire ca şi cum s-ar spune: poate nu sunteţi hotărâţi să vă împărtăşiţi dar ar fi cazul să vă împărtăşiţi. Apropiaţi-vă, haideţi, împărtăşiţi-vă. Cum? „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste".

Cuvintele acestea se spun degeaba. De foarte multe ori la Sfintele Liturghii se spun degeaba, pentru că nu se apropie credincioşii să se împărtăşească. S-a părăsit dorinţa aceasta de împărtăşire. Oamenii au o frică de a se împărtăşi. Mulţi dintre credincioşi nu vor să se împărtăşească, mulţi dintre credincioşi se socotesc nevrednici de a se împărtăşi, şi-i firesc să ne gândim că suntem nevrednici, că de fapt toţi suntem nevrednici. Nu ştiu cui i-ar putea veni în gând, mergând pe

o cale de credinţă adevărată, cui i-ar putea veni în gând: eu sunt vrednic. Mă duc că-s vrednic. Toţi suntem nevrednici, dar ne învredniceşte Dumnezeu. Dumnezeu care ne oferă această posibilitate ne şi învredniceşte. Şi dacă ne pregătim pentru a ne împărtăşi cu Cinstitele Taine ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ne mai rămâne doar să ne apropiem „Cu frică de Dumnezeu" – adică nu cu nepăsare – „cu credinţă" – cu credinţă în ceea ce primim – „şi cu dragoste". Dar să ne apropiem.

S-a făcut aşa o atmosferă, să zicem aşa, de neluare aminte la Sfintele Taine. Sunt credincioşi care se împărtăşesc o singură dată pe an. Eu să ştiţi că n-am încredere în spovedania celor ce se spovedesc o singură dată pe an şi în împărtăşirea celor ce se împărtăşesc o singură dată pe an. N-am încredere pentru că nu-mi pot închipui că cineva care preţuieşte Cinstitele Daruri se poate reţine de la împărtăşire atâta vreme. Şi-apoi sunt oameni care nu se împărtăşesc cu anii, ani şi ani, ani de-a rândul. Vin oameni în vârstă, la 50 de ani şi spun că nu s-au mai spovedit din copilărie. Apoi aceia care nu s-au spovedit din copilărie, nici nu s-au împărtăşit din copilărie. Nu le-a atras nimeni atenţia că-i important să te împărtăşeşti, li s-a spus mereu că trebuie să fii vrednic şi că noi nu suntem vrednici. Iubiţi credincioşi, eu n-am nimica împotriva celor pe care nu-i interesează primirea Sfintelor Taine, dar dacă sunt credincioşi care doresc să se împărtăşească, sunt împotriva acelor duhovnici care îi opresc pe credincioşi să se împărtăşească pentru că s-au împărtăşit de curând. Fiecare Sfântă Liturghie e prilej de împărtăşire. Şi de câte ori nu ne împărtăşim, de atâtea ori refuzăm ceva ce Dumnezeu vrea să ne dea. Noi refuzăm. Dintr-un motiv sau altul. Că nu suntem pregătiţi, de pildă. **Pregătirea pentru Sfânta Împărtăşire e pregătire de o viaţă întreagă**. Dacă trăieşti corect, te pregăteşti pentru Sfânta Împărtăşire şi dacă nu trăieşti corect nu te pregăteşti nici atunci când gândeşti că te pregăteşti, şi atunci când citeşti ştiu şi eu ce rânduieli ca totuşi să te poţi împărtăşi, ca să fii vrednic. Eu nu sunt împotriva unei pregătiri pentru împărtăşirea cu Sfintele Taine, a unei pregătiri imediate, adică împotriva citirii de pildă a canonului pentru Sfânta Împărtăşire. Sunt de acord. Şi chiar trebuie făcut lucrul acesta. Măcar atât. Dar asta nu înseamnă că omul trebuie să aştepte până când se împlineşte un soroc,

ştiu eu, de şase săptămâni sau de cât, ca să se mai poată împărtăşi o dată.

La mine vin de exemplu credincioşi care vor să se împărtăşească sau s-au împărtăşit de curând, de exemplu Vineri, şi e Duminică: „Vineri m-am spovedit şi m-am împărtăşit la catedrală în Sibiu”. Şi vine Duminică la spovedit, mai mult aşa, ca să se întâlnească cu mine şi să se spovedească şi la mine, să zicem, deşi, la drept vorbind, nu mai are omul să spună cine ştie ce. Şi-apoi să ştiţi că eu nu răscolesc de când trăieşte omul, că ce-i cu el şi ce-a mai făcut, păcate pe care le-a iertat Dumnezeu şi le-a iertat preotul. Nu mă mai interesează. Iau totdeauna pe om de la ultima lui spovedanie. Dacă nu-i oprit de la Sfânta Împărtăşanie nu-l opresc nici eu. Numai aşa, dacă cumva trăieşte în păcate, într-un sistem de păcătuire şi atunci trebuie că nu se poate. Adică dacă cineva nu a fost destul de luător aminte, atunci totuşi îi atrag atenţia că trebuia să facă totuşi ceva, să zicem, dar în general îl iau de la ultima spovedanie şi-l întreb: vrei să te împărtăşeşti şi astăzi? Şi oamenii, cei mai mulţi îmi spun: „Părinte, dar se poate aşa ceva?”. Şi eu îi spun că se poate, că dacă se poate cu mine se poate şi cu el. Adică de ce să nu se poată? Trebuie să treacă vreme îndelungată ca să se mai împărtăşească o dată? Dacă duhovnicul lui îi dă voie să se împărtăşească, poate să se împărtăşească fără niciun gând că ar trebui să facă altfel. Pentru că Sfânta Împărtăşanie e şi un ajutor. Nu-i o recompensă: hai că acum îi dau Sfânta Împărtăşanie că a trăit douăzeci de ani frumos şi bine şi acum îl recompensăm. E un ajutor, cu scopul acesta a dat Domnul Hristos Sfânta Împărtăşanie, cu scopul de împărtăşire. E ca o hrană. Aşa cum te hrăneşti ca să trăieşti fizic, te hrăneşti ca să trăieşti şi sufleteşte. Bineînţeles că asta nu şi-o hotărăşte omul însuşi, credinciosul însuşi, ci i-o hotărăşte duhovnicul, şi să dea Dumnezeu să ajungă la duhovnici care sunt doritori să-şi vadă pe credincioşi împărtăşindu-se şi-i ajută. Dar să n-ajungă nici la duhovnici din aceia care nu ştiu nici ei ce mai e Sfânta Împărtăşanie pentru ei şi pentru alţii şi n-au nicio grijă în legătură cu viaţa oamenilor, şi numai hai să ne împărtăşim că a venit vremea împărtăşirii. Nici aşa nu-i bine. Binele este acesta, să preţuim Sfânta Liturghie şi sub latura aceasta, a posibilităţii de a ne împărtăşi, şi să ducem o viaţă în aşa fel încât să ne putem împărtăşi când primim dezlegare să ne împărtăşim.

Acesta este îndemnul poate cel mai nebăgat în seamă din Sfânta Liturghie: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste, apropiaţi-vă”, pe de o parte pentru că oamenii nu se apropie, şi pe de altă parte pentru că unii fac o modă din asta şi se apropie dar nu „cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste”.

Iubiţi credincioşi, cu asta eu mi-am sfârşit rosturile pe care le am aici şi cu ajutorul lui Dumnezeu astăzi merg acolo unde trebuie să fiu. Acum am venit aici ca invitat, sunt aici ca invitat şi am venit pentru că am dorit să fiu de folos şi sper că n-am venit degeaba. Dar mă duc acolo unde trebuie să fiu, şi unde mă ştie Biserica, şi unde mă caută oamenii cu gând de a fi ajutaţi. Şi să-mi dea Dumnezeu lumină în suflet, cum a zis mitropolitul Nicolae Bălan când m-am dus odată la el, prima dată când m-am dus, a zis: „Să ai lumină în suflet”. Să-mi dea Dumnezeu lumină în suflet ca să pot pricepe ce trebuie să fac cu oamenii care vin să fie şi ei luminaţi în lumina pe care o dă Dumnezeu celor pe care i-a pus Dumnezeu să lumineze oamenii. Dumnezeu să ne ajute!

25 august 1995

Maica Domnului în Ortodoxie

Prea cuvioase părinte stareţ, cinstiţi părinţi, iubiţi credincioşi, pentru că suntem în cuprinsul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului, m-am gândit ca pentru seara aceasta să stăruim puţin cu gândul asupra locului pe care-l are Maica Domnului în conştiinţa noastră de dreptmăritori creştini, în învăţătura şi practica Bisericii noastre.

Dacă luăm aminte la dumnezeieştile slujbe ale Bisericii noastre constatăm că alcătuirile de la sfintele slujbe ne îndrumează, ne ajută să fim cinstitori ai Maicii Domnului. Sfintele slujbe ale Bisericii noastre sunt prilejuri de rugăciune şi de învăţătură. **Ne rugăm învăţând şi învăţăm rugându-ne**. Dacă luăm aminte la alcătuirile de la sfintele slujbe putem învăţa de la sfintele slujbe mai mult decât din cărţi şi putem să ne raportăm la cei pe care-i are în vedere Sfânta Biserică: la Dumnezeu, la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, la Duhul Sfânt, deci la Preasfânta Treime, la Maica Domnului, la sfinţii lui Dumnezeu, putem să intrăm în legătură cu ei, putem să ne îndreptăm gândurile de la cele

pământeşti la cele mai presus de lumea aceasta, la cele cereşti.

Sigur că cei care merg la biserică, şi stau şi nu urmăresc, nu pot să înveţe ceva, dar cei care urmăresc alcătuirile de la sfintele slujbe învaţă. Nu se poate să nu înveţe. Şi sfintele slujbe sunt în aşa fel alcătuite încât chiar dacă cineva nu s-ar gândi anume la Maica Domnului, totuşi e pus în situaţia să se gândească. De pildă în Ectenia Mare şi în Ecteniile Mici oricum e pomenită Maica Domnului când se spun cuvintele: „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim. Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Aşa auzim în biserică. Deci suntem îndemnaţi să pomenim pe Maica Domnului.

Când eram eu copil şi până pe vremea când eram student la Teologie, chiar şi mai târziu, cuvintele acestea se spuneau aşa: „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii **pomenind-o**, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". În felul în care se spuneau cuvintele acestea mai demult se presupunea că noi o pomenim pe Maica Domnului fără să ne îndemne cineva. Deci: „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii pomenind-o, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Aceasta înseamnă: noi oricum o pomenim pe Maica Domnului. Accentul cădea pe cuvintele de la sfârşit şi anume: „pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Între timp lucrurile s-au schimbat în înţelesul că cuvintele acestea s-au împărţit în două. Şi ca să poată fi împărţite în două, avem două îndemnuri: îndemnul să ne gândim la Maica Domnului, să pomenim pe Maica Domnului, şi îndemnul să dăm toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu. Deci în această prezentare nu se mai presupune că o pomenim fără să ni se spună să o pomenim şi atunci ni se spune să o pomenim, şi după aceea „pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Înainte însă era un singur îndemn, presupunând că totuşi noi pe Maica Domnului oricum o pomenim. De ce s-a făcut această schimbare? Cred că pentru că

spunându-se aceste cuvinte şi venind vorba de Maica Domnului credincioşii intervin cu o rugăciune şi zic: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi”. În copilăria mea, în tinereţea mea, se zicea „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi”. A fost însă o dispoziţie de la Sfântul Sinod să se spună „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi” pe considerentul că Maica Domnului ajută la mântuire, ne miluieşte, nu ne mântuieşte împreună cu Domnul Hristos, deşi în cărţile vechi, în cărţile tipărite înainte de dispoziţia Sfântului Sinod, peste tot e scris „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi”.

Adevărul este că în cele duhovniceşti lucrurile nu sunt aşa de precizate cum sunt în cele pământeşti. Cineva mă întreba: părinte, cum se poate că se spune la rugăciunea dinainte de Sfânta Împărtăşanie, înainte de a ne împărtăşi, că „Hristos Dumnezeu a venit să mântuiască pe cei păcătoşi dintre care cel dintâi sunt eu”, cum se poate ca cel dintâi să fiu eu şi fiecare să fie cel dintâi, pentru că numai unul poate fi cel dintâi dintre păcătoşi, nu pot fi mai mulţi, şi atunci cum se poate? Se poate aşa că fiecare dintre noi ne considerăm mai păcătoşi decât alţii şi nu ne interesează că altul ar putea fi mai păcătos decât noi. Şi atunci nu e o exprimare absolută aşa cum e la matematică: doi şi cu doi fac patru şi gata, nu se mai poate înţelege altceva. În cele duhovniceşti lucrurile sunt puţin elastice, pentru că se pot înţelege, printr-un cuvânt, mai multe lucruri. Când zici: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi” poţi să te gândeşti la ceea ce poate Maica Domnului, adică nu la mântuirea în sine, pentru că mântuirea e prin Hristos, ci la contribuţia Maicii Domnului pentru mântuire în înţelesul că dacă nu era Maica Domnului nu era nici Domnul Hristos aici pe pământ, n-ar fi fost posibilă întruparea Mântuitorului. Bineînţeles, e un fel de a vorbi, pentru că, de vreme ce a existat Maica Domnului, nu se poate zice ce s-ar fi întâmplat dacă nu era Maica Domnului. Maica Domnului există, şi dacă există Maica Domnului, înseamnă că ea este mijlocitoare de mântuire în acest înţeles că prin Maica Domnului avem cele ce ţin de Domnul Hristos.

Gândiţi-vă de pildă la alcătuirea aceea de la Utrenia de Duminică, de la sfârşitul Utreniei, dinainte de Doxologie care zice aşa: „Prea binecuvântată eşti, Născătoare de Dumnezeu Fecioară, că prin

Cel ce S-a întrupat din tine, iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mântuit, moartea s-a omorât şi noi am înviat". Vorbim cu Maica Domnului şi spunem că lucrurile acestea s-au întâmplat prin Domnul Hristos, „prin Cel ce S-a întrupat din tine iadul s-a robit, Adam s-a chemat, blestemul s-a pierdut, Eva s-a mântuit, moartea s-a omorât şi noi am înviat. Pentru aceasta cântând, strigăm: – pentru că s-a întâmplat aşa ceva prin Fiul tău, cântând strigăm – Binecuvântat eşti Hristoase Dumnezeul nostru Cel ce bine ai voit aşa, mărire Ţie". Deci vorbim şi cu Maica Domnului, vorbim şi cu Domnul Hristos şi ţinem seama de legătura care există între Maica Domnului şi Domnul Hristos şi între Domnul Hristos şi Maica Domnului.

Aşadar Maica Domnului în înţelesul acesta ne mântuieşte, că a contribuit la mântuire, însă pentru că Maica Domnului nu ne poate mântui singură, ci ne ajută la mântuire împreună cu Domnul Hristos – în principal ne ajută Domnul Hristos – Sfânta noastră Biserică o cinsteşte pe Maica Domnului în legătură cu Domnul Hristos, nu o desparte de Domnul Hristos. Aşa cum cinstim şi Crucea Domnului Hristos fără să o despărţim de Domnul Hristos, totdeauna în legătură cu Domnul Hristos, aşa şi pe Maica Domnului o cinstim în legătură cu Domnul Hristos. Ceea ce îi dă Maicii Domnului măreţia e faptul că e în legătură cu Domnul Hristos, legătura aceasta cu Domnul Hristos îi dă măreţie Maicii Domnului. Şi Maica Domnului are o măreţie, are o mărire, chiar zicem noi: „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta că tu fecioară neispitită de nuntă ai avut în pântece pe Dumnezeu Cel peste toate şi ai născut Fiu pe Cel fără de ani, Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine".

Deci noi care o lăudăm pe Maica Domnului, avem un privilegiu. Ce privilegiu? Privilegiul de a fi miluiţi de Dumnezeu, de Domnul nostru Iisus Hristos, dându-ne pacea Sa nouă. De ce? Pentru că o lăudăm pe Maica Domnului. Şi de ce o lăudăm pe Maica Domnului? Ne învaţă Biserica noastră să o lăudăm. De ce ne învaţă să o lăudăm? Pentru că „s-au spăimântat toate de dumnezeiască mărirea ta", zicem noi vorbind cu Maica Domnului. Deci nu prezentăm lucrurile ca într-un studiu, nu zicem „S-au spăimântat toate de mărirea Maicii Domnului, că Maica Domnului a purtat în pântecele ei pe Dumnezeu Cel peste toate şi a născut Fiu pe Cel fără de ani" ci vorbim cu Maica Domnului şi

zicem: „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta”.

Acesta e avantajul slujbelor, noi nu studiem, nu învăţăm ca şi cum am studia, ci învăţăm angajându-ne în faţa celor cu care vorbim. Aşa-i cu Maica Domnului, aşa-i cu sfinţii lui Dumnezeu, noi vorbim cu ei, vorbim cu Domnul Hristos, Îi spunem Domnului Hristos ce avem de spus, vorbim cu El şi din aceasta învăţăm. Prin urmare Maica Domnului are o mărire a ei şi mărirea îi vine de la Domnul Hristos şi venindu-i de la Domnul Hristos mărirea, ea e mijlocitoare către Domnul Hristos pentru noi. Noi o lăudăm, Maica Domnului mijloceşte şi Domnul Hristos ne dăruieşte pace: „Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine”.

Şi alcătuiri de felul acesta sunt multe. De exemplu, să luăm una de la slujba înmormântării când, vorbind cu Maica Domnului, zicem că: „Neamul omenesc a aflat mântuire prin tine şi noi să aflăm raiul Născătoare de Dumnezeu ceea ce eşti una binecuvântată”. De ce zicem că e „una binecuvântată”? Nu mai există alţii binecuvântaţi? În situaţia Maicii Domnului numai Maica Domnului există, altcineva nu mai există, şi atunci e „una binecuvântată”. Bineînţeles că binecuvântaţi pot fi şi alţii, dar în alt înţeles. Gândiţi-vă de pildă la faptul că, atunci când Iosif s-a întâlnit cu fraţii săi după ce a fost vândut în Egipt şi au vorbit unii cu alţii înainte de a se cunoaşte, de a-l recunoaşte pe Iosif, de a se descoperi Iosif fraţilor săi, a întrebat de tatăl lor şi ei au spus despre tatăl lor că trăieşte şi atunci Iosif a zis: „Binecuvântat este omul acela”. Prin urmare şi Iacov era binecuvântat ca tată al lui Iosif. Şi alţii sunt binecuvântaţi. Toţi care sunt sub binecuvântarea lui Dumnezeu sunt binecuvântaţi, dar Maica Domnului are un loc aparte între toţi binecuvântaţii: „una binecuvântată”. „Bucură-te curată, ceea ce ai născut pe Dumnezeu cu trup spre mântuirea tuturor că neamul omenesc a aflat mântuire prin tine. Şi noi să aflăm raiul Născătoare de Dumnezeu, curată şi binecuvântată”, ceea ce eşti una binecuvântată.

Iubiţi credincioşi, aşa ne gândim noi la Maica Domnului şi aşa ne învaţă Sfânta noastră Biserică să ne gândim la Maica Domnului. În alcătuirile cinstitoare pentru Maica Domnului vorbim cu Maica Domnului şi zicem că ea este mărirea a toată lumea: „pe ceea ce este mărirea a toată lumea, care din oameni a răsărit şi pe Stăpânul L-a născut, uşa cea cerească”. Vorbind cu Maica Domnului spunem: „Pe

tine Maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvânt". Cum e Maica Domnului? Mai presus de minte şi de cuvânt. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că cuvântul nu o cuprinde iar mintea nu o înţelege. Stăm copleşiţi de măreţia Maicii Domnului în faţa Maicii Domnului: „Cea mai presus de minte şi de cuvânt, care ai născut negrăit sub ani pe Cel fără de ani, credincioşii cu un gând te mărim". Mărim pe Maica Domnului pentru măreţiile ei, pentru măreţiile ei izvorâte din Mântuitorul nostru Iisus Hristos, din Fiul său care S-a întrupat, din Fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat din Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi a devenit şi Fiu al Maicii Domnului. Cine? Cel ce este Dumnezeu adevărat şi Om adevărat. Dumnezeu adevărat născut din Dumnezeu din veci şi Om adevărat născut din Preasfânta Fecioară Maria.

Maica Domnului este numită Născătoare de Dumnezeu nu în înţelesul că L-a născut pe Dumnezeu, că înainte de a fi Dumnezeu a fost Maica Domnului, ci în înţelesul că Cel pe care L-a născut ca om nu era numai om, ci era şi Dumnezeu, Om adevărat şi Dumnezeu adevărat. Unde s-a petrecut unirea firii dumnezeieşti cu firea omenească în persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos? S-a unit în pântecele Preasfintei Fecioare Maria. Noi aşa mărturisim şi aşa ne învaţă Biserica noastră. Noi nu credem, ca ereticii, că Maica Domnului a născut un om cu care după aceea S-a unit Dumnezeu. De pildă la Botez, cum spuneau unii, că Duhul Sfânt când S-a pogorât peste Domnul Hristos la Botez, de fapt atunci a fost unirea între cele două firi. Nu e adevărat. Biserica noastră spune şi învaţă, şi mărturiseşte, şi răspândeşte adevărul că Fiul lui Dumnezeu S-a unit cu Fiul Omului, Dumnezeu S-a unit cu omul în fiinţa Preasfintei Născătoare de Dumnezeu şi de aceea zicem noi într-o alcătuire de la Sfântul Maslu, vorbind cu Maica Domnului: „Pe tine preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce eşti mult lăudată, te rog curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş înfrumuseţat al dumnezeieştii Treimi ca să laud şi să măresc puterea ta şi mila ta cea nemăsurată, fiind mântuit eu netrebnicul robul tău". De unde pornim? De la conştiinţa că suntem robi netrebnici: „eu netrebnicul robul tău" doresc să fiu mântuit şi pentru că doresc să fiu mântuit cer ceva de la tine Maica Domnului, de la tine care eşti „palat preacurat al Împăratului ceresc". Când este Maica

Domnului „palat preacurat al Împăratului ceresc”, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos? A fost când L-a purtat pe Domnul Hristos în pântecele ei. Da, dar Domnul Hristos S-a despărţit cumva de Maica Domnului când S-a născut din ea, şi atunci Maica Domnului nu mai este „palat preacurat al Împăratului ceresc”? Ba da, este. Şi după ce S-a născut Fiul ei din ea e „palat preacurat al Împăratului ceresc”. De ce? Pentru că Maica Domnului nu L-a purtat numai în pântece pe Domnul Hristos, ci L-a purtat şi în inima ei, şi de inima ei nu S-a despărţit niciodată Fiul său, Domnul Hristos. O mamă este mamă pentru veşnicie, nu pentru vremelnicie. Niciodată nu i se va lua unei mame calitatea de mamă. Şi nu e mamă numai când îl poartă pe copilul său în pântece, ci e mamă pentru totdeauna, pentru veşnicie. Aşa e şi Maica Domnului, mamă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi dacă nu-L mai poate purta în pântece, şi nu-L mai poartă de fapt în pântece, Îl poartă în inima ei şi de inima ei niciodată nu S-a despărţit Domnul Hristos, şi noi, ştiind acest lucru, ne rugăm Maicii Domnului să curăţească mintea noastră: „curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş al dumnezeieştii Treimi”.

Maica Domnului a fost şi este locaş al dumnezeieştii Treimi. Aşa i-a spus îngerul când Preasfânta Fecioară a întrebat la Buna Vestire „Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?”. Ea a auzit de la înger atunci: „Duhul Sfânt. Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri, de aceea şi Sfântul care. Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Luca 1, 34-35). Aici sunt cele trei persoane ale Sfintei Treimi care se unesc în Maica Domnului din clipa în care S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu prin umbrirea de sus a Tatălui şi prin lucrarea Sfântului Duh. Deci „Duhul Sfânt. Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri – deci e vorba de Duhul Sfânt şi de Tatăl – şi Sfântul care. Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema”, e vorba de Dumnezeu Fiul. Deci Maica Domnului devine locaş al Preasfintei Treimi. Devenind locaş al Preasfintei Treimi, Maica Domnului poate să ne ajute să ni se curăţescă şi mintea noastră ca să devenim locaşuri ale Preasfintei Treimi. Şi locaş al Preasfintei Treimi Maica Domnului este în veşnicie: „curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş înfrumuseţat al Preasfintei Treimi”. Numai dacă suntem locaşuri înfrumuseţate ale Preasfintei Treimi, prin

mijlocirea Maicii Domnului, putem să lăudăm mărirea şi mila cea nemăsurată a Maicii Domnului, noi, netrebnicii robii ei.

Vă atrag atenţia asupra acestor lucruri în înţelesul că e bine să le urmăriţi, să cuprindeţi înţelesurile, adâncurile unor astfel de alcătuiri, pentru că dacă le zici aşa, între altele, nu poţi să îţi dai seama de conţinutul lor, dar dacă le meditezi – şi slujbele noastre trebuie şi meditate, sigur că dacă le auzi spunându-se repede sau cu cântare, acolo, nu le dai importanţa pe care trebuie să le-o dai, dar dacă le analizezi puţin şi vezi ce conţinut e în această alcătuire, şi nu numai în aceasta, ci în multe altele – atunci ajungi să-ţi dai seama de învăţătura Bisericii noastre cuprinsă în dumnezeieştile slujbe ale Bisericii noastre.

Sunt foarte multe lucruri pe care ar vrea să le ştie credincioşii în legătură cu Maica Domnului. Au apărut şi nişte cărţi cu viaţa Maicii Domnului care nu spun mare lucru. De ce? Pentru că Maica Domnului a fost smerită, despre Maica Domnului nu se poate spune mult. În Scriptură se spune puţin şi în altă parte, cei care spun despre Maica Domnului ceva, sau vor să spună ceva deosebit, nu sunt competenţi. N-au cum să spună. De ce? Pentru că Maica Domnului fiind smerită, n-a vrut să fie pusă în atenţia oamenilor. Dorinţa ei a fost ca Domnul Hristos să fie pus în atenţia oamenilor. La nunta din Cana Galileei a zis către slujitorii de la nuntă: „Faceţi ceea ce vă va spune El” (Ioan 2, 5). Deci vă spun şi eu ceva, vă spun să faceţi ce vă va spune El, nu să faceţi ce vă spun eu. Eu nu vă spun, n-am eu rostul de a vă spune, ascultaţi-L pe El, pe Iisus. Şi aşa că Maica Domnului a fost smerită până la aşa măsură, încât ea nu a vorbit despre cele ale ei, despre măreţiile ei, despre naşterea ei mai presus de fire. De ce n-a vorbit? Evanghelia vorbeşte şi spune că Domnul Hristos S-a născut din Preasfânta Fecioară Maria în chip mai presus de fire, prin lucrarea Duhului Sfânt, prin puterea lui Dumnezeu, nu prin contribuţie bărbătească. Că e fecioară înainte de naştere, că e fecioară în naştere, că e fecioară după naştere, e un cuvânt pe care îl spunem noi la sfintele slujbe, de exemplu zicem „pururea Fecioara Maria”. Maica Domnului n-a vorbit despre aşa ceva. De ce? Pentru că a fost smerită. Oamenii din vremea Mântuitorului considerau pe dreptul Iosif ca tată al lui Iisus şi ziceau: „Nu cunoaştem noi pe tatăl Său şi pe mama Sa, nu cunoaştem noi pe

fraţii Lui?” (Ioan 6, 42) şi aşa mai departe.

Însă să ştiţi că fraţii Domnului Hristos nicăieri nu sunt numiţi în Scriptură fiii Maicii Domnului, aşa că se poate înţelege altceva decât fraţi trupeşti, fraţi direcţi. Se poate înţelege rude apropiate. Cuvântul frate nu era numai pentru frate, ci era şi cu o lărgime oarecare şi se înţelegeau şi rudele apropiate tot prin cuvântul frate. Şi Maica Domnului, de exemplu la întâlnirea din templu cu Mântuitorul, după ce L-a pierdut, după ce nu L-au găsit o vreme şi s-au întors, a zis: „Fiule de ce ne-ai făcut nouă aceasta? Iată, tatăl Tău şi eu îngrijoraţi Te căutăm” (Luca 2, 48). Nu a zis: „Eu, ca mama Ta şi omul acesta, care de fapt nu Ţi-e tată, Te căutăm” ci a zis: „Iată, tatăl Tău şi eu îngrijoraţi Te căutăm”.

Sfânta noastră Biserică ne îndrumează în ceea ce priveşte conştiinţa noastră şi cunoştinţa noastră despre Maica Domnului, ne îndrumează prin slujbele ei în timp. Noi de fapt din viaţa Maicii Domnului ştim numai câteva lucruri pe care le şi sărbătorim şi anume: că s-a născut din părinţii Ioachim şi Ana. Aşa spunem la sfintele slujbe: „dumnezeieştii părinţi Ioachim şi Ana” şi pomenim la otpusturi în general pe Sfinţii dumnezeieşti părinţi Ioachim şi Ana, nu numai pe Ana cum ar zice cei care nu sunt de credinţa noastră, ci care au altă credinţă şi care spun că şi Maica Domnului s-a născut ca şi Domnul Hristos numai prin puterea lui Dumnezeu, numai din Sfânta Ana. Biserica noastră nu învaţă aşa, ci învaţă că Maica Domnului a avut dumnezeieşti părinţi pe Ioachim şi pe Ana. Şi după aceea – aceasta deci o sărbătorim în 8 septembrie – sărbătorim tot în legătură cu Maica Domnului, la 21 noiembrie, intrarea în Biserică a Maicii Domnului, adică primirea Maicii Domnului în Templul din Ierusalim unde a stat doisprezece ani şi a fost educată în Templul din Ierusalim şi de acolo, la cincisprezece ani, a plecat în grija dreptului Iosif şi a născut pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Mai avem o sărbătoare a Maicii Domnului în 26 decembrie, dar nu o sărbătoare din viaţa Maicii Domnului, ci o sărbătoare în legătură cu rostul Maicii Domnului, Soborul Maicii Domnului. Mai avem o sărbătoare în 25 martie, Buna Vestire, tot o sărbătoare a Maicii Domnului, şi e singura al cărei eveniment e cuprins în Sfânta Scriptură, în Sfânta Evanghelie de la Luca. Şi după aceea Adormirea Maicii Domnului în 15 august când de

fapt pomenim moartea Maicii Domnului, numai că nu zicem moartea Maicii Domnului ci zicem Adormirea Maicii Domnului. De ce? Pentru că noi vrem prin aceasta să punem în evidenţă că Maica Domnului n-a murit. De altfel noi credem că în general oamenii nu mor, adică nu mor în înţelesul de a dispare, ci mor în înţelesul că se continuă viaţa lor sufletească prin suflet. Trupul se aşează în mormânt şi se descompune în timp iar sufletul continuă viaţa dincolo de lumea aceasta, nu mai există posibilitatea ca sufletul să moară. Se vorbeşte şi despre o moarte a sufletului, prin aceasta înţelegându-se de fapt nu nimicirea sufletului ci despărţirea de Dumnezeu, pedeapsa veşnică.

Maica Domnului a murit cum mor toţi credincioșii, cum mor oamenii, nu a avut un privilegiu special. A fost aşezată în mormânt şi după trei zile, când Sfântul Apostol Toma, care nu era de faţă la înmormântarea Maicii Domnului, iar după trei zile a venit, mai târziu s-a deschis mormântul pentru el ca s-o vadă măcar în mormânt şi nu mai era în mormânt, aceasta e învăţătura Bisericii noastre. De altfel învăţătura Bisericii noastre este cuprinsă în condacul de la Adormirea Maicii Domnului când se spune: „Pe Născătoarea de Dumnezeu cea întru rugăciuni neadormită și întru folosință nădejdea cea neschimbată, mormântul și moartea n-au ţinut-o. De ce? Că a mutat-o la viaţă ca pe Maica Vieţii Cel ce S-a sălăşluit în pântecele ei cel pururea fecioresc”. Deci Domnul Hristos a mutat-o la viaţă, a înviat-o, a scos-o din mormânt și a ridicat-o mai presus de lumea aceasta și Maica Domnului este și cu sufletul și cu trupul în cer. Aşa e învăţătura Bisericii, așa e credinţa noastră.

De aceea, toate acestea știindu-le noi, putem să spunem vorbind cu Maica Domnului: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim”. Cuvântul acesta, alcătuirea aceasta, de fapt constă din două. Una adusă de înger pe pământ la Sfântul Munte prin veacul XI, XII, când un înger i-a dictat unui părinte şi după aceea a scris el însuși, de fapt a scris el însuși cuvintele acestea: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea

fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru”, iar cea de-a doua parte a alcătuirii, care a fost de sine stătătoare şi a circulat din veacul al VII-lea, alcătuită de Sfântul Cosma Melodul este: „Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvântul ai născut, pe Tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim”.

Deci noi suntem cinstitori, preacinstim pe Maica Domnului, suntem măritori ai Maicii Domnului. Fără aceasta nu există Ortodoxie.

20 august 1995

Cine este Maica Domnului pentru mine?

Cinstiţi părinţi, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, după ce ieri am stăruit cu gândul asupra locului pe care-l are Maica Domnului în conştiinţa Bisericii Ortodoxe, în gândirea şi practica ortodoxă, este firesc astăzi să încercăm să ne raportăm pe noi înşine la învăţătura Bisericii Ortodoxe, la cultul Bisericii Ortodoxe în legătură cu Maica Domnului, să răspundem la întrebarea: cine este pentru mine, ce înseamnă pentru mine Maica Domnului. De ce? Pentru că noi ne gândim la Maica Domnului nu ca la ceva dinafară de noi ci ne gândim la Maica Domnului ca la ceea ce este, alături de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în inima Bisericii Ortodoxe.

Rânduielile de slujbă ale Bisericii noastre sunt în aşa fel alcătuite ca să fim în situaţia de a ne raporta la Maica Domnului. Aş aduce în atenţie ceva de la Sfânta Liturghie, şi anume după ce credincioşii cântă, după ce spun cu cântare cuvintele: „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim Doamne şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru”, cele dintâi cuvinte care se spun sunt cuvinte în care e pomenită Maica Domnului, căci se zice, la Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur: „Mai ales pentru Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria” şi la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare: „Mai ales cu Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria”. Dacă luăm aminte la cuvintele acestea, la ele însele, dacă le avem în vedere desprinse de contextul în care apar ele şi aşa cum le auzim noi de fapt,

desprinse din context, nu înţelegem nimic. Doar un singur lucru îl putem lua în consideraţie, şi anume, faptul că e pomenită Maica Domnului, atâta tot. Pentru că cuvintele aşa spuse: „Mai ales pentru Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria” nu ne spun nimic.

Însă încadrate în contextul lor ne spun mult şi anume, după ce preotul se roagă lui Dumnezeu ca să vină peste Cinstitele Daruri Duhul Sfânt şi să le prefacă în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos prin voia Tatălui ceresc, se spune de ce anume cerem lucrul acesta şi spune mai departe preotul sau episcopul: „Ca să fie celor ce se vor împărtăşi, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Duhul Sfânt, spre plinirea împărăţiei cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă”. În aceste cuvinte se arată pricina pentru care dorim să ne împărtăşim, rostul cu care ne împărtăşim. Şi apoi în continuare spune: „Încă aducem Ţie această slujbă duhovnicească pentru cei adormiţi întru credinţă: – şi-i pomeneşte – strămoşi, părinţi, patriarhi, prooroci, apostoli, propovăduitori, evanghelişti, mucenici, mărturisitori, pustnici şi pentru tot sufletul drept care s-a săvârşit întru credinţă”. Şi apoi cu glas tare: „Mai ales pentru Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria – şi iarăşi în taină, în gând – pentru Sfântul Ioan Proorocul şi Înaintemergătorul, pentru Sfinţii, slăviţii şi întru tot lăudaţii Apostoli, pentru Sfântul a cărui pomenire o facem şi pentru toţi sfinţii; cu ale căror rugăciuni, cercetează-ne pe noi, Doamne”.

Prin urmare, cuvintele acestea, cum le auzim noi la Sfânta Liturghie, desprinse din context, nu ne spun decât atât: fiţi atenţi şi nu uitaţi de Maica Domnului. E ca şi când s-ar zice: Îl lăudaţi pe Dumnezeu, Îi mulţumiţi, vă rugaţi Lui, e foarte bine, dar nici de Maica Domnului să nu uitaţi. Şi când se aminteşte Maica Domnului la Sfânta Liturghie, de obicei se spun două alcătuiri, cu cântare, şi anume: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemămare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu,

te mărim” sau la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare: „De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc şi neamul omenesc. Ceea ce eşti Biserică sfinţită şi rai cuvântător, lauda fecioriei din care Dumnezeu S-a întrupat şi prunc S-a făcut Cel ce este mai înainte de veci. Că braţul tău scaun l-a făcut şi pântecele tău mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, mărire ţie!”

Sunt două alcătuiri în care se pune în atenţie Maica Domnului, în prima, ca cea care L-a născut pe Dumnezeu mai presus de fire, pe Fiul lui Dumnezeu L-a născut mai presus de fire şi de aceea este mai mare decât Heruvimii şi Serafimii, este mai mare decât îngerii, decât toate fiinţele cereşti. Numai Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt este mai mare decât Maica Domnului, numai Prea Sfânta Treime.

În noastră trebuie să apară Maica Domnului în aceeaşi atmosferă în care este prezentată în această alcătuire sau în alcătuirea a doua pe care am pomenit-o, adică să o avem pe Maica Domnului în conştiinţa noastră ca pe cea care, născându-L pe Domnul nostru Iisus Hristos, de ea se bucură, fiind ea plină de dar, toată făptura, adică toţi îngerii şi toţi oamenii cei drept credincioşi. Se bucură de Maica Domnului pentru această calitate a ei că a fost aleasă de Dumnezeu Tatăl, a purtat pe Dumnezeu Fiul, Duhul Sfânt S-a pogorât peste ea, pentru că îngerul binevestitor i-a adus salutul „Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine”, a numit-o „binecuvântată între femei”, pentru că Sfânta Elisabeta a avut bucuria, prin puterea Duhului Sfânt, să o cunoască pe verişoara sa Maria ca Maica Domnului: „De unde mie cinstea aceasta, să vină Maica Domnului meu la mine”, iar aceste cuvinte le-a spus după ce a izbucnit din sufletul său cu bucurie şi sub puterea Duhului Sfânt: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău” (Luca 1, 42-43). Mai apoi o femeie a ridicat glas din popor, după mărturia Sfântului Evanghelist Luca, pe când Domnul Hristos vorbea şi era impresionată de învăţătura Lui şi a zis: „Fericit este pântecele care Te-a purtat şi sânii la care ai supt” şi Domnul Hristos a răspuns: „Adevărat, fericiţi sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l împlinesc pe el” (Luca 11, 27-28). În aceste cuvinte de laudă aduse de îngerul binevestitor, rostite de

îngerul binevestitor, rostite de Sfânta Elisabeta, rostite de femeia aceea care a ridicat glas din popor și a fericit-o pe Maica Domnului, în aceste cuvinte este temeiul cultului pe care Sfânta noastră Biserică îl aduce Maicii Domnului.

Pentru că totdeauna noi trebuie să ne raportăm personal la lucrurile mai presus de noi, întrebarea este cum stau eu față de Maica Domnului, cât sunt eu de cinstitor față de Maica Domnului, ce înseamnă pentru mine Maica Domnului? Știu că pentru Fiul lui Dumnezeu Care S-a făcut om înseamnă mama Lui, știu că pentru Dumnezeu Tatăl înseamnă aleasa lui Dumnezeu Tatăl, știu că pentru Dumnezeu Fiul înseamnă locașul lui Dumnezeu Fiul, știu că pentru Duhul Sfânt înseamnă cea peste care S-a pogorât Duhul Sfânt, știu că pentru Sfânta Elisabeta înseamnă Maica Domnului ei, știu că pentru femeia care a ridicat glas din popor înseamnă cea fericită, pentru mine, pentru mine personal ce înseamnă Maica Domnului, cât sunt eu de legat de Maica Domnului?

În privința aceasta există două extreme: unii care o cinstesc prea mult și alții care o cinstesc prea puțin. Care e de fapt locul Maicii Domnului în cinstirea Bisericii? Este după Domnul Hristos. Întâi e Domnul Hristos, întâi e Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Duhul Sfânt, e Prea Sfânta Treime apoi e Maica Domnului. Nu e înainte de Domnul Hristos, pentru că sunt unii care la Maica Domnului parcă se gândesc mai mult ca la Domnul Hristos. Nu e corect. Maica Domnului este după Domnul Hristos. Și sunt alții care nu cinstesc pe Maica Domnului, bineînțeles nu sunt ortodocși aceia, și aceia n-o cinstesc din motivele pe care le cred ei întemeiate pentru ei, dar care nu sunt întemeiate, pentru că iată, și îngerul a cinstit-o, și Sfânta Elisabeta a cinstit-o, și femeia care a ridicat glas din popor a cinstit-o, și Domnul Hristos a cinstit-o, și Tatăl Cel Ceresc, și Duhul Sfânt așa încât pentru noi nu există nicio îndoială. De altfel noi nu căutăm niște temeiuri pentru cinstirea Maicii Domnului, ci intrăm în practica Bisericii: aceasta e practica Bisericii noastre și în măsura în care noi facem parte din Biserica noastră suntem cinstitori ai Maicii Domnului. Fără aceasta nu se poate. **Nu există Ortodoxie fără Maica Domnului**. Așa că întrebarea de căpetenie pentru fiecare dintre noi este, totuși, eu personal cum mă raportez la Maica Domnului, cât mă gândesc eu la

Maica Domnului, cum o am în vedere pe Maica Domnului?

Sunt unii care folosesc formula „Dumnezeu şi Maica Domnului”, sunt alţii care spun: „Mi-a ajutat Maica Domnului”. Fără îndoială că Maica Domnului este mijlocitoare, dar noi nu ştim în ce măsură ajutorul îl primim de la Dumnezeu sau de la Maica Domnului sau, de fapt, îl primim de la Dumnezeu prin mijlocirea Maicii Domnului, aşa încât nu cred că e corect să spună cineva „Mi-a ajutat Maica Domnului”. Eventual poate spune: „Mi-a ajutat Dumnezeu”, „Cred că s-a rugat Maica Domnului pentru mine” sau „Mi-a ajutat Dumnezeu prin rugăciunile Maicii Domnului” şi aşa mai departe. Nu e bine să folosim nişte formule care scot în evidenţă pe Maica Domnului mai mult decât o scoate în evidenţă Biserica. Biserica o socoteşte pe Maica Domnului totdeauna mijlocitoare la Dumnezeu, aşa cum a mijlocit pentru cei de la Cana Galileei când a zis către Domnul Hristos că nu au vin cei de la Cana Galileei, a mijlocit, I-a cerut Mântuitorului să îi ajute în împrejurarea respectivă. Aceasta este de fapt lucrarea Maicii Domnului. Aşa credem noi.

Sunt unii credincioşi care spun: „Doamne Maica Domnului”. Nu e corect. De ce? Nicăieri, în toate cărţile de cult ale Bisericii noastre nu veţi găsi niciodată expresia „Doamne Maica Domnului”. Doamne se zice numai lui Dumnezeu, Doamne I se zice Mântuitorului nostru Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, Doamne I se zice Duhului Sfânt, deci „Doamne miluieşte” zicem adresându-ne lui Dumnezeu Tatăl, „Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul” Îi zicem lui Dumnezeu Fiul. Dar „Doamne Maica Domnului” nu e corect. „Maica Domnului”, „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu miluieşte-ne pe noi” şi aşa mai departe, însă nici într-un caz „Doamne Maica Domnului”. I-am auzit pe mulţi, şi femei şi bărbaţi care zic aşa, însă nu e corect.

Sunt apoi unii care, deşi fac parte din Biserica Ortodoxă, nu se raportează corect la Maica Domnului, în sensul că nu ştiu o rugăciune către Maica Domnului deşi sunt alţii care ştiu „Visul Maicii Domnului” şi alte rugăciuni care, de fapt, nu sunt rugăciuni ale Bisericii, ci sunt numai admise de Biserică, sunt nişte rugăciuni populare în legătură cu Maica Domnului şi care făgăduiesc cumva – cărţile respective – ajutor de la Maica Domnului pentru cei care fac acele rugăciuni. Bineînţeles

că nu e o greşeală să le facă cineva, însă pe noi ne interesează rugăciunile oficiale ale Bisericii: Paraclisul Maicii Domnului, Acatistele Maicii Domnului, aşa ceva ne interesează în mod special.

Cei care cred în Maica Domnului şi o pomenesc pe Maica Domnului, dar nu ştiu rugăciuni către Maica Domnului, iarăşi nu se raportează corect. De pildă eu obişnuiesc ca pe cei pe care îi spovedesc să îi pun – zic obişnuiesc, deoarece nu întotdeauna fac asta pentru că, câteodată, văd că nu ştiu şi nu mai insist – îi pun să spună „Cuvine-se cu adevărat". De ce? În Molitfelnic scrie că după ce preotul dezleagă de păcate pe credinciosul care se spovedeşte, să zică el „Cuvine-se cu adevărat". Dar un episcop, episcop vicar la Sibiu, care acum este arhiepiscop la Constanţa, Înalt Prea Sfinţitul Lucian, când m-a spovedit pentru prima dată, şi de altfel de câte ori m-a spovedit, totdeauna a zis să spun eu „Cuvine-se cu adevărat" şi atunci m-am obişnuit şi eu cu lucrul acesta şi ca să am o verificare despre felul cum se raportează credincioşii la Maica Domnului, îl întreb pe credincios: ştii să zici „Cuvine-se cu adevărat"? Unii ştiu şi spun, şi alţii zic „Da" şi când îi spun: zi, zice doar cuvintele „cuvine-se cu adevărat". Nici nu ştie despre ce-i vorba. Aceştia nu sunt cinstitori ai Maicii Domnului, degeaba zic ei că sunt ortodocşi. Nu se poate să nu ştii o rugăciune către Maica Domnului. Unii nu ştiu şi zic: Nu ştiu „Cuvine-se cu adevărat" şi zic: dar ce rugăciune ştii către Maica Domnului? Şi zice „Născătoare de Dumnezeu" şi zic: spune-o, şi sunt bucuros că ştiu măcar aceasta, dar noi credincioşii ortodocşi e bine să ştim „Cuvine-se cu adevărat", adică să ştim mai întâi ce este „Cuvine-se cu adevărat". Dacă ne întreabă cineva: ştii „Cuvine-se cu adevărat" să nu zicem că „Ştiu" şi să ştim numai cuvintele „cuvine-se cu adevărat" pentru că nu e destul. Încă chiar zic: dar înseamnă că tu nici nu ştii despre ce-i vorba.

Iubiţi credincioşi, în legătură cu aceasta vreau să mai amintesc ceva care ne priveşte pe noi personal, o raportare personală la Maica Domnului. Dacă în general rugăciunile către Maica Domnului şi formulele liturgice în legătură cu Maica Domnului ne privesc pe toţi împreună – de exemplu zicem: „Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea" – este şi o rugăciune pe care sigur aţi citit-o de multe ori, nu ştiu cât v-aţi oprit la ea, în care ne raportăm absolut personal la Maica Domnului şi nu zicem „Stăpâna noastră" ci zicem „Stăpâna mea".

De exemplu cum ar fi „Împărăteasa mea cea prea bună” să zicem, dar nu mă gândesc la aceasta, ci mă gândesc la rugăciunea a cincea dintre rugăciunile de mulţumire după Sfânta Împărtăşire cu Mântuitorul Hristos. Ne adresăm Maicii Domnului şi zicem aşa: „Preasfântă Stăpâna mea, de Dumnezeu Născătoare – şi zicem mai departe – care eşti lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, acoperământul, scăparea, mângâierea şi bucuria mea”. Aşa spunem îndrumaţi de Sfânta Biserică, dar pentru că spunem la singular, la persoana întâi, trebuie să ne şi raportăm singular la aceasta şi să zicem: „Preasfântă Stăpâna mea”.

Deci, am pe Maica Domnului ca stăpână? îl am pe Dumnezeu şi o am şi pe Maica Domnului. E Maica Domnului pentru mine lumina mea, e lumină? Pentru că noi zicem că Maica Domnului e Maica Luminii: „Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Luminii întru cântări cinstind-o să o mărim”. Deci şi ea e lumină, Maica Domnului ca Maică a Luminii e lumină. Noi zicem: „Lumina mea, scăparea mea, bucuria mea, mângâierea mea, nădejdea mea”. Toate acestea înseamnă Maica Domnului pentru noi, trebuie să însemne, şi important este să ştim dacă asta şi înseamnă pentru noi. Deci o am eu pe Maica Domnului în simţirea mea, în conştiinţa mea, ca pe cea de care mă bucur şi o ştiu stăpâna gândurilor mele? O am pe Maica Domnului ca lumină a vieţii mele, ca lumină care aduce seninătate în sufletul meu? „Prea Sfântă Stăpâna mea, de Dumnezeu Născătoare, care eşti lumina întunecatului meu suflet, nădejdea – „Toată nădejdea mea spre tine o pun Maica lui Dumnezeu, păzeşte-mă sub acoperământul tău „spunem într-o altă alcătuire – scăparea – adică un fel de refugiu, ne refugiem la Maica Domnului ca să primim ajutor, sprijin în împlinirea binelui – mângâierea – o avem pe Maica Domnului ca mângâietoare, ca mângâiere în viaţa noastră – acoperământul” – o avem pe Maica Domnului ca ocrotitoare, ca acoperământ. O avem pe Maica Domnului ca bucurie a noastră?

Dacă se întâmplă aceasta în viaţa noastră înseamnă că Maica Domnului este la locul ei în existenţa noastră personală, în fiinţa noastră personală, în persoana noastră, este prezentă Maica Domnului în gândurile noastre. Bineînţeles, să ştiţi că Maica Domnului nu e prezentă cum e Domnul Hristos în sufletul nostru, pentru că Maica Domnului este într-un singur loc. Noi ne rugăm Maicii Domnului şi

credem că rugăciunile noastre sunt duse de îngeri la Maica Domnului dar Maica Domnului nu este în mijlocul nostru, între noi, cum este Domnul nostru Iisus Hristos, pentru că Maica Domnului nu are fire dumnezeiască, ci are numai fire omenească iar firea omenească este mărginită, noi ştim lucrul acesta. Aşa învaţă şi Biserica, dar noi vorbim cu Maica Domnului ca și când ar fi de faţă pentru că o avem de faţă în conştiinţa noastră, adică avem gândul că suntem în legătură cu Maica Domnului. Dar Maica Domnului e de fapt într-un singur loc și e circumscrisă Maica Domnului, nu este cu lărgime de pretutindenitate, adică nu este pretutindeni. Însă Biserica noastră o consideră de faţă atunci când noi vorbim. Când zicem: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine” considerăm că e cumva aproape, și e de fapt aproape de simţirea noastră, de iubirea noastră, însă totuşi nu este între noi şi în noi, cum este Domnul nostru Iisus Hristos care este şi Dumnezeu adevărat şi om adevărat şi cu dumnezeirea Sa este pretutindeni, deci şi în viaţa noastră, iar cu firea omenească este într-un singur loc. Şi Domnul Hristos, după firea omenească, este într-un singur loc, pentru că firea omenească nu poate fi pretutindeni.

Important este însă pentru noi să avem conştiinţa legăturii cu Maica Domnului și să ne simţim angajaţi întru cinstirea Maicii Domnului ca să fim în cultul Bisericii noastre, să fim încadraţi în cultul Bisericii noastre, nu numai la sărbătorile Maicii Domnului, ci totdeauna când ne aducem aminte şi de Maica Domnului, și să o ţinem în cinstirea care i se cuvine celeia ce este, după exprimarea Bisericii, „mai înaltă decât cerurile şi mai curată decât strălucirile soarelui”, ca ceea ce este „mărirea a toată lumea”, ca ceea ce „din oameni a răsărit şi pe Stăpânul – pe Domnul Nostru Iisus Hristos – L-a născut”. Să avem conştiinţa aceasta a măreţiei Maicii Domnului şi să ne simţim sub acoperământul ei, în ocrotirea ei, în cuprinsul atenţiei ei și pentru fiecare dintre noi. În cazul acesta suntem în rosturile pe care le vrea Biserica noastră și pe care Biserica noastră ni le pune în atenţie.

Cât priveşte pe cei care nu sunt cinstitori ai Maicii Domnului, străini de ortodoxie, eterodocşii, să ne rugăm lui Dumnezeu să-i miluiască și să ne pară rău că n-au bucuriile pe care le avem noi din cinstirea Maicii Domnului, că n-au ajutorul pe care-l avem noi din cinstirea Maicii Domnului. Cred că Maica Domnului va fi bună şi cu

necinstitorii ei, sau în orice caz va fi bună cu cei care nu o cinstesc pur şi simplu, nu că au ceva împotriva Maicii Domnului, pentru că Maica Domnului e bună şi o să-i înţeleagă şi pe cei care sunt cuprinşi de neputinţa aceasta a mândriei sau de păcate care nu-i lasă să înţeleagă lucrurile aşa cum sunt, pentru că nu se lasă conduşi de Biserică. Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, zicea că „**în mintea strâmbă şi lucrul drept se strâmbă**” aşa că Maica Domnului o să-nţeleagă pe cei care au avut minte strâmbă şi noi dorim ca oamenii să aibă măcar bucuria pe care o avem noi din faptul că suntem cinstitori ai Maicii Domnului. Dumnezeu să ne ajute!

21 august 1995
Maica Domnului ca exemplu pentru noi

Cucernice părinte, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, ca să fim cu adevărat cinstitori ai Maicii Domnului trebuie să o cunoaştem pe Maica Domnului şi mai ales putem fi cinstitori ai Maicii Domnului când îi urmăm exemplul.

După ce duminică seara am spus ceva despre locul pe care îl are Maica Domnului în gândirea şi practica ortodoxă, în cultul ortodox, după ce ieri seara am spus ceva despre felul cum trebuie să ne raportăm noi înşine la Maica Domnului, în acestă seară gândul nostru va stărui în legătură cu Maica Domnului ca exemplu pentru noi, pentru că adevărata cinstire pe care o aducem Maicii Domnului nu trebuie să se rezume numai la gând şi numai la cuvânt, ci trebuie să treacă şi la viaţă, şi ca să o putem cinsti cu viaţa trebuie să ştim ceva despre Maica Domnului, să încercăm să întrupăm în noi virtuţile Maicii Domnului.

Adevărul este că în Sfânta Evanghelie se vorbeşte despre Maica Domnului întâmplător. Sfinţii Evanghelişti nu şi-au propus să ne prezinte pe Maica Domnului. Dacă citim ceea ce este scris în fiecare dintre Sfintele Evanghelii despre Maica Domnului, constatăm că de fapt Sfinţii Evanghelişti nu şi-au propus să scrie anume despre Maica Domnului, ci despre Maica Domnului s-a scris în Sfânta Evanghelie în legătură cu Domnul Hristos, tangenţial, şi de aceea putem găsi prea puţine informaţii în legătură cu Maica Domnului. Credincioşii doresc să ştie multe despre Maica Domnului şi până la urmă s-a ajuns şi la nişte

plăsmuiri, nişte istorisiri despre Maica Domnului care vor să umple acest gol, însă în realitate golul acesta este mai mult decât se poate spune despre Maica Domnului, mai ales de către oameni necompetenţi. De exemplu „Visul Maicii Domnului" e o carte apocrifă care vrea să spună ceva despre Maica Domnului, ceva ce nu e în gândirea autentic ortodoxă. Şi atunci suntem mai folosiţi să avem în vedere puţinele informaţii despre Maica Domnului, ceea ce este autentic în gândirea ortodoxă şi să ne mulţumim cu puţinul acela. Şi puţinul acela care îl găsim în Sfintele Evanghelii despre Maica Domnului de fapt ne spune mai mult despre Maica Domnului decât acel mult care până la urmă este mai mult o umplutură.

Cel mai mult dintre Sfinţii Evanghelişti aminteşte despre Maica Domnului Sfântul Evanghelist Luca. Există o tradiţie, că Sfântul Evanghelist Luca a pictat o icoană a Maicii Domnului. Dacă într-adevăr a pictat o icoană a Maicii Domnului Sfântul Evanghelist Luca, apoi suntem mai siguri că Sfântul Evanghelist Luca în prezentarea lui prin cuvânt, în icoana cuvântătoare a Evanghliei sale, ne-a înfăţişat-o pe Maica Domnului mai mult decât ceilalţi evanghelişti.

În Sfânta Evanghelie de la Matei se aminteşte despre Maica Domnului în legătură cu Naşterea Mântuitorului, dar nu ni s-a păstrat niciun cuvânt al Maicii Domnului. În Sfânta Evanghelie de la Matei se mai aminteşte de două întâlniri ale Maicii Domnului împreună cu fraţii Domnului cu Domnul Hristos şi despre Maica Domnului la Cruce, la Crucea Mântuitorului dar nu avem niciun cuvânt al Maicii Domnului.

În Sfânta Evanghelie de la Marcu la fel, nu avem amintit ceva deosebit despre Maica Domnului sau ceva deosebit faţă de Sfântul Evanghelist Matei, dar în Sfânta Evanghelie de la Luca avem mai multe întâmplări în legătură cu Maica Domnului. Atât Buna Vestire care este foarte preţioasă pentru noi și unde avem și cuvinte ale Maicii Domnului și de unde înţelegem și atitudinea Maicii Domnului, după aceea în legătură cu Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu închinarea păstorilor, cu prezentarea la Templul din Ierusalim a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, la Întâmpinarea Domnului este și Maica Domnului de faţă, apoi vizita la Elisabeta, cuvintele Maicii Domnului din cântarea Maicii Domnului, după aceea o prezentare a celor întâmplate când Domnul Hristos avea doisprezece ani și când s-a

pierdut de Maica Domnului în Ierusalim şi întâlnirea în Templu, mai departe femeia care a ridicat glas din popor şi a zis: „Fericit este pântecele care Te-a purtat şi sânii la care ai supt”, cuvinte adresate Mântuitorului cu referire la Maica Domnului, la fel la Crucea Mântuitorului, Maica Domnului la Crucea Mântuitorului.

Sfântul Evanghelist Ioan ne prezintă pe Maica Domnului la nunta din Cana Galileei şi, la fel, la Crucea Mântuitorului când Domnul Hristos a zis: „Fiule, iată mama ta” şi „Femeie iată fiul tău” (Ioan 19, 26-27).

Şi apoi mai avem câteva cuvinte care amintesc de Maica Domnului în Faptele Sfinţilor Apostoli.

Toate acestea, luate la un loc şi considerate în raport cu Maica Domnului ca exemplu pentru noi, ne dau nişte puncte de orientare, nişte puncte de referinţă din care putem să înţelegem cum este Maica Domnului exemplu pentru noi şi cum putem noi, ca cinstitori ai Maicii Domnului, să o avem în vedere şi s-o cinstim şi prin ceea ce putem face noi raportându-ne la exemplul Maicii Domnului şi în special la virtuţile Maicii Domnului.

Să căutăm acum să luăm pe rând nişte cuvinte din Evanghelie şi să vedem cum se prezintă Maica Domnului în conştiinţa noastră şi cum trebuie să ne prezentăm noi în faţa Maicii Domnului.

Cele dintâi cuvinte, în ordine să zicem cronologică, aşa cum s-au întâmplat, în legătură cu Maica Domnului sunt cele în legătură cu Buna Vestire, şi anume, spune Sfântul Evanghelist Luca în Evanghelia sa că Preasfânta Fecioară Maria era în Nazaret şi că acolo îngerul binevestitor mergând i-a zis: „Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei” (Luca 1, 28). I-a spus să nu se teamă, i-a răspuns Preasfintei Fecioare Maria la întrebarea ei cum va putea să fie ceea ce-i spunea îngerul că o să fie, adică cum va putea ea să fie mamă a Mântuitorului şi după aceea se încheie cuvântul, istorisirea Sfântului Evanghelist Luca, cu faptul că Maica Domnului a zis: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău” (Luca 1, 38).

Din aceste cuvinte din istorisirea Sfântului Evanghelist Luca înţelegem că Maica Domnului a dus o viaţă curată, o viaţă în vederea binelui, în vederea preamăririi lui Dumnezeu, şi când îngerul binevestitor i-a spus că Îl va naşte pe Mântuitorul lumii, ea a zis: „Cum

va putea fi aceasta de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?” (Luca 1, 34). Prin aceasta Maica Domnului spune nu numai că n-a avut o legătură cu vreun bărbat, ci și că nu s-a gândit la așa ceva. Aceasta înseamnă curăţia Maicii Domnului, fecioria Maicii Domnului, iar Biserica noastră învaţă că Maica Domnului a fost fecioară înainte de naştere, cum e prezentată în Sfânta Evanghelie, că a fost fecioară în naştere şi că este pururea fecioară: „și Pururea Fecioara Maria”.

Deci aspectul acesta al curăţiei trebuie avut în vedere în legătură cu Maica Domnului, de pe orice poziţie ne-am găsi, chiar şi de pe poziţie de întinăciune, pentru că Sfântul Simeon Noul Teolog spune într-un imn care ne-a rămas de la el că femeii păcătoase Domnul Hristos i-a dăruit curăţia feciorească (Imnul II). Există și o feciorie chiar după întinăciune, după înţelesul Sfântului Simeon Noul Teolog, ceea ce însemnă că orice om care năzuieşte la curăţie poate să dobândească o viaţă mai presus de întinăciune şi înaintea lui Dumnezeu – pentru că „pocăinţa este topirea păcatelor” şi pentru că „dragostea acoperă mulţime de păcate” – dacă Dumnezeu nu-ţi mai reproşează păcatele de odinioară înseamnă că te-a ridicat mai presus de ele. Așa încât fiecare de pe poziţia lui să se silească să fie cât mai curat, după exemplul Maicii Domnului. Asta înseamnă cinstire faţă de Maica Domnului.

A întrebat Preasfânta Fecioară Maria pe îngerul binevestitor cum va fi aceasta şi îngerul i-a răspuns: „Duhul Sfânt. Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea şi Sfântul care. Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Luca 1, 35) și i-a dat un exemplu, și anume că și Elisabeta, rudenia ei, rudenia Maicii Domnului, are copil, va avea copil la bătrâneţe, deja îl poartă în fiinţa ei pe fiul pe care-l va naşte şi zice că „la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă” (Luca 1, 37). Și atunci Preasfânta Fecioară Maria a zis: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău”. S-a supus întru totul planului lui Dumnezeu cu ea. Sigur că nu se putea altfel, pentru că era aleasa lui Dumnezeu şi Dumnezeu n-ar fi ales-o dacă nu era vrednică să fie aleasă, dar acest cuvânt „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău” arată smerenia Maicii Domnului în faţa voinţei lui Dumnezeu, supunerea. Şi asta îmi aminteşte de un cuvânt al părintelui Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, cuvântul că „**noi avem**

mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuţie”. Apoi Maica Domnului a avut mintea care s-a supus lui Dumnezeu fără discuţie. „Fie mie după cuvântul tău”.

Să ştiţi că noi acum, după atâta vreme, ne gândim la lucrurile acestea ca la nişte lucruri încheiate, ca la nişte lucruri care s-au petrecut cândva, dar nu avem în vedere şi riscul pe care şi l-a asumat Maica Domnului, Preasfânta Fecioară Maria, când a primit să fie mama Mântuitorului, pentru că ea n-a făcut niciodată publicitate din alegerea ei, n-a făcut niciodată publicitate din ceea ce avea numai ea şi ceea ce trebuia să ştie ea şi nu alţii, ea nu s-a afişat niciodată cu curăţia ei, cu fecioria ei, nu s-a afişat niciodată cu alegerea ei, nu s-a afişat niciodată cu măreţiile ei reale, ci a trăit într-un anonimat, într-o retragere totală, într-o retragere în care nu s-a pus în evidenţă cu nimic şi nici măcar cu retragerea.

Nu era foarte simplu ca o tânără care nu avea statut de căsătorită să aibă un copil, să nască un copil. Cine ar fi crezut că aceasta s-a întâmplat prin Duhul Sfânt? Toată lumea s-ar fi gândit la ceva natural, cum s-a gândit şi mai târziu, adică niciodată n-a contat Domnul Hristos ca Fiul Fecioarei, ca Cel născut de la Duhul Sfânt şi mai presus de fire, n-a contat niciodată Domnul Hristos în faţa oamenilor aşa, ci totdeauna a contat ca fiul lui Iosif şi al Mariei. Şi Maica Domnului aşa a şi vrut să fie cunoscut Domnul Hristos, numai că Duhul Sfânt L-a descoperit, Duhul Sfânt care a rânduit naşterea mai presus de fire a Mântuitorului a rânduit ca lucrurile acestea să nu rămână necunoscute, ci să fie cunoscute şi de aceea în Sfânta Evanghelie s-au scris lucrurile acestea. Însă Maica Domnului nu s-a afişat.

Iată un exemplu al Maicii Domnului faţă de noi şi pe care-l avem în vedere, şi ar trebui să-l avem în vedere de câte ori vrem să ne punem în atenţia altora, de câte ori vrem să ne înfigem în conştiinţa cuiva, căci în cazul acesta nu suntem pe calea Maicii Domnului. Maica Domnului a primit să fie considerată cum nu era. Dreptul Iosif care a fost logodnicul ei şi după aceea a contat ca soţul Maicii Domnului, ca bărbatul ei – pentru că aşa e scris în Evanghelie, aşa a fost rânduiala lui Dumnezeu, ca să fie acoperite toate lucrurile acestea, şi să conteze ca soţul ei, şi să conteze în faţa oamenilor ca tatăl Mântuitorului – dreptul Iosif când şi-a dat seama că Preasfânta Fecioară Maria, pe care el n-o

considera Preasfânta Fecioară Maria ci o considera o fecioară de rând, urmează să nască, a vrut s-o lase pe ascuns, şi-a propus s-o lase pe ascuns (Matei 1, 19).

Dacă ne gândim numai la aceasta, că şi-a propus s-o lase pe ascuns, adică să nu facă scandal, să nu scoată în evidenţă nişte lucruri pe care el le considera rele, ni-l prezintă acest fapt pe Sfântul şi Dreptul Iosif ca un om extraordinar, un om care ar fi bine să fie urmat de mulţi şi mai ales de toţi aceea care au o tendinţă da a răscoli relele. El nu a răscolit nimic, ci şi-a pus în gând s-o părăsească, să dispară şi să rămână lumea cu conştiinţa că el a făcut o faptă rea şi pentru că a făcut fapta aceea rea nu a putut să stea în faţa oamenilor cu conştiinţa curată şi cu curaj. A zis să zică oamenii că el e de vină şi şi-a pierdut urma. Dar Dumnezeu n-a lăsat lucrurile aşa, pentru că dacă e Dumnezeu la cârmă, nu se pot întâmpla lucrurile oricum, şi lucrurile şi-au mers calea lor în înţelesul că Duhul Sfânt i-a descoperit Dreptului Iosif s-o ia pe Maica Domnului pentru că ceea ce s-a început în ea este de la Duhul Sfânt şi lucrul acesta este consemnat în Evanghelia de la Matei.

Mai departe, din Sfânta Evanghelie de la Luca ştim că Maica Domnului L-a născut pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos în condiţiile sărăcăcioase care ni le prezintă Evanghelia, într-un staul, într-o peşteră – s-a spus mai târziu că staulul a fost un staul natural, o peşteră – şi acolo S-a născut Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Nu ni se aminteşte niciun cuvânt al Maicii Domnului, dar ni se amintesc nişte cuvinte ale Maicii Domnului din vizita pe care i-a făcut-o Maica Domnului Sfintei Elisabeta înainte de a-L naşte pe Mântuitorul şi când Sfânta Elisabeta a spus cuvintele acelea pe care le-am amintit şi ieri seara: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău. Şi de unde mie cinstea aceasta, să vină Maica Domnului meu la mine?”. Cu acel prilej şi Maica Domnului a spus nişte cuvinte, sunt cuvintele pe care le spunem noi la slujbele noastre, mai ales la slujba de dimineaţă: „Măreşte suflete al meu pe Domnul, şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi sfânt numele Lui şi mila Lui în neam şi în neam spre cei ce se tem de El. Făcut-a tărie cu braţul Său Domnul, risipit-a pe cei mândri cu cugetul inimii lor. Pogorât-a pe cei puternici

de pe scaune şi a înălţat pe cei smeriţi, pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăţi iar pe cei bogaţi i-a scos afară, deşerţi. Luat-a pe Israel, sluga Sa, ca să pomenească mila, precum a făgăduit părinţilor noștri, lui Avraam şi seminţiei lui până în veac" (Luca 1, 46-55).

Cuvintele acestea sunt cuvinte rostite de Maica Domnului și păstrate în Evanghelia de la Luca, de Sfântul Evanghelist Luca. Sunt cuvinte de rugăciune, cuvinte de preamărire a lui Dumnezeu, cuvinte în care Maica Domnului se prezintă ca smerită. Nu ca smerită prin virtute, ci ca smerită prin situaţie. Adică nu a avut o situaţie de frunte, o situaţie bună cum am zice noi, ci a avut o situaţie de oameni de jos, a fost dintr-o familie de oameni modești, a fost dintr-o familie de oameni săraci, dar Dumnezeu, care caută la cei de jos, a căutat la Maica Domnului cea care era de jos, dar pe care a ridicat-o Dumnezeu acolo unde trebuia să fie, mai presus de toată făptura, mai presus de Heruvimi și Serafimi.

Mântuirea se face prin Dumnezeu. Noi degeaba vrem să facem nişte lucruri extraordinare. Ceea ce trebuie să facem noi este să ne lăsăm în mâinile lui Dumnezeu și apoi lucrează Dumnezeu ca un Sfânt, cum ştie cu fiecare dintre noi, și dacă vrea Dumnezeu să ne afirme ne afirmă, și dacă nu vrea Dumnezeu să ne afirme degeaba vrem să ne afirmăm noi.

Asta înseamnă să urmăm exemplul Maicii Domnului, să fim smeriţi, adică să fim fără veleităţi, și mai ales fără veleităţi religioase. Nu zice nimeni că nu trebuie să ocupăm, ca creştini, locuri de frunte în societate, locuri de frunte în cultură, locuri de frunte chiar în conducerea oamenilor. Putem să avem astfel de locuri și să dea Dumnezeu să fie cât mai mulţi creştini la locuri de frunte şi la locuri din care să poată ajuta pe alţii, dar lucrul de căpetenie pentru noi este să-l slujim lui Dumnezeu şi să ne ridice Dumnezeu acolo unde vrea El să fim. Așa a făcut Maica Domnului. Maica Domnului parcă ar fi ştiut cuvântul Sfântului Isaac Sirul că „**desăvârşirea este o prăpastie de smerenie**".

În legătură cu cele întâmplate îndată după naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu închinarea magilor, cu închinarea păstorilor, în legătură cu închinarea păstorilor ne spune Luca în Sfânta Evanghelie că Maica Domnului păstra toate în inima ei.

Cineva, şi cred că pe bună dreptate, spunea că **Maica Domnului este adevăratul chip al Ortodoxiei**. De ce? Pentru că a păstrat în inima ei cuvintele cele folositoare, cuvintele cele bune, le-a păstrat în inima ei. În măsura aceasta suntem ortodocşi, în măsura în care ca şi Maica Domnului păstrăm şi noi cuvintele cele sfinte în inima noastră.

Din smerenia Maicii Domnului a pornit tăcerea Maicii Domnului. Maica Domnului n-a fost o persoană cu angajare în cuvânt, în cuvântări. De ce? Ea a vrut totdeauna ca Domnul Hristos să fie preamărit, El să fie ştiut şi ea să fie neştiută. Atât de mult s-a gândit Maica Domnului la lucrul acesta încât, gândiţi-vă, la Ierusalim, când Domnul Hristos S-a pierdut de Maica Domnului şi de dreptul Iosif şi după ce L-au găsit în templu – acolo avem cele dintâi cuvinte ale Maicii Domnului rostite către Domnul Hristos şi cele dintâi cuvinte ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos păstrate în Sfânta Evanghelie – Maica Domnului a zis: „Fiule, de ce ne-ai făcut nouă aceasta? Iată, tatăl Tău şi eu îngrijoraţi Te căutăm” (Luca 2, 48). E ceva extraordinar de copleşitor dacă ne gândim la lucrul acesta, pentru că Maica Domnului n-a zis: „Iată, eu şi omul acesta te căutăm” ci a zis „tatăl Tău şi eu îngrijoraţi te căutăm”. Şi e interesant cum l-a pus întâi pe Dreptul Iosif şi l-a prezentat ca tatăl Său, ca tatăl Mântuitorului, şi după aceea „eu”. N-a zis „eu şi tatăl Tău” ci „Iată, tatăl Tău şi eu”. Sau nu a zis „Dreptul Iosif – sau Iosif – şi eu îngrijoraţi Te căutăm”.

Dacă ne gândim mai profund la lucrurile acestea, vedem măreţiile Maicii Domnului, cât era Maica Domnului de cu grijă ca să se întâmple nişte lucruri deosebit de mari, dar în condiţii, să zicem aşa, micşorate.

Mai departe mai avem un cuvânt al Maicii Domnului în legătură cu nunta de la Cana Galileei, când Maica Domnului a fost mijlocitoare pentru cei care la nunta de la Cana; nu mai aveau vin şi Maica Domnului a pus înaintea Mântuitorului faptul acesta şi Mântuitorul a prefăcut apa în vin. Şi atunci a zis Maica Domnului singurul cuvânt de îndrumare către oameni, către unii dintre oameni, către cei care erau acolo, către slujitori: „Faceţi ceea ce vă va spune El” (Ioan 2, 5). Am putea zice că cuvântul acesta este un cuvânt veşnic şi cuvântul de îndrumare al Maicii Domnului, mesajul Maicii Domnului: „Faceţi ce vă va spune El”, pe El Îl vreau în lucrare, pe El Îl vreau în atenţie, pe El, pe

fiul meu. „Faceţi ce vă va spune El”. E un cuvânt al Maicii Domnului care rămâne peste veacuri, a rămas în Evanghelia de la Ioan şi care iarăşi ne arată pe Maica Domnului în anonimatul ei, în retragerea ei, în smerenia ei. Numai aşa putem avea pe Maica Domnului ca exemplu dacă îi urmăm smerenia, dacă îi urmăm sinceritatea, dacă îi urmăm dorinţa de a-L pune în atenţie pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Aşa ne poate fi şi ne este Maica Domnului de exemplu.

Să ştiţi că Domnul Hristos care pe cruce fiind i-a dat-o în grijă pe Maica Domnului Sfântului Ioan Evanghelistul şi pe Sfântul Ioan Evanghelistul l-a pus în atenţia Maicii Domnului, a făcut atunci o legătură între toţi credincioşii cei buni și Maica Domnului. Tuturor le-a dat-o ca mamă. **Ca mamă ca s-o avem în atenţie şi ca mamă ca să ne aibă în atenţie**. De aceea noi avem mare bucurie din faptul că Maica Domnului este ocrotitoarea noastră, este sprijinitoarea noastră, este pentru noi ca o mamă bună care vrea să ne ajute şi care ne ajută în măsura în care ştie ea că şi Fiul ei vrea lucrul acesta şi în măsura în care noi o rugăm să ne ajute, să ne fie ocrotitoare.

Toate acestea o pun în atenţie pe Maica Domnului în conştiinţa noastră și dacă ne gândim la lucrurile acestea suntem cu adevărat cinstitori ai Maicii Domnului atunci când îi urmăm smerenia, atunci când îi urmăm anonimatul, atunci când îi urmăm tăcerea. Fac o paranteză aici, să ştiţi că nu mă gândesc la o tăcere ostentativă, la o tăcere a mutului. Doar de aceea ne-a dat Dumnezeu cuvânt, ca să vorbim, dar să ştim cât să vorbim și când să vorbim și să luăm seama la cele ce le spunem. În orice caz, să ne gândim că Maica Domnului a trăit în tăcere, dar a spus și cuvânt când a fost necesar să spună, de exemplu: „vin nu au”, a spus și cuvânt atunci când a trebuit să spună cuvânt: „Faceţi ceea ce vă va spune El”, a spus cuvânt de rugăciune când a zis: „Măreşte suflete al meu pe Domnul”. Deci Maica Domnului a și vorbit, nu numai a tăcut. Noi deducem că își ducea viaţa în tăcere prin faptul că Sfinţii Evanghelişti ne spun puţine cuvinte ale Maicii Domnului. Maica Domnului a spus cuvânt și atunci când a zis: „Iată, tatăl Tău și eu îngrijoraţi Te căutăm”, cuvânt să zicem aşa de nemulţumire, un cuvânt de nelinişte și totuși i-a spus. A trebuit spus și i-a spus. Aşa că dacă învăţăm să tăcem, să învăţăm să tăcem mai mult când trebuie să tăcem, nu să nu vorbim.

Atât de mult a respectat Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut om din Preasfânta Fecioară Maria, atât de mult a respectat El smerenia Maicii Domnului încât n-a făcut în viaţa Maicii Domnului nimic ca s-o scoată în evidenţă, n-a făcut nimic spectaculos în viaţa Maicii Domnului, n-a pus-o în evidenţă cumva aşa, cu silinţa de a-i face pe oameni s-o vadă în măreţiile ei, ci a rânduit, respectându-i smerenia, ca Maica Domnului să moară cum mor oamenii şi să fie înmormântată cum sunt înmormântaţi oamenii de rând. Şi după aceea, după ce a fost aşezată în mormânt – este credinţa noastră, ca şi tradiţia Bisericii – Domnul Hristos a înviat-o pe Maica Domnului şi a înălţat-o la cer şi cu trupul. Aceasta este credinţa noastră. Vă spuneam ieri că e o taină pe care n-o înţelegem, dar pe care o primim pentru că tainele se primesc, nu se înţeleg.

Toate acestea sunt şi rămân pentru noi exemple, exemple pentru o viaţă curată, pentru o viaţă cinstită, pentru o viaţă sfântă, pentru o viaţă care pune în evidenţă spiritualul şi nu materialul, adică nu partea materială din om, ci partea spirituală. Mă gândesc că ar trebui să se gândească mulţi dintre credincioşii noştri, şi mai ales femeile, ar trebui să se gândească mereu la exemplul Maicii Domnului şi când e vorba de îmbrăcăminte, de felul cum se îmbracă. Adică să aibă o cuviinţă în îmbrăcăminte gândindu-se şi la Maica Domnului. Dacă facem aşa, atunci avem în vedere exemplul Maicii Domnului şi atunci Maica Domnului este exemplu şi pentru noi.

Dumnezeu să ne ajute să avem în vedere şi acest exemplu.

22 august 1

Porunca iubirii

Cinstiţi părinţi, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, în seara aceasta vom stărui cu gândul puţin asupra celei mai mari dintre poruncile lui Dumnezeu date omului şi anume asupra poruncii iubirii. Cuvântul îmi va fi despre porunca iubirii.

Ştim din Sfânta Evanghelie că Domnul Hristos a fost întrebat care este cea mai mare poruncă din lege. După mărturia Sfântului Evanghelist Marcu, la această întrebare Domnul Hristos a răspuns că cea dintâi poruncă este „Ascultă Israele, Eu sunt Domnul Dumnezeul

tău, să nu ai alţi dumnezei afară de Mine”. Şi: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare și a doua asemenea acesteia este: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi” (Marcu 12, 29-31). În Sfânta Evangelie de la Matei e cuvântul acesta al Mântuitorului cu adaosul: „În aceste două porunci toată Legea și proorocii atârnă” (Matei 22, 40). În Sfânta Evanghelie de la Marcu se spune mai departe că fariseul care L-a întrebat pe Domnul Hristos despre această poruncă, aflând răspunsul Mântuitorului, a zis: „Bine ai grăit Învăţătorule. Că unul este Dumnezeu şi afară de El nu este altul. Şi a-L iubi pe El mai mult decât orice şi a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuţi este mai mult decât toate arderile de tot şi decât toate jertfele”. Şi Domnul Hristos a zis către el: „Nu eşti departe de împărăţia lui Dumnezeu” (Marcu 12, 32-34). În expunerea pe care o face Sfântul Evanghelist Marcu în această privinţă se accentuează importanţa pe care o are porunca iubirii.

Mai este în Sfânta Evanghelie de la Luca un text din care înţelegem că Domnul Hristos a fost întrebat de un învăţător de lege despre ceea ce trebuie să facă omul. De fapt întrebarea a fost așa: „Ce să fac eu ca să am viaţa de veci?”. La aceasta Domnul Hristos a răspuns tot printr-o întrebare, și anume a zis: „În Lege ce este scris, cum citești?” și învăţătorul de lege a zis că în Lege e scris – de fapt a făcut un rezumat al Legii – „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău şi din toată puterea ta şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi”. Și Domnul Hristos a zis: „Bine ai grăit, fă aceasta și vei fi viu” (Luca 10, 25-28).

Cu toate acestea, cu toate că a rămas în conștiința credincioșilor prin Sfânta Evanghelie adevărul că cea mai mare poruncă este porunca iubirii, trebuie să recunoaştem că această poruncă este puţin îndeplinită şi mai ales la măsurile la care se cere împlinirea acestei porunci.

În Sfânta Evanghelie de la Ioan avem cuvântul Mântuitorului care zice: „Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi poruncile Mele şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui” (Ioan 14, 21) şi mai departe: „Dacă cineva păzeşte cuvântul Meu, Tatăl Meu îl va iubi şi Vom veni la el şi ne vom face locaş” (Ioan 14, 23).

Mai avem cuvinte tot în legătură cu porunca iubirii, tot în Sfânta Evanghelie de la Ioan, anume cuvântul spus de Mântuitorul nostru Iisus Hristos: „Poruncă nouă vă dau vouă să vă iubiţi unii pe alţii precum şi Eu v-am iubit pe voi şi mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are ca sufletul său să şi-l pună pentru prietenii săi” (Ioan 15, 12-13), şi ştim că a zis Domnul Hristos şi cuvântul: „După aceasta vor cunoaşte oamenii că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea iubire unii către alţii” (Ioan 13, 35).

Aşadar sunt legate cele două porunci care de fapt sunt două înfăţişări ale aceleiaşi porunci, iubirea faţă de Dumnezeu şi iubirea faţă de aproapele. În ce priveşte iubirea faţă de Dumnezeu, este o iubire la măsurile la care poate ajunge cineva. Nu este o măsură a iubirii, ci din toată puterea omului, iar în ceea ce priveşte iubirea de aproapele, este măsura iubirii faţă de tine însuţi, faţă de noi înşine: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi”.

Mai are Domnul Hristos şi precizarea că aproapele nostru, chiar dacă este duşmanul nostru, tot trebuie cuprins în iubirea noastră: „Iubiţi pe vrăşmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi vă rugaţi pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, care răsare soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaia peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi” (Matei 5, 44-45). E un cuvânt pe care-l găsim în cuprinsul predicii de pe munte şi e consemnat în cuprinsul Evangheliei de la Matei.

Aşadar Domnul Hristos vrea să se înmulţească iubirea, să se înmulţească iubirea pentru că înmulţindu-se iubirea se înmulţeşte şi fericirea. Cel care iubeşte este fericit. Niciodată nu e omul mai fericit decât atunci când iubeşte şi când se ştie iubit, ori Domnul Hristos vrea să reglementeze capacitatea iubitoare pe care o are fiecare om. Fiecare om are în sufletul său sădită putere de iubire, numai că această putere este întrebuinţată nu totdeauna în măsurile la care cere Dumnezeu să fie împlinită şi să fie lucrătoare această iubire, această putere iubitoare, ci e foarte diferită aşezarea oamenilor în ceea ce priveşte capacitatea de iubire, adică felul cum îşi manifestă iubirea. Sfântul Apostol Pavel în epistola I către Corinteni în capitolul 13 are nişte cuvinte în legătură cu dragostea, care e acelaşi lucru cu iubirea. A iubi

sau a îndrăgi este acelaşi lucru. A iubi pe cineva înseamnă a-ţi fi drag de el şi cuvântul iubire se poate exprima foarte bine şi prin cuvântul dragoste. Sfântul Apostol Pavel are o prezentare a iubirii cu titlul de dragoste. Bineînţeles că el când a zis dragoste nu s-a gândit la ce ne gândim noi uneori când e vorba de cuvântul dragoste, ci s-a gândit la iubirea aşa cum trebuie ea să fie în sufletul unui creştin. Într-un capitol, capitolul 13, în întreg capitolul, Sfântul Apostol Pavel are aprecieri asupra iubirii şi prezintă iubirea ca cea mai înaltă dintre virtuţi. De fapt **iubirea, ca poruncă, este cea mai înaltă dintre porunci, şi ca virtute, este cea mai înaltă dintre virtuţi**. Şi vorbind despre iubire ca despre o harismă, o prezintă ca fiind o cale mai presus de orice altă cale, ca un lucru care trebuie urmărit mai presus de orice altceva.

Când e vorba de a împlini poruncile lui Dumnezeu, noi suntem datori cu împlinirea tuturor poruncilor, cu împlinirea celor zece porunci, cu împlinirea altora dintre poruncile câte sunt în Sfânta Scriptură, suntem datori cu împlinirea tuturor poruncilor. Dar atenţia noastră ar trebui să fie mai ales la porunca cea mai cuprinzătoare, şi porunca aceasta cuprinzătoare Sfântul Apostol Pavel o prezintă ca realizare, ca virtute, a fi cea mai înaltă dintre virtuţi, virtutea care rămâne în veşnicie. Mai întâi, spune Sfântul Apostol Pavel, ea este mai presus de vorbirea în limbi, care era o harismă a vremii Sfântului Apostol Pavel. Chiar zice aşa: „De-aş vorbi în limbile omeneşti şi îngereşti, dacă nu am dragoste m-am făcut aramă sunătoare şi chimval răsunător” (I Corinteni 13, 1). E ceva exterior să vorbeşti în limbi insuflate de Dumnezeu, indiferent cum a fost lucrul acesta, pentru că noi astăzi nu mai ştim cum a fost deoarece nu s-a continuat darul acesta. În secolul al IV-lea Sfântul Ioan Gură de Aur spune că vorbirea în limbi a încetat. Pe vremea Sfântului Ioan Gură de Aur nu mai era harisma vorbirii în limbi, aşa că noi n-avem de unde să ştim cum a fost. Ceea ce ştim sigur este că la Pogorârea Duhului Sfânt, cei care au primit pe Duhul Sfânt, Sfinţii Apostoli, au vorbit în limbi necunoscute de ei până atunci, dar înţelese de cei care îi auzeau vorbind şi că „spuneau măririle lui Dumnezeu”.

Deci Sfântul Apostol Pavel spune că în cazul când ar avea darul vorbirii în limbi, dar nu ar avea darul iubirii, în cazul acesta e o

chestiune foarte exterioară, o chestiune care nu ţine de adâncurile fiinţei omeneşti şi de ceea ce vrea Dumnezeu de fapt să se împlinească în noi. „De-aş avea credinţă atâta de multă încât să mut şi munţii, dacă nu am dragoste, nimic nu sunt. Dacă toată averea mea aş face-o milostenie şi trupul meu l-aş da să fie ars – bineînţeles pentru Dumnezeu – dacă nu am dragoste, nimic nu-mi foloseşte" (I Corinteni 13, 2-3). Şi după ce spune aceste cuvinte, prezintă cincisprezece însuşiri ale iubirii sau cincisprezece moduri de manifestare ale dragostei şi zice: „Dragostea rabdă îndelung, dragostea este plină de bunătate, dragostea nu ştie de pizmă, dragostea nu se laudă şi nu se trufeşte. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu pune la socoteală răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (I Corinteni 13, 4-7). Dacă ne gândim că lista aceasta prezentată de Sfântul Apostol Pavel are începutul cu îndelungă-răbdarea şi se sfârşeşte tot cu răbdarea, am putea zice că, de fapt, până la urmă nu sunt cincisprezece, ci sunt paisprezece însuşiri ale iubirii sau paisprezece moduri de manifestare ale iubirii.

Este important să le cunoaştem acestea pentru că dacă nu avem iubirea în lucrarea acestor moduri de manifestare, de la acestea pornind, putem să ne întărim iubirea. Deci, având îndelungă-răbdare faţă de cei care ne duc la nemulţumiri, ne provoacă nemulţumiri, ne facem cale către iubire. Având bunătate, pentru că „dragostea este plină de bunătate", suntem mai aproape de iubire decât dacă am avea răutate. Dacă cineva se laudă şi se trufeşte, se distanţează de ceilalţi oameni, nu se apropie şi atunci, ştiind că „dragostea nu se laudă şi nu se trufeşte", noi trebuie să surpăm în noi lauda şi trufia ca să ne facem cale către ceilalţi oameni şi iubindu-i pe ei să ne manifestăm şi iubirea noastră faţă de Dumnezeu. „Dragostea nu se poartă cu necuviinţă" zice Sfântul Apostol Pavel, cu alte cuvinte dragostea este politicoasă. Politeţea este o lucrare care ţine de firea obişnuită a omului, şi cineva care iubeşte nu poate să fie necuviincios pentru că dacă nu e cuviincios, într-un fel oarecare, nu are iubire. „Dragostea nu pune la socoteală răul", nu are în vedere răul, trece peste toate, pentru că vrea să manifeste iubirea, nu altceva. Şi în sfârşit toate acestea sunt calităţi ale iubirii sau sunt lucruri care duc spre iubire, spre dragoste.

Iubeşti pe acela pe care îl ai la suflet. Dacă iubim pe Dumnezeu ştiind că Dumnezeu este iubire, noi trebuie să avem în vedere faptul că şi omul trebuie să fie iubire. Numai omul care-şi însuşeşte virtutea aceasta şi devine şi el iubire se potriveşte cu Dumnezeu care este iubire. Iubirea faţă de Dumnezeu Îl aduce pe Dumnezeu în sufletul nostru, în viaţa noastră, aşa cum **iubirea lui Dumnezeu faţă de oameni îl duce pe om în fiinţa lui Dumnezeu**. **E o modalitate de a intra, prin iubire, omul în fiinţa lui Dumnezeu şi Dumnezeu în fiinţa omului**. Astăzi a zis cineva să spun poezia „Te port în mine”. E o realitate. Când iubeşti pe cineva nu-l laşi în afară de tine, ci îl cuprinzi în tine, îl aduci în tine. Numai atunci îl iubeşti, când îl ai în suflet. Dacă nu-l ai în suflet, nu-l iubeşti.

Sfântul Maxim Mărturisitorul în Filocalie, volumul II, are o scriere intitulată „Cele patru sute de capete despre dragoste”. În scrierea aceasta el vorbeşte despre mai multe feluri de dragoste în felul în care se manifestă dragostea omului. Vorbeşte despre dragoste după porunca lui Dumnezeu, adică o dragoste care ţine seama de porunca lui Dumnezeu de a iubi, vorbeşte despre o dragoste firească, cum au iubire părinţii faţă de copii şi copiii faţă de părinţi, care e o dragoste pe care o binecuvântează Dumnezeu aşa cum binecuvântează dragostea cea după poruncă, şi este şi o dragoste împotriva firii, cum au dragoste cei pătimaşi faţă de cei care îi ajută să-şi împlinească patimile. Sfântul Maxim Mărturisitorul însă precizează că dragostea după poruncă este născută de nepătimire. Nu poate ajunge cineva să-şi manifeste iubirea faţă de toţi oamenii, aşa cum trimite Dumnezeu soarele şi ploaia peste cei vrednici şi peste cei nevrednici, decât atunci când a ajuns la nepătimire, când nu mai face deosebire între oameni ci se gândeşte întâi la Dumnezeu care porunceşte iubirea.

Este foarte important să ştim lucrul acesta, că există o poruncă a iubirii, adică nu e indiferent faptul că iubeşti sau nu iubeşti, ci important este să iubeşti pentru că aşa porunceşte Dumnezeu. Asta înseamnă că de câte ori ai o ezitare, de atâtea ori trebuie să te gândeşti la faptul că n-ai voie să ai ezitare, ci trebuie să te sileşti să-ţi reverşi iubirea faţă de cel faţă de care ai ezitare.

Adevărul este că noi, la măsurile la care suntem, în general nu suntem nici iubitori nici urâtori. Stăm cumva la cota zero, adică între

iubire şi ură. Poate înclinaţi mai mult spre iubire, dar în orice caz nu la măsurile la care ni se cere să avem iubirea faţă de oameni.

În general oamenii se manifestă spontan, adică cum le vine, după o expresie din părţile de unde sunt eu, din satul meu: „cum le ţâpă dinlăuntru”. Așa cum îi vine, aşa se manifestă, ori în privinţa împlinirii poruncilor noi trebuie să avem în vedere o rânduială, şi dacă avem în vedere rânduiala, atunci ne putem şi disciplina prin poruncă. Porunca are rost să ne disciplineze, să ne ducă către Dumnezeu, să ne ducă în faţa lui Dumnezeu, să ne apropie de Dumnezeu, şi în măsura în care ne apropiem de Dumnezeu ne şi asemănăm cu Dumnezeu.

În Pateric este prezentat Sfântul Macarie cel Mare ca un om care s-a făcut „**dumnezeu pământesc**”. E o expresie care spune foarte mult şi-i aşa de îndrăzneaţă această expresie, parcă nici nu-ţi vine să te gândeşti la ea când auzi aşa ceva, anume că Sfântul Macarie s-a făcut dumnezeu pământesc. Asta înseamnă că aşa cum există un Dumnezeu în cer, tot aşa a fost un dumnezeu pe pământ, Sfântul Macarie. De ce? Se spune acolo de ce. Pentru că aşa cum Dumnezeu acoperă lumea, tot aşa şi Sfântul Macarie acoperea păcatele oamenilor, pe cele pe care le vedea ca şi când nu le-ar fi văzut, şi pe cele despre care auzea ca şi când n-ar fi auzit de ele (Pateric, Avva Macarie). De aceea s-a făcut „dumnezeu pământesc”, pentru că acoperea păcatele.

Este şi în Sfânta Scriptură, în Epistola I Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, cuvântul că „dragostea acoperă mulţime de păcate” (I Petru 4, 8). Când iubeşti pe cineva completezi lipsurile lui, când iubeşti pe cineva îl doreşti ca om de cinste şi atunci neaparat dacă are păcate i le acoperi. Când răscoleşti păcatele, când le pui în evidenţă, când scoţi la iveală, când vrei să se ştie păcatele cuiva, înseamnă că pe acela nu-l iubeşti. Când vin la mine oameni la spovedit şi îmi spun că judecă pe alţii zic: ştii de ce-i judeci? Pentru că nu-i iubeşti. **Dacă iubeşti pe cineva, îl primeşti cu defecte cu tot, şi dacă nu-l iubeşti nici calităţile lui nu contează pentru tine**, ori Dumnezeu vrea ca noi să avem manifestări de oameni care iubesc, care fac să fie ridicaţi aceia care vin în legătură cu noi. Am zis că noi stăm într-un fel de neutralitate în ceea ce priveşte iubirea, în înţelesul că de multe ori nu suntem doritori de rău pentru cineva, nu suntem urâtori de oameni, dar nu suntem nici iubitori de oameni. Nu mă gândesc la nişte

performanţe de iubire, cum ar fi de exemplu ceea ce spune Sfântul Isaac Sirul că cel care e iubitor de oameni, dacă de zeci de ori pe zi ar fi dat focului pentru iubirea de oameni, tot nu s-ar sătura de iubirea de oameni. Nu mă gândesc nici la măsurile acelea pe care le are în vedere după fire în „Mântuirea păcătoşilor”, unde se spune că faţă de aproapele să ai inimă de mamă pentru că şi în fire mama este mamă numai pentru copiii ei, nu-i mamă pentru toţi copiii, pentru toată lumea. Totuși e o măsură aceasta care trebuie chiar depășită unde se poate depăşi şi de cine se poate depăşi.

Când iubeşti pe cineva, adaugi ceea ce-i lipseşte şi înlături ceea ce e rău adăugat la fiinţa lui. În general părinţii sunt iubitori faţă de copii aşa cum sunt copiii şi caută să apară copiii în lumina cea mai bună posibilă, chiar şi atunci când au pete, chiar şi atunci când au răutăţi. Asta o face iubirea, aşa-i rostul iubirii.

Cine înaintează în iubire, în iubirea cea după poruncă, înaintează numai în măsura în care a ajuns la nepătimire. Asta nu înseamnă că nu pot exista nişte nuanţe în iubire, şi există chiar nuanţe în iubire. Şi Domnul Hristos a iubit pe unul dintre ucenici mai mult decât pe ceilalţi pentru că altfel nu se poate vorbi despre „ucenicul pe care-l iubea Iisus”. Avem şi noi voie să iubim pe cineva mai mult decât pe altcineva, deşi nepătimirea ar aduce şi în privinţa aceasta o egalitate sau o egalizare. Noi însă trebuie să avem în vedere capacitatea iubitoare pe care ne-a dat-o Dumnezeu şi să o manifestăm cât putem şi acolo unde nu putem să cerem ajutor de la Dumnezeu. Când Domnul Hristos a rânduit să avem iubire şi faţă de cei care ne urăsc pe noi, – să-i iubim pentru că vrea Dumnezeu să-i iubim, în chip firesc şi dacă nu putem, să ne impunem o atitudine iubitoare, – **când a rânduit Domnul Hristos aceasta, a rânduit pentru că a vrut să înmulţească iubirea şi înmulţind iubirea să înmulţească fericirea**. Cu cât îi iubim pe mai mulţi şi mai mult, cu atât iubirea devine fericirea noastră şi atunci se înmulţeşte o dată cu iubirea şi fericirea, şi cu cât suntem mai limitaţi în iubire cu atât suntem mai limitaţi şi în fericire.

Sfântul Evanghelist Ioan de două ori afirmă în întâia Epistolă Sobornicească că „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8; 16). Asta nu înseamnă că cine zice iubire zice Dumnezeu, ci înseamnă că în raportarea lui Dumnezeu faţă de noi mai ales iubirea o putem vedea,

cât e de bun Dumnezeu, cât e de iubitor Dumnezeu. Şi aceasta o vedem din faptul că a găsit Dumnezeu calea să-l mântuiască pe om, să se apropie de om în maximă apropiere, rânduind ca Fiul Său Cel Unul-Născut să se facă şi Fiu al Omului, să fie Dumnezeu adevărat şi om adevărat.

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu ne dă încredinţarea că Dumnezeu este iubire și pentru noi. Și dacă ştim că Dumnezeu vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului, ştim și că Dumnezeu este iubitor faţă de toţi aceia care vor să intre în legătură cu El, că nu Dumnezeu împiedică legătura noastră cu El, ci noi putem împiedica legătura noastră cu Dumnezeu. Părintele Arsenie Boca, Dumnezeu să-l odihnească, avea un cuvânt care a rămas de la el și în scris, și anume că „**iubirea lui Dumnezeu faţă de cel mai mare păcătos este mai mare decât iubirea celui mai mare sfânt faţă de Dumnezeu**". Asta vrea să spună că nu poate iubi un sfânt pe Dumnezeu, chiar cel mai mare dintre sfinţi, atât de mult cât iubeşte Dumnezeu pe cel mai mare păcătos.

S-ar pune atunci o întrebare: cum totuși de sunt oameni care se pierd, care rătăcesc de la bine? Se poate întâmpla una ca aceasta numai în măsura în care omul nu vrea să fie cu Dumnezeu – şi Dumnezeu i-a dat libertate omului ca să poată să se depărteze de El şi să poată chiar să-L nege pe Dumnezeu – dar Dumnezeu e totdeauna gata să-l primească pe om şi Dumnezeu vrea ca şi noi să fim asemenea Lui, buni şi iubitori de oameni.

Dumnezeu e milostiv şi iubitor de oameni. Şi noi trebuie să fim milostivi şi iubitori de oameni şi mai ales să ne cercetăm mai ales în această latură existenţială, să ne cercetăm pe noi înșine unde suntem în ceea ce priveşte iubirea. Sunt unii care, când se spovedesc, încep: că nu iubesc pe Dumnezeu, că nu iubesc pe aproapele şi aşa mai departe. Sunt lucruri care de fapt nu sunt păcate în sine, în sensul că nu faci un lucru pentru că nu-l poţi face, n-ai ajuns la măsurile acelea să iubești pe Dumnezeu mai presus de orice şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi, și numai Dumnezeu ştie când şi cine poate ajunge la asta, dar calea e deschisă pentru aşa ceva şi fiind deschisă calea pentru iubire, e deschisă și calea pentru fericire. Ce putem noi să facem ca să se înmulţească iubirea în sufletul nostru? Nu putem să facem nimic

altceva decât să ne curăţim, să ne silim să ni se curăţească sufletul, să ni se înlăture de pe suflet toate piedicile care le avem şi să preţuim iubirea mai mult decât orice altceva, pentru că desăvârşirea creştină în esenţă constă în două lucruri: **în iubire şi smerenie**. Sfântul Isaac Sirul spune că „**desăvârşirea este o prăpastie de smerenie**”, o smerenie nesfârşită, iar Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Coloseni zice „**înveşmântaţi-vă cu iubire care este legătura desăvârşirii**” (Coloseni 3, 14).

Lucrurile acestea nu vin de la sine. Noi trebuie să ne cercetăm pe noi înşine şi mai ales să înmulţim, în vederea iubirii, să înmulţim rugăciunea pentru oamenii pe care îi iubim, şi pentru oamenii pe care nu-i iubim, şi pentru oamenii faţă de care avem o repulsie, faţă de care avem indiferenţă, faţă de care avem rezerve, reţineri. Dacă îi avem în rugăciune, îi putem avea şi în iubire. Dacă vrem să facem ceva pentru ei şi pentru noi în acelaşi timp, este de trebuinţă să înmulţim rugăciunea, rugăciunea pentru înmulţirea iubirii, şi dacă se înmulţeşte iubirea se împlineşte porunca lui Dumnezeu, şi porunca lui Dumnezeu aduce mântuirea. Sfântul Marcu Ascetul spune că „Hristos este ascuns în poruncile Sale şi se descoperă pe măsura împlinirii poruncilor”. Temeiul pentru cuvântul acesta este ceea ce a spus Domnul Hristos: „cel ce Mă iubeşte păzeşte poruncile Mele şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui” (Ioan 14, 21). E o chestiune practică pe care e bine să o avem în vedere începând dinspre om spre Dumnezeu, avându-L în vedere pe Dumnezeu ca Cel ce este iubire şi Cel ce ne iubeşte, şi avându-L pe Dumnezeu în vedere în dorinţa de a-L iubi mai presus de orice.

Dar să nu uităm niciodată de om, de omul de lângă noi, mai ales de omul de lângă noi, pentru că omul de lângă noi este pus anume ca prin el să ne înmulţim iubirea. Spune în Pateric – Sfântul Antonie cel Mare are cuvântul acesta – că „De la aproapele vine şi viaţa şi moartea. Că dacă folosim pe aproapele, pe fratele, pe Dumnezeu dobândim şi dacă greşim fratelui, lui Hristos greşim” iar Cuviosul Ioan Colov spunea că „Nimeni nu clădeşte o casă de la acoperiş în jos ci de la temelie în sus” şi întrebat fiind ce înseamnă acest cuvânt a zis: „Temelia este aproapele, ca pe el mai întâi să-l folosesc pentru că de el atârnă toate poruncile lui Hristos”. Deci îndreptarea noastră, înaintarea noastră, depăşirea de noi înşine este în măsura în care relaţiile noastre cu cei

din jurul nostru, cu cei apropiaţi ai noştri, sunt bune.

Părintele Serafim, Dumnezeu să-l odihnească, mi-a spus odată cu ocazia unei spovedanii un cuvânt scurt, şi anume un cuvânt de ordine: „**să te depăşeşti şi să te dăruieşti**”. Nu mi-a dat nicio explicaţie şi m-am gândit eu singur că ar fi vorba despre **depăşirea prin credinţă şi dăruirea prin iubire**. Adevărata depăşire o realizează omul atunci când, crezând în Dumnezeu, se sileşte să facă lucrurile lui Dumnezeu. Iar iubirea este dăruire, adică iubirea pe de o parte este primire în suflet, pe de altă parte este dăruire din suflet, şi atunci, dacă facem aşa, răspundem la două întrebări, la una care ne-o pune Domnul Hristos tuturor oamenilor: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” şi cealaltă pe care o pune tuturor credincioşilor: „Mă iubeşti tu pe Mine?”, iar iubirea, porunca iubirii faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele poate să fie pentru noi şi un prilej de emulaţie în înţelesul acesta că a zis Domnul Hristos „Mă iubeşti tu pe Mine”, către Sfântul Apostol Petru a zis, „Mă iubeşti tu pe Mine mai mult decât aceştia?” Adică putem să ne silim să iubim pe Dumnezeu şi pe oameni cât putem noi mai mult şi atunci suntem pe calea cea bună, suntem în cuprinsul fericirii, ştim să ne coborâm la cel la care trebuie să ne coborâm şi ştim să-l ridicăm pe cel pe care trebuie să-l ridicăm. Cum se poate face aceasta o ştie numai cel ce iubeşte. Dumnezeu să ne ajute.

23 august 1995

Porunca cinstirii

Iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, în seara aceasta, ultima în care spun cuvânt cu prilejul acesta, voi stărui puţin cu gândul asupra unei chestiuni care gândesc eu că e de mare însemnătate şi care se leagă de ceea ce am spus seara trecută. Seara trecută am vorbit despre porunca iubirii şi acum vreau să spun ceva despre porunca cinstirii.

Iubirea şi cinstirea sunt legate una de alta. Cine cunoaşte Noul Testament poate să se gândească la un cuvânt al Sfântului Apostol Pavel din Epistola către Romani, capitolul 12 unde citim: „Cu iubire frăţească unii pe alţii iubiţi-vă, în cinste unii altora daţi-vă întâietate” (Romani 12, 10).

Aşadar Sfântul Apostol Pavel leagă porunca iubirii de cinstire.

Ar putea cineva să se întrebe totuşi unde este în Sfânta Evanghelie de pildă, vreun cuvânt al Mântuitorului nostru Iisus Hristos care ne porunceşte cinstirea. Să ştiţi că nu există. Şi atunci cum putem vorbi despre o poruncă a cinstirii? Ştiţi cum? Aşa, că porunca cinstirii e cuprinsă în porunca iubirii. **Când iubeşti pe cineva îl şi cinsteşti şi dacă nu-l şi cinsteşti, sigur nu-l iubeşti**. Aşa că **porunca cinstirii e legată de porunca iubirii**.

Dar iată că sunt cuvinte în Sfânta Scriptură în care e pomenită şi cinstirea, cinstirea anume. Cuvântul pe care l-am amintit din scrierile Sfântului Apostol Pavel unde se spune pe lângă „iubiţi-vă” şi „cinstiţi-vă”. Şi nu numai „cinstiţi-vă unii pe alţii” adică respectaţi-vă, ci chiar daţi-vă întâietate în cinstire. O să vedem noi care este măsura cinstirii. Dar dacă nu există o poruncă expresă a cinstirii în înţelesul: „cinsteşte pe fratele tău sau pe aproapele tău”, este totuşi o poruncă care ne pune în faţă datoria de a cinsti, şi anume porunca a cincea din Decalog privitoare la părinţi: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta”. Aceasta este o poruncă indiscutabilă. N-avem voie nu numai să fim necinstitori ai părinţilor, ci n-avem voie nici măcar să nu-i ţinem în respect pentru că se spune: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta”. Şi în Vechiul Testament sunt cuvinte foarte hotărâte în privinţa cinstirii de părinţi şi în privinţa celor care sunt necinstitori de părinţi şi zice că „Cel ce va vorbi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, să moară negreșit”.

Porunca cinstirii faţă de părinţi, observă un părinte duhovnicesc, un sfânt, sfântul Chiril din Alexandria, este pusă între poruncile care-L privesc pe Dumnezeu şi poruncile care-l privesc pe aproapele. În primul rând e Dumnezeu, în al doilea rând sunt părinţii, prin care Dumnezeu ne-a adus în această lume şi apoi vin ceilalţi oameni. Suntem în această lume pentru că a vrut Dumnezeu să fim, şi suntem în această lume pentru că avem nişte părinţi sau am avut părinţi. Am putea zice chiar avem. De ce? Pentru că chiar dacă nu mai trăiesc părinţii noştri, părinţii noştri rămân părinţii noştri, nu ne putem despărţi de ei. Porunca este necondiţionată. Nu se spune că să-i cinsteşti dacă sunt vrednici de cinstire şi să nu-i cinsteşti dacă nu-s vrednici de cinstire. E necondiţionată: „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta”. S-ar putea întâmpla ca unii să nu fie mulţumiţi cu părinţii care-i au. Din pricina părinţilor. Şi cu toate acestea porunca rămâne:

„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta”. Este şi o făgăduinţă legată de această poruncă: „Ca să trăieşti bine şi mulţi ani pe pământ”.

Iubiţi credincioşi, Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Timotei, în prima epistolă, are un cuvânt pe care îl găsim în al cincilea capitol în care dă îndemn celor care au văduve în casa lor: mame, bunici sau pe altcineva care e în situaţie de văduvă, deci persoană care are nevoie de ajutor, reglementează felul în care trebuie să se poarte cei din casă cu văduvele şi zice aşa: „Dacă cineva are în casa sa văduve să îngrijească el de ele” (I Timotei 5, 4), ca să fie despovărată Biserica, să nu trebuiască să facă Biserica ceea ce trebuie să facă omul în casa sa. Deci dacă un credincios, un creştin, are în familia sa persoane care trebuie ajutate – Sfântul Apostol Pavel se referă la văduve în special – zice să îngrijească de ele. Şi apoi adaugă un cuvânt neaşteptat şi zice că: „Dacă cineva nu îngrijeşte de ai săi şi mai ales de ai casei sale, acela a căzut de la credinţă şi-i mai rău decât un necredincios” (I Timotei 5, 8). Dacă luăm aminte la cuvântul acesta al Sfântului Apostol Pavel ne dăm seama că el îi împarte pe oameni în trei categorii: credincioşi, necredincioşi şi mai rău decât necredincioşii. Cine sunt aceia? Cei care se prezintă a fi credincioşi şi fac fapte de necredincioşi.

Tot acolo Sfântul Apostol Pavel arată condiţiile în care o văduvă se poate bucura de ajutorul Bisericii. Între altele zice: „Dacă a fost femeia unui singur bărbat, dacă şi-a crescut copiii, – şi o chestiune de cinstire – dacă a spălat picioarele sfinţilor” (I Timotei 5, 9-10). Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că dacă a fost cinstitoare de creştini e vrednică să fie ajutată de Biserică. Aceasta înseamnă să speli picioarele sfinţilor. Toţi creştinii erau consideraţi ca sfinţi, oameni puşi deoparte pentru Dumnezeu şi între chipurile de cinstire era şi spălarea picioarelor.

Domnul Hristos ne-a dat şi El pildă în ce priveşte cinstirea de oameni. Am spus parcă ieri seara cuvântul că **Mântuitorul nostru este Dumnezeu care spală picioarele omului**. Ce înseamnă aceasta? Că îl iubeşte pe om şi îl cinsteşte pe om. E cinstitor de oameni. Şi e firesc să fie cinstitor de oameni Dumnezeu dacă a primit sa. Se unească cu omul. Şi aceasta s-a întâmplat la Cina cea de Taină când Domnul Hristos a spălat picioarele ucenicilor şi după ce a spălat picioarele ucenicilor s-a aşezat din nou la masă şi a zis aşa: „Voi Mă numiţi pe

Mine Învăţătorul şi Domnul şi bine ziceţi căci sunt. Deci dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul v-am spălat vouă picioarele voastre şi voi sunteţi datori să vă spălaţi picioarele unii altora" (Ioan 13, 13-14). Nu a rămas în rânduiala Bisericii noastre spălarea picioarelor ca fapt în sine, dar **duhovniceşte neapărat trebuie să se întâmple**. Ce înseamnă să speli picioarele cuiva? Înseamnă să te pleci înaintea lui, să te smereşti înaintea lui pe de o parte, deci să-l cinsteşti, să-l cinsteşti mai presus de ceea ce eşti tu însuţi. Şi mai înseamnă ceva: să-l cureţi. De obicei oamenii sunt înclinaţi să scoată în evidenţă răutăţile celor din jurul lor, răutăţile aproapelui, ori Domnul Hristos ne învaţă să ne spălăm unii pe alţii. Aceasta înseamnă că trebuie să înlăturăm necurăţiile şi desigur că o minte curată, o minte bună în general, nu scormoneşte în gunoaie, ci înlătură şi spală, curăţeşte. Aşa că duhovniceşte neapărat trebuie să avem în vedere porunca Mântuitorului de a ne curăţi unii pe alţii, de a ne smeri unii în faţa altora ca să-i cinstim pe oameni.

Domnul Hristos a primit cinstire din partea mai multor oameni, printre care şi din partea unei femei care a vărsat mir asupra Lui. Cu prilejul acela s-a făcut o nemulţumire între cei care erau de faţă şi unii ziceau că femeia a făcut rău că a vărsat mirul acela peste Domnul Hristos în loc să se fi vândut mirul acela „cu mai mult decât trei sute de dinari şi să se fi dat banii săracilor" (Marcu 14, 5). Era o părere a celor din jur. Ştiţi cât era trei sute de dinari? Preţul a trei sute de zile de lucru. De unde ştim? De acolo că într-o pildă, pilda cu lucrătorii tocmiţi la vie, se spune că s-a tocmit stăpânul ca să le dea pe zi un dinar. Păi dacă o zi de lucru costa un dinar înseamnă că trei sute de dinari era preţul a trei sute de zile de lucru. O sumă destul de mare. Şi atunci Domnul Hristos a zis: „Nu faceţi supărare femeii. Ea, ce a avut de gând să facă, a făcut" şi a adăugat la urmă: „Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, se va spune şi ce a făcut ea, spre pomenirea ei" (Marcu 14, 6-9). Când citeşti aşa cuvântul dintr-odată, mergi mai departe şi zici: Da, uite a rânduit Domnul Hristos să fie pomenită femeia aceea care a fost cinstitoare. Dar dacă stăruim puţin cu gândul asupra acestui cuvânt ne dăm seama ce înseamnă lucrul acesta în comparaţie cu Evanghelia. Zice: „Oriunde se va propovădui Evanghelia", adică oriunde se va spune despre Întruparea Fiului lui

Dumnezeu, cum ar zice Domnul Hristos: despre Întruparea Mea, despre Naşterea Mea din Fecioară, despre Botezul Meu, despre învăţătura Mea, despre minunile Mele, despre schimbarea Mea la faţă, despre Jertfa Mea, despre Învierea Mea din morţi, despre Înălţarea la cer, oriunde se va propovădui Evanghelia, să se spună şi ce a făcut această femeie spre pomenirea ei. De ce? Pentru că cinstirea trebuie pomenită ca să înveţe şi alţii să fie cinstitori de oameni.

Şi în sfârşit, în Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel găsim şi măsura cinstirii: „Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din slavă deşartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși" (Filipeni 2, 3). Am văzut că Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Romani zice: „Cu iubire frăţească unii pe alţii iubiţi-vă, în cinste unii altora daţi-vă întâietate". Acelaşi lucru îl spune Sfântul Apostol Pavel şi în Epistola către Filipeni, unde spune că suntem datori cu cinstire mai presus de cinstirea cu care ne cinstim pe noi înşine, că aceasta înseamnă să dai întâietate în cinstire. Deci dacă porunca iubirii este la măsura iubirii de sine, „să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi", cu cinstire suntem datori mai mult decât cu atâta cât vrem noi să fim cinstiţi de alţii.

În istorisirile despre oameni care au înţeles cuvântul Mântuitorului aflăm că Sfântul Antonie cel Mare, întâlnindu-se cu Sfântul Ilarion care era începător, dar care promitea să înainteze mult în viaţa duhovnicească, când l-a văzut Sfântul Antonie cel Mare pe Sfântul Ilarion venind către el a zis: „Bine ai venit luceafărule care răsari dimineaţa", iar Sfântul Ilarion a zis către Sfântul Antonie: „Pace ţie stâlpule care luminezi lumea". Sunt nişte podoabe de gând acestea. Sunt nişte lucruri care îţi plac când le auzi şi cred că sunt extraordinar de frumoase când le şi împlineşti, când te alcătuieşti după ele, când faci şi tu ceea ce au făcut sfinţii ca să fie preamărit Dumnezeu. Aceasta înseamnă să te angajezi în cinstire.

Am pomenit despre cinstirea faţă de oameni dar întâi de toate trebuie să ne gândim la preamărirea lui Dumnezeu, la cinstirea Maicii Domnului, la cinstirea sfinţilor, la ceea ce ţine de ceea ce e mai presus de noi, pentru că dacă suntem datori să-L iubim pe Dumnezeu mai presus de orice, suntem datori cu cinstire, cu preamărire, mai ales faţă de Dumnezeu şi de oamenii lui Dumnezeu, cu cinstirea cuvenită. Aşa

încât să nu uităm niciodată de datoria de a fi preamăritori de Dumnezeu și de datoria de a fi cinstitori de oameni începând cu măsurile pe care le avem, ca să putem avea măsuri tot mai mari.

Dumnezeu să ne ajute!

24 august 1

Cuvânt introductiv

Cuvioase părinte, iubiţi fraţi, iubiţi credincioşi, am promis încă de anul trecut că dacă se va face şi anul acesta o tabără de rugăciune şi de muncă aici, voi veni din nou. Asta înseamnă că mi-a plăcut anul trecut. Şi pentru că mi-a plăcut anul trecut, mi-am dorit şi pentru anul acesta să fiu aici. Şi am venit bucuros. Mi-am rânduit lucrurile în aşa fel la mănăstire ca să pot lipsi pentru vremea de acum şi să fiu aici. De fapt sunt în prelungirea mănăstirii de la noi. De la mănăstire am venit la mănăstire, din „tinda raiului" în „tinda raiului", de la „poarta cerului" la „poarta cerului", din „casa lui Dumnezeu" în „casa lui Dumnezeu", din „locul împlinirilor" în „locul împlinirilor", aşa că aş putea zice că nu e nicio deosebire. Îi slujim lui Dumnezeu peste tot: „În tot locul stăpânirii Lui, binecuvântează suflete al meu pe Domnul" (Psalm 102, 22). Am dorit să vin şi am venit şi am fost sigur că sunt binevenit, şi am venit pentru că totdeauna mă bucur de tineri şi totdeauna mă bucur de studenţi.

Un om tânăr e un om de la care poţi nădăjdui să faci ceva cu el, e un om în devenire, un om care are viitorul în faţă şi încă are posibilitatea de a se forma. Cei bătrâni am devenit, nu mai devenim. Suntem cum suntem şi nu mai poate aştepta nimeni de la un om în vârstă, de la un om bătrân, să fie altfel de cum este. Avem viaţa acumulată în noi, tot parcursul vieţii. Fericitul Augustin zice că „tatăl omului mare este copilul" şi are dreptate. Are dreptate în înțelesul că omul mare moşteneşte pe copil. Nu poţi ajunge om mare înainte de a fi mic. Şi dacă ajungi mare înseamnă că ai fost mic şi acumulezi în tine pe cel mic făcut mare. Şi apoi omul mare străbate prin viaţă şi acumulează multe lucruri din afară, acumulează multe lucruri pe care el însuși şi le-a pregătit prin atitudini, prin felul de a fi, prin acumulările pe care le-a făcut şi le-a însumat în sine. Se vorbeşte despre o carte a vieţii. Şi

există o carte a vieţii, dar nu în afară de noi, ci în noi. Cineva poate citi de pe figura omului, de pe fizionomia lui, realizările lui interioare. Cineva care îi slujeşte lui Dumnezeu nu se poate să nu aibă o prezentare care să aducă aminte de Dumnezeu, să aducă aminte de o viaţă superioară.

Dar ca să se poată realiza lucrurile acestea trebuie şi o îndrumare în sensul acesta. O îndrumare în sensul că ce faci te face, că tu eşti creatorul propriei tale înaintări, propriei tale realizări. Noi suntem într-un fel proprii noştri părinţi. Din punct de vedere al formării duhovniceşti noi suntem proprii noştri părinţi. Bineînţeles, aducem din străfunduri de existenţă, din moși-strămoși, aducem aşa cum aducem figura părinţilor noştri într-o altă ediţie, aşa cum aducem figura bunicilor noştri într-o altă existenţă, tot aşa aducem şi o realizare din ceea ce facem noi și o proiectăm apoi mai departe, fiecare în felul nostru. De aceea e nevoie şi de o îndrumare, de o atenţionare, de nişte jaloane pe care să le aibă în vedere fiecare şi să ştie că de el depinde fericirea sau nefericirea lui în viaţă, fericirea sau nefericirea lui la bătrâneţe. Sigur, sunt lucruri și în afară de noi, și anume noi suntem o sinteză, o sinteză a celor dinaintea noastră. Noi suntem aşa cum e lumina, lumina care e compusă. Cei care aţi studiat fizică ştiţi că lumina e compusă, nu e ceva simplu aşa cum se vede, simplu, e ceva simplu realizat din componente. Aşa e şi viaţa omului. Cum există un spectru al luminii, există şi un spectru vital, nişte antecedente care intră în componenţa noastră şi de care nu putem face abstracţie. Şi apoi toate lucrurile acestea, în sinteza care suntem noi la tinereţe şi la bătrâneţe, le ducem mai departe în veşnicie în noi și le lăsăm lucrătoare pentru cei din jurul nostru. Aşa că e foarte mare lucru ca cineva să aibă această conştiinţă, să se gândească şi la responsabilitatea proprie, pentru el şi pentru alţii.

Ori cu rostul acesta suntem noi aici. Suntem cu rostul de a sta în faţa lui Dumnezeu, suntem cu rostul de a fi într-o mănăstire, într-un loc al împlinirilor, într-un loc al strădaniilor pentru împlinire. Pentru că împlinirea nu vine de la sine, vine printr-o strădanie. „Lucrurile cele bune cu osteneală se câştigă și cu durere se împlinesc" (slujba călugăriei). Acesta este un principiu al mănăstirii legat de începuturile călugăriei privită ca realizare a călugăriei. La slujba de călugărie se

spune lucrul acesta: foarte bine, ţi-ai ales viaţă călugărească, foarte bine, ai ales lucru bun, numai să ştii şi să ţii minte că lucrurile acestea bune nu vin de la sine, ci vin prin osteneală, vin prin osteneala de a te depăşi pe tine însuţi, vin prin osteneala de a face ceea ce n-ai face din firea pătimaşă, vin prin osteneala de a înlătura răul şi de a împlini binele. Creştinismul e cu cruce, dar cu o cruce care aduce bucurie.

La cununie se spune pentru cei ce se căsătoresc, când îi binecuvântează preotul şi zice: „Binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru, cum ai binecuvântat pe Avraam şi pe Sara, binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru, cum ai binecuvântat pe Isaac şi pe Raveca, binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru, cum ai binecuvântat pe Iosif şi pe toţi patriarhii, binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru, cum ai binecuvântat pe Moise şi pe Semfora, binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru cum ai binecuvântat pe Zaharia şi pe Elisabeta, binecuvântează-i pe dânşii, Doamne Dumnezeul nostru, cum ai binecuvântat pe Ioachim şi pe Ana”, părinţi ai oamenilor de cinste. Şi după ce se spun şi alte cuvinte, se spune: „Dă-le lor Doamne bucuria pe care a avut-o Sfânta Elena când a găsit cinstita Cruce”. Nu cunoaştem această bucurie, dar Biserica o ia ca termen de comparaţie pentru o bucurie adevărată, pentru o bucurie prin cruce, pentru o bucurie de familie care se realizează tot prin cruce, tot cu osteneală, tot cu durere, tot cu disciplinare. „Dă-le lor Doamne bucuria pe care a avut-o Sfânta Elena când a găsit cinstita Cruce”.

Şi tot în slujba cununiei, care-i slujba tinerilor, o slujbă a celor care au viaţa în faţă, se spune: „Dăruieşte-le lor viaţă fără prihană – învredniceşte-i pe ei să-şi trăiască viaţa fără prihană, adică în chip ireproşabil – şi învredniceşte-i să ajungă la bătrâneţe fericite cu inimă curată, împlinind poruncile Tale”. Iată un principiu. Cine mai ştie de lucrurile acestea? Cine se gândeşte la aşa ceva, chiar dintre cei care ascultă rugăciunile acestea de binecuvântare, rugăciunile acestea de mijlocire pentru binele oamenilor? Binevoieşte Doamne să-şi petreacă ei viaţa fără prihană, în chip ireproşabil, să aibă viaţă cinstită.

Un preot zicea că s-ar bucura să aibă o casă de sticlă, să vadă toată lumea ce face el. Un cuvânt îndrăzneţ, un cuvânt frumos. Da, să te poţi prezenta oriunde şi oricând cu ceea ce eşti, cu interiorul tău şi cu

exteriorul tău, pentru că viaţa din exterior este o proiectare a vieţii din interior. Aşa că dacă ai o aşezare bună sufletească, proiectezi şi în afară ceea ce ai înăuntru şi e excepţional.

Iubiţi credincioşi, în nădejdea aceasta că prin întâlnirea pe care o avem aici vom stabili nişte lucruri pentru cealaltă vreme a vieţii noastre şi mai ales a vieţii voastre, – şi cred că acum eu sunt cel mai în vârstă aici şi cu experienţa, şi cu acumulările, şi cu concluziile pe care le am – vă ofer vouă nişte concluzii, nişte îndrumări pe care voi nu vi le puteţi da unii altora, pentru că n-aţi trecut încă prin viaţă. E adevărat că aproape fiecare om doreşte să facă el o experienţă a lui. Nu e bine. Trebuie să ne folosim şi de concluziile altora. Atunci în vremea aceasta de întâlniri, câteva zile cât vom sta aici, vom pune în practică principiul acesta, că lucrurile cele bune cu osteneală se câştigă şi cu nevoinţă, cu durere, cu căutare se împlinesc, şi vom pune în aplicare şi rugăciunea, rugăciunea ca vorbire a minţii cu Dumnezeu. Sigur că fiecare dintre noi ne vom prezenta la rugăciune ce ceea ce avem în noi, dar e o obligaţie ca fiind în mănăstire să luăm parte la toate slujbele şi slujbele să fie pentru noi un prilej de verificare şi un prilej de curăţire a sufletului, un prilej de cercetare de sine, un prilej de dorinţă de a face mai mult. N-o să fie uşor pentru cei care nu sunt obişnuiţi cu slujbe lungi, şi vedeţi că acum am făcut o slujbă care a durat patru ore şi mai bine. Eu aveam un părinte la noi la mănăstire – părintele Serafim, Dumnezeu să-l odihnească – şi zicea că atunci când a fost el la Sfântul Munte, învăţat fiind cu slujbe scurtate, de pe la oraş şi de pe la sat, şi cu slujbe rare, când s-a dus acolo şi-l ţinea părintele ore întregi la rugăciune, i se părea lung, şi a zis către părintele: „Tare lungă a fost slujba asta”. Şi părintele a zis: „E lungă lenea ta!” Adevărul este că noi trebuie să ştim, nu suntem obişnuiţi cu lucruri pe care nu le-am făcut, şi s-ar putea întâmpla să nu ne obişnuim nici în câteva zile, şi s-ar putea întâmpla să nu ne dorim slujbele lungi, dar să ştiţi că ele au rost pentru că trebuie să aibă o pondere şi trebuie să aibă un efect. Toată viaţa noastră trebuie să fie o slujbă. Ori nu se poate să fie toată viaţa noastră o slujbă din biserică. Şi lucrările pe care le facem, şi studiile pe care le faceţi voi pot fi o slujbă adusă lui Dumnezeu. Toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm. Dar când se poate realiza lucrul acesta? Atunci când ai şi nişte puncte de sprijin, nişte puncte de reper.

Stimaţi ascultători, mi-am făcut un plan acasă, nu ştiu dacă-l voi putea împlini chiar cum mi l-am făcut. Suntem la sfârşit de secol şi am aflat, și am constatat şi eu într-o măsură oarecare – nu de mult am fost la Galaţi, şi Prea Sfinţitul Casian avea nişte ziare cu articole în legătură cu Domnul Hristos. Mi-a citit din articolele acelea câte ceva şi am rămas uimit ce fel de probleme se pun acum, după două mii de ani de creştinism, la ce se pot gândi oamenii, cum vor ei să rezolve nişte lucruri pe care le-a rezolvat de fapt istoria, în legătură cu Domnul Hristos. Şi atunci am zis că ar fi bine să stăruim puţin asupra a două lucruri care eu le socotesc esenţiale şi care s-ar putea să vă fie de folos şi vouă – eu în orice caz cu gândul acesta că vă sunt de folos le-am luat în consideraţie – şi anume, chestiuni în legătură cu credinţa noastră şi chestiuni în legătură cu tainele credinţei noastre. Deci dimineaţa vom face afirmaţii în legătură cu credinţa noastră, cu ceea ce credem noi, cu felul cum trebuie să credem, cu mijloace de limpezire şi întărire a credinţei în Dumnezeu, a credinţei noastre, iar după-masa să vorbim câte ceva despre tainele credinţei noastre.

Credinţa e necesară pentru că ne pune în legătură cu nişte lucruri pe care noi nu le putem verifica şi nici nu le putem primi altfel în sufletul nostru, decât prin credinţă. Şi atunci m-am gândit că tainele credinţei noastre, cum este taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, taina Jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos, taina Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, taina Înălţării la cer a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, taina Pogorârii Duhului Sfânt, sunt nişte lucruri pe care e bine să le avem în vedere şi acum la sfârşit de secol, când încep să se pună nişte probleme care până acum nu s-au pus. Ne apropiem de anul 2000, zic unii, şi eu zic că de fapt am ajuns la anul 2000, am să vă spun eu de ce am ajuns şi nu mai trebuie să ajungem, şi când vom ajunge la anul 2000, nu vom ajunge la anul 2000, ci la 2000 după număr şi la mai mult de 2000 după realitate – mă gândesc că ar trebui să fim cumva pregătiţi şi personal, şi pentru binele altora în chestiuni de felul acesta. Asta în legătură cu programul, cu ceea ce avem în vedere. Ştie Dumnezeu cât folos veţi avea voi din ceea ce vă spun eu, dar sunt sigur că voi avea eu folos din ceea ce vă voi spune. Pentru că **ce faci te şi face**; în vremea prezentărilor îţi vin şi idei pe care nu le ai altfel sau nu le-ai fi avut altfel, n-ar fi intrat în câmpul conştienţei, aşa încât primul

beneficiar voi fi eu. Şi voi pleca de aici îmbogăţit cu ceea ce am făcut eu aici. Şi e un lucru excepţional să adaugi ceva la ceea ce eşti, din ceea ce faci.

22 iulie 1996

Cuvânt la pomenirea Sfintei Maria Magdalena

Iubiţi credincioşi, astăzi nu o să vorbesc ceva din cele ale credinţei noastre, ci aş vrea să fac nişte aprecieri în legătură cu sfânta pe care o pomenim astăzi, Sfânta Maria Magdalena, cea întocmai cu apostolii, cea dintâi care l-a văzut pe Domnul Hristos înviat, după mărturia Sfântului Evanghelist Marcu (Marcu 16, 9). Sfântul Evanghelist Marcu spune că dacă a înviat Hristos în ziua cea dintâi a săptămânii, S-a arătat întâi Mariei Magdalenei din care scosese cândva şapte draci. Şi în Evanghelia care s-a citit la Sf. Liturghie astăzi, s-a spus acelaşi lucru, că după Domnul Hristos mergeau şi nişte femei, între care una, Maria Magdalena, pe care Domnul Hristos a mântuit-o de boli şi din care a scos şapte draci (Luca 8, 2).

Să ştiţi că cuvântul şapte nu înseamnă totdeauna şapte, matematic, ci înseamnă un număr care reprezintă ceva mult. Sigur că e mult şi un drac să îl porţi în tine, dar şapte. Bineînţeles că nu e vorba de draci în înţelesul de fiinţe drăceşti, ci e vorba de dracii care ţin loc dracilor, adică patimile. Patimile, după concepţia din Pateric, sunt dracii noştrii. Nu vine împotrivitorul, diavolul, de fiecare dată să-ţi sugereze nişte idei, ci ai înlăuntrul tău deja nişte deprinderi care îţi schimbă mintea spre rău. Poţi avea şi deprinderi care-ţi schimbă mintea spre bine, virtuţi, numai că, trebuie să recunoaştem, fiecare dintre noi ne-am pomenit în lumea aceasta stăpâniţi de rele, de relele celor dinaintea noastră, de relele care ni le-au dat alţii, le-au pus în noi fără să vrea şi fără să ştie, pentru că omul nu apare aşa dintr-odată, ca şi când ar cădea de undeva, ci însumează în sine răutăţile, păcatele, viciile şi virtuţile înaintaşilor. Există o asemănare cu părinţii, nu numai fizică, ci şi sufletească. Cunosc lucrurile acestea în special din scrierile părintelui Arsenie Boca şi din cuvântările lui, şi din concepţia lui cât a ajuns până la mine, chiar la tinereţe. Părintele a pus accent pe această corespondenţă dintre omul însuşi şi oamenii prin care am venit în

lumea aceasta. Spunea un cetăţean de prin părţile noastre, de la Făgăraş: „Eu văd în copiii mei oglinda mea din tinereţe, văd în copiii mei patimile mele de odinioară”. Bineînţeles că putea vedea și virtuţile, poate că nu erau aşa puternice, sau nu avea destule, sau nu erau nişte realităţi aşa cum trebuia să fie şi atunci el vedea patimile lui în copiii lui. Aceştia sunt dracii, asupririle drăceşti din noi. Spune Domnul Hristos că „din prisosinţa inimii grăieşte gura” (Matei 12, 34) şi spune Domnul Hristos că „din inima omului pornesc gândurile cele rele, desfrâurile, hoţiile, uşurătatea, vicleniile, hulele” (Matei 15, 19), toate pornesc din inima omului și acestea sunt cele care întinează pe om.

Sfânta Maria Magdalena a fost una dintre persoanele asuprite de patimi, una dintre persoanele pe care le-a transformat Domnul Hristos şi a făcut-o din rea bună prin puterea Domnului Hristos. Noi nu avem puterea să ne depăşim pe noi înşine, oricât am fi de luători aminte la viaţa noastră, și oricât am şti lucrurile acestea nu ne putem realiza noi pe noi înşine, ci avem trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu. La călugărie se şi zice când îl întreabă pe candidatul la călugărie: „Vei rămâne în mănăstire până la ultima suflare a ta?” El răspunde: „Aşa, cu ajutorul lui Dumnezeu”. Noi contăm pe ajutorul lui Dumnezeu. Și ajutorul lui Dumnezeu s-a dat Sfintei Maria Magdalena în înţelesul că a mântuit-o Domnul Hristos de boli, şi a mânuit-o de patimi, de draci. Şi când a înviat din morţi, ca semn că a înviat pentru păcătoşi, S-a arătat Sfintei Maria Magdalena, cea odinioară păcătoasă, ca să se ştie că Domnul Hristos a venit, cum a spus El Însuşi, ca să mântuiască pe cei păcătoşi. A zis către Zaheu: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia că și acesta fiul lui Avraam este, că Fiul Omului a venit să caute și să mântuiască pe cei pierduţi” (Luca 19, 9-10). Sfântul Apostol Pavel spune că „Hristos a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu” (I Timotei 1, 15).

Intervenţia Domnului Hristos e necesară în astfel de împrejurări, noi nu ne mântuim prin puterile noastre, ci ne mântuim prin puterea lui Dumnezeu, prin puterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Nu ne mântuim cum zic cei care urmează practici extra-creştine, practici de la păgâni, şi neglijează creştinismul, și zic că omul cumva se mântuieşte pe el însuşi prin experienţă, prin eşecuri şi succese, trage nişte concluzii şi aşa se mântuieşte. Noi nu credem aşa,

noi credem că avem trebuinţă de mântuire, de aceea zicem „Doamne, Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul”.

Iubiţi credincioşi, Sfânta Maria Magdalena este considerată ca fiind femeia păcătoasă pe care o prezintă Sfântul Evanghelist Luca în capitolul 7, de la versetul 37 până la sfârşitul capitolului, care a mers şi a udat cu lacrimi picioarele Domnului Hristos, le-a uns cu mir, le-a şters cu părul capului ei şi Domnul Hristos a zis: „I se iartă păcatele cele multe pentru că mult a iubit”. A spus femeii păcătoase pe care de fapt nu o numeşte evanghelistul Maria Magdalena, dar pentru că îndată la începutul capitolului 8 e vorba şi de Maria Magdalena, noi credem, şi crede Biserica, că Sfântul Evanghelist a făcut această legătură între Maria Magdalena şi femeia păcătoasă.

Şi pentru că e vorba de femeia păcătoasă care a udat cu lacrimi picioarele Mântuitorului şi le-a uns cu mir, aş vrea să vă pun în atenţie o alcătuire de la slujbele noastre, şi anume referitoare la ceea ce a făcut femeia păcătoasă, o alcătuire care zice aşa: „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, ca oarecând femeii celei păcătoase şi mă învredniceşte să ud preacuratele Tale picioare, care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit. Şi mir de bună mireasmă să aduc Ţie – fiţi atenţi ce s-aduc – viaţă curată, prin pocăinţă mie agonisită, ca să aud şi eu glasul Tău cel dorit: credinţa ta te-a mântuit, mergi în pace”. Femeia aceea păcătoasă avea lacrimi, noi nu avem lacrimi, sau avem lacrimi întâmplătoare, şi atunci cerem de la Domnul Hristos ce nu avem noi. De ce lacrimi? Pentru că Sfântul Isaac Sirul spune că „lacrimile sunt semne în trup despre aşezarea minţii”. Sunt deci exteriorizări ale unei sensibilităţi. Şi atunci noi, pentru că nu avem lacrimi, cerem şi zicem „Lacrimi dă-mi mie, Dumnezeule, – Mântuitorul e Dumnezeu – cum ai dat cândva femeii celei păcătoase şi mă învredniceşte să ud preacuratele Tale picioare, care din calea rătăcirii pe mine m-au izbăvit”. Şi femeia păcătoasă mai avea ceva, mir, mir de mult preţ. Şi zicem mai departe: „Şi mir de bună mireasmă să aduc Ţie viaţă curată – deci mirul nostru nu-i mir, ci viaţa curată, mirul nostru-i viaţa curată; cum se ajunge la viaţa curata? Prin pocăinţă – prin pocăinţă mie agonisită, – de ce? Ca având lacrimile şi viaţă curată, ca să aud şi eu glasul Tău cel dorit: – exprimarea adevărului care zice – credinţa ta te-a mântuit, mergi în pace”.

Şi pentru că Maria Magdalena a fost mironosiţă, purtătoare de mir – asta înseamnă mironosiţă – s-a dus cu mir la mormântul Domnului nostru Iisus Hristos să completeze ceea ce a făcut Sfântul Iosif din Arimateea şi Sfântul Nicodim. Fiţi atenţi, ea nu s-a gândit – şi nici celelalte mironosiţe nu s-au gândit – că de fapt s-au împlinit cele de înmormântare, au vrut să ducă şi ele ceva din partea lor. Şi poate că şi-au zis cam aşa: Iosif şi Nicodim şi-au dus mirul lor, vrem şi noi să ducem nişte mir la mormântul Mântuitorului, spre cinstirea Mântuitorului. Bineînţeles, au pregătit mir, au cumpărat miresme, şi s-au dus cu el şi nu l-au folosit. Ştiţi de ce vreau să vă spun lucrul acesta? Pentru că **Dumnezeu primeşte şi intenţiile omului, nu primeşte numai faptele omului**. Sigur că Domnul Hristos a primit mirul femeilor mironosiţe de care nu a mai fost nevoie şi mai ales a primit inima lor cinstitoare. Şi cu asta fac eu o legătură care-mi place tare mult.

Există în Noul Testament o scriere numită Epistola către Filimon. Eu nu ştiu dacă v-aţi oprit vreodată cu destulă atenţie asupra acestei scrieri. E o scriere scurtă, o epistolă, o scrisoare de două pagini, poate nici de două pagini, nu-mi dau seama bine, scurtă în orice caz. Scrisoarea aceasta e o scrisoare de recomandare. Cum s-a ajuns la scrisoarea aceasta? Sfântul Apostol Pavel era arestat, era închis într-o închisoare, la Roma sau la Cezareea. Cei mai mulţi zic că la Roma. Şi acolo la Roma, şi acolo în închisoare – să nu precizăm noi ceea ce nu e precizat – alături de Sfântul Apostol Pavel se mai găsea un rob fugar, un sclav care a fugit de la stăpânul său. Sfântul Apostol Pavel îl cunoştea pe stăpânul fugarului şi ştia că e creştin. Şi că-i creştin cumva prin influenţa Sfântului Apostol Pavel. Lucrurile acestea le deducem din scrisoare, din felul cum e scrisă scrisoarea. Şi acolo l-a câştigat pe Onisim – aşa se numea fugarul cela – pentru credinţa în Hristos. Foarte frumos. Dar Sfântul Apostol Pavel, după ce l-a câştigat pentru credinţa în Hristos, l-a îndemnat să se întoarcă la stăpânul lui din Colose, la Filimon, şi să-i spună: am greşit, iartă-mă, am să rămân în continuare în casa ta, am fugit, n-am făcut bine, un fel de fiu risipitor care se întoarce la tatăl lui. Acesta era un sclav care trebuia să se întoarcă la stăpânul lui. Adică Sfântul Apostol Pavel – luaţi aminte – n-a zis: bine, acum eşti creştin, poţi să trăieşti oriunde, n-ai nicio obligaţie, ci

dimpotrivă, l-a trimis de unde a plecat. De unde a plecat cu necinste, să se pocăiască cu cinste. Dar nu l-a trimis cu mâna goală, ci cu o scrisoare de recomandare. Şi scrisoarea aceasta de recomandare eu v-o pun la inimă şi vă rog să o citiţi, şi nu odată, ci de mai multe ori şi să căutaţi să pătrundeţi înţelesurile acestei scrisori, să pătrundeţi sensibilitatea care reiese din scrisoare. Sf. Ap. Pavel i-a scris lui Onisim aşa, între altele: „Sufletele sfinţilor se odihnesc întru tine, frate" – sfinţii fiind credincioşii, creştinii. Deci eşti un om care aduci în jurul tău o bucurie, o odihnă. „Sufletele sfinţilor se odihnesc întru tine, frate", atunci şi pe Onisim acesta pe care ţi-l trimit şi care a devenit sfânt între sfinţi, între creştini, ar trebui să-l odihneşti şi pe el, adică să nu-l mustri că a plecat, să nu-l cerţi, să nu-l pedepseşti, ci să-l primeşti şi să-l odihneşti şi pe el. Acum urmează ceva frumos, neînchipuit de frumos, ca de la Dumnezeu nu ca de la oameni. Zice Sf. Ap. Pavel: „Ţi-l trimit pe el, chiar inima mea". Ţi-l trimit pe el – ce-ţi trimit? nu un om din exteriorul meu, inima mea. Ori inima mea, ori el, e acelaşi lucru. Şi acum urmează iar ceva frumos: „Primeşte-l pe el cum m-ai primi pe mine". Iubiţi credincioşi, e ceva neînchipuit de frumos şi poate nu-i frumos pentru cineva care citeşte întâi, şi poate nu-i aşa de frumos pentru cineva care citeşte la tinereţe, dar pentru cineva care a făcut o experienţă de o viaţă întreagă şi s-a sensibilizat pentru lucruri de felul acesta, e copleşitor de frumos. „Ţi-l trimit pe el, chiar inima mea. Primeşte-l pe el cum m-ai primi pe mine". E extraordinar.

Iubiţi credincioşi, am amintit lucrul acesta pentru că eu fac o legătură între femeile mironosiţe, cu mirul neîntrebuinţat dar cu mirul care reprezenta inima lor, şi Sfântul Apostol Pavel, cu îndemnul către Filimon să-l primească pe Onisim cum l-ar primi pe Sfântul Apostol însuşi, să odihnească inima lui, să primească chiar inima lui când îl primeşte pe Onisim. Aşa ceva au făcut femeile mironosiţe. Am pregătit mirul, nu a fost cazul să-l întrebuinţăm, dar corespondentul mirului, respectiv cinstirea noastră, iubirea noastră faţă de Tine, asta rămâne, şi sigur că primeşti aceasta mai mult decât mirul pe care l-am pregătit şi nu l-am întrebuinţat.

Aş vrea să mai adaug ceva la aceasta, şi anume că între alcătuirile de la Sfintele Paşti este şi o alcătuire care zice aşa: „Femeile cele gânditoare de Dumnezeu, cu miruri în urma Ta au alergat, şi pe

Care ca pe un mort cu lacrimi Te căutau, s-au închinat Ţie şi Paştile cele de taină Ucenicilor bine le-au vestit”. Vorbim cu Domnul Hristos şi avem în vedere femeile mironosiţe, între care şi Sfânta Maria Magdalena. şi zicem: „Femeile cele gânditoare de Dumnezeu – acum mai nou e tradus femeile cele” înţelepţite de Dumnezeu”; să ştiţi că-mi place mai mult expresia” gânditoare de Dumnezeu”; de ce? buna mea, Dumnezeu s-o odihnească, când îi venea în minte ceva frumos şi ceva deosebit, zicea” mi-a adus Dumnezeu un gând”; asta înseamnă să fii gânditor de Dumnezeu, să ai în vedere pe Dumnezeu, să nu faci abstracţie de prezenţa lui Dumnezeu, să te bucuri de existenţa lui Dumnezeu şi să fii gânditor de Dumnezeu, adică gânditor cu gândul la Dumnezeu cu miruri – expresia cinstirii lor – în urma Ta au alergat, şi pe Care ca pe un mort cu lacrimi Te căutau, s-au închinat Ţie şi Paştile cele de taină Ucenicilor bine le-au vestit”.

Tot între alcătuirile frumoase de la Paşti – totul e frumos la Paşti, la Paşti e extraordinar – este şi aceasta: „Pe Soarele cel mai înainte de soare, care a apus oarecând în mormânt, mers-au de către ziuă căutându-L ca pe o zi Mironosiţele fecioare, şi una către alta striga: O, prietenelor, veniţi să ungem cu miresme trupul cel purtător de viaţă şi îngropat, trupul care a înviat pe Adam cel căzut şi care acum este în mormânt; să mergem să ne sârguim ca şi Magii şi în loc de daruri miruri să aducem Celui ce nu în scutece, ci în giulgi este înfăşurat, şi să ne închinăm şi să plângem şi să strigăm: O, Stăpâne, scoală-Te, Cela ce dai celor căzuţi sculare!”

Iubiţi credincioşi, nu ştiu dacă poate fi ceva egal cu această alcătuire, care-i o alcătuire literară. Bineînţeles că lucrurile acestea nu s-au întâmplat aşa, adică s-au întâmplat în fapt, dar nu s-au întâmplat în gând, în exprimare. Dar e extraordinar de frumos. „Pe Soarele cel mai înainte de soare, care a apus oarecând în mormânt – gândiţi-vă ce frumos; pe cine, cine a apus în mormânt? Soarele; care soare? Soarele Cel mai înainte de soare, care a apus oarecând în mormânt; noi vorbim în perspectiva trecutului, pentru că lucrurile s-au împlinit, nu se împlinesc acum – mers-au de către ziuă – şi acum iar urmează ceva frumos – căutându-L ca pe o zi – când e întuneric, doreşti ziua, şi L-au căutat înainte de răsăritul soarelui, înainte de zi, pe Soarele Cel mai înainte de soare care a apus oarecând în mormânt, ca pe o zi –

Mironosiţele fecioare, şi una către alta striga: O, prietenelor, – sigur nu au zis aşa; e o alcătuire literară înfrumuseţătoare de slujbe, o minunăţie – veniţi să ungem cu miresme trupul cel purtător de viaţă şi îngropat, – adică ele aveau conştiinţa că trupul pe care-l ung cu miresme nu-i un cadavru, ci este un trup purtător de viaţă; de ce? pentru că dumnezeirea nu s-a despărţit nici de trup în mormânt, nici de suflet în iad, ci a fost pretutindenea, şi cu trupul în mormânt şi cu sufletul în iad, şi a fost şi în rai împreună cu tâlharul – trupul care a înviat pe Adam cel căzut şi care acum este în mormânt". Şi acum se face o legătură pe care sigur nu au făcut-o mironosiţele. Nu vă opriţi asupra faptului acestuia, eu totuşi vi-l pun în atenţie, vi-l pun în evidenţă. De ce? Pentru că s-ar putea întâmpla să vă vină şi vouă gândul acesta: aşa ceva nu a fost! Nu a fost, şi eu zic că nu a fost, dar e frumos ca şi când ar fi fost, pentru că în fapt a fost, n-a fost în exprimare. Şi zice: „veniţi să ungem cu miresme trupul cel purtător de viaţă şi îngropat, trupul care a înviat pe Adam cel căzut şi care acum este în mormânt". Şi acum, referitor la Magi: „să mergem să ne sârguim ca şi Magii – ce au făcu Magii? au mers de departe la locul unde era Domnul Hristos după ce S-a născut şi au adus daruri; cui? Celui ce a fost înfăşurat în scutece, lui Dumnezeu întrupat cu începere de copil; e o asociaţie de idei frumoasă: s-au dus Magii să-l aducă daruri aur, tămâie şi smirnă, ştim aceasta din Evanghelia de la Matei, şi ştim din tradiţia Bisericii, din învăţătura Bisericii – şi în loc de daruri – deci în loc de aur, tămâie şi smirnă – miruri să aducem – acum e nevoie de miruri, nu de alte daruri – Celui ce nu în scutece ci în giulgi este înfăşurat – înfăşurare în scutece, înfăşurare în giulgi, înfăşurare la naştere, înfăşurare la moarte; sunt nişte lucruri foarte, foarte frumoase – şi să ne închinăm – ca şi Magii să ne închinăm – şi să plângem şi să strigăm: O, Stăpâne, scoală-Te, Cela ce dai celor căzuţi sculare!"

Eu nu pot face altceva acum decât să vă mulţumesc că m-aţi lăsat să mă desfăşor, că m-aţi lăsat să mă bucur de gândurile acestea care vă doresc să vă fie şi vouă spre bucurie.

22 iulie 1996

Necesitatea credinţei

Cuvioase părinte stareţ, iubiţi credincioşi, cine citeşte cu luare aminte Sfânta Evanghelie de la Marcu poate observa că începutul propovăduirii Domnului nostru Iisus Hristos, aşa cum este prezentat în Sfânta Evanghelie de la Marcu, este următorul: „S-a împlinit vremea şi s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie” (Marcu 1, 15). Şi tot în Sfânta Evanghelie de la Marcu citim, la sfârşitul Evangheliei, în legătură cu trimiterea ucenicilor la propovăduire, că Domnul Hristos a zis: „Mergând, propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu 16, 15-16).

Este interesant de luat aminte la aceste două texte din Sfânta Evanghelie, la aceste cuvinte ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos de la început şi de la sfârşit, de la începutul propovăduirii şi de la sfârşitul propovăduirii, pentru că în ele ni se prezintă importanţa pe care o are credinţa. Credinţa în Mântuitorul, credinţa în Evanghelie. La început e anunţarea împărăţiei lui Dumnezeu: „S-a împlinit vremea şi – pentru că s-a împlinit vremea – s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu”. Împărăţia lui Dumnezeu este ceva care ne interesează pe toţi şi la care nu putem ajunge decât dacă împlinim două lucruri: dacă credem în Evanghelie şi dacă ne pocăim. Aşa voia Domnul Hrisos să ştie cei dintâi ascultători ai Săi şi cu voia lui Dumnezeu s-a consemnat acest cuvânt al Domnului nostru Iisus Hristos în Sfânta Evanghelie de la Marcu, ca să-l ştim şi noi cei de astăzi, ca ascultători ai cuvântului şi de fapt ca ascultători ai Mântuitorului.

Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie are un cuvânt care zice aşa: „Cel ce primeşte cuvintele Cuvântului lui Dumnezeu, primeşte pe Dumnezeu Cuvântul”. Sfântul Marcu Ascetul are în vedere în această afirmaţie ceea ce a spus Domnul Hristos când a zis către ucenicii săi: „Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă” (Luca 10, 16). Şi pornind de la aceasta, Sfântul Marcu Ascetul zice că noi Îl primim pe Mântuitorul Iisus Hristos când primim cuvântul Lui. Dacă nu primim cuvântul Lui, atunci nu primim nici pe Domnul Hristos. **Cine nu-L are pe Domnul Hristos ca Învăţător, nu-L poate avea nici ca Mântuitor**. „Cel ce vă primeşte pe voi – pe ucenicii Mei – Mă primeşte pe Mine”, pentru că voi Mă

reprezentaţi pe Mine. „Cel ce se leapădă de voi – care Mă reprezentaţi pe Mine – de Mine se leapădă” și de Cel care M-a trimis pe Mine. Așa este şi cu cuvântul lui Dumnezeu: cel ce primeşte Evanghelia, vestea cea bună a propovăduirii, Îl primeşte pe Mântuitorul Însuşi.

Aceasta trebuie să ne gândim noi când spunem cuvântul „evanghelie” sau când auzim cuvântul „evanghelie”: nu ne gândim la patru scrieri care ne-au rămas de la patru autori, cu titlu de Evanghelie, Evanghelia de la Matei, Evanghelia de la Marcu, Evanghelia de la Luca, Evanghelia de la Ioan, ci ne gândim la cuprinsul Evangheliei, ne gândim și la evanghelia Sfântului Apostol Pavel, care de fapt nu a scris o Evanghelie. A vestit o evanghelie: „Vă binevestesc vouă Evanghelia pe care am primit-o” (I Corinteni 15, 1). „Oricine ar veni să vă propovăduiască altă Evanghelie decât cea pe care v-am propovăduit-o eu, să fie anatema” (Galateni 1, 8), a scris Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni. Aceasta înseamnă că şi Sfântul Apostol Pavel a avut o evanghelie. Şi toţi ucenicii au avut o evanghelie. Cineva spunea, de pildă, că Filocalia este a cincea Evanghelie. E un fel de a vorbi. În orice caz e o evanghelie. Cineva, un părinte din Franţa a scris o carte „Evanghelia pustiului”, cu învățăturile pe care le-au dat părinţii din pustie. Învăţăturile din Pateric, învăţăturile din relatările pe care ni le dă Sfântul Ioan Casian, toate acestea sunt o Evanghelie, o continuare a Evangheliei, o întrupare a Evangheliei, o prelungire a Evangheliei la care stă drept temelie evanghelia propovăduită de la început în Biserica Creştină.

„S-a împlinit vremea și a sosit împărăţia lui Dumnezeu, pocăiţi-vă și credeţi în Evanghelie”. Să comparăm cuvântul acesta al Domnului Hristos cu cuvântul de la sfârşitul propovăduirii Sale aşa cum ni-l prezintă Sfântul Evanghelist Marcu, care zice că Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Săi, trimiţându-i la propovăduire: „Propovăduiţi – ce? Evanghelia – cui? – la toată făptura”. Să ne gândim acum comparativ cu „Credeţi în Evanghelie”. Şi în continuare Domnul Hristos, după ce spune cuvântul „Propovăduiţi Evanghelia la toată făptura”, zice: „Cel ce va crede şi se va boteza, se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”. În aceasta se arată că obiectul propovăduirii ucenicilor Mântuitorului este Evanghelia, vestea cea bună, vestea cea bună a Întrupării Fiului lui Dumnezeu, vestea cea bună a predicii

rostită de Domnul Hristos, vestea cea bună a Răstignirii Mântuitorului pentru noi și pentru a noastră mântuire, vestea cea bună a Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi vestea cea bună a Înălţării Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Aceste patru lucruri, patru adevăruri, sunt de temelie pentru credinţa creştină şi acestea le cuprinde Evanghelia în mod principal: Întruparea Fiului lui Dumnezeu, răstignirea, pătimirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, învierea Lui din morţi şi înălţarea la cer.

Dintre acestea, trei sunt cuprinse în Sfânta Evanghelie de la Marcu, Răstignirea, Învierea şi Înălţarea, Înălţarea într-o singură afirmaţie: „Apoi S-a înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta Tatălui" (Marcu 16, 19). Cât priveşte Întruparea Fiului lui Dumnezeu, o au în vedere alţi evanghelişti, Sfântul Matei şi Sfântul Luca, şi o are în vedere şi Sfântul Evanghelist Ioan în prologul Evangheliei a patra.

Iubiţi credincioşi, dacă avem în vedere că Domnul Hristos a spus şi cu alte prilejuri că credinţa în El este trebuitoare pentru mântuire – de pildă în Sfânta Evanghelie de la Ioan avem cuvântul spus de Domnul Hristos: „De nu veţi crede Cine sunt, în păcatele voastre veţi muri" (Ioan 8, 24). Sau dacă ne gândim că Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei are cuvântul: „Fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu" (Evrei 11, 6) – ne dăm seama de importanţa pe care o are credinţa. De altfel Domnul Hristos a şi spus: „Credeţi în Mine şi credeţi în Evanghelie" (Ioan 14, 1). Noi avem credinţă în Dumnezeu, avem credinţă în Mântuitorul, avem credinţă în Evanghelie, avem credinţă în tot ce propovăduieşte Biserica pe baza Evangheliei de la început.

Cum am ajuns la această credinţă? Poate fiecare dintre noi avem alt răspuns decât ceilalţi din jurul nostru la întrebarea cum am ajuns la credinţă. Dar cei mai mulţi dintre credincioşi se pomenesc în lumea aceasta, în condiţiile noastre cu credinţa în Dumnezeu. Anume, ne-am trezit într-un mediu, cel puţin cei care suntem mai în vârstă, impregnat de credinţa în Dumnezeu. Ne-am trezit într-o practică a credinţei. Am învăţat să ne rugăm, am învăţat să mergem la biserică, ne-am pomenit cu rugăciune înainte de a şti ce spunem. De pildă, eu nu-mi aduc aminte când am învăţat „Tatăl nostru" şi „Îngerelul". M-am trezit cu ele. M-am trezit aşa cum m-am trezit cu limba, nu-mi aduc aminte când am

învăţat să vorbesc. Când am învăţat să vorbesc am învăţat şi rugăciunile „Tatăl nostru” şi „Îngerelul”. Aşa era contextul existenţei noastre de atunci. Am învăţat rugăciuni al căror cuprins nu-l ştiam, şi totuşi rugăciunile le spuneam. Nu înţelegeam nici măcar cuvintele din care erau alcătuite rugăciunile. De exemplu „Uşa milostivirii”, care am învăţat-o în copilărie şi care o ziceam fără să o înţeleg. Nu ştiam ce e „neam creştinesc”, nu ştiam ce e „mântuire” – „să ne mântuim prin tine din nevoi” – nu ştiam ce e „să nu pierim” – „cei ce nădăjduim întru tine” – nu ştiam ce înseamnă „Binecuvântată”, nu ştiam ce înseamnă „Născătoare de Dumnezeu”, şi totuşi spuneam rugăciunea. Deci rugăciunea a anticipat credinţa, a susţinut credinţa pe baza practicii de a mă ruga. Şi nu numai cu mine s-a întâmplat aşa, ci şi cu cei din jurul meu din vremea aceea.

Credinţa am învăţat-o de la Biserică. Am învăţat-o din practica credinţei. Deci nu am învăţat-o prin studiu. Bineînţeles că după aceea am ajuns şi la studiu în legătură cu credinţa, dar până am ajuns la studiu, eram angajat în cele ale credinţei. Studiile au venit doar să lumineze practica, să motiveze, să susţină practica şi în alt fel, adică şi prin studiu. **Există un simţ interior pentru cele bune şi există o întemeiere a celor bune dintr-un simţ interior**.

În Sfânta Evanghelie de la Marcu, pentru că am început cu ea şi în ea găsim elemente importante în privinţa aceasta, se spune de pildă, între altele, că Domnul Hristos a fost întrebat de un fariseu: „Care este cea dintâi dintre toate poruncile?” Şi Domnul Hristos a răspuns: „Ascultă Israele, Eu sunt Domnul Dumnezeul tău şi să nu ai alţi dumnezei afară de Mine şi să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toată puterea ta şi cu tot cugetul tău, aceasta este cea dintâi dintre porunci. Şi asemenea acesteia este să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi” (Marcu 12, 29-31). Fariseul care I-a pus această întrebare, care este cea dintâi dintre porunci, s-a arătat mulţumit de ceea ce a spus Domnul Hristos. Şi a zis: „Bine ai grăit, Învăţătorule!” L-a aprobat. „Bine ai grăit, Învăţătorule. Că unul este Dumnezeu, şi a-L iubi pe El mai presus de orice, şi a iubi pe aproapele tău ca pe tine însuţi este mai mult decât toate arderile de tot şi decât toate jertfele”. Şi Domnul Hristos a întâmpinat această afirmaţie a fariseului cu cuvintele: „Nu eşti departe de împărăţia lui

Dumnezeu”.

Aproape de împărăţia lui Dumnezeu sunt toţi aceia care înţeleg propovăduirea creştină, care aprobă propovăduirea creştină, pentru că credinţa totdeauna este o aprobare. A crede în Dumnezeu înseamnă a-l da dreptate lui Dumnezeu. În Sfânta Evanghelie de la Luca, între altele găsim și un cuvânt al Mântuitorului care spune că în vreme ce fariseii au lepădat cuvântul lui Dumnezeu, s-au lepădat de Sfântul Ioan Botezătorul, în acea vreme vameşii şi păcătoşii au dat dreptate lui Dumnezeu (cf. Luca 7, 30). Deci îi pune faţă în faţă pe cei care s-au lepădat, au lepădat sfatul lui Dumnezeu, cu cei care au dat dreptate lui Dumnezeu. Toţi care cred în Evanghelie, toţi care cred în evanghelia propovăduită, răspândită şi tâlcuită de Sfânta Biserică, toţi aceia dau dreptate lui Dumnezeu.

Şi câteodată Îi dăm dreptate lui Dumnezeu şi atunci când nu putem împlini cele ce vrea Dumnezeu să le împlinim. Să ne gândim la tânărul acela bogat care mie mi-e foarte simpatic, care n-a împlinit tot ce i-a cerut Domnul Hristos, dar pe care Domnul Hristos l-a iubit. A privit la el și i-a fost drag de el (Marcu 10, 21). Tânărul acela bogat nu a putut împlini cât i s-a cerut şi s-a întors întristat. De ce s-a întors întristat? Pentru că I-a dat dreptate lui Dumnezeu. Nu a zis că nu are dreptate Domnul Hristos, ci a zis că are dreptate, numai el n-are puteri îndestulătoare ca să împlinească ceea ce a spus Domnul Hristos. Prin urmare, credinţa în Dumnezeu ne angajează în sensul acesta că ne aduce cuvântul lui Dumnezeu în conştiinţa noastră, ne face să primim cuvântul lui Dumnezeu şi primind cuvântul lui Dumnezeu primim pe Dumnezeu Cuvântul, și ne angajează la o viață întemeiată pe credinţă.

Măsura credinţei e măsura vieţii. **Cine are o credinţă nelucrătoare în exterior de fapt nu are o credinţă mântuitoare**. Domnul Hristos a spus: „Cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor şi Eu îl voi mărturisi pe el înaintea Tatălui Celui din ceruri şi înaintea îngerilor din ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui din ceruri şi înaintea îngerilor lui Dumnezeu” (Matei 10, 32; Marcu 8, 38). Sunt cuvinte pe care le găsim în Evanghelie şi care ne luminează gândurile ca să ştim când credem şi când nu credem şi să ştim că credinţa trebuie să fie o credinţă mărturisitoare. Dacă nu-i mărturisitoare, nu-i

credinţă adevărată. Nu-i nici mântuitoare, pentru că nu dăm dreptate lui Dumnezeu. Când Îi dăm dreptate lui Dumnezeu, chiar dacă nu putem face ceea ce ne cere Dumnezeu, totuşi suntem pe calea credinţei, pe calea întăririi în credinţă, suntem în drum spre mai mult şi spre mai bine în cele ale credinţei.

Pe ce se întemeiază întărirea credinţei? Pe faptele credinţei. Sfântul Apostol Toma, de pildă, n-a fost cu ucenicii ceilalţi când Domnul Hristos S-a arătat în ziua Învierii Sale. Şi n-a crezut în ceea ce au spus ucenicii ca realitate pentru ei, dar care nu era realitate şi pentru Sfântul Apostol Toma, care nu s-a încredinţat de Învierea Domnului Hristos decât atunci când Domnul Hristos l-a încredinţat. De altfel să ştiţi că încredinţarea despre adevărurile de credinţă ne-o dă Mântuitorul Hristos. Nu putem să ajungem prin nişte raţionamente, nu putem să ajungem prin nişte studii, nu putem ajunge la încredinţarea despre adevărurile mai presus de fire prin cele ale firii, ci la ele ajungem prin încredinţarea pe care ne-o dă, prin certitudinea pe care ne-o dă Domnul Hristos în condiţia că suntem sinceri şi că vrem să fim încredinţaţi de Domnul Hristos. Atunci vine Domnul Hristos, vine Duhul Sfânt care ne încredinţează despre adevărurile mai presus de fire. Dar pentru aceasta trebuie să ţinem legătura cu oamenii credincioşi, să ţinem legătura cu rânduielile Bisericii aşa cum a ţinut Sfântul Apostol Toma care nu s-a depărtat de ucenicii cei credincioşi, el care încă nu avea credinţă. De unde ştim? De acolo că atunci când l-a încredinţat Domnul Hristos, l-a găsit cu ceilalţi care au crezut. Şi l-a încredinţat. Nu l-a încredinţat fiind el departe de ceilalţi, ci împreună fiind cu ceilalţi. Deci el făcea fapte care îl pregăteau pentru credinţă. Aceasta trebuie să facem şi noi. Să facem nişte lucruri pe care le cere credinţa. Să ne rugăm cum putem, mărturisindu-ne chiar şi necredinţa şi îndoiala. Să postim, pentru că e rânduială de disciplină, să luăm parte la sfintele slujbe, să ne bucurăm de binecuvântările de la sfintele slujbe, să intrăm în atmosfera aceasta care ne pregăteşte pentru credinţă şi făcând faptele credinţei, ajungem la credinţă.

Dar să mai ştiţi ceva. **Dacă cineva face altfel decât crede, cu vremea ajunge să creadă cum face**. Şi deci, dacă cineva crede în Dumnezeu şi se numără la credincioşi, dar face fapte de necredincios, acela scade în credinţă. Credinţa e cum e cultura: te ţii de ea, o ai, nu te

ţii de ea, o pierzi şi cea pe care o ai. Cunoaştem cuvântul Domnului Hristos că celui ce are i se va mai da – celui ce are credinţă i se va da cunoştinţă – iar celui ce nu are, şi ce crede că are i se va lua – i se va lua şi credinţa care crede el că o are, pentru că va ajunge la concluzia că nu o are (cf. Matei 13, 12). Nu are susţinere pentru cunoştinţă. Celui ce are credinţă i se va da cunoştinţă, pentru că are şi făptuire, iar celui ce nu are făptuire, i se va lua şi cunoştinţa care crede că o are, pentru că de fapt nu o are.

Iubiţi credincioşi, sunt nişte gânduri pe care e bine să le avem în vedere, mai ales ca să ne cercetăm pe noi înșine, dacă suntem în credinţă. Undeva Sfântul Apostol Pavel are cuvântul acesta: „Cercetaţi-vă pe voi dacă sunteţi în credinţă" (II Corinteni 13, 5). Bineînţeles că ne vom găsi în credinţă. Noi cei care luăm parte la sfintele slujbe ne vom găsi în credinţă, având atâta credinţă ca să luăm parte la sfintele slujbe. Dar cei care nu au credinţa aceasta, care nu iau parte la sfintele slujbe, aceia nu se pot bucura de sfintele slujbe, de binecuvântările de la sfintele slujbe, şi în cazul acesta nu pot avea nădejde la mai multă credinţă. Unul dintre mijloacele de întărire în credinţă este rugăciunea chiar pentru credinţă. Sfinţii Apostoli au zis către Domnul Hristos: „Dă-ne mai multă credinţă" (Luca 17, 5).

Suntem aici pentru câteva zile şi ca să ne întărim credinţa, şi să ne verificăm credinţa, suntem aici pentru câteva zile să trăim într-o atmosferă de credinţă, după cuvântul: „Apropie-te de omul care se teme de Dumnezeu şi te vei teme şi tu de Dumnezeu" (cuvânt din Pateric). Pe măsura sincerităţii noastre este și măsura darului lui Dumnezeu, întăritor de credinţă. Sfântul Apostol Pavel se ruga pentru credincioşi, pentru credincioşii din Efes de pildă – citim în Epistola către Efeseni – se ruga ca Hristos să se sălăşluiască prin credinţă în inimile lor. „Să se sălăşluiască Hristos prin credinţă în inimile voastre" (Efeseni 3, 17). Acesta este avantajul credinţei, că ni-L aduce pe Domnul Hristos în câmpul conştiinţei. Noi credem, după învăţăturile din Filocalie, că Hristos de la Botez este ascuns în inimile noastre, este ascuns în noi şi ni se descoperă pe măsura împlinirii poruncilor. Sfântul Marcu Ascetul, în Filocalie, spune că Hristos este ascuns în poruncile Sale şi că Îl cunoaştem pe măsura împlinirii poruncilor. Dacă împlinim poruncile Mântuitorului, Mântuitorul ni se descoperă în

conştiinţa noastră, şi anume ni se descoperă Mântuitorul Cel ascuns în noi de la Botez şi care aşteaptă să izbucnească în conştiinţa noastră şi în existenţa noastră pentru noi şi pentru alţii.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să ne întărim în credinţă ca să ne putem întări în toate celelalte care urmează după credinţă, să ne întărim în cele ale mântuirii, bine ştiind, după acelaşi Sfânt Marcu Ascetul, că „credinţa neclintită este un turn întărit şi Hristos. Se face toate celui ce crede".

Credinţa neclintită, credinţa sigură, este un turn întărit şi Hristos. Se face toate celui ce crede. Amin.

23 iulie 1996

Măsura credinţei

Cinstiţi părinţi, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, rămânem şi astăzi în sfera credinţei. În Sfânta Evanghelie de la Ioan, în capitolul 9, în legătură cu vindecarea unui om orb din naştere se spune că Domnul Hristos, întâlnindu-l după ce omul a primit vedere pentru că s-a spălat în lacul Siloam, aşa cum i-a rânduit Domnul Hristos, după ce omul a dat mărturie despre Mântuitorul, Mântuitorul l-a întâlnit şi l-a întrebat: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" (Ioan 9, 35).

E o întrebare pe care Domnul Hristos a pus-o unui singur om, în cuprinsul Evangheliei nu mai găsim o astfel de întrebare pusă unui om anume, şi cu toate acestea, întrebarea aceasta este de importanţă pentru toţi oamenii. Odată şi odată toţi oamenii vor trebui să dea răspuns la întrebarea: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?"

Sigur că răspunsurile pot fi diferite. Omul acela care a fost întrebat „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" a răspuns printr-o întrebare, şi a zis către Domnul Hristos: „Cine este, Doamne, ca să cred în El?" Domnul Hristos i-a dat răspunsul: „L-ai şi văzut, că este Cel care vorbeşte cu tine". Şi atunci omul acela a răspuns clar: „Cred, Doamne". Şi şi-a unit răspunsul prin cuvânt cu un răspuns prin faptă: s-a închinat Domnului Hristos. E un răspuns deplin. Un răspuns deplin în sensul că răspunsul la întrebarea „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" nu se dă numai cu cuvântul, ci cuvântul trebuie însoţit cu fapta. În cazul omului, fapta a fost închinarea.

Închinarea e o mărturisire, o mărturisire de credinţă. Cine nu crede nu se închină. Cine se închină dovedeşte prin închinare o apartenenţă la Cel căruia Îi aduce închinare. Bineînţeles că şi credinţa şi închinarea pot avea mai multe trepte, mai multe grade. Sunt unii oameni care răspund la întrebarea dacă sunt credincioşi cu un răspuns de multe ori nesecondat cu viaţa, nesecondat cu fapte de credinţă şi răspund doar cu cuvântul „da, cred". Şi socotesc că a nu tăgădui pe Dumnezeu Cuvântul înseamnă credinţă în Dumnezeu. Ori nu-i aşa. Mulţi dintre oameni nu-L tăgăduiesc pe Dumnezeu cu cuvântul, dar Îl tăgăduiesc cu comportarea lor. Spun cu cuvântul că sunt credincioşi, iar comportarea lor este de necredincios. Astfel de oameni Sfântul Apostol Pavel i-ar categorisi ca „mai rău decât necredincioşii".

Poate că unii dintre voi v-aţi oprit asupra unui cuvânt al Sfântului Apostol Pavel cuprins în Epistola I către Timotei, în capitolul 5, acolo unde Sfântul Apostol Pavel reglementează felul cum trebuie tratate văduvele pe care le îngrijeşte Biserica. Şi acolo, între altele zice Sfântul Apostol Pavel: „Dacă vreun credincios are în casa sa văduve, să se îngrijească de ele". Să poarte el grijă de văduvele din casa lui ca să nu fie îngreunată Biserica. Biserica are de îngrijit multe văduve şi dacă cineva nu îngrijeşte pe cei din casa sa, pe văduvele din casa sa, şi le lasă în seama Bisericii, Biserica e îngreunată, pe când dacă le îngrijeşte el, Biserica are mai puţine văduve de îngrijit. Şi Sfântul Apostol Pavel cu prilejul acesta face o afirmaţie şi zice aşa: „Dacă cineva – se înţelege cineva dintre cei care se socotesc credincioşi – nu poartă grijă de ai săi şi mai ales de ai casei sale, a căzut de la credinţă şi e mai rău decât un necredincios" (I Timotei 5, 8).

Noi de obicei credem că sunt două categorii de oameni: credincioşi şi necredincioşi. Iată că Sfântul Apostol Pavel mai introduce o categorie de oameni, „mai rău decât necredincioşii". Deci credincioşi care-şi împlinesc datoriile, necredincioşi care se declară necredincioşi şi care trăiesc viaţă de necredincioşi, şi credincioşi care nu sunt credincioşi şi nu fac fapte de credincioşi, se declară doar credincioşi, şi zice Sfântul Apostol Pavel că aceştia sunt **mai rău decât necredincioşii**. Nu putem vorbi despre credinţa în Dumnezeu fără să amintim acest text din Epistola I către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, în care apare o categorie care în celelalte scrieri ale Noului

Testament nu o găsim, dar iată, o găsim la Sfântul Apostol Pavel: mai rău decât necredincioșii.

În Sfânta Evanghelie avem mai multe locuri din care ne dăm seama de angajarea prin credinţă sau neangajarea prin necredinţă în faţa lui Dumnezeu. Şi anume, în Sfânta Evanghelie se pomeneşte despre credinţă mare şi se pomeneşte şi de puţină credinţă. În Sfânta Evanghelie de la Matei în capitolul 8, acolo unde este scris despre sutaşul din Capernaum şi în Sfânta Evanghelie de la Luca, în varianta de la Luca despre sutaşul din Capernaum, în capitolul 7, primele 10 versete se spune că Domnul Hristos S-a minunat de credinţa sutaşului care atunci când Domul Hristos a zis „Voi veni și-l voi tămădui" – pe servitorul sutaşului – el a răspuns „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu. Zi numai cu cuvântul şi se va tămădui servitorul meu. Că şi eu sunt om sub stăpânire şi am sub stăpânirea mea ostaşi şi spun unuia: Du-te, şi se duce, şi altuia: Vino, şi vine, şi slugii mele: Fă aceasta, și face". Sfântul Evanghelist Matei precizează că Domnul Hristos S-a minunat de sutaş. Mare lucru. Să ştii că a existat un om de care S-a minunat Dumnezeu. Domnul nostru Iisus Hristos S-a minunat de sutaş. Şi a zis că nici în Israel nu a găsit atâta credinţă cât a găsit la sutaşul care nu era din Israel, care probabil nu cunoştea scrierile din Vechiul Testament, scrierile din Scriptură, dar avea un simţ, era raţional. Își dădea seama că cineva care are putere, are putere nu numai din apropiere, ci are putere şi din depărtare şi își arată întemeierea credinţei lui pe ceea ce a spus.

E o credinţă mare. Nu foarte mare, să ştiţi că alţii au avut credinţă mai mare decât sutaşul din Capernaum. Gândiţi-vă, cineva care a suferit ca martir, de exemplu Sfânta Cristina pe care o pomenim astăzi. A avut de întâmpinat împotriviri mari la care nu ştim dacă sutaşul ar fi putut face faţă. El nu a ajuns să se confrunte cu astfel de situaţii, dar câtă credinţă a avut era o credinţă mare, o credinţă angajantă, o credinţă mântuitoare.

Să ştiţi că Evanghelia în general nu ne prezintă performanţe. În alte scrieri, din afara Noului Testament de pildă, găsim şi nişte aprecieri mult mai adânci. Găsim nişte informaţii care vorbesc de o credinţă mult mai mare decât a sutaşului. Dar pentru că în legătură cu sutaşul din Capernaum se spune că mulţi de la Răsărit şi

de la Apus vor veni şi vor sta în împărăţia lui Dumnezeu cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov, vor sta la masă, la ospăţ cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov, noi credem că credinţa sutaşului este o credinţă angajantă şi o credinţă de la care putem începe cu toţii, şi dacă o avem, într-un fel ne este destulă pentru a ajunge la lucrări pe care le face credinţa. Sfântul Isaac Sirul, de exemplu, vorbeşte despre o credinţă a unor oameni care au ajuns să tăgăduiască în faţa conştiinţei lor realităţile din jurul lor. De pildă cei trei tineri care au intrat în cuptorul Babilonului, ei au ştiut că focul arde, nu au tăgăduit că focul arde, dar pentru ei focul nu mai avea importanţă că arde sau nu arde pentru că aveau credinţa că Dumnezeu poate să răcorească focul care arde, poate să stingă focul care arde. Şi au intrat în cuptorul Babilonului cu încredinţarea că Dumnezeu intervine, că intervine şi frânge legile naturii. Spune undeva Sfântul Ioan Gură de Aur că dacă era foc, de ce nu ardea? La aşa ceva nu s-au gândit cei care ne-au propus calea mântuirii prin Evanghelie. Domnul Hristos nu a vorbit de aşa ceva, ci a vorbit despre o credinţă pe care o pot avea toţi.

Femeia cananeancă, și ea este prezentată în Evanghelie ca una care avea credinţă mare. Chiar a zis Domnul Hristos: „O, femeie, mare este credinţa ta, fie ţie precum voiești” (Matei 15, 28). În ce a constat credinţa mare a femeii? În faptul că a angajat-o faţă de Domnul Hristos în rugăciune și a avut o rugăciune stăruitoare, și când Domnul Hristos i-a spus ceva, chiar ceva ce s-ar fi putut să nu-i placă ei, că nu e bine să iei pâinea copiilor şi să o arunci câinilor, ea a zis: da Doamne, e drept, nu e bine și eu zic tot aşa, nu e bine să iei pâinea copiilor şi să o arunci câinilor. Nici nu-mi trebuie, dacă eu sunt câine, mie nu-mi trebuie pâinea, îmi trebuie numai fărâmiturile care cad din pâine, că şi câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor. Deci mie îmi trebuie fărâmiturile, dă-mi fărâmiturile. A şi scris cineva o carte – „Fărâmituri de la masa Domnului”. Și Domnul Hristos când a auzit aceste cuvinte – şi sigur că Domnul Hristos a zis aşa tocmai ca să declanşeze un astfel de răspuns, Domnul Hristos ştia ce va răspunde femeia – a zis: „O, femeie, mare este credinţa ta, fie ţie precum voiești”. Iată credinţă mare.

Cu toate acestea, mai găsim în Sfânta Evanghelie şi oscilări în credinţă. Şi anume, dacă ne gândim la tatăl fiului lunatic, la acel tată

care avea un fiu pe care îl chinuia un demon şi îl arunca în foc şi în apă, şi producea multă nelinişte în jurul lui şi multă milă celor din jurul lui. S-a dus întâi la ucenicii Domnului Hristos şi ucenicii Domnului Hristos, care au primit puterea să calce peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăşmaşului (cf. Luca 10, 19), nu au putut să-l scoată, în cazul acela nu au putut să-l scoată. Şi aşa, înfrânt de o situaţie pe care o dorea altfel, omul s-a dus la Domnul Hristos. S-a gândit probabil că ce nu pot face ucenicii poate face Învăţătorul. Însă şi-a prezentat rugăciunea ca o rugăciune nu de credincios, ci de necredincios, sau de credinţă amestecată cu necredinţa. I-a prezentat Domnului Hristos situaţia şi a zis la urmă: „De poţi ceva, ajută-ne nouă, fie-Ţi milă de noi" (Marcu 9, 22). Cu alte cuvinte, s-ar putea să poţi, s-ar putea să nu poţi. Înfrângeri am avut de la ucenici, acum s-ar putea să am o înfrângere în faţa Ta. Şi-a introdus cererea cu cuvintele „dacă poţi ceva". Nu sunt sigur că poţi, s-ar putea să nu poţi, eu încerc, „dacă poţi ceva, ajută-ne nouă, fie-Ţi milă de noi". Şi Domnul Hristos la această zicere cu îndoială i-a răspuns: „Dacă poţi crede, toate sunt cu putinţă pentru cel credincios". Pe de o parte necredinţa omului, pe de altă parte invitaţia la credinţă din partea Domnului: „toate sunt cu putinţă pentru cel credincios". Şi atunci omul s-a cercetat pe el însuşi într-o clipă, şi-a dat seama probabil că s-a dus cu necredinţă, cu oscilaţie, cu îndoială, cu frământare, cu nesiguranţă, şi-a dat seama de toate acestea şi a zis: „Cred, Doamne! Ajută necredinţei mele". Cu alte cuvinte, şi cred, şi nu cred. Cred, că doar am venit la Tine, cred, că doar Îţi fac o rugăminte, dar nu sunt sigur că îmi poţi împlini dorinţa, deci şi cred şi nu cred. „Ajută necredinţei mele", adică ajută-mă pe mine care sunt şi credincios şi necredincios, care am viaţa amestecată şi cu credinţă şi cu necredinţă, şi cu credinţă şi cu îndoială. Şi Domnul Hristos nu a zis – cum ar crede unii că ar fi trebuit să zică, sau cum cred unii că Domnul Hristos numai în cazuri de deplinătate a intervenit – păi nu ai credinţă destulă, nu am ce-ţi face, îţi mai trebuie credinţă, ci i-a împlinit cererea. Dumnezeu are un plan cu oamenii. Sunt oameni credincioşi care totuşi nu primesc dar de la Dumnezeu în înţelesul în care îşi doresc ei, ştie Dumnezeu de ce. **Noi suntem în mijlocul tainelor, înconjuraţi de taine, sunt taine ale vieţii noastre pe care nu le ştim**.

Să ştiţi că mie foarte mult îmi plac părţile acestea din Sfânta

Evanghelie, dătătoare de nădejde. Aceasta e o parte din Evanghelie dătătoare de nădejde. Şi ştiind acest lucru, noi putem avea încredinţarea că Dumnezeu ne ajută şi dacă nu avem credinţă cât ar trebui să avem. Cu credinţa atât cât avem stăm în faţa Domnului Hristos şi Domnul Hristos ne poate ajuta şi ne ajută pentru cât dăm noi, pentru cât avem noi.

Iair, gândiţi-vă şi la Iair, mai marele sinagogii, care avea o fată bolnavă pe moarte, s-a dus la Domnul Hristos, Domnul Hristos a plecat împreună cu Iair la casa lui să îl ajute, între timp Iair a fost informat că fiica lui a murit. El aştepta că Domnul Hristos are atâta putere să o vindece vie fiind, dar nu se aştepta s-o poată şi învia din morţi. Şi a început să aibă oscilaţii în credinţă. Şi Domnul Hristos i-a zis: „Nu te teme; crede numai şi se va mântui” (Luca 8, 50). L-a încurajat la credinţă, de la puţină credinţă a vrut să-l aducă la mai multă credinţă. Şi a înviat pe fiica lui Iair.

Aşa e Evanghelia, dătătoare de nădejde. Că nu ne prezintă numai vârfuri de oameni credincioşi, numai culmi de trăire religioasă, ci ne prezintă şi situaţii care nu sunt aşa de dătătoare de orientare în sensul în care ar gândi alţii, ci ne dau orientări în sensul acesta, că Dumnezeu ne ajută. Ajută Dumnezeu. Sfinţii ucenici ai Mântuitorului – ştiţi că au fost împrejurări în care ei, care L-au urmat pe Domnul Hristos şi care au crezut în Domnul Hristos, care au primit putere să facă minuni – totuşi nu au avut destulă credinţă, nu au avut destulă siguranţă în credinţă. Să ne gândim la furtuna de pe mare, la potolirea furtunii de pe mare, când ei, alarmaţi că sunt în situaţia de a muri, de a se scufunda, L-au trezit pe Domnul Hristos şi Domnul Hristos a zis către ei: „Unde-i credinţa voastră?” (Luca 8, 25; Marcu 4, 40). Aşa de puţin credincioşi sunteţi? Când a fost vorba de vindecarea fiului lunatic, la intervenţia tatălui său, şi ucenicii nu au putut să-l vindece, L-au întrebat pe Domnul Hristos: „Noi de ce nu am putut să-l vindecăm?” Şi în Sfânta Evanghelie de la Matei este răspunsul Domnului Hristos: „Pentru necredinţa voastră” (Matei 17, 20). Gândiţi-vă, erau socotiţi necredincioşi sau puţin credincioşi ucenicii care au arătat şi credinţă. „Pentru necredinţa voastră. Căci – zice Domnul Hristos – de aţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, aţi zice muntelui acestuia: Ridică-te de aici şi aruncă-te în mare, şi aşa s-ar

întâmpla”.

Ştim apoi că ucenicii au rugat pe Domnul Hristos să le dea mai multă credinţă. În ce împrejurare? În Sfânta Evanghelie de la Luca, în capitolul 17, se spune că Domnul Hristos le-a zis ucenicilor Săi: „De-ţi va greşi fratele tău, ceartă-l şi dacă se va întoarce, iartă-l”. Şi fiţi atenţi: „Și de-ţi va greşi de şapte ori într-o zi, şi de şapte ori se va întoarce zicând: Rău îmi pare, tu să-l ierţi”. Şi atunci ucenicii au zis către Domnul Hristos: „Dă-ne mai multă credinţă!” (Luca 17, 3-5) Câtă credinţă avem noi, nu-i destulă ca să facem ce ne spui Tu acum. Am făcut cu credinţa noastră altele, am venit după Tine, am lăsat totul, Te-am ascultat, am stăruit lângă Tine, dar dacă ne ceri şi aceasta, dă-ne mai multă credinţă. Nu ne este destulă credinţa care o avem ca să facem lucrul acesta, de şapte ori într-o zi să iertăm pe cineva care ne tot necăjeşte. Dă-ne mai multă credinţă.

Ştim apoi că a fost şi împrejurarea în care Domnul Hristos le-a vorbit ucenicilor şi ucenicii se simţeau entuziasmaţi de ceea ce le-a spus Domnul Hristos, citiţi aceasta în capitolul 16 din Sfânta Evanghelie de la Ioan. Şi au zis la un moment dat ucenicii, aşa, entuziasmaţi de cuvintele Domnului Hristos: „Iată, acum vorbeşti deschis şi nu spui nicio pildă. Acum am cunoscut şi am crezut că de la Dumnezeu ai ieşit”. Şi Domnul Hristos, aşa cumva întrebător, poate într-un fel ironic, a zis către ei: „Acum credeţi? Iată, soseşte ceasul, și a și sosit, ca voi să vă duceţi fiecare la ale sale, iar pe Mine să Mă lăsaţi singur” (Ioan 16, 29-32). Dacă credeţi, atunci rămâneţi cu Mine. Ori o să faceţi fapte de necredincioşi. Sfântul Apostol Petru chiar s-a lepădat de trei ori de Domnul Hristos, s-a lepădat hotărât, aşa ca și când nu L-ar fi cunoscut niciodată şi nu ar fi ştiut niciodată despre Domnul Hristos, el care zicea „voi merge cu Tine şi la temniţă şi la moarte”. Şi Domnul Hristos la Cina cea de Taină a şi zis către Sfântul Apostol Petru: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Și Eu M-am rugat pentru tine ca să nu scadă credinţa ta. Şi tu întorcându-te, întăreşte pe fraţii tăi” (Luca 22, 31-32). E un cuvânt pe care îl găsim în Sfânta Evanghelie de la Luca în legătură cu Cina cea de Taină, în capitolul 22: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Şi Eu m-am rugat pentru tine ca să nu scadă credinţa ta. Şi tu întorcându-te, întăreşte pe fraţii tăi”.

Am amintit lucrurile acestea pentru ca să vedem că în realitate lucrurile nu sunt aşa cum ni se pare nouă câteodată, că toate au mers foarte, foarte bine şi noi nu putem fi ca ucenicii. Uite că putem fi şi noi ca ucenicii. Cum? Cu oscilaţii în credinţă, cu nesiguranţă, cu îndoială, cu ezitări. Important este să nu ne caracterizeze lucrurile acestea. Pe Sfântul Apostol Petru lepădarea nu l-a caracterizat, a fost o cădere de moment, pe care el a regretat-o. Îndată a ieşit afară şi a plâns cu amar. Ucenicii, şi ei de la puţin au ajuns la mult, şi atunci putem îndrăzni şi noi cu credinţa câtă o avem, dacă facem faptele credinţei, să mergem pe calea credinţei şi vom creşte în credinţă. Ni se va limpezi înţelegerea, ni se va limpezi mintea, vom avea încredinţarea câtă trebuie, vom ajunge la convingeri şi convingerile sunt structurale, fac parte din fiinţa noastră, din fiinţa omului. Când ai ajuns la convingeri, nu te mai clinteşte nimeni din convingeri. Până ai doar informaţii, până când nu eşti încă statornicit în credinţă, nu eşti statornicit în convingeri, poţi avea oscilaţii şi important este să te trezeşti. Într-o rugăciune de la Maslu se spune „Tu eşti Cela ce ai zis: De câte ori vei cădea, scoală-te şi te vei mântui”. De câte ori vei cădea, scoală-te şi te vei mântui. Să ai încredere.

Sfârşesc consideraţiile acestea cu un episod din Sfânta Evanghelie de la Marcu peste care poate aţi trecut, şi anume, se spune în Sfânta Evanghelie de la Marcu că un om stătea la marginea Ierihonului, era lipsit de vedere, şi aflând că trece Domnul Hristos, a început să strige: „Iisuse, Fiul lui David, miluieşte-mă!” (Marcu 10, 47). Şi oamenii au vrut să-l oprească, să nu mai strige, îi deranja strigătul lui. Şi îl îndemnau să tacă. Şi el tot zicea în continuare şi Domnul Hristos a zis să-l cheme pe om la el. Şi s-au dus oameni din mulţime şi au zis către omul acela: „Ai încredere, scoală-te! Te cheamă” (Marcu 10, 49). Eu aş zice că acesta este un cuvânt potrivit ca motto la toată Evanghelia. Nu e spus de Domnul Hristos, e spus de oameni, de oameni din mulţime.

Ai încredere, scoală-te! Te cheamă. Să avem totdeauna conştiinţa aceasta că Dumnezeu ne cheamă, că Dumnezeu ne aşteaptă, că Dumnezeu ne vrea, că Dumnezeu ne este favorabil, dar pentru aceasta trebuie să ne ridicăm din căderile noastre, să recunoaştem căderile noastre, puţina noastră credinţă şi să vrem să avem mai

multă, să avem totdeauna conştiinţa că Domnul Hristos ne cheamă şi să avem încredere în această chemare. Dumnezeu să ne ajute!

24 iulie 1996

Rostul şi măsura credinţei

Cinstiţi părinţi, iubiţi credincioşi, şi astăzi continuăm să rămânem în sfera gândurilor despre credinţă. Este o vorbă românească ce zice: „Te spune faţa cum ţi-i viaţa”. Prin aceasta se exprimă adevărul că în exteriorul omului se exprimă cele din înăuntru, că pe faţa omului se reflectă interiorul lui, aşezarea lui. Cei care cunosc corespondenţa dintre cele din înăuntru şi cele din afară, descifrează din cele din afară cele din înăuntru. Bineînţeles, nu toţi pot aceasta, nu toţi ştiu aceasta, dar adevărul este că cele din afară ale omului sunt reflexul celor din înăuntru. Cu cât cineva duce o viaţă mai îmbunătăţită, cu atât are o figură mai luminoasă, o figură mai odihnitoare.

Undeva, cred că în scrierile Sf. Calist şi Ignatie, am găsit afirmaţia că „**măsura vieţii este măsura credinţei”**. Bineînţeles, nu e vorba despre măsura în lungime sau în lărgime a vieţii, ci este vorba de stilul de vieţuire al cuiva. Credinţa este o realitate care se manifestă. Nu este un lucru pe care-l presupunem, ci este un lucru real care se manifestă în afară. Nu se poate trăi o viaţă de credincios fără să fii credincios. Iar dacă ţi se pare că eşti credincios, dacă numai ţi se pare că ai credinţă în Dumnezeu, în cazul acesta viaţa nu-i de credincios, ci este de necredincios, este o viaţă de duplicitate. Sunt mulţi dintre credincioşii noştri care se numără la credincioşi fără să fie credincioşi, doar pentru motivul că nu se leapădă de Dumnezeu cu cuvântul, nu spun ceva împotriva credinţei. Pentru simplul motiv că nu se declară necredincioşi, nu se declară fără Dumnezeu, nu se declară atei, pentru acest simplu motiv se cred credincioşi. Dar răspunsul la întrebarea „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” nu-l dau ca cei credincioşi, ci-l dau ca cei necredincioşi.

Cineva care are credinţă în Dumnezeu are şi mărturisire a credinţei. Şi mărturisirea credinţei este necesară. Domnul Hristos a zis: „Cel ce Mă va mărturisi pe Mine şi Eu îl voi mărturisi pe el. De cel ce se

va lepăda de Mine, şi Eu Mă voi lepăda de el” (Matei 10, 32-33). Prin aceste cuvinte Domnul Hristos statorniceşte corespondenţa dintre credinţă şi mărturisire. Credinţa trebuie să fie mărturisitoare, şi mărturisitoare nu numai cu cuvântul, ci mărturisitoare cu întreaga viaţă.

Cineva care are o credinţă anume şi are o viaţă altfel de cum îi este credinţa, acela merge înainte în duplicitate şi cu vremea ajunge să îi scadă şi credinţa care i se pare că o are. E o realitate cu care ne întâlnim noi înşine şi cu care ne întâlnim în viaţă.

În pilda cu semănătorul, Domnul Hristos are afirmaţia că sământa semănată pe drum, pe loc bătătorit, care nu încolţeşte, reprezintă cuvântul lui Dumnezeu pe care îl ia din inima omului, de unde s-a semănat, din inima omului învârtoşat, îl ia diavolul şi spune Domnul Hristos de ce îl ia: „ca nu cumva crezând, să se mântuiască” (Luca 8, 12). Cineva care nu are credinţă, nu are nici strădanii de îmbunătăţire, de depăşire de sine însuşi. Vine satana – spune Domnul Hristos – şi ia cuvântul din inima lui cu scopul precis: ca nu cumva crezând, să se mântuiască.

În aceeaşi pildă Domnul Hristos vorbeşte şi despre o sământă ajunsă pe loc pietros, care are aderenţă la locul pietros dar nu are putere de creştere pentru că nu are strat adânc şi nu se poate înfige cât ar trebui pentru a aduce rodire. Şi Domnul Hristos spune că aceştia, care au o astfel de stare sufletească, sunt oamenii care primesc cuvântul cu bucurie, dar nu au strat adânc, nu au rădăcină, cuvântul nu este imprimat destul de bine în sufletul lor şi pierd şi bucuria, şi cuvântul pe care l-au ascultat. Credinţa lor înseamnă că este o credinţă nelucrătoare, o credinţă care nu duce departe.

Sunt apoi şi oameni care reprezintă sământa aruncată între spini, şi spinii cresc mai repede decât sământa cea bună şi împresoară sământa cea bună şi nu aduce rodire. Şi spune Domnul Hristos că aceştia sunt oamenii care stau sub povara grijilor şi sub povara dorinţei de îmbogăţire şi de aceea cuvântul lui Dumnezeu, sământa cea bună, nu creşte în ei.

Şi, în sfârşit, sunt şi oameni care – zice Sf. Evanghelist Luca, în varianta de la Luca este – „cu inimă curată şi bună primesc cuvântul şi fac rod întru răbdare” (Luca 8, 15). E condiţia împlinirii Evangheliei

inima curată şi bună. E condiţia progresului în credinţă.

Noi de obicei când ne gândim la această pildă, ne gândim la patru feluri de oameni. Să ştiţi că ne putem gândi şi la un singur om cu patru feluri de stări sufleteşti. Acelaşi om poate fi şi bătătorit, fără aderenţă la cuvântul lui Dumnezeu, poate fi şi împietrit, cu puţină aderenţă la cuvântul lui Dumnezeu, poate fi şi împresurat de griji, de spini, de dorinţe altele decât cele care îl îmbogăţesc sufleteşte, şi poate fi acelaşi om uneori cu inimă curată şi bună, silitor pentru împlinirea cuvântului lui Dumnezeu.

Credinţa nu vine de la sine, ci trebuie căutată, trebuie să facem ceva ca să o avem. Ştiţi cum e cu credinţa? Cum e cu cultura: cultura dacă o cauţi, dacă te sileşti pentru ea, o agoniseşti, cultura dacă o cauţi, o ai. Şi ştiţi că cultura nu înseamnă simplă informare, ci **cultură înseamnă transformare prin informare**. Cum anume? Aşa, ca lucrurile cele bune pe care le cuprinzi în suflet au darul de a te cultiva. Cuvântul „cultură” ne duce la gândul de cultivare. Şi numai atunci e cultura cultură, când ne cultivă, când ne ajută, când ne schimbă spre bine.

Domnul Hristos gândindu-Se la cele ale credinţei în înţeles de cultură duhovnicească, a asemănat cele ale credinţei şi credinţa însăşi, învăţătura pe care o aduce credinţa în suflet, le-a asemănat acestea cu aluatul de dospire. Avem în Sf. Evanghelie de la Matei şi în Sf. Evanghelie de la Marcu şi în Sf. Evanghelie de la Luca pilda cu aluatul pe care luându-l o femeie, l-a pus în trei măsuri de făină până ce s-a dospit toată frământătura. În limba noastră cuvântul „aluat” se întrebuinţează şi când e vorba de aluat de dospire şi când e vorba de aluat nedospit, frământătură. În alte limbi sunt expresii diferite. Când zicem că a zis Domnul Hristos că „împărăţia lui Dumnezeu este asemenea cu aluatul”, ne gândim la aluatul de dospire, care comunică însuşirile lui, comunică puterea lui de dospire frământăturii nedospite, dar care, în contact cu aluatul de dospire dospeşte şi ea, în aşa fel încât calitatea aluatului de dospire se comunică întregii frământături până la aşa măsură că de oriunde ai lua din aluatul care s-a dospit, are calitatea de a dospi şi poţi să dospeşti cu el alt aluat. Aceasta înseamnă că învăţătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos, împărăţia lui Dumnezeu, este o realitate care transformă. Sf. Apostol Pavel în Epistola către

Galateni are afirmaţia că „Puţin aluat dospeşte toată frământătura" (Galateni 5, 9), iar în Epistola I către Corinteni are cuvântul „Să lepădăm dospitura şi să facem praznicul cu azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Corinteni 5, 8). Să lepădăm aluatul de răutate şi de viclenie şi să facem Paştile cu azimile curăţiei şi ale adevărului. Toate acestea sunt comparaţii cu lucruri cunoscute de noi ca să ne ducă la înţelegerea unor lucruri mai presus de fire. Domnul Hristos nu a dat lecţii de agricultură, nu a dat lecţii de chimie alimentară, ci Domnul Hristos a dat învăţături duhovniceşti sprijinite uneori, şi de multe ori, de lucruri din viaţa oamenilor.

Dacă primim în sufletul nostru, din predică auzită, învăţătura pe care ne-o aduce în conștiința noastră predica pe care o auzim, sau predica pe care o citim, sau citirea Evangheliei, dacă primim în suflet aceasta şi avem aderenţă, credinţa noastră devine lucrătoare şi lucrarea credinţei este schimbarea spre bine a sufletului omenesc.

Dacă însă avem împotrivire faţă de cuvânt, dacă nu întâmpinăm cuvântul cu bunăvoinţă şi cu dorinţa de a ne schimba prin el, ci avem noi nişte idei preconcepute, ne împotrivim prin ceea ce avem în suflet până la vremea când ni se comunică cuvântul cel care e mai ascuţit decât o sabie – cum zice autorul Epistolei către Evrei – dacă nu primim cuvântul, stăm împotrivă, atunci credinţa, câtă o avem, dacă avem totuşi ceva credinţă, începe să scadă, să fie pusă în umbră, să fie nelucrătoare. Şi e mai puternic cuvântul împotrivitor şi aşezarea împotrivitoare şi în cazul acesta nu avem fapte de credincioşi.

În Filocalie vol. I este o scriere a Sf. Antonie cel Mare în care se afirmă printre altele că „cea mai rea boală a sufletului este necredinţa şi necunoştinţa lui Dumnezeu". Pentru că de aici porneşte toată lipsa de disciplină. Noi nu putem zice că oamenii necredincioşi nu se silesc şi ei spre bine, dar nu se silesc aşa cum ar trebui să se silească cineva care are credinţă în Dumnezeu, care are motive în plus să se statornicească în bine. Există şi nişte înzestrări sufleteşti pe care le dă Dumnezeu omului spre bine şi care nu sunt realizate de către omul însuşi, ci sunt nişte daruri ale lui Dumnezeu pentru mai mult şi mai bine. Aşa că dacă avem o înzestrare pozitivă şi o credinţă lucrătoare, ni se deschide calea spre schimbarea înspre bine.

Toată lucrarea omului prin credinţă este îmbunătăţirea

sufletească, să se facă bun, bun şi tot mai bun. Să se poată spune şi despre el cum s-a spus despre apostolul Varnava că „era om bun şi drept, era fiu al mângâierii şi avea pe Duhul Sfânt în el”. Despre Duhul Sfânt mărturisim în rugăciune că este bun: „şi mântuieşte Bunule sufletele noastre”. E bun şi dătător de viaţă: „cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă făcătorul Tău Duh” zicem în rugăciuni. Duhul Sfânt ne ajută să fim buni, ne ajută să fim virtuoşi. Dar toate acestea trebuie să pornească de la credinţă aşa încât grija noastră cea mai de căpetenie, când e vorba de îmbunătăţirea sufletească, este să înlăturăm toate împotrivirile faţă de credinţă şi să avem o credinţă întemeiată, o credinţă lucrătoare de fapte bune, pentru că „credinţa fără fapte corespunzătoare cu credinţa este moartă”, scrie Sf. Iacov.

Sf. Vasile cel Mare şi în reluare Sf. Petru Damaschin afirmă – orientându-se după cuvântul Domnului Hristos de la sfârşitul predicii de pe munte, că „Cel care ascultă aceste cuvinte ale Mele şi le împlineşte, este asemenea omului care şi-a zidit casa pe temelie de stâncă, au venit ploile şi vânturile mari şi au izbit în casa aceea şi casa a rămas neclintită” – că orice casă duhovnicească, aşa cum casele obişnuite – comparat vorbind – sunt pe pământ ales anume pentru ca să se zidească o casă, tot aşa şi casa cea duhovnicească trebuie să fie statornicită pe pământul răbdării. Pe pământul pe care se zideşte o casă se pune apoi temelie. Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni are cuvântul că „Altă temelie decât cea odată pusă nu poate să pună nimeni, iar piatra aceasta de temelie este Hristos” (I Corinteni 3, 11). Sf. Vasile cel Mare zice că temelia este credinţa. Este credinţa în înţelesul că numai prin credinţă poţi ajunge la temelia Hristos. Apoi pe această temelie care este Hristos şi credinţa în El, pe acest pământ al răbdării se pun cărămizile faptelor bune, pietrele faptelor bune, lipite cu lut luat din pământul smereniei. Fără smerenie faptele nu sunt bune, nu pot fi fapte bune, nu pot fi socotite fapte bune. Pot fi socotite fapte de o calitate deosebită, de o calitate superioară, dar din punct de vedere duhovnicesc numai acelea sunt fapte bune cu adevărat care sunt făcute în smerenie, acoperite cu smerenia. În Pateric se spune că dacă ai făcut o faptă bună să o acoperi îndată cu smerenia, să nu te afirmi cu ea. Iar despre smerenie se spune că este virtutea care nu se arată. În clipa în care o arăţi, în clipa în care vrei să se ştie despre ea,

nu mai e smerenie. Peste toate acestea se pune acoperişul care este dragostea, dragostea fiind legătura desăvârşirii (Coloseni 3, 14).

Acestea toate urmărindu-le și împlinindu-le și noi, ne pregătim sufletul ca locaş al Mântuitorului nostru, care a făgăduit că. Se va sălăşlui împreună cu Tatăl în sufletul celor care împlinesc poruncile Lui: „Cel ce Mă iubeşte, păzeşte cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el și ne vom face locaş la el” (Ioan 14, 23). Să ne întărim aşadar în credinţa lucrătoare de fapte bune ca să-L avem pe Domnul Hristos lucrând în noi şi lucrător în viaţa noastră. Dumnezeu să ne ajute!

25 iulie 1996

Credinţă şi iubire

Cinstiţi părinţi, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, zilele trecute aminteam o întrebare pe care Domnul Hristos a pus-o în legătură cu credinţa, a pus-o unui om anume. Întrebarea „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?”, întrebare pusă unui singur om sau despre care știm că a fost pusă unui singur om. Întrebarea aceasta Domnul Hristos o pune tuturor oamenilor, toţi oamenii trebuie să răspundă la întrebarea dacă cred în Fiul lui Dumnezeu, toţi oamenii, și cei care cred, și cei care nu cred vor fi întrebaţi despre aceasta.

Mai este în Sf. Evanghelie încă o întrebare în legătură cu întrebarea aceasta, deşi pusă altui om şi la o oarecare distanţă în timp. Întrebarea pe care i-a pus-o Domnul Hristos Sf. Apostol Petru după ce Domnul Hristos a înviat din morţi, odată pe când. Se găsea împreună cu 7 ucenici ai Săi între care şi Sf. Apostol Petru, la marea Tiberiadei, lacul Ghenizaret. Era după Învierea Domnului Hristos, Domnul Hristos a făcut o minune cu prilejul acela, o pescuire minunată, alta decât cea relatată de Sf. Evanghelist Luca, și în împrejurarea aceea Domnul Hristos, după ce au mâncat ucenicii, l-a întrebat pe Sf. Apostol Petru: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu pe Mine mai mult decât aceştia?” La această întrebare Sf. Apostol Petru a răspuns: „Da Doamne, Tu ştii că Te iubesc”. L-a întrebat şi a doua oară „Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu pe Mine?” Şi a răspuns din nou Sf. Apostol Petru: „Da Doamne, Tu

ştii că Te iubesc". Şi l-a întrebat şi a treia oară: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu pe Mine?" Şi în faţa celei de-a treia întrebări Sf. Apostol Petru s-a întristat, s-a mâhnit. Poate şi-a adus aminte de întreita lui lepădare, poate s-a gândit la altceva, nu avem de unde să ştim, ştim doar că Sf. Apostol Petru s-a întristat şi a răspuns hotărât: „Da Doamne, Tu ştii toate, Tu ştii că Te iubesc" (Ioan 21, 15-17). A răspuns: chiar dacă nu Ţi-aş răspunde cu cuvântul, Tu îmi cunoşti inima, inimă iubitoare faţă de Tine, Tu ştii că Te iubesc.

E o bucurie pentru noi că această împrejurare a fost cuprinsă în Sf. Evanghelie. Căci dacă nu ar fi fost cuprinsă în Sf. Evanghelie nu ar fi ajuns până la noi. Nu ne priveşte pe noi, îl priveşte pe Sf. Apostol Petru, dar putem învăţa şi noi. Când fac o paranteză la predicile pe care le spun, nu le spun oamenilor că fac o paranteză, căci nu ştiu ce e asta, zic: acum fac un ocoliş. Şi acum fac un ocoliş. Şi anume, vreau să pun în atenţie un lucru în legătură cu această întrebare: „Mă iubeşti tu pe Mine mai mult decât aceştia, Mă iubeşti tu pe Mine?". Că această întrebare, pusă de Domnul Hristos Sf. Apostol Petru, ne-o pune Domnul Hristos şi nouă. De fapt o pune tuturor oamenilor care cred în El. O pune tuturor pentru că, deşi îl priveşte în special pe Sf. Apostol Petru, întrebarea aceasta ne priveşte pe toţi. Dacă ne gândim la Epistola I a Sf. Apostol Pavel către Corinteni, la cap. 13, acolo se precizează că „chiar dacă ar avea cineva – Sf. Apostol Pavel zice despre el, de aş avea eu – credinţă atât de multă încât să mut şi munţii, dacă nu am dragoste, nimic nu-mi foloseşte" (I Corinteni 13, 2). O credinţă care ar realiza lucruri extraordinare, până la acea măsură cât să mute munţii, totuşi nu e destulă dacă nu e unită cu iubirea. Ştim că Sf. Apostol Pavel, în legătură cu tăierea împrejur, o chestiune care pe vremea aceea era luată în seamă mai ales de către iudaizanţi, care ziceau că dacă vrei să devii creştin trebuie să treci prin legea lui Moise şi trebuie să te tai împrejur, Sf. Apostol Pavel a spus vorbă hotărâtă: „În Iisus Hristos nici tăierea împrejur nu foloseşte nimic, nici netăierea împrejur – a dat două răspunsuri la aceasta: într-un loc a zis – ci credinţa lucrătoare în iubire – şi în altă parte – făptura cea nouă". Noi putem face legătură între aceste două răspunsuri, între credinţa lucrătoare în iubire şi între făptura cea nouă. De ce? Pentru că credinţa lucrătoare în iubire urmăreşte să formeze în credincios o făptură nouă,

un om nou, ceva ce nu a existat până când a ajuns omul la credinţa în Dumnezeu, la credinţa în Mântuitorul Hristos. Făptura cea nouă.

Oprindu-ne puţin la acest cuvânt al Sf. Apostol Pavel, că în Iisus Hristos nu foloseşte nimic nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur, ci credinţa lucrătoare în iubire, înţelegem din ceea ce spune Sf. Apostol Pavel că mai ales aceste două lucruri ni se cer nouă tuturor: o credinţă care lucrează iubire. Credinţă şi iubire. „De aş avea credinţă atât de multă încât să mut şi munţii, dacă nu am dragoste, nimic nu-mi foloseşte", nimic nu sunt. Aşadar credinţa trebuie unită cu iubirea. Sf. Apostol Pavel foloseşte cuvântul dragoste. De ce? Pentru că cuvântul „dragoste" care-i scăzut în conştiinţa noastră, care pentru noi înseamnă de multe ori ceva ce nu cuprinde dragostea, este un cuvânt care ne arată ce înseamnă să iubeşti. Ştiţi că a fi drag, a-ţi fi drag de cineva, de fapt înseamnă să-l iubeşti. Iubirea trebuie să cuprindă şi îndrăgirea. Să-ţi faci drag pe acela pe care-l iubeşti. Dacă nu ţi-i drag, nu-l iubeşti. Dacă ţi-i indiferent, nu-l iubeşti. Dacă eşti nepăsător faţă de el, nu-l iubeşti. Ce să mai vorbim dacă-l urăşti, dacă-l dispreţuieşti, sigur nu-l iubeşti. Undeva în Scriptură se spune că „dragostea acoperă mulţime de păcate" (I Petru 4, 8), păcate de felul acesta, adică unde este dragoste nu e ură, unde-i dragoste nu e dispreţ, unde-i dragoste nu e indiferenţă, unde-i dragoste nu e nepăsare, unde e dragoste se acoperă mulţime de păcate prin dragostea care înlătură acele păcate şi care pune în evidenţă virtuţile. **Când îl iubeşti pe cineva îl iubeşti cu defecte cu tot, şi când nu-l iubeşti, nu-l iubeşti nici cu calităţi cu tot**. Dar noi avem o poruncă, porunca iubirii, şi suntem verificaţi în legătură cu această poruncă în înţelesul acesta că Sf. Apostol Pavel zice că nu-i destulă credinţa singură, oricât ar fi de mare, că ea trebuie să fie lucrătoare de iubire, trebuie să fie unită cu iubirea. În cap. 13 din Epistola I către Corinteni Sf. Apostol Pavel pomeneşte 15 însuşiri ale iubirii, pe care dacă le are cineva înseamnă că într-adevăr are şi iubire, şi dacă nu are iubire trebuie să le urmărească măcar pe acelea ca să-şi alcătuiască iubire.

De fapt iubirea până la urmă se întemeiază nu pe poruncă, porunca doar dirijează iubirea, despătimeşte iubirea. Nu se întemeiază pe altceva decât pe o pornire a sufletului omenesc, adică noi avem capacitatea de a iubi. Însă trebuie să-L iubim pe Dumnezeu mai presus

de orice şi pe aproapele ca pe noi înşine, aceasta este măsura, iar Sf. Apostol Pavel zice, vorbind despre dragoste: „Dragostea rabdă îndelung, dragostea este plină de bunătate, dragostea nu ştie de pizmă, nu se laudă, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu pune la socoteală răul, nu se bucură de nedreptate, se bucură de adevăr, dragostea toate le suferă, dragostea toate le crede, dragostea e plină de nădejde, dragostea toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată” (I Corinteni 13, 4-8).

Despre aşa ceva e vorba în porunca iubirii şi despre aşa ceva ne întreabă Domnul Hristos şi pe noi, pe noi credincioşii, dacă cuprindem în sufletul nostru iubirea faţă de El. „Mă iubeşti tu pe Mine?” Mă iubeşti tu pe Mine înseamnă Mă iubeşti tu pe Mine mai presus de orice? Iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi? Ai acea dragoste care are răbdare îndelungă – „dragostea rabdă îndelung” – care are bunătate – „dragostea este plină de bunătate” – care are îngrijirea şi de altul, pentru că dragostea nu caută ale sale, sau nu caută numai ale sale, dragostea care nu ştie de pizmă, care înlătură invidia – pentru că asta înseamnă pizma, invidia, nemulţumirea de binele pe care-l face cineva sau de înaintarea pe care o are cineva mai mult decât tu însuţi – dragostea nu se aprinde de mânie, înlătură mânia, nu pune la socoteală răul, răul din prezent şi răul de odinioară, pentru că sunt mulţi oameni care neavând dragoste sunt pomenitori de rău. Ori Sf. Isidor Pelusiotul zice că răul să-l scrii pe apă, să nu-l ai în vedere. Dacă încearcă cineva să scrie pe apă, vede că nu rămâne nicio urmă, oricât ar scrie, se astupă imediat linia pe care o faci. Răul să-l scrii pe apă, să nu-l ai în vedere, să-l treci cu vederea. Şi sunt oameni care neavând dragoste sunt pomenitori de rău, sunt chinuiţi de pomenirea răului, de faptul că nu pot uita, nu pot ierta un rău pe care i l-a făcut cineva. De aceea Sf. Ioan cel ce a scris „Scara”, poate aţi citit, şi poate aţi citit şi aţi şi uitat, spune în capitolul despre pomenirea de rău că „Pomenirea de rău este rugina sufletului, viermele minţii, păcat neîncetat, cui înfipt în suflet, fărădelege neadormită”. Aşa ceva spune el despre pomenirea răului, care este o realitate chinuitoare pentru omul care nu poate trece cu vederea, care nu poate să fie plin de iubire şi care nu poate să înlocuiască cu iubirea răutatea.

Iubiţi credincioşi, aşadar aceste două, iubirea şi credinţa.

Credinţa şi iubirea. Credinţa lucrătoare în iubire trebuie să o avem în vedere cu toţii pentru a duce o viaţă superioară, o viaţă liniştită şi o viaţă îmbunătăţită, o viaţă plină de bunătate, pentru că unde-i iubire e fericire. Nu poţi avea iubire fără să fii fericit din iubire. Mai ales la tinereţe oamenii sunt capabili de iubire mai mult decât la bătrâneţe, sunt mai proprii pentru iubire şi de aceea mai ales la tinereţe se poate pune accent mai mult pe iubire, dar în acelaşi timp trebuie ca iubirea să fie mântuită, să fie salvată, să fie curăţită, să fie purificată. Nu e mai fericit omul decât atunci când iubeşte şi când se ştie iubit. Iubirea însă să ne-o dirijăm cu credinţa şi să căutăm din toate puterile să răspundem pozitiv la întrebarea: „Mă iubeşti tu pe Mine?" Şi la fel la întrebarea „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?" Dacă simţim cumva nişte carenţe în sufletul nostru în ce priveşte credinţa şi iubirea, să cerem ajutorul cel de la Dumnezeu, conştienţi fiind că „toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorând de la Tine Părintele luminilor" şi că numai Dumnezeu poate să împlinească ceea ce noi, cu puterile omeneşti, nu putem împlini. Dumnezeu să ne ajute!

26 iulie 1996

Taina Întrupării

Cuvioase părinte stareţ, stimaţi studenţi, la biserică nu am zis aşa pentru că Biserica nu are studenţi, societatea are studenţi, Biserica are credincioşi, şi nu e deosebire între intelectuali şi neintelectuali, între învăţaţi şi neînvăţaţi, toţi sunt credincioşi; „Toţi suntem credincioşi" se zice la Liturghia arhierească înainte de a se începe. Când se spală pe mâini arhiereul, diaconul zice: „Câţi sunteţi credincioşi", iar arhiereul zice „Toţi suntem credincioşi". Toţi suntem credincioşi, la o biserică există cler şi popor, există cler, preoţie, şi există credincioşi, credincioşii de rând. Alte categorii în Biserică nu există. În societate însă, există studenţi, deci aici putem să ne adresăm studenţilor.

Să ştiţi că eu pentru studenţi am venit. De aceea tot întreb dacă au venit studenţi mulţi, pentru că vreau să fie studenţi mulţi în întâlnirile noastre. De ce? Pentru că studenţii reprezintă o categorie

specială pentru societate, se pregătesc intelectual, sunt oameni de care depinde într-un fel viitorul societăţii, viitorul ţării, studenţii înseamnă ceva. Şi pentru că sunt tineri promit prin faptul că sunt modelabili, şi pentru că sunt intelectuali promit să înţeleagă ceea ce vrem să le spunem. Să ştiţi că eu de obicei, când mă duc undeva, la o conferinţă, îmi dau seama că sunt tare mulţi participanţi care nu sunt studenţi. Mă bucur şi de oamenii simpli, dar eu totdeauna mă pregătesc nu pentru oamenii pe care îi întâlnesc în biserică, ci pentru oamenii pe care nu-i întâlnesc în biserică, pentru oamenii care ar putea să primească nişte sugestii, nişte puncte de reper în gândirea lor, oameni care ar putea, după aceea, de acolo, de la o sală de cultură, să ajungă în biserică. Acesta e scopul, de fapt, şi aici eu am venit pentru studenţi. Dacă nu erau studenţi, să ştie părintele că nu veneam. Pentru că am şi eu rosturile mele la mănăstire. Unii, după ce mă întorc, zic: „Părinte, v-am simţit lipsa!” Şi eu zic că îmi pare bine că mi-aţi simţit lipsa, asta înseamnă că îmi simţiţi şi prezenţa. Aşa că e important să fii acolo unde te ştiu oamenii şi unde te caută oamenii, dar iată că mai sunt şi împrejurări în care absentezi de unde trebuie să fii şi eşti prezent unde eşti chemat. Am spus că am fost şi anul trecut şi mi-a plăcut, şi am venit să-mi placă şi anul acesta.

În seara aceasta voi vorbi despre taina Întrupării. Când zicem aşa simplu „taina întrupării” ne gândim la două lucruri: la taină şi la întrupare. Ne gândim, însă fără să putem preciza despre ce taină e vorba şi despre ce întrupare. Dacă am zice „taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu” – de fapt aceasta va fi – e mai pe înţeles. Se poate vorbi şi despre taina întrupării, simplu, fără să ne gândim la taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că orice întrupare, orice existenţă umană este o taină. Omul este o taină. Lucrurile din jurul nostru, toate, ascund nişte taine. Suntem înconjuraţi de taine, adică am zice de secrete, pentru că, până la urmă, taina asta înseamnă, secret, un lucru pe care nu-l ştii, un lucru pe care nu-l poţi descoperi deplin, un lucru care nu ţi se comunică deplin, un lucru pe care nu-l poţi înţelege deplin, un lucru care rămâne taină. „Taina nu suferă ispitire” se spune într-o alcătuire de la sărbătoarea Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos în care vorbim cu Maica Domnului: „De Dumnezeu Născătoare Fecioară, ceea ce ai născut pe Mântuitorul, maică te-ai arătat lui Dumnezeu Cuvântul

pe care L-ai purtat în sfintele tale braţe, – şi după aceea, ca şi când s-ar fi trezit cel care vorbeşte cu Maica Domnului, zice – taina nu suferă ispitire”. E o taină. E o taină că L-ai născut pe Mântuitorul. E o taină că te-ai făcut Maica buneivoinţe a Tatălui, e o taină că ai născut şi ai purtat în braţe pe Dumnezeu Cuvântul Întrupat. E o taină. Şi taina nu suferă ispitire. Dacă încerci să analizezi taina, dacă încerci să descoperi taina, dacă vrei s-o faci înţeleasă, în momentul în care o faci înţeleasă nu mai este taină. Ori, aşa ceva nu se poate face. Biserica noastră este o Biserică cu taine, cu taine în înţelesul de lucruri neînţelese, în înţelesul de secrete, mistere.

Dar mai este Biserica noastră şi lucrătoare de taine, de cele şapte Taine care sunt lucrări sfinte întemeiate de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care se lucrează în Biserică pentru mântuirea credincioşilor şi care, deşi au o parte văzută, în principal au ceva nevăzut, care este taină, este neînţeles de noi, sunt taine ale credinţei noastre.

Deci am avea în consideraţie două feluri de taine: tainele care se lucrează în Biserică, şi anume cele şapte Sfinte Taine, ca lucrări sfinte cuprinzătoare, de neînţeles, lucrări văzute cuprinzătoare de nevăzut, lucrări din afară cuprinzătoare de ceea ce nu putem noi cugeta şi spune. Şi mai avem tainele credinţei noastre, în înţelesul că propovăduim adevăruri la care mintea omenească nu poate ajunge. Şi chiar am amintit că se spune „taina nu suferă ispitire”. Ce înseamnă asta? Taina nu poate fi elucidată. E taină, rămâne taină, ne plecăm în faţa tainei şi atâta tot. Venim cu credinţă în faţa tainei, ne smerim în faţa necunoscutului şi primim ceea ce ni se descoperă şi ceea ce rămâne taină. Bine, dar atunci cum se poate vorbi despre taina Întrupării? Şi despre taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu? Păi n-am de gând să elucidez o taină. Am de gând să afirm o taină.

Am zis că în jurul nostru sunt o mulţime de taine. Viaţa însăşi este o taină: o trăim şi nu o putem defini. O trăim şi nu o putem cuprinde cu cuvintele. O trăim şi nu putem spune ce este. Deci viaţa este o taină. Existenţa fiecăruia dintre noi este o taină. Poetul Nichifor Crainic are o poezie intitulată „Laudă” sau „Metanie”, în care are şi următoarea afirmaţie:

„Sunt duh învelit în nălucă de humă.

Sunt om odrăslit dintr-un tată şi-o mumă
Dar sunt nerăspunsă-ntrebare”.

Deci ce sunt? Duh. „Duh învelit în nălucă de humă”, în humă, în materie. „Sunt om odrăslit dintr-un tată şi-o mumă”, ştiu că am părinţi, ştiu că am venit prin părinţi, şi totuşi sunt „nerăspunsă-ntrebare”, sunt o întrebare. O întrebare la care nu i se poate da răspuns. Nici eu personal nu-mi pot da răspuns, nici alţii nu pot da răspuns, sunt o taină, sunt nerăspunsă întrebare. Şi mai departe vine cu o explicaţie, cu o lămurire, cu un fel de elucidare la cuvântul acesta: „Sunt duh învelit în nălucă de humă”, adică într-o materie care astăzi e şi mâine nu mai e. După o viaţă pe care o trăim în această humă, în acest înveliş de humă, în această stare care are la temelie un tată şi o mumă, după ce trăiesc ca nerăspunsă întrebare o viaţă întreagă, năluca de humă se duce, se descompune, nu mai e humă, nu mai e aparenţă de humă. Adică „nălucă” în sensul că azi eşti şi mâine nu mai eşti. Şi atunci rămâne duhul, care-i veşnic, năluca de humă nu mai există, dar se reface nu ca nălucă, şi nu ca humă, ci ca o realitate în care trăim în veşnicie şi prin care mărturisim în veşnicie că suntem odrăsliţi dintr-un tată şi o mumă. Mărturisim împreună cu noi pe ai noştri, pe înaintaşii noştri. Şi apoi vine cu explicaţia lămuritoare în ceea ce priveşte existenţa umană, şi zice:

„Nici maica nu ştie ce tainică normă
Îmi dete din carnea-i – vremelnică formă”.

Şi acum urmează ceva extraordinar de frumos:

„**Neant înflorit în minune**”.

Deci, dacă întreb pe mama, care-i cea mai în măsură să spună cine sunt, cum am venit în această lume, cum am odrăslit dintr-un tată şi-o mumă, mama nu ştie – „Nici maica nu ştie ce tainică normă” – ce lege m-a adus în forma în care exist. Şi mama a fost, a asistat la ceea ce s-a lucrat în ea ca să exist, nu a contribuit cu nimic la alcătuire în mod conștient – îl realizez aşa şi aşa – ci mai mult a asistat. S-a făcut suport al existenţei. Psalmistul spune, vorbind cu Dumnezeu şi gândindu-se la alcătuirea umană, „Slăvescu-Te că sunt minunat întocmit” (Psalm 138, 14), cuvinte pe care le găsim în psalmul 138, unde face şi nişte aprecieri în legătură cu alcătuirea în sine: „Că ochii Tăi au văzut sâmburele din care am răsărit”, că „Ai văzut când s-au alcătuit în

pântecele mamei mele mădularele mele". „Slăvescu-Te că sunt minunat întocmit". Iată o taină, taina existenţei, taină pe care nu o poate elucida nici mama care

„Nu ştie ce tainică normă
Îmi dete din carnea-i – vremelnică formă".

dar aşa de mult e lucrarea acelei „tainice norme" încât realizează din neant, din nimic, poate nu din nimic dar din aşa de puţin şi aşa de puţin cunoscut, o minune:

„Neant înflorit în minune".

Ce e omul? O minune. Nu numai omul e o minune, toate existenţele câte sunt în jurul omului, făcute de Dumnezeu, deci nefăcute de om, sunt minuni. Orice lucru pe care-l priveşti, din natura înconjurătoare, este o minune. Numai că noi, trăind între minuni, şi fiind noi înşine o minune, aşa suntem de obişnuiţi cu lucrurile din jurul nostru încât nici nu ne mai minunăm de ele. Ni se par ceva firesc. Ni se pare firesc că după întuneric vine lumina, că după lumina zilei vine întunericul de noapte, ni se par fireşti schimbările anotimpurilor, ştim precizia cu care se întâmplă toate acestea, sunt taine toate acestea pentru noi, dar nu le mai luăm în seamă pentru că trăim în ele, ne-am pomenit în ele şi atunci, dacă le ştim de când suntem şi de când am început să pricepem, ni se par lucruri obişnuite. Ori, în realitate, toate sunt minuni. Şi gândiţi-vă cât sunt de complicate lucrurile din jurul nostru, orice făptură a lui Dumnezeu, cât ar fi de mică, e în realitate o minune prin faptul că este foarte complicată. Nu ne mai gândim la ceea ce spune fizica, de pildă despre alcătuirea atomului, nu ne gândim la ceea ce spune botanica, de pildă despre alcătuirea polenului, a unui grăunte de polen, nu ne gândim la ceea ce spun ştiinţele naturii în general despre transformările care sunt în jurul nostru. De pildă, Sfântul Vasile cel Mare zice că Cel care a făcut chiţii cei mari din mare, acela este care a făcut şi acul albinei. Cât e de mare chitul şi cât e de mică albina, şi acul albinei e făcut de Cel ce a alcătuit lumea aceasta. Numai că noi nu ştim lucrurile acestea, nu ne gândim la ele, nu le avem în vedere, nici nu suntem orientaţi spre aşa ceva, ca să ne minunăm şi noi cu psalmistul şi să zicem: „Mărescu-Te că sunt minunat întocmit" sau, privind lucrurile din jurul nostru, să zicem: „Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Psalm 103,

25). Şi dacă zicem, de multe ori zicem ca o formulă de ritual, nu ne revărsăm minunarea pe care o avem, adică noi repetăm nişte cuvinte care nefiind ale noastre, nici nu exprimă convingerile noastre, ci sunt mai mult spuse ca să ne îndrepteze spre convingeri, spre noi convingeri, să ne întărească în convingerile pe care încă nu le avem, să ne aducă convingerile pe care nu le avem, să ajungem şi noi la o intuiţie a acestor realităţi. Deci nu numai la cunoştinţă exterioară, cunoştinţă informativă, ci să ajungem la o cunoştinţă lăuntrică, la o cunoştinţă structurală.

Dragi studenţi, în această perspectivă privind lucrurile, fără îndoială că nu putem să spunem ceva anume despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Cândva, la Timişoara, am vorbit despre „Cine este Iisus Hristos?” De ce am ales acest subiect? Pentru că despre Domnul Hristos se spun multe de către mulţi, de către oameni competenţi şi necompetenţi. Singura care poate spune ceva în mod competent despre Domnul Hristos este Biserica noastră. Dacă cineva priveşte de-a lungul istoriei felul cum s-au raportat din punctul de vedere al înţelegerii, din punctul de vedere al afirmării, adevărurile despre Domnul Hristos, constatăm că sunt foarte diferite părerile oamenilor şi orientările lor. Mă gândesc acum la o carte, o carte pe care am întâlnit-o încă pe vremea când eram student la Teologie şi făcea parte din biblioteca mănăstirii de la Sâmbăta. Fiind trecător pe acolo, am ajuns, ca student sau imediat după ce m-am aşezat la mănăstire, am ajuns la o carte, „Iisus Hristos la aprecierea secolelor”. E o carte pe care am găsit-o din nou acum, de curând, şi pe care am dat-o la un pastor evanghelic să o citească pe casete pentru mine. E o carte de informare. Sigur că am învăţat la Istoria Bisericii destule despre afirmaţiile care s-au făcut despre Domnul Hristos.

Şi atunci se pune o întrebare: dacă atâtea s-au gândit şi atâtea s-au afirmat despre Domnul Hristos, din acestea ce trebuie să-mi aleg? Unde-i adevărul? Cine-mi poate garanta că ceea ce cred eu e adevărat? Nu cumva ar putea să fie adevărat ceea ce spun alţii? E o întrebare pe care şi-o poate pune cineva care încă nu este angajat într-o raportare reală şi hotărâtă în ceea ce priveşte credinţa în Domnul. Pentru noi Iisus Hristos este o persoană istorică, dar nu numai atât. Este un om, dar nu numai atât.

Biserica noastră, în alcătuirea numită Simbolul credinţei – Crezul – în legătură cu mărturisirea credinţei despre Iisus Hristos, după ce mărturiseşte credinţa în Dumnezeu-Tatăl, mărturiseşte credinţa în Iisus Hristos şi ne pune pe noi să o mărturisim. Şi aşa cum zicem „cred într-unul Dumnezeu", fără să mai repetăm cuvântul „cred", trebuie să presupunem că urmează să zicem tot „cred" și „într-unul Domn Iisus Hristos". Cuvântul „cred" de la începutul Crezului se referă la toate câte sunt cuprinse în Crez. Deci „cred într-unul Dumnezeu", cred „şi-ntr-unul Domn Iisus Hristos". Şi spunem cine este Domnul Iisus Hristos după credinţa noastră, după credinţa Bisericii: „Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii; Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat", deci Fiu al lui Dumnezeu, Unul-Născut, asta înseamnă Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.

Să ştiţi că cuvântul acesta „Născut din Tatăl" este un cuvânt pe care noi nu-l înţelegem, e o taină, şi arată deofiinţimea lui Dumnezeu-Fiul cu Dumnezeu-Tatăl. Noi credem într-un Dumnezeu Treimic. Unul în fiinţă şi întreit în persoană. E o taină. Şi rămâne taină. Nimenea nu poate elucida această taină. Toate comparaţiile care s-au făcut, toate asemănările care s-au făcut sunt insuficiente. Şi în orice caz nu pot demonstra raţional supraraţionalul. Noi trăim într-o logică a raţiunii, iar Dumnezeu ne descoperă ceva mai presus de raţiune. Nimenea nu zice că trebuie să raţionezi ca să înţelegi lucrurile credinţei, ci zice că trebuie să crezi ca să le înţelegi. Astfel credinţa noastră este mijlocul de a primi tainele – Sfântul Isaac Sirul spune că „credinţa este uşa tainelor" – prin credinţă ajungem la tainele lui Dumnezeu. Iar dacă minimalizăm lucrurile lui Dumnezeu şi vrem să le facem raţionale, cum au încercat ereticii să facă, deviem de la credinţă, punem în locul credinţei raţiunea, coborâm supralogicul în logic şi nu mai avem o credinţă, ci avem o gândire despre lucrurile în care se crede, care ni s-au descoperit pentru ca să credem în ele.

Deci cred „într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu". Cu precizarea „Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii". E ceva mai presus de înţelegere, taina nu suferă ispitire. Apoi explicaţia: „Lumină din Lumină, – aşa cum o lumină, o lumânare care arde, focul unei lumânări îl poţi continua în alte multe, aşa şi

Dumnezeu Cel unul în fiinţă şi întreit în persoane. Se exprimă prin Fiul Său care e – Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Unul Născut Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii". Este „Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut", cu precizarea că e născut, nu e creat. Pentru noi ar fi mult mai pe înţeles dacă ni s-ar spune că Fiul lui Dumnezeu este unul dintre fiii lui Dumnezeu şi că e creat. Am putea înţelege raţional lucrul acesta şi ne-ar fi mai la îndemână. Ori ni se spune clar: „Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii"; ni se spune că e „născut iar nu făcut", că e „de o fiinţă cu Tatăl" şi că prin El „toate s-au făcut". Sunt tainele credinţei noastre. Aşa ceva nu se spune despre omul de rând, că a existat înainte şi s-a întrupat şi aşa mai departe, ci se spune clar că omul începe când începe. Nu a avut o viaţă înainte de a se întrupa. Au fost în istoria Bisericii şi oameni care au afirmat că sufletele sunt preexistente. Că a creat Dumnezeu toate sufletele la început şi că le trimite în lume pe rând. Sunt teorii – nu creştine – că sufletul trăieşte mai multe vieţi succesive, la perioade mai mici sau mai mari revenind în lume în alt trup, şi aşa mai departe.

Acestea nu ne privesc pe noi pentru că noi nu credem nici în preexistenţa sufletului, nici în reîncarnare. Fiul lui Dumnezeu însă, existent din veşnicie, şi-a făcut cale către om întrupându-Se ca om. Ştim din învăţătura Bisericii, şi mai ales din învăţătura Bisericii întrupată în slujbele Bisericii, că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om din Preasfânta Fecioară Maria. Asta se exprimă în Simbolul credinţei. În Simbolul credinţei se exprimă faptul că Cel prin Care toate s-au făcut „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire S-a pogorât din cer", a găsit o cale de a. Se apropia de om prin pogorâre. Prin fire a rămas ceea ce a fost şi a primit ceea ce n-a avut, firea omenească. Fiul lui Dumnezeu, din Preasfânta Fecioară Maria, S-a născut ca Dumnezeu adevărat şi om adevărat.

Lucrul acesta se exprimă foarte bine în slujbele de la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, de la sărbătoarea Naşterii. Sunt douăsprezece zile în care Biserica e preocupată de Întruparea Fiului lui Dumnezeu, de naşterea ca om a Fiului lui Dumnezeu, şi în aceste douăsprezece zile, din 20 decembrie până în 31 decembrie inclusiv, la slujbele Bisericii noastre se fac mereu aprecieri în legătură cu faptul că

Fiul lui Dumnezeu a rămas ceea ce a fost şi a luat ceea ce n-a fost, este Dumnezeu adevărat şi om adevărat şi că această unire între firea dumnezeiască şi firea omenească s-a realizat în pântecele Fecioarei Maria care este, după învăţătura Bisericii, Născătoare de Dumnezeu. De ce este Sfânta Fecioară Maria Născătoare de Dumnezeu? Poate cineva să-L nască pe Dumnezeu? Ca să-L naşti pe Dumnezeu ar trebui să fii înainte de Dumnezeu. Şi totuşi Biserica nu are nicio ezitare când e vorba să spună că Sfânta Fecioară Maria L-a născut pe Dumnezeu. „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim". E o exprimare pe care o auzim de atâtea ori şi o spunem la sfintele slujbe ale Bisericii noastre. Zicem cu toţii: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, – deci Născătoare de Dumnezeu – miluieşte-ne pe noi!" Ce înţelegem noi prin aceasta, că Maica Domnului e născătoare de Dumnezeu? Ce înţelege Biserica, pentru că noi am preluat în credinţa noastră exprimările Bisericii, învăţătura Bisericii, propovăduirea Bisericii. Ce înţelege Biserica prin aceea că Maica Domnului, Preasfânta Fecioară Maria, e Născătoare de Dumnezeu?

Să ştiţi că cuvântul „născătoare" – theotokos, Născătoare de Dumnezeu – e întrebuinţat aici în Răsărit, în Ortodoxie în special, iar în Apus nici nu există un cuvânt corespunzător cu „Născătoare de Dumnezeu", nu se accentuează faptul că Maica Domnului e Născătoare, dintr-un fel de evitare a cuvântului. În limba franceză de pildă, se spune „M? re de Dieu", Mama lui Dumnezeu. Dar se evită cuvântul „naştere", cuvântul „născătoare". Ori Biserica are această exprimare, această învăţătură, şi aici în Răsăritul nostru şi în limba română şi în limba greacă, în limbile slave, se întrebuinţează cuvântul „Născătoare de Dumnezeu". „Bogorodniţe" în limba slavă. „Theotokos" în limba greacă. În Apus însă nu se întrebuinţează. Nu că nu cred acelaşi lucru, dar evitând lucrul acesta la naştere, poate pentru ca să nu se materializeze în conştiinţa credincioşilor lucruri în legătură cu naşterea. Important este să ştim că Biserica învaţă că firile, firea omenească şi firea dumnezeiască, s-au unit de la Buna Vestire, de când a zis Preasfânta Fecioară Maria „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!" (Luca 1, 38). Din acea clipă Duhul Sfânt S-a pogorât peste Maica Domnului, Puterea Celui Preaînalt a umbrit-o şi Cel Care

S-a născut din ea a început sa. Se întâmple tainic ca normă, mai presus de obişnuit, pentru că Maica Domnului L-a născut pe Domnul Hristos fără contribuţie bărbătească. Dacă lucrurile s-ar fi petrecut obişnuit atunci n-ar fi fost în lucrare firea dumnezeiască. Ori firea dumnezeiască a fost în lucrare în acest înţeles în Maica Domnului, că ea a rămas ceea ce s-a ştiut a fi de vreme ce „nu ştiu de bărbat". N-a ştiut de bărbat, şi totuşi a născut pe Mântuitorul lumii, care e Dumnezeu adevărat şi om adevărat. Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat şi om adevărat născut din Preasfânta Fecioară.

Aşa se ajunge la gândul că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu, nu că a născut pe Fiul lui Dumnezeu Cel născut din Tatăl, ca Fiu al lui Dumnezeu, ci L-a născut ca Fiu al lui Dumnezeu unit cu omul, a născut pe omul unit cu Dumnezeu şi atunci nu a fost numai născătoare de om cu care s-a unit cândva, după concepţia ereticilor, firea dumnezeiască, de exemplu, la Botez. Unii dintre eretici spuneau că la Botez firea omenească s-a unit cu firea dumnezeiască în înţelesul că atunci când S-a pogorât Duhul Sfânt, când a fost văzut Duhul Sfânt deasupra Domnului Hristos, atunci s-a unit firea dumnezeiască cu firea omenească, şi la pătimirea Domnului Hristos, când a fost răstignit, când a zis Domnul Hristos „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?" (Matei 27, 46), atunci s-a depărtat firea dumnezeiască de firea omenească. Sunt gânduri ale ereticilor. Biserica nu învaţă aşa. Biserica învaţă că din clipa în care Fiul lui Dumnezeu S-a unit cu firea omenească, S-a unit neîmpărţit şi nedespărţit, neamestecat şi neschimbat, pentru veşnicie. Nu există posibilitatea ca firea dumnezeiască să părăsească firea omenească sau firea omenească a Domnului Hristos să părăsească firea dumnezeiască. S-au unit pentru veşnicie. Deci Fiul lui Dumnezeu întrupat S-a botezat, Fiul lui Dumnezeu întrupat S-a răstignit, Fiul lui Dumnezeu întrupat în om a înviat din morţi, Fiul lui Dumnezeu întrupat în om S-a înălţat la ceruri. Toate lucrurile acestea noi le afirmăm pentru că nu există posibilitatea, după concepţia Bisericii, după învăţătura şi propovăduirea Bisericii, ca firile acestea în persoana Mântuitorului să se mai despartă vreodată. Şi aşa se întâmplă că lucrurile au valoare mântuitoare. E adevărat că firea dumnezeiască nu pătimeşte, căci nu poate pătimi, pe cruce, dar faptul că omul cu care s-a unit firea dumnezeiască este om adevărat şi

Dumnezeu adevărat, nedespărţit de Dumnezeu, în firea omenească s-a întâmplat pătimirea şi faptul că a pătimit Domnul Hristos, ca om adevărat unit cu Dumnezeu, aduce mântuirea.

Sunt nişte lucruri, să zicem, într-un fel poate de subtilitate, dar aşa învaţă Biserica şi aşa trebuie să credem noi. Şi noi de aceea suntem ortodocşi, pentru că credem aşa. Aşa ne învaţă slujbele de la sărbătoarea Naşterii Domnului Hristos.

Prin urmare, taina Întrupării nu suferă ispitire. Noi afirmăm că aşa e. Cunoaşteţi poate alcătuirea aceea: „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută, prin tine, Născătoare de Dumnezeu celor de pe pământ s-a arătat; Dumnezeu într-o unire neamestecată întrupându-Se şi Crucea de bunăvoie pentru noi luând; prin care înviind pe cel întâi zidit, a mântuit din moarte sufletele noastre". Foarte frumos. Vorbim cu Maica Domnului. Îi spunem Maicii Domnului ceva, ceva care îi dă ei întâietate, o pune în atenţia noastră. Ce-i spunem? „Taina cea din veac ascunsă – taina pe care nu a ştiut-o nimeni, decât Dumnezeu – şi de îngeri neştiută – nici îngerii nu au ştiut că Fiul lui Dumnezeu. Se va întrupa – prin tine, Născătoare de Dumnezeu – vorbim cu Maica Domnului şi zicem Născătoare de Dumnezeu, nu-i zicem numai Mama lui Dumnezeu, ci zicem Născătoare de Dumnezeu – celor de pe pământ s-a arătat". Oamenii au ajuns să înţeleagă această taină neştiută de îngeri, aflată şi de îngeri prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Taina aceasta s-a arătat celor de pe pământ, oamenilor, prin naşterea Fiului lui Dumnezeu, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu din Preasfânta Fecioară Maria. „Dumnezeu într-o unire neamestecată întrupându-Se – ce înseamnă aceasta? Că a rămas Dumnezeu Dumnezeu şi omul om într-o unire care Îl menţine pe Dumnezeu Dumnezeu şi pe om îl menţine ca om şi aceasta s-a întâmplat prin Maica Domnului – şi Crucea de bunăvoie pentru noi luând; – a luat Crucea de bunăvoie Cel ce este Dumnezeu adevărat şi om adevărat, pătimirea a primit-o, n-a fost silit să pătimească – prin care înviind pe cel întâi zidit, – adică pe Adam şi pe toţi cei din Adam care cred în El – a mântuit din moarte sufletele noastre".

Iată o alcătuire scurtă care vorbeşte despre taina care-i şi arătată şi nearătată. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune undeva că ceea ce înţelegem din taină e puţin faţă de ceea ce e taina. Deci taina

este şi arătată şi nearătată. În principal este nearătată. În secundar este arătată. Ştiţi că Sfântul Apostol Pavel are o afirmaţie în Epistola I către Timotei: „Mare este taina creştinătăţii” (I Timotei 3, 16). Însuși creştinismul are o taină, e o taină. „Mare este taina creştinătăţii. Dumnezeu S-a arătat în trup”. E o afirmaţie de la începuturile creştinismului, nu e un adaos din secolul X, XV. De la începuturile creştinismului se spunea cuvântul acesta: „Mare este taina creştinătăţii”. Cum, de ce e mare? „Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, S-a vestit de oameni, S-a văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, S-a crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă”. Da. Taină care rămâne taină, şi cunoscută şi necunoscută, şi ştiută şi neştiută, prea puţin ştiută şi prea mult necunoscută. Poate nici în veşnicie – şi eu cred că nici în veşnicie, când vom cunoaşte mult mai mult – nu vom cunoaşte nepătrunsul. „Bucură-te că auzul l-ai pătruns cu nepătrunsul”. Totdeauna vom avea o neînţelegere a lucrurilor mai presus de noi. Ştiţi ce înseamnă să elucidezi o taină? Înseamnă să fii mai mare decât taina. Tot ce face omul – și face multe, tot ce studiaţi voi în facultăţile pe care le faceţi, mai ales în facultăţile tehnice, tot ce studiaţi la şcoală este mai prejos de om. Pentru că tot ce face omul e mai prejos de el, omul fiind creatorul. **Dar omul când are în faţă o taină pe care nu o poate înţelege, atunci e mai mic decât taina şi taina e mai mare decât el**.

Sunt nişte sugestii, sunt nişte lucruri pe care aş vrea să le aveţi în vedere, mai ales acum, la sfârşitul secolului XX, când se pun atâtea probleme în legătură cu Domnul Hristos. De altfel noi dacă suntem încredinţaţi de lucrurile acestea, nu numai pentru că le-am primit de la cineva care e competent în chestiune, de la cineva care nu diminuează pe Domnul Hristos, ci Îl înalţă, rămânem statornici în credinţa noastră. „Înalţă-Te mai presus de ceruri, Dumnezeule, şi peste tot pământul fie slava Ta”, aceasta e atitudinea Bisericii. „Înalţă-Te mai presus de ceruri, – Te ştim mai presus de ceruri – Dumnezeule, şi peste tot pământul fie slava Ta” sunt nişte cuvinte pe care le spune preotul după ce a binecuvântat pe credincioşi cu Sfântul Potir în mână şi a zis: „Mântuieşte Dumnezeule poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta!”. Aşezând pe Sfânta Masă Sfintele Daruri şi tămâind Sfintele Daruri în semn de cinstire, zice: „Înalţă-Te mai presus de ceruri Dumnezeule

şi peste tot pământul fie slava Ta”. Numai când e aşa, pentru conştiinţa noastră, pentru gândirea noastră, numai când Îl avem pe Domnul Hristos mai presus de ceruri, Îl avem unde este El de fapt. Dacă cineva vrea să-L coboare la nivelul omului şi tăgăduieşte unirea firii dumnezeieşti cu firea omenească, nu poate avea decât cel mult un geniu. Şi faţă de geniu nu ai o raportare religioasă. Biserica Îl ţine pe Mântuitorul acolo unde este El şi dacă noi suntem convinşi de lucrul acesta, în cazul acesta suntem luminaţi de Duhul Sfânt, Duhul Sfânt având ca rost şi aceasta, să-L preamărească pe Mântuitorul.

Cei care citiţi Noul Testament desigur v-aţi întâlnit, citind Sfânta Evanghelie de la Ioan, la capitolul 16, cu cuvântul spus de Domnul Hristos despre Duhul Sfânt: „El pe Mine Mă va preamări” (Ioan 16, 14). Iar Sfântul Apostol Pavel spune în Epistola către Galateni şi în Epistola către Romani că Duhul este acela care ne descoperă că suntem fii ai lui Dumnezeu şi ne face să zicem „Avva Părinte!” (Galateni 4, 6). Adică să ne raportăm la Dumnezeu ca la Părintele nostru. Asta n-o face raţiunea. Asta n-o face puterea omenească. „Fericit eşti Simone, fiul lui Ion? că nu trup şi sânge ţi-a descoperit ţie aceasta” (Matei 16, 17). Când Sfântul Apostol Petru a spus „Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu”, Domnul Hristos a întâmpinat această mărturisire: „Fericit eşti Simone, fiul lui Ion? că nu trup şi sânge ţi-a descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri”. Fără intervenţia lui Dumnezeu, fără intervenţia Duhului Sfânt, care este a treia persoană a Sfintei Treimi, care e tot Dumnezeu, fără intervenţie de sus nu se poate ajunge la primirea acestui lucru mai presus de lume, la primirea tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Aşa că pentru noi, care suntem îndrumaţi de Sfânta noastră Biserică, pentru noi care am depăşit toate părerile şi toate afirmaţiile necredincioşilor, eterodocşilor, toate afirmaţiile necreştinilor, toate afirmaţiile ereticilor, pentru noi e sigur lucrul acesta că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om întru unire neamestecată, că Fiul lui Dumnezeu e mai presus de ceruri, că Domnul nostru Iisus Hristos e mai presus de ceea ce poate omul cugeta şi spune. În faţa tainei ne plecăm cu mintea.

În alcătuirea pe care am amintit-o, de la sărbătoarea Naşterii Domnului, unde se spune „taina nu suferă ispitire”, se spune mai departe „numai cu credinţă toţi o primim strigând cu tine şi zicând: –

cu Maica Domnului, căci vorbim cu Maica Domnului – Negrăite Doamne, slavă Ţie!”. Negrăite Doamne, slavă Ţie! Adică e mai presus de ceea ce putem noi spune cu cuvântul, şi de aceea aducem slavă, pentru că taina nu suferă ispitire, nici nu încercăm să răscolim în adâncuri de taină, ci o primim şi strigăm către Domnul Hristos împreună cu Maica Domnului: „Negrăite Doamne, slavă Ţie!” Şi de altfel, toate lucrurile acestea aduc măreţia lui Dumnezeu în faţa conştiinţei noastre, şi aduc totodată şi măreţia Maicii Domnului ca Născătoare de Dumnezeu.

Şi noi spunem despre Maica Domnului în alcătuirile de la slujbe – eu vă atrag atenţia asupra faptului că slujbele noastre au un conţinut adânc, toată teologia Bisericii noastre se cuprinde în slujbele noastre şi slujbele noastre sunt angajante pentru noi în cunoştinţă şi trăire religioasă. Spiritualitatea ortodoxă este o spiritualitate bazată pe sfintele slujbe ale Bisericii. De aceea vă atrag atenţia să urmăriţi cele afirmate la slujbe şi să le meditaţi. De pildă, în contextul acesta, ne putem gândi la Maica Domnului care este afirmată la sfintele slujbe mai presus de minte şi de cuvânt. „Pe tine, Maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvânt, care ai născut negrăit sub ani pe Cel fără de ani, credincioşii cu un gând te mărim”. Cum e Maica Domnului? „Mai presus de minte şi de cuvânt”. Ce înseamnă aceasta? Că mintea nu înţelege pe Maica Domnului în măreţia ei şi cuvântul nu o poate exprima. Alcătuirea aceasta este Irmosul de la Înălţarea Domnului Hristos. Iar la Rusalii zicem aşa, vorbind de asemenea cu Maica Domnului: „Se întunecă toată mintea a cunoaşte naşterea ta”. Stă uluită mintea, nu poate să înţeleagă, îşi dă seama că neînţelesul e mai presus de înţeles. Apoi vorbim cu Maica Domnului şi spunem: „Nu se pricepe toată limba a te lăuda după vrednicie; şi se întunecă şi mintea cea mai presus de lume a-ţi cânta ţie, una, de Dumnezeu Născătoare; însă fiind bună primeşte credinţa, că ştii dragostea noastră cea dumnezeiască, credincioşii cu un gând te mărim”.

Nu poţi vorbi despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu fără să te referi la Maica Domnului. Ori dacă la Maica Domnului referindu-ne, o ştim mai presus de minte şi de cuvânt, ştim că mintea nu poate cunoaşte măreţiile ei, naşterea ei cea mai presus de fire, toate acestea sunt mai presus de minte. Dacă aşa e cu Maica Domnului şi Maica Domnului totuşi e om, atunci cu Dumnezeu cum e? Dacă i se pare cuiva

că Îl cunoaşte pe Dumnezeu şi nu se uimeşte de Dumnezeu – Sfântul Isaac Sirul, şi tare mult îmi place mie cuvântul acesta, zice: „Încă nu a cunoscut pe Dumnezeu cel ce nu se minunează de Dumnezeu”. Numai cu uimire poţi sta în faţa lui Dumnezeu. Dacă stai fără uimire, dacă nu te minunezi de Dumnezeu – înseamnă că încă nu ai cunoscut pe Dumnezeu, nu te-ai întâlnit cu Dumnezeu. În faţa lui Dumnezeu trebuie să rămâi copleşit, uluit de măreţia lui Dumnezeu.

Zicem vorbind cu Maica Domnului: „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta, că tu, Fecioară neispitită de nuntă, ai avut în pântece pe Dumnezeu Cel peste toate şi ai născut fiu pe Cel fără de ani, Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine”. Spăimântatu-s-au în sens de s-au uimit. Aşa de mare a fost uimirea, încât a stat ca într-un fel de spăimântare cine a cunoscut mărirea Maicii Domnului. „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta”. O mărire, dar nu o mărire obişnuită. Şi un om obişnuit are o mărire a lui. Noi suntem mari prin faptul că purtăm în noi chipul lui Dumnezeu. E o mărire a noastră, o mărire pe care ne-a dat-o Dumnezeu. Dar Maica Domnului are o mărire mai presus de mărirea obişnuită, o mărire de care s-au spăimântat toate: „de dumnezeiască mărirea Ta”. Şi mărirea aceasta a Maicii Domnului, dacă e aşa de mare şi spăimântătoare, atunci cum va fi mărirea lui Dumnezeu în faţa conştiinţei noastre, dacă l-am întâlni pe Dumnezeu, dacă ne minunăm de Dumnezeu? Iar dacă nu ne minunăm de Dumnezeu, încă nu ne-am întâlnit cu Dumnezeu, încă nu L-am cunoscut pe Dumnezeu.

Dragi studenţi, acestea sunt lucrurile pe care am vrut să vi le pun în atenţie. Ar mai fi încă ceva, şi hai să nu pierdem ocazia şi în privinţa aceasta, şi anume Întruparea Fiului lui Dumnezeu după Întruparea cea din istorie. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să-l aibă pe om în maximă apropiere. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune undeva că nu faptul că omul a fost păcătos L-a adus pe Dumnezeu sa. Se facă om, ca să-l mântuiască pe om, ci el zice că Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat şi în condiţia că omul n-ar fi păcătuit. Pentru că ceea ce L-a făcut pe Dumnezeu sa. Se facă om este iubirea lui Dumnezeu faţă de om. Iubirea L-a făcut pe Dumnezeu sa. Se unească cu omul ca să-l ridice pe om până acolo unde e firea omenească ridicată în persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat. Aceasta înseamnă că Dumnezeu a ales

calea aceasta de a. Se apropia de om ca să-i dea posibilitate omului să se apropie de Dumnezeu. „Dumnezeu pe pământ S-a pogorât şi omul la cer s-a suit” se afirmă în slujbele de la Naşterea Mântuitorului. „Dumnezeu pe pământ S-a pogorât – prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu – şi omul la cer s-a suit” prin Înălţarea Fiului lui Dumnezeu. Şi aceasta nu numai pentru Domnul Hristos e real, ci pentru toţi credincioşii care în procesul de mântuire trebuie să se unească cu Domnul Hristos şi să aibă calea aceea pe care a mers Domul Hristos, **Domnul Hristos făcându-şi cale cu fiecare dintre noi către cer**.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu a adus şi o altă întrupare, întruparea Lui din Sfânta Liturghie. Fiecare Sfântă Liturghie este o sărbătorire cuprinzătoare, cuprinde în ea Întruparea Fiului lui Dumnezeu, prin faptul că Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte se prefac în Trupul şi Sângele Mântuitorului cu care se împărtăşesc credincioşii, ca Domnul Hristos să-şi continue Întruparea şi în mădularele Sale. Biserica noastră învaţă, potrivit învăţăturii Sfântului Apostol Pavel, că credincioşii sunt mădulare ale Trupului lui Hristos. Fiind mădulare ale Trupului lui Hristos şi noi trebuie să fim purtători de Hristos, hristofori. Cine se uneşte cu Domnul Hristos, e purtător de Hristos, e hristofor. Cine se uneşte cu Dumnezeu-Tatăl e teofor. Cine se uneşte cu Duhul Sfânt e pnevmatofor. De fapt, cine se uneşte cu una din persoanele Sfintei Treimi, se uneşte cu toate persoanele Sfintei Treimi. Fiul lui Dumnezeu, când S-a Întrupat, a adus în Preasfânta Fecioară Maria şi pe Dumnezeu-Tatăl Care a umbrit-o, şi pe Dumnezeu-Duhul Sfânt Care S-a pogorât peste ea, aşa încât Maica Domnului a devenit locaş al Preasfintei Treimi.

O alcătuire de la Maslu, în care vorbim cu Maica Domnului, ne aduce în suflet conştiinţa că Maica Domnului este locaş al Preasfintei Treimi şi că ne poate ajuta să fim şi noi locaşuri ale Preasfintei Treimi. „Pe tine, preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce eşti mult lăudată, te rog curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş curat al dumnezeieştii Treimi ca să laud şi să măresc puterea ta şi mila ta cea nemăsurată, fiind mântuit eu netrebnicul robul tău”.

Întruparea se realizează în Maica Domnului pentru noi, se realizează în Sfânta Liturghie pentru a fi şi noi purtători de Dumnezeu,

se realizează în Sfânta Liturghie pentru a. Se întrupa în continuare Domnul Hristos în noi. Şi aceasta este o taină. Să nu-şi închipuie cineva că poate elucida taina aceasta. Ori crezi în taină, ori nu ai taină. Ori te bucuri de cât poţi să ştii, şi celelalte le laşi în seama lui Dumnezeu, ori n-ai cum să înţelegi lucrurile lui Dumnezeu, pentru că sunt mai presus de noi.

Vă mulţumesc frumos pentru că mi-aţi dat posibilitatea să spun aceste gânduri, care doresc să rămână gânduri de sfârşit de secol pentru cei care, cu ajutorul lui Dumnezeu, vor trece în secolul următor. Să ducem mai departe învăţătura Bisericii, să căutăm să ne împropriem gândurile acestea din sfintele slujbe. Eu v-am făcut o sinteză din ceea ce învaţă Biserica prin sfintele slujbe, din ceea ce învăţăm noi despre Domnul nostru Iisus Hristos Care este mai presus de minte şi de cuvânt, mai presus de ceea ce poate omul cugeta şi spune, şi care trebuie să fie şi pentru noi ceea ce este în mod obiectiv: Dumnezeu adevărat şi om adevărat, Dumnezeu făcut om pentru iubirea de oameni, ca să ajungem şi noi la îndumnezeire prin lucrarea Fiului lui Dumnezeu care S-a făcut om. Dumnezeu să ne ajute!

22 iulie 1996

Taina Jertfei

Preacuvioase părinte stareţ, dragi studenţi, pentru seara aceasta am anunţat că voi vorbi despre taina Jertfei Mântuitorului.

În Simbolul credinţei, îndată după mărturisirea credinţei în Mântuitorul Iisus Hristos, în Fiul lui Dumnezeu care S-a întrupat, în Mântuitorul care S-a născut ca om, urmează mărturisirea de credinţă despre jertfa Mântuitorului, despre răstignirea Lui: „S-a răstignit pentru noi în vremea lui Ponţiu Pilat şi a pătimit şi S-a îngropat”. În aceste cuvinte se cuprinde mărturisirea despre jertfa Mântuitorului, despre răstignirea Lui, despre pătimirea Lui şi despre moartea Lui pe Cruce, despre înmormântarea Lui. A fost înmormântat pentru că a murit pe cruce: „S-a răstignit pentru noi în vremea lui Ponţiu Pilat şi a pătimit”, deci suferinţa a fost o realitate. Se înţelege, a murit şi a fost înmormântat.

Sunt trei elemente pe care le avem în vedere: răstignirea ca fapt, pătimirea ca realitate și moartea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, toate întâmplându-se pentru noi.

Domnul Hristos Însuşi a spus de mai multe ori despre pătimirile Sale din Ierusalim. În Sfânta Evanghelie de la Ioan avem cuvântul că „atât de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Unul Născut Fiul Său L-a dat ca oricine care crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16). În planul de mântuire era cuprinsă şi jertfa, şi răstignirea, și pătimirea Domnului Hristos. Cândva Domnul Hristos, ca om, ca om unit cu Dumnezeu dar în firea omenească, și-a manifestat într-un fel ezitarea în faţa morţii, în faţa răstignirii. Şi a zis că oare s-ar putea să treacă, să nu ajungă la pătimire, şi după aceea tot El a zis că „doar pentru ceasul acesta am venit". Iar în grădina Ghetsimani L-a rugat pe Tatăl, dacă este cu putinţă, să treacă de la El paharul acesta, dar „nu voia Mea – zicea – ci voia Ta să se împlinească". Toate acestea arată că Domnul Hristos a suferit, a arătat în firea omenească stări asemănătoare cu stările pe care le au oamenii în faţa suferinţei. Dar pentru că era nevoie de suferinţa Mântuitorului pentru mântuirea noastră – a suferit El ca să nu suferim noi, ca să ierte păcatele noastre – Mântuitorul a primit jertfa. A intrat întru mărirea Sa ca om prin pătimire. Fiind prevăzută în planul de mântuire şi răstignirea Mântuitorului, și suferinţele Mântuitorului sunt luate în consideraţie, lucrurile s-au petrecut potrivit cu proorociile. În Sfânta Evanghelie de la Matei e scris că Domnul Hristos, în faţa unei situaţii în care ucenicii voiau să-L apere de pătimiri, de suferinţe, a zis că ar putea să-L roage pe Tatăl și să-l trimită mai mult decât douăsprezece legiuni de îngeri să-L apere, dar atunci cum se vor împlini Scripturile? (cf. Matei 26, 53-54) În Vechiul Testament proorocii au vorbit despre Mesia, despre omul durerilor, despre omul care cu rana sa va vindeca pe toţi. Şi Domnul Hristos a împlinit proorociile. Întru împlinit proorociile Vechiului Testament.

În general oamenii n-au înţeles suferinţa Domnului Hristos. Nici chiar ucenicii Săi. Sfântul Apostol Petru, de pildă, când a aflat că Domnul Hristos urmează să pătimească în Ierusalim, L-a luat deoparte şi a spus „Doamne, să nu Ţi se întâmple Ţie unele ca acestea" (Matei 16, 22). Şi atunci Domnul Hristos l-a mustrat şi a spus „Nu cugeţi cele

ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor. Sminteală Îmi eşti”. Câtă vreme Dumnezeu vrea ca Eu să pătimesc, trebuie să ne unim cu voia lui Dumnezeu şi să lepădăm cugetele împotrivitoare faţă de planurile lui Dumnezeu. Deci, ă tu cugeţi cele ce sunt ale oamenilor când zici să nu pătimesc, iar Eu cuget cele ce sunt ale lui Dumnezeu când zic că trebuie să pătimesc. Bineînţeles că pe atunci ucenicii n-au putut avea lumină despre importanţa pătimirii. N-au avut o lumină să înţeleagă jertfa, să înţeleagă necesitatea jertfei pentru mântuire. Ei au văzut lucrurile cumva din exterior şi într-un fel dintr-o perspectivă omenească, nu dintr-o perspectivă mai presus de om. Nu i s-a descoperit Sfântului Apostol Petru şi cele în legătură cu pătimirea, ci numai cele în legătură cu persoana Mântuitorului. „Voi cine ziceţi că sunt?”. „Tu eşti Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui Viu”. Şi atunci Domnul Hristos a zis: „Fericit eşti Simone că nu trup şi sânge ţi-au descoperit ţie aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri” (Matei 16, 15-17). A înţeles ceva în legătură cu persoana Mântuitorului, dar nu a înţeles încă nimic în legătură cu taina Jertfei, cu jertfa în sine, cu pătimirea ca jertfă, ca jertfă de bună voie. Cât a înţeles nu era destul. Şi gândirea în perspectiva umanului, în care nu era de faţă şi gândul la rânduiala lui Dumnezeu, l-a făcut să spună lucruri care ţin de cugetarea omenească. „Nu cugeţi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor”.

De fapt nu numai Sfântul Apostol Petru a avut această perspectivă de gândire, ci mulţi din vremea aceea, de pildă cei care au zis că „dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce” (Matei 27, 40), sau „dacă eşti Fiul lui Dumnezeu mântuieşte-Te pe Tine şi pe noi” (Luca 23, 39). Aceia nu au înţeles nimic din taina jertfei, din jertfa în sine ci au înţeles ceva numai din răstignire ca pedeapsă.

Ştiţi că în Sfânta Evanghelie se spune că Domul Hristos a fost răstignit între doi tâlhari. De ce L-au răstignit între doi tâlhari? Pentru că şi pe El L-au numărat cu tâlharii. Ei au avut conştiinţa că răstignesc trei tâlhari, nu doi tâlhari şi un drept. Căci dacă considerau că Domnul Hristos a fost drept, atunci nu L-ar fi răstignit. Nu aveau de ce să răstignească drepţii. Aveau să răstignească doar păcătoşii, pe tâlhari. Şi nu au aşezat doi tâlhari, unul de-a dreapta şi altul de-a stânga, ca să fie încadrat un drept între doi tâlhari, ci au avut la îndemână trei tâlhari pe care i-au răstignit. Dintre care unul era drept, cum a zis sutaşul care

era la Crucea Mântuitorului când a văzut fenomenele care s-au întâmplat la răstignirea Mântuitorului și a zis: „Cu adevărat Omul Acesta drept a fost” (Luca 23, 47). Sau „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era Acesta” (Matei 27, 54). Și-a dat seama de ceva mai presus de perspectiva gândirii omenești, și-a dat seama că e vorba de cineva care e ales al lui Dumnezeu. Bineînţeles că nu s-a gândit sutaşul că e vorba de Fiul lui Dumnezeu deofiinţă cu Tatăl, de unul din Sfânta Treime, ci s-a gândit că e vorba de un om deosebit, de un om pe care Dumnezeu l-a ales şi l-a primit. În orice caz, a dat mărturie de faptul că nu a fost tâlhar, ci a fost drept. Că a fost Fiul lui Dumnezeu, nu a fost un om oarecare.

Unul dintre cei doi tâlhari care L-au văzut răstignit pe Domnul Hristos a zis: „Pomeneşte-mă Doamne întru împărăţia Ta”, după ce l-a mustrat pe celălalt, care Îl defăima, chiar şi în suferinţă fiind el, și zicea că „dacă ești Fiul lui Dumnezeu, mântuieşte-Te pe Tine şi pe noi” (Luca 23, 39; 42). Și atunci tâlharul cel drept, tâlharul care începea să nu mai fie tâlhar, a zis „Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeaşi osândă? Şi noi cele vrednice de păcatele noastre luăm, pe când acesta niciun rău nu a făcut”. A înţeles tâlharul ceva din taina jertfei. Noi pătimim, pătimim pentru că am făcut rele și plata păcatului o primim, plata răutăţilor noastre o primim, pe când acesta nu a făcut niciun rău. Acesta e drept, noi suntem tâlhari şi el e drept. A fost ceea ce a gândit creştinătatea în toată vremea: că un drept, Domnul Hristos, a fost răstignit între doi tâlhari, între doi nedrepţi, pentru că cei care L-au răstignit nu L-au socotit drept, ci L-au socotit tâlhar. Ori în realitate Domnul Hristos era drept și a pătimit pentru păcatele noastre. A primit în Sine plata păcatelor noastre. Ca să nu mai pătimească fiecare, pentru că la măsurile omului nu există posibilitate de ispăşire.

Sfântul Marcu Ascetul, de pildă, în Filocalie are un cuvânt care spune că noi nu avem ce să-l aducem lui Dumnezeu. Dacă am făcut ceva rău, nu putem să compensăm cumva răul de odinioară cu faptele bune din prezent. De ce? Spune el de ce. Pentru că noi nu avem nimic de adus lui Dumnezeu. Cum nu avem nimic de adus lui Dumnezeu? Nu putem să facem nimic bun? Nu, putem să facem lucruri bune, dar lucrurile bune pe care le facem noi sunt datoriile noastre faţă de Dumnezeu. Nu le facem din puterea noastră numai, ci le facem ca un fel

de colaboratori ai lui Dumnezeu. Dumnezeu ne dă cinstire făcându-ne pe noi, cum zice Sfântul Petru Damaschin, colaboratori ai Lui. De aceea sfinţii, cu cât făceau mai mult bine cu atât se smereau mai tare. Nu se smereau ca unii care au făcut păcate, nu cu gândul la păcate se smereau, ci se smereau cu gândul la faptul că e o cinstire pentru ei binele pe care-l pot face, că sunt colaboratori ai lui Dumnezeu, că-i cinsteşte Dumnezeu făcându-i colaboratori ai Săi şi că nu numai din puterea lor se face binele. Aşa încât sfinţii aveau totdeauna motive să se smerească. Bineînţeles că nu aveau o smerenie ostentativă, aşa cum fac unii dintre noi şi mai ales dintre călugări, care tot timpul se prezintă ca păcătoşi, că sunt păcătos, că sunt nevrednic. Nu în sensul acesta. Au avut în conştiinţa lor gândul că ei sunt datori lui Dumnezeu. Nu au avut niciodată gândul că Dumnezeu le este dator lor, ci gândul că ei sunt datori lui Dumnezeu.

Aşadar, Sfântul Marcu Ascetul atrage atenţia că, dat fiind faptul că Dumnezeu ne-a dat puterile de a face bine, orice bine pe care îl facem suntem datori cu el, nu avem niciodată un plus. Cum e concepţia catolică ce zice că pentru a te putea mântui ai nevoie de o anumită cantitate de fapte bune, care bineînţeles te schimbă spre bine, dar ai şi nişte surplusuri dacă faci mai multe fapte bune, care, după aceea, se pot da altora care nu au făcut atâtea fapte bune câte le sunt suficiente. E o concepţie, oamenii pot gândi ce vor. Dar ortodox gândind, noi nu avem niciodată un plus pe care îl dăm, pe care îl putem transfera la alţii. Ci tot ce facem noi spre bine se adaugă la ceea ce suntem noi, se scrie în Cartea Vieţii noastre şi ne este necesar pentru că niciodată nu ne putem opri din calea binelui. Noi suntem limitaţi şi ne oprim cumva din calea binelui prin limitele pe care le avem, prin mărginirile noastre, dar ceea ce facem noi e totdeauna ceva cu care suntem datori. Aşa încât nu avem posibilitate să intervenim spre bine prin puterile noastre pentru insuficienţele, pentru nedesăvârşirile, pentru greşelile, pentru păcatele din trecut. Ne referim la ele şi stăm în faţa lui Dumnezeu cu dorinţa de a scăpa de tot ce e rău – „Şi ne mântuieşte de cel rău" – de tot ce stă împotriva voii lui Dumnezeu, de tot ceea ce a fost o deviere în viaţa noastră, o deviere de la bine, şi cerem de la Dumnezeu iertarea păcatelor şi Dumnezeu nu ne cere nimic în schimbul greşelilor sau păcatelor de odinioară, El ne dă iertarea.

Rămânând în noi, de multe ori, doar urmele nedesăvârşirilor, urmele devierilor, urmele păcatelor noastre, dar jertfa Mântuitorului este ca să putem primi iertarea aceasta, ca să nu ni se mai ceară nouă suferinţa de pe urma păcatelor.

Bineînţeles că sunt şi suferinţe pe care le au oamenii, şi păcătoşii şi cei mai puţin păcătoşi, pentru că, de exemplu, nu se poate spune că Sfântul Apostol Pavel a suferit pentru că a fost păcătos. Când l-a iertat Domnul Hristos, când l-a primit Domnul Hristos, i-a iertat şi urmările păcatelor, dar Sfântul Apostol Pavel a suferit ca să fie o pildă de suferitor cu gândul la Dumnezeu. Ori nu are ce aduce ca jertfă nici pentru el, nici pentru altul, ci ceea ce facem noi de fapt în asceza noastră este o continuare, cumva, a jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos pentru viaţa noastră, pentru disciplinarea noastră. Nu că ne ducem cu realizările noastre bune în faţa lui Dumnezeu şi zicem: Doamne, dar Tu ştii că am făcut cutare şi cutare lucru bun? Acestea toate se înscriu în noi, se însumează în existenţa noastră. Şi, mai presus de toate, este jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care ne deschide calea către Sfânta Sfintelor.

Domnul Hristos a intrat în Sfânta Sfintelor nefăcută de mână omenească, zice autorul Epistolei către Evrei. A intrat într-o Sfântă a Sfintelor, dar nu în Sfânta Sfintelor cea din Templu, ci a intrat într-o altă Sfântă a Sfintelor, să zicem aşa, într-o regiune mai presus de lume, într-un loc mai presus de obişnuit, a intrat acolo şi ne duce şi pe noi, ne-a deschis şi nouă calea către Sfânta Sfintelor prin jertfa Lui. Pentru că Răstignirea Mântuitorului are caracter de jertfă şi este de fapt jertfă. De ce? Pentru că a făcut-o de bună voie. „Putere am să Îmi pun viaţa şi putere am să nu Îmi pun viaţa pentru oile Mele” (Ioan 10, 18). Ori fiind un lucru pe care l-a făcut de bună voie, e meritorie jertfa, şi nu e necesară pentru Mântuitorul, pentru că Mântuitorul de fapt nu avea nevoie de niciun fel de suferinţă pentru El, pentru că nu avea păcate. Şi fiind om unit cu Dumnezeu, suferinţele din umanitatea Lui au fost de fapt suferinţe mai presus de om. Nu că s-au comunicat lui Dumnezeu, dar omul care a pătimit nu era numai om şi de aceea au putere ispăşitoare, putere iertătoare. În aceasta constă taina, taina Crucii.

Am pomenit ieri o alcătuire de la sfintele slujbe: „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută, prin tine, Născătoare de Dumnezeu,

celor de pe pământ s-a arătat; Dumnezeu întru unire neamestecată Întrupându-Se şi Crucea de bunăvoie pentru noi luând”. Deci există o taină a Întrupării şi există o taină a Jertfei, o taină a Crucii, crucea fiind simbolul jertfei, simbolul suferinţei, simbolul tainei suferinţei Mântuitorului. Şi nu numai al suferinţei, ci şi al Învierii. Dacă Domnul Hristos nu ar fi înviat, Răstignirea Lui ar fi fost un fapt obişnuit, poate un fapt divers chiar. Dar pentru că a înviat, avem confirmarea faptului că suferinţa Lui a fost o jertfă, o jertfă pe care a răsplătit-o Dumnezeu prin Învierea Mântuitorului Iisus Hristos. În legătură cu Învierea se spune în Scriptură şi că Dumnezeu L-a înviat şi că El Însuşi a înviat. Şi de fapt realitatea este că fiind şi Dumnezeu, prin firea dumnezeiască a înviat. Oricum Dumnezeu L-a înviat, în sensul că nu din putere omenească a înviat, ci a înviat din putere dumnezeiască. Prin Înviere se confirmă realitatea şi calitatea jertfei.

În legătură cu Jertfa şi Învierea noi spunem la sfintele slujbe de Dumineca, imediat după citirea Evangheliei cu Învierea: „Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim”. Deci avem în vedere şi Crucea şi Învierea, legate una de alta. Crucea e adevărat că în concepţia noastră, în gândirea noastră obişnuită ne înfăţişează mai mult Jertfa decât Învierea, dar de fapt ea cuprinde egal şi Jertfa şi Învierea, şi Răstignirea şi Învierea, şi suferinţa şi preamărirea. „Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat”. Şi apoi îndată facem legătura între Cruce şi Înviere: „Crucii Tale ne închinăm Hristoase şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim; că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim, numele Tău numim. Veniţi toţi credincioşii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea”. Încă o dată Crucea, încă o dată Învierea. „Totdeauna binecuvântând pe Domnul, lăudăm Învierea Lui – de ce? că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a călcat”. Crucea cuprinde deci şi Jertfa, şi cuprinde şi Învierea. Nu reprezintă numai jertfa, ci şi biruinţa prin jertfă. În acest înţeles suntem noi cinstitori ai Crucii Mântuitorului şi ai Mântuitorului răstignit pe Cruce, crucea fiind simbol al suferinţei, simbol al Jertfei, şi fiind în acelaşi timp şi simbol al Învierii.

Domnul Hristos a primit de bună voie pătimirea în folosul

nostru. Învierea Mântuitorului este şi a Lui şi a noastră. Răstignirea Mântuitorului este numai pentru noi, numai a noastră. El a suferit pentru noi. Cei care nu au înţeles lucrurile acestea nici nu s-au referit la ele în acest înţeles, ci le-au văzut ca pe nişte lucruri care privesc fiinţa omenească, care privesc firea omenească a Domnului Hristos. În orice caz răstignitorii nu L-au cunoscut pe Domnul slavei, cum zice Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni. El scrie acolo că dacă ar fi cunoscut înţelepciunea lui Dumnezeu, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei (I Corinteni 2, 8). Ei nu au cunoscut decât firea omenească a Mântuitorului şi de aceea au şi zis către Pilat: „Noi lege avem şi după legea noastră El trebuie să moară, căci S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu" (Ioan 19, 7). Deci S-a făcut pe Sine Fiu al lui Dumnezeu. A zis despre Sine că e Fiul lui Dumnezeu. Aceasta e o hulă, e un păcat mare. Deci după legea noastră El trebuie să moară.

Cei doi care mergeau spre Emaus şi erau trişti au fost întrebaţi de Domnul Hristos „Ce vorbeaţi pe cale?" (Luca 24, 17) Şi de ce sunteţi trişti? Şi ei au spus că Învăţătorul lor a fost răstignit şi că a suferit şi sunt dezamăgiţi, pentru că ei aşteptau altceva. Aşteptau să-i mântuiască, aşteptau să le ajute şi iată că a murit. E drept că spun unii că a înviat, au fost nişte femei la mormânt şi spun că a înviat, dar ei nu credeau, ei credeau numai în suferinţă, credeau numai în răstignire, dar nici în răstignire nu credeau ca mijloc de schimbare a omului spre bine, ca ajutor, ci credeau în faptul răstignirii. Ştiau de faptul răstignirii, de fapt nu că credeau, ştiau că Învăţătorul lor a fost răstignit. Şi atunci Domnul Hristos a zis: „O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima a crede toate câte le-au scris proorocii. Oare nu trebuia ca Fiul Omului să pătimească şi să intre întru mărirea Sa?" (Luca 24, 25-26). Se înţelege, să intre întru mărirea Sa, după firea omenească, pentru că a avut totdeauna mărire, ca Dumnezeu. După firea omenească a intrat întru mărire prin pătimire, prin jertfă, prin răstignire, prin toate suferinţele care au fost, legate de săptămâna patimilor. Prin toate acestea Domnul Hristos a intrat, după firea omenească, întru mărirea Sa. Şi Domnul Hristos le pune în faţă faptul acesta în perspectiva proorocilor, în perspectiva Scripturilor. Cât au înţeles, nu ştim, dar ştim că „inimile lor ardeau când le vorbea pe cale" (Luca 24, 32), e o mărturisire făcută de ei înşişi în Emaus. Şi sigur că numai în

perspectiva Învierii au înţeles ceva, cât au înţeles, Dumnezeu ştie cât, despre răstignirea Mântuitorului, despre faptul că aceasta a fost prevăzută de prooroci, că a fost în planul lui Dumnezeu, că aceasta nu a fost ceva întâmplător, nu a fost ceva la care a dus răutatea omenească, ci a fost un plan dumnezeiesc în care Dumnezeu S-a folosit de răutatea omenească pe care nu a creat-o. Răutatea omenească a fost o realitate, a fost ceva de care nu s-a putut face abstracţie şi s-a putut folosi răutatea omenească pentru un plan dumnezeiesc.

S-ar putea pune întrebarea: bine, dar în cazul acesta, dacă trebuia să fie răstignit Domnul Hristos, trebuia să fie şi o răutate şi răutatea înseamnă că a fost dirijată cumva, au fost dirijaţi oamenii să ajungă răi și să facă lucruri de felul acesta. Nu e aşa. Răutatea s-a înmulţit în lume, oamenii au devenit răi, şi fiind răi au putut face lucruri rele. Nu au fost angajaţi oameni buni să facă lucruri rele, ci au fost folosiţi oameni răi să facă lucruri rele, însă care se îndreaptă spre bine, care sunt folositoare spre bine. Deci Dumnezeu nu a creat un Iuda, ca să fie Iuda şi să-L vândă pe Domnul Hristos, nu a creat nişte ostași ca să-L răstignească, ci ei au ajuns să fie capabili de lucrul acesta. Noi, de exemplu, care suntem aici, niciunul dintre noi nu am fi în stare să batem măcar un cui într-o mână a cuiva. Nu avem această răutate, răutatea la măsurile acelea. Chiar dacă mai facem noi rele şi mai zicem cuvinte jignitoare, şi mai facem nişte lucruri care nu se potrivesc cu binele şi cu omul aşa cum îl vrea Dumnezeu, dar nu am putea face lucruri de felul acesta. Bine, dar sunt oameni care ar putea să facă. Acum când au fost mulţi oameni închişi, înainte, în regimul trecut şi au pătimit pentru crezul lor, pentru că nu au mers pe linia hotărâtă de partidul comunist, i-au dus la închisoare şi i-au bătut. Cine i-au bătut? Oameni care pot bate. Şi oamenii aceia care au făcut răul acesta nu au fost creaţi ca să facă răul acesta, ci au fost răi şi au putut fi utilizaţi la aşa ceva.

Domnul Hristos a primit pătimirea din iubire. În cruce ca simbol al jertfei Mântuitorului – acum nu vorbim numai de pătimirea în sine, ci de calitatea pătimirii – în pătimirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos se revarsă iubirea Lui. A fost necesară pătimirea, Domnul Hristos a primit să pătimească. De ce? Pentru că i-a iubit pe oameni. În Sfânta Evanghelie de la Ioan e scris că „Iisus i-a iubit pe ai Săi şi i-a

iubit până la urmă” (Ioan 13, 1). Chiar Domnul Hristos are cuvânt în Sfânta Evanghelie de la Ioan că „Mai mare dragoste decât aceasta nimenea nu are, ca sufletul său să şi-l pună pentru prietenii săi. Voi prietenii mei sunteţi, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc” (Ioan 15, 13-14).

În cruce, ca simbol al jertfei şi al pătimirii, al pătimirii cu calitatea de jertfă, se cuprinde iubirea lui Dumnezeu. Pe la noi, la mănăstire au trecut nişte călugări francezi catolici care au devenit ortodocşi, şi când au trecut pe la noi, catolici fiind ei, un părinte, Placide – poate aţi citit cartea „Nostalgia Ortodoxiei”, a vorbit, era Dumineca a treia din Postul Paştilor, Dumineca Sfintei Cruci, şi îmi aduc aminte clar că a spus: „**Crucea este faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni**”. Mi-a plăcut tare mult. Faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni. Eu am tradus cuvântarea lui pentru credincioşii care erau în biserică şi chiar le-am subliniat lucrul acesta, din partea mea, că e foarte important să privim Crucea în felul acesta, ca „faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni”. De ce e faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni? Pentru că Dumnezeu e iubire. În Sfânta Scriptură a Noului Testament, în Epistola I Sobornicească a Sfântului Evanghelist Ioan, epistolă cu care el a însoţit Evanghelia – deci când a scris Evanghelia a scris şi Epistola I Sobornicească şi a însoţit Evanghelia cu ea trimiţând-o celor către care a fost luare aminte când a scris Evanghelia – se afirmă de două ori că Dumnezeu este iubire.

Să ştiţi că Evangheliile sunt cărţi ocazionale. Nu sunt cărţi scrise ca să rămână posterităţii. Sunt un fel de scrisori, un fel de revărsări de suflet pentru anumite trebuinţe ale oamenilor care doreau să ştie ceva despre Domnul Hristos şi atunci Sfinţii Evanghelişti au scris cărţile ca nişte cărţi ocazionale. Singura carte a Noului Testament care e scrisă ca un fel de studiu e Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel. Celelalte sunt toate cărţi ocazionale. De fapt şi Epistola către Romani într-un fel e ocazională pentru că Sfântul Apostol Pavel voia să îi informeze şi teologic pe creştinii din Roma şi a scris o epistolă, dar a scris-o cu răgaz şi a scris-o punându-şi în epistolă gândurile lui în legătură cu mântuirea venită prin Hristos. Celelalte sunt cărţi ocazionale, cărţi care au rămas în patrimoniul Bisericii, cărţi pe care

Biserica le-a păstrat şi le-a apărat, le-a tâlcuit, pentru că înainte de a fi Scriptura a fost Tradiţia. Scriptura este Tradiţia de la început şi Tradiţia de propovăduire, crezul Bisericii de la început. Evanghelia şi Scriptura în general, Scriptura Noului Testament, este o mărturie despre ceea ce credeau cei care nu au scris şi cei care au scris.

Sectarii nu au dreptate să spună că ajunge Scriptura, pentru că Scriptura este numai o parte din ceea ce s-a propovăduit. Sfântul Apostol Pavel spune, scrie în Epistolele sale, că „Celelalte lucruri le voi rândui când voi veni” (I Corinteni 11, 34). Sau „ţineţi la predaniile pe care le aveţi” (II Tesaloniceni 2, 15). Nu numai ceea ce e scris. Şi apoi scrierile Noului Testament nu le-au avut toţi, cum avem noi acum Noul Testament, ştim şi ce a scris Matei şi ce a scris Ioan şi ce a scris Luca şi aşa mai departe, ci cărţile lor au fost cărţi din care unii au avut una dintre ele, ceilalţi au avut alta şi cu vremea, abia după tipărire, s-a ajuns să poţi avea Scriptura, şi să spui uite ce scrie aici şi uite ce scrie dincolo. Biserica a existat, să zicem aşa, fără Scriptura scrisă. A existat prin Scriptura vorbită, prin Scriptura propovăduită.

Sigur, e mare lucru că s-au fixat nişte adevăruri şi au ajuns până la noi. Au ajuns printr-o lucrare a lui Dumnezeu. Dar nu ai putea zice că cineva, dacă citeşte din Scriptură, află ceea ce trebuie să ştie, uite Scriptura, citeşte aici şi ştii. Noi privim lucrurile în perspectiva Scripturii şi în perspectiva Tradiţiei şi în perspectiva tradiţiei vii a Bisericii. Dacă ar dispărea Scriptura, Biserica totuşi ar exista în continuare, pentru că trăieşte prin ceea ce se crede, prin ceea ce se învaţă prin propovăduirea vie. Noi ne referim acum la Scriptură, şi foarte bine că o avem şi ne putem referi la ea.

Deci în Scriptură, în Epistola scrisă de Sfântul Ioan Evanghelistul se afirmă de două ori că Dumnezeu este iubire (I Ioan 4, 8; 16). În Evanghelie este cuvântul că „Dumnezeu a iubit lumea aceasta atât de mult încât L-a dat pe Fiul Său Cel Unul Născut ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică” (Ioan 3, 16), incluzând bineînţeles în această iubire, când zicem „L-a dat”, L-a dat şi să. Se răstignească. Era nevoie de Răstignire, era nevoie de Jertfă, iată Fiul lui Dumnezeu S-a răstignit, S-a jertfit, Răstignirea Lui are calitate de jertfă, nu numai de pătimire, şi este în folosul tuturor credincioşilor.

Noi cam facem abstracţie de faptul că avem Jertfa Mântuitorului

ca ajutor şi pe Mântuitorul Cel ce S-a jertfit Îl avem ca ajutor. De multe ori au impresia mulţi, şi dintre duhovnici, că trebuie să faci nu ştiu ce lucruri extraordinare ca să-ţi ispăşeşti păcatele. Păi să ştiţi că mulţi îşi ispăşesc păcatele nu pentru că le dă cineva să facă nişte lucruri ca să-şi ispăşească păcatele, de multe ori îţi dă Dumnezeu nişte canoane, îţi dă nişte suferinţe, nişte necazuri. Atunci de ce să-l mai îngreuiezi pe om? Mai vine cineva la mine şi zice „Părinte, ce canon îmi daţi?" Şi îi zic: dar nu ţi-a dat Dumnezeu canoane destule? Fă-le acelea pe care ţi le-a dat Dumnezeu, primeşte-le pe acelea, ce să-ţi mai dau? Adică jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos este totdeauna pentru noi ajutătoare şi asta nu trebuie să uităm niciodată.

Pentru că dacă uităm, uităm un lucru foarte important: deci Dumnezeu este iubire, din iubire L-a trimis pe Fiul Său, din iubire faţă de lume, faţă de lume considerată creaţia lui Dumnezeu, faţă de oameni. Ştiţi că Sfântul Apostol Pavel, de pildă, în Epistola către Romani – să ştiţi că eu am avut o predilecţie pentru lucrul acesta, pentru pozitivul acesta, pentru optimismul acesta al Scripturii, pentru partea aceasta. Nu ştiu, parcă pe mine m-a stingherit totdeauna când am auzit că Dumnezeu. Se şi mânie. Parcă aş vrea să fie un Dumnezeu care nu. Se mânie. Că Dumnezeu pedepseşte, că Dumnezeu trăsneşte. Totdeauna când am auzit aşa ceva, parcă Dumnezeul meu e altfel. Totdeauna am avut o aderenţă la lucrurile acestea pozitive – are un cuvânt care aşa de mult îmi place. Zice că „**dacă Dumnezeu L-a dat pe Fiul Său pentru noi, oare nu ne va da toate împreună cu El?**" (Romani 8, 32) E extraordinar. Din Evanghelie ştim că Domnul Hristos Îl prezintă pe Dumnezeu ca Tatăl Lui. Şi spune că „dacă voi, răi fiind – noi ca oameni fiind răi în raport cu bunătatea lui Dumnezeu – ştiţi să daţi fiilor voştri cele bune, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri" – se înţelege, nu mai zice Domnul Hristos, „Care e bun". Deci Dumnezeu Cel bun e mai bun decât răutatea noastră, decât noi care suntem răi. Şi fiind bun şi răsare soarele peste cei buni şi peste cei răi, şi trimite ploaia peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi (cf. Matei 5, 45), aceasta înseamnă că Dumnezeu e Tatăl tuturor, şi al celor buni şi al celor răi. Şi dacă El face aşa, înseamnă că şi noi trebuie să facem şi să avem încredere în ce face Dumnezeu. De aceea e atât de multă zdrobire sufletească la oameni, pentru că nu se gândesc la ce face

Dumnezeu pentru om.

Dumnezeu face foarte mult pentru om. Jertfa aceasta, taina jertfei este pentru noi o dovadă despre bunătatea lui Dumnezeu pe care noi de multe ori o ocolim şi nu o băgăm în seamă. Nu că o dispreţuim, dar nu o băgăm în seamă. Ca şi când nu S-a răstignit niciodată Domnul Hristos şi pentru noi. Ori în Crez spunem „Şi S-a răstignit pentru noi în vremea lui Pilat din Pont. Şi a pătimit?" Pentru noi şi pentru a noastră mântuire a venit Fiul lui Dumnezeu în lumea aceasta şi pentru noi şi pentru a noastră mântuire S-a răstignit. Şi aşa de puţin ne gândim la lucrurile acestea. Adică slujbele Bisericii noastre sunt făcute în aşa fel încât ne pun în atenţie jertfa Mântuitorului. Miercurea şi vinerea sunt zile de pomenire a Crucii, de pomenire a jertfei, de pomenire a crucii ca simbol al jertfei. Le zicem, le ascultăm cântate, le ascultăm vorbite, le citim noi înşine, dar prea puţin ne gândim la valoarea Jertfei pentru noi, pentru noi şi pentru a noastră mântuire. Prea puţin ne gândim la Domnul Hristos care Îşi manifestă iubirea prin jertfă pentru noi.

Şi Jertfa aceasta se continuă în fiecare Sfântă Liturghie pentru a se actualiza jertfa de odinioară în vremea noastră. Se aduce în faţa noastră răstignirea de odinioară, dar nu numai Răstignirea, ci şi Învierea, căci la Sfânta Liturghie preotul, după ce zice cuvintele „Luaţi mâncaţi, acesta este Trupul Meu" şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este Sângele Meu", până cântă credincioşii un „Amin" mai lung, zice aşa: „Aducându-ne aminte de această poruncă mântuitoare – de porunca să facem şi noi ceea ce a făcut El la Cina cea de Taină, adică să continuăm jertfa: „Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea până la venirea Mea" – şi de toate cele ce s-au făcut pentru noi: – enumerăm ce anume – de cruce, – aceasta înseamnă de jertfă, de pătimire ca jertfă, de jertfă întemeiată pe pătimire – de groapă, – de mormântul Domnului Hristos, de înmormântarea Domnului Hristos – de învierea cea de a treia zi, de suirea la cer şi şederea de-a dreapta – de-a dreapta Tatălui – şi de cea slăvită a doua iarăşi venire, – şi apoi spune cu glas tare – ale Tale dintru ale Tale, Ţie aducem de toate şi pentru toate". Deci din ale Tale aducem Cinstitele Daruri, fiind ale Tale, Ţi le aducem din nou, Ţi le aducem şi noi ca ale Tale, din ceea ce ne-ai dat Tu, aducem acestea în faţa Ta. „Ţie aducem de toate şi pentru toate", adică acestea reprezintă

tot ce putem aduce, inclusiv inima noastră şi acestea le aducem pentru că ne aducem aminte de porunca mântuitoare de a aduce acestea, ne aducem aminte de cele ce s-au făcut pentru noi – să nu uităm, **pentru noi** – de Cruce, care reprezintă jertfa cea pentru noi, de groapă – respectiv de mormânt, de înmormântare, de moartea Domnului Hristos care s-a făcut pentru noi – de Învierea cea de a treia zi, care e şi învierea noastră, de Înălţare, de suirea la cer, care e şi pentru noi, şi ca să ne putem sui şi noi la cer, de şederea de-a dreapta Tatălui, să-L privim pe Mântuitorul totdeauna peste tot ce există, mai presus de tot ce există, şi în sfârşit de cea de a doua slăvită iarăşi venire, de venirea a doua a Mântuitorului Hristos, pe care noi o trăim în cadrul Sfintei Liturghii.

Noi nu suntem dintre aceia care mereu spun că vine Domnul Hristos, că e aproape venirea, că suntem la sfârşitul veacurilor, că suntem în vremi apocaliptice, că în curând apare Domnul Hristos. Noi nu suntem dintre aceia, deşi să ştiţi că Biserica de la început a avut această perspectivă. Cei de la început, din primele generaţii ale Bisericii au crezut că Domnul Hristos vine în vremea lor. Şi Sfântul Apostol Pavel chiar, Sfântul Apostol Pavel în Epistola I către Tesaloniceni zice că „noi cei vii care vom fi rămaşi în viaţă la venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiţi” (I Tesaloniceni 4, 15). Cei adormiţi vor învia, morţii vor învia şi noi cei rămaşi în lume împreună cu ei vom fi răpiţi în nori şi vom merge în întâmpinarea Domnului în văzduh. Era gândirea Sfântului Apostol Pavel de atunci şi aceasta s-a menţinut de-a lungul veacurilor, deşi s-au corectat tot de Sfinţii Apostoli. Sfântul Apostol Petru zice că „înaintea lui Dumnezeu mia de ani e ca ziua ce a trecut” (II Petru 3, 8; Psalmul 89, 4), deci nu trebuie să ne gândim la lucrurile lui Dumnezeu în perspectiva omului, în perspectiva timpului, ci trebuie să vedem lucrurile în perspectivă dumnezeiască, nu în perspectivă omenească. Aşa că sfârşitul poate să fie aproape şi poate să fie departe, Dumnezeu ştie când va fi sfârşitul lumii, când va fi a doua venire. Dar pentru noi fiecare Sfântă Liturghie este şi o prăznuire a celei de a doua slăvită iarăşi venire. Aşa încât noi nu punem atât accent pe venirea Domnului Hristos, pentru că venirea Domnului Hristos într-un fel e prezentă între noi la fiecare Sfântă Liturghie.

Aşa că jertfa Mântuitorului este o realitate care ţine şi de trecut dar ţine şi de prezent, şi ţine şi de viitor. Şi ţine de viitor în înţelesul că până vom mai fi în condiţiile acestea, ale existenţei umane şi ale lumii pe care o trăim, până atunci noi avem în vedere jertfa Mântuitorului ca o realitate pentru noi. Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos ca un mijloc de ispăşire a păcatelor. Sfânta Cuminecătură, faptul de a ne împărtăşi ne ajută să ni se ierte păcatele. Se spune „Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu cutare cu Cinstitul şi Preasfântul Trup şi Sânge al Mântuitorului nostru Iisus Hristos” **spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci”**. Credincioşii se împărtăşesc spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci. Deci e prezentă jertfa ispăşitoare a Mântuitorului nostru Iisus Hristos în actualitatea noastră. De aceea noi ţinem atât de mult la Sfânta Liturghie. Iar eterodocşii spun mereu că ce Liturghie, nu are nicio importanţă, ce preoţie, lucruri care sunt inventate de oameni. Ei pot să spună lucrul acesta dar indiferent ce spun ei, ştim că pentru noi Sfânta Liturghie, chiar dacă nu este cuprinsă în Scriptură – că ei numai ce scrie în Scriptură iau în seamă – chiar dacă nu este cuprinsă în Scriptură – şi de fapt nu e cuprinsă în Scriptură – noi ţinem la Sfânta Liturghie cum ţinem la Scriptură. Şi poate că ţinem mai mult la Sfânta Liturghie decât la Scriptură pentru că în cadrul Sfintei Liturghii se propovăduieşte Scriptura, se citesc lecturi din Scriptură şi până la o vreme în centrul atenţiei la Sfânta Liturghie este Evanghelia, care e pusă pe Sfânta Masă, şi după ce se citeşte Evanghelia, Evanghelia e pusă deoparte, e luată din centru ca să vină în centru Euharistia ca realitate a jertfei Mântuitorului şi a Învierii Mântuitorului şi ca mijloc de îmbunătăţire sufletească după ce ai folosit cuvântul lui Dumnezeu şi după ce te-ai format prin cuvântul lui Dumnezeu.

Dragi studenţi, acestea sunt nişte gânduri, nişte gânduri pe care aş vrea să vi le pun în atenţie şi pe care să le fructificaţi, şi pe care să le înmulţiţi, şi pe care să le menţineţi în legătură cu taina Jertfei. Pătimirea Domnului Hristos pentru noi este o jertfă, jertfa Mântuitorului făcută din iubire în folosul nostru. Să nu uităm niciodată că Domnul Hristos S-a răstignit pentru noi şi pentru a noastră mântuire, că Domnul Hristos ne ajută din situaţia aceasta de suferitor pentru binele nostru. Şi cum am zis, dacă Dumnezeu – zice Sfântul Apostol Pavel – L-a dat pe Fiul Său pentru noi, – a primit ca Fiul Său să

sufere pentru noi – dacă Fiul lui Dumnezeu a suferit pentru noi, oare nu ne va da toate împreună cu El? Vom putea să ne gândim vreodată că ne va părăsi Dumnezeu? Păi Dumnezeu este iubire. Crucea este simbol al iubirii, este, vă rog să reţineţi lucrul acesta, „faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni”. Cum e faţa lui Dumnezeu? Noi ştim despre Dumnezeu că e iubire. Aceasta e faţa lui Dumnezeu. Iubirea lui Dumnezeu îndreptată către oameni este faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni, cuprinsă în Sfânta Cruce ca simbol al iubirii lui Dumnezeu faţă de noi. Şi ca semn, după aceea, al Învierii, care continuă iubirea.

Prin urmare, toate lucrurile acestea să le avem în vedere şi să ne gândim la taina Jertfei, la pătimirea Domnului Hristos ca la o jertfă şi la jertfă ca la o taină pe care nu o putem cuprinde pe deplin şi să nu avem cumva o scădere în faţa preţuirii jertfei Mântuitorului cum aveau cei de demult, mai ales asupritorii creştinior, care ziceau că creştinii cred într-un Dumnezeu care S-a răstignit, cred într-un Dumnezeu care a pătimit. Noi credem într-un Dumnezeu care e mai presus de răstignire şi mai presus de pătimire, dar care în fiinţa omenească a Mântuitorului nostru Iisus Hristos a suferit pentru mântuirea noastră, pentru preamărirea lui Dumnezeu, pentru învierea noastră şi pentru înălţarea noastră. Fără jertfă nu există mântuire şi noi continuăm cumva jertfa Mântuitorului, nu numai prin Sfânta Liturghie ci şi prin mijloacele de disciplinare ale vieţii noastre, ale fiinţei noastre. Postul, de pildă, este un fel de continuare a jertfei Mântuitorului nostru în noi, la măsurile noastre. Şi acestea sunt necesare, asceza în general e necesară, atât cât ne cere Biserica. Nu trebuie să facem o asceză peste puterile noastre. Noi facem asceza pentru disciplinarea noastră, pentru învierea noastră, pentru pregătirea sufletului nostru ca să fie receptiv la tot ce ne dă Dumnezeu.

Vă doresc folos şi din această întâlnire, şi din această expunere pe care am făcut-o, ca să zic aşa, din iniţiativă proprie. M-am gândit că poate e bine acum la sfârşit de secol, când oamenii fac fel de fel de aprecieri în legătură cu persoana Mântuitorului, să ne gândim şi la acest aspect al iubirii Mântuitorului manifestată în pătimirea Sa care este jertfa Sa şi care rămâne pentru totdeauna, poate chiar pentru veşnicie, o taină. Pentru că dacă o cunoaştem deplin nu mai e taină. Ori

nouă ne e destul cât cunoaştem ca să putem preţui această pătimire, ca să putem preţui jertfa, ca să înțelegem că jertfa Mântuitorului este şi rămâne taină. Dumnezeu să ne ajute!

Aţi amintit aseară despre afirmaţia Sfântului Maxim Mărturisitorul că Întruparea Domnului Hristos ar fi avut loc chiar dacă omul nu ar fi căzut în păcat, din dragoste față de oameni. Se poate spune acelaşi lucru despre jertfa Mântuitorului? Ar fi fost necesară dacă Adam nu ar fi căzut în păcat? Am întâlnit ipoteza că jertfa Mântuitorului îşi are originea tot în dragostea lui Dumnezeu și că ar fi un temei la creaţia lumii.

Cred că jertfa nu ar fi fost necesară. Sunt păreri ale oamenilor, se poate întâmpla ca cineva să le poată şi justifica cumva dar eu cred că jertfa s-a făcut anume pentru păcat: „Cu rana Lui noi toţi ne-am vindecat". Dacă oamenii nu ar fi păcătuit, nu ar fi fost nevoie de jertfă ispăşitoare, de o pătimire ispăşitoare.

Dar iubirea lui Dumnezeu nu se manifestă numai în jertfă. Se manifestă în jertfă în situaţia noastră, ca oameni căzuţi. Poate că într-un fel nici nu ar fi cazul să ne gândim ce s-ar fi putut întâmpla dacă lucrurile nu s-ar fi întâmplat aşa cum s-au întâmplat. Dar Sfântul Maxim Mărturisitorul vrea să spună că Dumnezeu şi-a manifestat iubirea și jertfa și apropierea de om în maximă apropiere prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu, a fost în planul lui Dumnezeu. Căderea în păcat a venit după aceea şi atunci nu se poate zice că, pentru că omul a păcătuit, a trebuit Dumnezeu să găsească mijlocul acesta de a-l ridica, ci Dumnezeu ar fi vrut ca Fiul Său să. Se facă om şi în condiţia în care omul nu ar fi păcătuit.

Este o afirmaţie a Sfântului Maxim Mărturisitorul pe care noi o luăm în consideraţie doar pentru că ea cuprinde afirmaţia că venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu este un lucru care s-ar fi întâmplat şi fără condiţia aceasta. Nu putem zice că Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu a pătimit pentru că omul a păcătuit. Nu păcatul L-a adus pe Fiul lui Dumnezeu în lume, ci pe Fiul lui Dumnezeu L-a adus iubirea.

Vă rog să faceţi o legătură între jertfele din celelalte religii şi în special de la evrei, din Vechiul Testament, mai ales mielul pascal şi jertfa unică, sângeroasă.

Toate jertfele din Vechiul Testament câte sunt pomenite şi câte sunt rânduite sunt o prevestire a jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Adică omul a simţit în conştiinţa lui trebuinţa de a aduce ceva lui Dumnezeu. Şi pentru că nu s-a putut aduce pe sine însuşi, nu s-a putut jertfi pe sine însuşi, a adus jertfe în afară de el dar pentru el. Şi acestea toate sunt şi din credinţele celor care nu au fost cuprinşi în Vechiul Testament, de alte credinţe, toate jertfele acestea sunt prevestitoare ale jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iar jertfa nesângeroasă din Sfânta Liturghie este continuatoare a jertfei Domnului Hristos. Nu mai sunt necesare jertfele de animale preînchipuitoare, ci este necesară doar prelungirea jertfei Domnului Hristos, actualizarea ei.

23 iulie 1996

Taina Învierii

Preacuvioase părinte, dragi studenţi, ieri seara în legătură cu taina Jertfei am venit şi cu unele aprecieri în legătură cu taina Învierii, pentru că numai aşa se poate înţelege taina Jertfei Mântuitorului. Numai în perspectiva Învierii are valoare de jertfă Răstignirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pătimirea pe care a suferit-o pentru noi. Fără Înviere ziceam că Răstignirea ar fi fost un fapt obişnuit. Ar fi putut conta pentru mulţi ca o pedeapsă, cum a şi contat pentru cei care nu au ştiut de Înviere şi care nu au crezut în Înviere, care au zis că un tâlhar a primit o pedeapsă. Ori noi, care ştim că Domnul Hristos a înviat din morţi şi că este Dumnezeu adevărat şi om adevărat, credem că Răstignirea Domnului nostru Iisus Hristos a fost o jertfă, pătimirea Lui a fost o jertfă adusă pentru ispăşirea păcatelor noastre, pentru ispăşirea păcatelor lumii, pentru mântuirea lumii.

Sunt unii dintre creştini care nu sunt cinstitori ai Crucii Domnului nostru Iisus Hristos, spunând că crucea a fost o unealtă de chinuire. Noi însă credem altceva. Credem că crucea a fost un altar de jertfă. E adevărat că a fost chinuit Domnul Hristos pe cruce dar El a intrat întru mărirea Sa, după firea omenească, prin cruce, şi după Învierea Sa din morţi, vorbind cu cei doi călători spre Emaus, le-a spus mustrându-i: „Oare nu trebuia Hristos să pătimească şi să intre întru

mărirea Sa?” (Luca 24, 26). Aceasta arată că Domnul Hristos pune accent pe jertfa Lui şi o arată ca fiind un mijloc de mântuire. Firea omenească a Domnului nostru Iisus Hristos a fost înviată din morţi, respectiv a înviat Domnul Hristos cu trupul din morţi, pentru că sufletul nu moare niciodată şi nici dumnezeirea nu poate muri.

Noi ştim că la moartea Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a întâmplat lucrul următor: orice moarte înseamnă despărţirea sufletului de trup. Domnul Hristos are fire omenească deplină şi fire omenească înseamnă trup şi suflet, suflet şi trup. Noi vorbim de întruparea Fiului lui Dumnezeu, de înomenirea Fiului lui Dumnezeu, dar prin aceasta nu înţelegem că firea dumnezeiască s-a unit doar cu trupul omenesc, s-a întrupat. Şi când zicem că s-a întrupat înţelegem că s-a unit cu firea omenească contituită din suflet şi trup, din trup şi suflet. Deci Domnul Hristos, Fiul lui Dumnezeu, nu a luat un trup, un simplu trup în care S-a întrupat dumnezeirea, ci a luat omenitatea, adică a luat pe om aşa cum este el în întregime. De ce? Pentru că altfel nu avea cum să mântuiască firea omenească, care nu e numai trup ci e şi trup şi suflet.

Prin urmare, la moartea Mântuitorului s-a întâmplat despărţirea sufletului de trup şi despărţirea firii omeneşti de firea dumnezeiască, nu în înţelesul că s-a făcut o separare, ci că dumnezeirea de fapt a rămas cu cele două elemente ale fiinţei omeneşti, cu sufletul şi cu trupul, cu sufletul S-a pogorât în iad, cu sufletul şi cu dumnezeirea, cu trupul şi cu dumnezeirea a rămas în mormânt şi cu dumnezeirea, care e pretutindeni, Domnul Hristos a fost şi în rai cu tâlharul, căci i-a promis tâlharului: „Astăzi vei fi cu Mine în rai” (Luca 23, 43), i-a promis că vor fi împreună în rai.

Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este şi rămâne taină, oricât am vorbi noi despre Învierea Domnului Hristos nu putem ajunge la înţelegere deplină. Ştiţi, poate ştiţi mai bine zis, că este o alcătuire între catavasiile Crucii în care Învierea este prezentată expres „cea mai presus de lume Înviere a lui Hristos Dumnezeu”, adică ceva care e mai presus de ceea ce putem noi înţelege cu puterile firii şi de fapt e mai presus de ceea ce putem înţelege noi deplin. În orice caz nu ajungem niciodată să înţelegem Învierea Mântuitorului, pentru că este mai presus de fire.

Deci în ce a constat Învierea Mântuitorului Hristos? A constat în învierea trupului, în unirea lui cu sufletul, deci sufletul la Învierea Domnului Hristos s-a unit cu trupul Domnului Hristos şi prin putere dumnezeiască a înviat din morţi. Despre acest lucru e scris în Sfintele Evanghelii, în cele patru Evanghelii. Fiecare Evanghelist prezintă Învierea Domnului Hristos ca realitate, nu o explică, nici nu face aprecieri asupra Învierii, ci fiecare Evanghelist prezintă Învierea ca o realitate, ca ceva care s-a întâmplat.

Domnul Hristos a rânduit ca jertfa Lui să fie pomenită până la sfârşitul veacului prin Sfânta Liturghie: „Aceasta să o faceţi întru pomenirea Mea" (Luca 22, 19). Deci Domnul Hristos nu are nicio ezitare când e vorba de a se pomeni jertfa, ci chiar a lăsat să I se pomenească jertfa. Şi noi pomenim jertfa Domnului Hristos împreună cu celelalte câte s-au întâmplat pentru noi şi pentru a noastră mântuire, deci Răstignirea, înmormântarea, Învierea, Înălţarea la cer, toate acestea sunt cuprinse în Sfânta Liturghie care este o sărbătorire cuprinzătoare. Nu se fac aprecieri în Sfânta Liturghie în legătură cu valoarea Jertfei, cu valoarea Învierii, cu valoarea Înălţării Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ci ni se prezintă ca nişte lucruri reale în care noi credem.

Sfintele slujbe ale Bisericii însă, slujbele de la Paşti în special, slujbele de dumineca, sunt prăznuitoare ale Învierii Mântuitorului Hristos. Paştile se prăznuiesc cu sărbătorire deosebită la Paşti, dar Paştile se repetă în fiecare duminecă, cu câteva excepţii doar: nu se prăznuieşte Învierea Domnului Hristos ca o prelungire a Paştilor la Rusalii, în dumineca Rusaliilor, pentru că atunci se sărbătoreşte pogorârea Duhului Sfânt; în Dumineca Floriilor, pentru că atunci se prăznuieşte intrarea în Ierusalim, deci altceva decât Învierea; şi apoi dacă într-una din dumineci cade o sărbătoare împărătească, cum este Schimbarea la faţă, Ziua Crucii, Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Botezul Domnului Hristos, atunci se anulează însemnătatea de praznic a Învierii pe care o are dumineca şi se prăznuieşte numai praznicul respectiv, sărbătoarea care coincide într-o zi de duminecă. În rest toate duminecile sunt pomenitoare, sărbătoritoare a Învierii Domnului Hristos. Aşa încât am putea zice că în fiecare duminică avem şi Paştile. Iar Sfânta Liturghie este o prăznuire de Paşti, o continuare a

Paştilor şi chiar se spune la Sfânta Liturghie, de către clericii care se împărtăşesc, după ce se împărtăşesc spun şi cuvintele „O Paştile cele mari şi preasfinţite Hristoase, o Înţelepciunea şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Puterea, dă-ne nouă mai adevărat a ne împărtăşi cu Tine în ziua cea neînserată a împărăţiei Tale”. Noi pomenim deci Învierea Domnului nostru Iisus Hristos nu numai la Paşti, ci în toate duminicile, cu mici excepţii, şi în toate Liturghiile avem o prelungire a Paştilor.

Am zis că despre Învierea Domnului Hristos ne relatează Sfinţii Evanghelişti. În fiecare Evanghelie avem istorisiri ale Învierii, ale împrejurărilor în care a înviat Domnul Hristos, şi a arătărilor Mântuitorului care au urmat după Înviere. Sfântul Evanghelist Matei în capitolul 28 al Evangheliei sale are aprecieri în legătură cu Învierea, respectiv prezentarea celor ce au fost în legătură cu Învierea. La fel Sfântul Evanghelist Marcu, avem în capitolul 16 astfel de relatări, în Sfânta Evanghelie de la Luca în capitolul 24, tot capitolul, şi în Sfânta Evanghelie de la Ioan, două capitole, 20 şi 21. De fapt cercetările făcute asupra Evangheliei de la Ioan au ajuns la concluzia că Evanghelia de la Ioan se sfârşeşte cu ultimul verset din capitolul 20, iar capitolul 21 din Evanghelie este un adaos scris de ucenicii Sfântului Ioan Evanghelistul. În realitate noi citim din Evanghelia de la Ioan, zicem că şi capitolul 21 e tot de la Ioan, nu se spune altceva în legătură cu aceasta, dar cercetările mai noi au ajuns la concluzia că ultimul capitol e un adaos. În Faptele Apostolilor se fac la fel unele afirmaţii în legătură cu Învierea Domnului Hristos. Sfântul Apostol Pavel în capitolul 15 din Epistola I către Corinteni, într-o bună parte din capitol, mai ales în partea de început, are aprecieri în legătură cu cele ce s-au întâmplat la Înviere.

Cât priveşte Învierea însăşi, este o taină. Adică noi am spus şi ştim aceasta că înviere înseamnă revenirea trupului la viaţă, unirea cu sufletul şi cu dumnezeirea în cazul Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Ştim că aceasta înseamnă învierea. Dar ea rămâne totuşi o taină. Şi de fapt Învierea nu a văzut-o nimenea. Nimeni nu L-a văzut pe Domnul Hristos înviind, L-a văzut înviat. Sfântul Evanghelist Matei în Evanghelia sa relatează că în dimineaţa celei dintâi zile după sâmbătă, respectiv în dumineca de după răstignirea Mântuitorului, după moartea Mântuitorului, dimineaţa, când s-au dus mironosiţele la

mormânt, Domnul Hristos înviase. Şi Mântuitorul S-a întâlnit cu femeile mironosiţe şi le-a zis „Bucuraţi-vă!” (Matei 28, 9) şi „Nu vă temeţi!” (Matei 28, 10). Tot Sfântul Evanghelist Matei spune că în dimineaţa acelei zile, în dimineaţa zilei în care a înviat Domnul Hristos, s-a prezentat un înger la mormântul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, şi de lumina îngerului străjerii care erau de faţă, şi despre care vorbeşte numai Sfântul Evanghelist Matei – deci ceilalţi evanghelişti nu spun că a fost străjuit mormântul, dar Sfântul Evanghelist Matei ne informează că mormântul a fost străjuit de ostaşi puşi de mai marii iudeilor, cu învoirea lui Pilat – după ce ei au pecetluit mormântul şi străjerii au fost puşi ca nu cumva, ziceau ei, să se întâmple ceea ce a zis „înşelătorul” acela – aşa Îl numeau pe Domnul Hristos, înşelător – că El va învia şi ucenicii să-L fure şi să zică ei că de fapt a înviat (cf. Matei 27, 62-66). Au pus strajă, au pecetluit mormântul. Ceilalţi evanghelişti nu spun despre aceasta, de fapt fiecare dintre evanghelişti a scris ceea ce a crezut el că este important pentru cititorii săi. Evangheliile nu au fost scrise pentru noi, au fost scrise pentru primii cititori. A rânduit Dumnezeu să ajungă Evangheliile până la noi şi noi citim Evangheliile, avem elemente de istorisire cuprinse în Evanghelii şi aceste elemente de istorisire ne informează. Dar de fapt niciunul dintre noi, eu cred că niciunul dintre câţi sunteţi aici n-aţi învăţat despre Învierea Domnului Hristos din Evanghelie. Chiar dacă am ascultat cu toţii Evanghelia citindu-se la sfintele slujbe, am putea zice că am învăţat de la sfintele slujbe în cazul acesta, din cuprinsul sfintelor slujbe, am învăţat din atmosfera din jurul nostru, am învăţat din credinţa înaintaşilor noştri.

Ştiţi că la Paşti se obişnuieşte ca atunci când se întâlnesc credincioşii între ei, să zică, ca cel dintâi cuvânt, „Hristos a Înviat!”, şi se răspunde „Adevărat a Înviat!”. E o mărturie. De fapt nu e un salut în cuvintele acestea de întâlnire, ci e o mărturie despre Înviere. Ea pare ca un salut, că în loc de „Bună ziua”, de pildă, zici „Hristos a Înviat”. Poţi să zici „Hristos a Înviat” şi după aceea să zici „Bună ziua”. Şi pentru că se zic cuvintele acestea, ele par ca un salut, dar nu sunt un salut, sunt o mărturie, o mărturisire despre Învierea Domnului Hristos.

Acest lucru noi l-am învăţat înainte de a şti ce înseamnă „Hristos a Înviat”. De pildă eu, când eram copil, ştiu eu, oi fi avut patru, cinci ani, îmi aduc aminte – şi zic aşa, cumva întâmplător că îmi aduc aminte, nu

ştiu cum de mi s-a împlântat în minte lucrul acesta – că a zis mama către mine: „Du-te la mama tână – mama tână era bunica, mama tatălui meu, şi noi locuiam în aceeaşi casă, în camere diferite – şi zi? Hristos a Înviat? şi apoi mama tână îţi dă un ou”. M-am dus la mama tână şi am zis „Hristos a Înviat, mama tână!” şi mama tână a zis „Adevărat că a Înviat, hai să-ţi dea mama tână un ou”. Mi-aduc aminte de lucrul acesta şi de ce îl amintesc? Pentru că eu de fapt atunci nu ştiam ce înseamnă „Hristos a Înviat” şi pentru că de fapt nu ştiam ce înseamnă „Adevărat a Înviat”, dar eram introdus într-o atmosferă de Paşti pe care cei care erau în jurul meu o înţelegeau şi o trăiau, pe când eu participam la atmosfera aceasta dar nu o înţelegeam. Au trecut ani şi ani peste mine, bineînţeles am participat la slujbele Bisericii şi când nu ştiam ce se spune la Biserică. Când eram copil credeam că nici nu se spune nimic, decât se scot nişte sunete la biserică. Cu vremea am început să-mi dau seama că totuşi se spune ceva, după aceea am învăţat texte pe de rost, din copilărie ştiam Liturghia, tot ce spune preotul ştiam, dar nu înţelegeam, sau în orice caz nu apreciam în adânc lucrurile pe care le puteam exprima cu cuvântul, ca o poezie.

Biserica însă, introducându-ne în această atmosferă a Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, vine şi cu nişte lămuriri, cu nişte aprecieri asupra Învierii, mai ales în slujba de la Paşti. Pentru noi slujba de la Paşti nu este un simplu cadru în care se citeşte Evanghelia, pentru că la drept vorbind Evanghelia ar trebui să fie temeiul credinţei noastre în Învierea Domnului Hristos pentru că în Evanghelie se scrie despre Înviere. Ori temeiul credinţei noastre e credinţa celor din jurul nostru, e credinţa celor care mărturisesc aceeaşi credinţă. Apoi slujbele în general, şi temeiul din Evanghelie vine, am putea zice noi, în ultimul rând, deşi cei care vor să studieze despre Învierea Domnului Hristos, despre ceea ce spun evangheliştii, despre ceea ce se spune în Faptele Apostolilor, pot să citească şi să studieze. Însă nimenea nu învaţă despre Înviere, nu se încredinţează despre Înviere prin studiu. Nu poţi să zici către cineva uite, ia Evanghelia şi citeşte şi te convingi despre Învierea Domnului Hristos. Nici noi nu ne-am convins aşa.

Eu când eram tânăr, şi mai ales când eram student la Teologie mi-am propus să cercetez ce e scris în Evanghelii despre Învierea Domnului Hristos şi să citesc în Faptele apostolilor ceea ce au scris

Sfinţii Apostoli despre Învierea Domnului Hristos şi până la urmă mi-am dat seama că totuşi nu e convingător. Adică noi avem informaţie, dar convingeri nu putem avea pe baza celor citite. Şi de fapt cred că nimenea nu a avut încredinţarea despre Învierea Domnului Hristos pe baza celor citite din Evanghelie. De ce? Pentru că Învierea fiind mai presus de ceea ce poate aştepta cineva, nu ajunge nimenea să se încredinţeze despre Înviere din informaţie. Nici din informaţia Evangheliei, nici din informaţia prin cuvânt, prin predică, ci ajunge să se încredinţeze prin ceea ce s-au încredinţat cei care au ajuns să-şi spună „Hristos a Înviat”, nu ca formulă, ci ca realitate, ca mărturisire de credinţă, şi aceia, de la început, au ajuns prin puterea lui Dumnezeu. **Să ştiţi că numai Dumnezeu ne poate încredinţa despre lucrurile dumnezeieşti**.

Atmosfera din jurul nostru ne introduce într-o gândire şi într-o trăire realizate de cei din jurul nostru, dar putem rămâne ca persoane singuratice, putem rămâne absenţi de la încredinţare. Încredinţarea o dă Dumnezeu. Nu există niciunul dintre câţi sunt prezentaţi în Evanghelii ca oameni care s-au convins de Învierea Domnului Hristos şi care au dus mai departe convingerile lor şi au făcut mărturisiri despre Înviere, niciunul nu s-a încredinţat altfel decât prin prezenţa Domnului Hristos, prin ceea ce a lucrat Domnul Hristos în ei.

Femeile mironosiţe. De exemplu să o luăm pe Maria Magdalena întâi. Maria Magdalena s-a dus la mormântul Domnului Hristos dis-de-dimineaţă. Şi a găsit mormântul descoperit, piatra a văzut-o dată la o parte, mormântul a rămas gol. Şi atunci ea s-a gândit că cineva L-a furat pe Domnul Hristos. Nu s-a gândit că a înviat, şi s-a dus la ucenici, după mărturia Sfântului Evanghelist Ioan, şi le-a spus: „Au furat pe Domnul şi nu ştiu unde L-au pus” (Ioan 20, 2). Ucenicii au luat aminte la ceea ce a spus Maria Magdalena dar nu ni se spune că ar fi zis „A, nu L-a furat nimeni, a Înviat din morţi, că doar a spus înainte de pătimirea Lui că va învia”. Nici ei nu s-au gândit la această posibilitate. S-au dus şi au văzut mormântul fără trupul Domnului Hristos, dar au văzut giulgiurile rămase în mormânt ca mărturie despre Înviere. Între timp Maria Magdalena L-a văzut pe Domnul Hristos înviat şi a crezut că e grădinarul. Când a întrebat-o Domnul Hristos „Femeie, de ce plângi, pe cine cauţi?”, ea şi-a spus gândul ei: „Pentru că L-au luat pe

Domnul meu şi nu ştiu unde L-au pus pe El”. Şi atunci, crezând că Domnul Hristos e grădinarul, a zis „Dacă L-ai luat Tu și L-ai pus undeva, spune-mi unde L-ai pus”, să mă duc să-l iau. Şi atunci Domnul Hristos a zis din nou „Marie!” şi Maria Magdalena şi-a dat seama că e Domnul Hristos, i-a cunoscut glasul, și a zis „Rabuni!” (Ioan 20, 3-16), atât a zis. Cel puţin Evanghelia nu ne spune că a zis mai mult. Şi după aceea s-a dus la ucenici şi le-a spus „Hristos a Înviat!”, adică nu a mai zis „L-au furat” ci a zis „Hristos a Înviat”, „Am văzut pe Domnul” (Ioan 20, 18). Aceasta însemna „Hristos a Înviat”, L-am văzut eu, sunt încredinţată că Hristos a înviat.

Femeile mironosiţe la fel, după ce L-au văzut pe Domnul Hristos înviat, au mărturisit că Domnul Hristos a înviat. Apoi cei doi care mergeau spre Emaus. S-au întâlnit cu Domnul Hristos și și-au mărturisit informaţiile pe care le-au spus, adică nu şi-au mărturisit credinţa în Înviere. Spuneau că au fost unele dintre femei la mormânt, au spus că L-au văzut, au văzut vedere de îngeri, dar ei spuneau aceasta nu ca o încredinţare a lor, ci spuneau aceasta ca o informaţie. Se zice că e posibil, probabil și așa mai departe. Ori cu probabilitate, cu posibilitate nu ajungi la convingeri. Şi abia după ce s-au întâlnit cu Domnul Hristos şi s-au încredinţat că Domnul Hristos a mers cu ei pe cale, şi L-au cunoscut la frângerea pâinii, când Domnul Hristos a şi dispărut de lângă ei, abia atunci au ajuns ei să-și dea seama că Domnul Hristos a înviat și că L-au văzut pe Domnul Hristos. Şi nu au mai putut sta în Emaus, s-au dus la Ierusalim să le spună celorlalţi că Hristos a Înviat și ceilalţi ucenici ziceau că e adevărat că a înviat, că S-a arătat lui Chefa, lui Simon Petru (Luca 24, 34).

Mare lucru, să ştiţi. Adică Domnul Hristos nu l-a lăsat pe Sfântul Apostol Petru în întristarea de pe urma lepădărilor, ci îndată după Înviere i S-a arătat și lui. Nu ni se spune în ce împrejurări. Sfântul Evanghelist Luca dă mărturie despre faptul că ziceau ucenicii „Cu adevărat S-a sculat Domnul și S-a arătat lui Petru”. Apoi şi ceilalţi care L-au cunoscut pe Domnul Hristos, afară de Sfântul Apostol Toma. Ştiţi că nu a fost de faţă când Domnul Hristos S-a arătat ucenicilor și a zis că el nu va crede. Dacă nu va pune el mâna să se convingă, nu va crede. E o mărturisire de necredinţă şi e foarte interesant că în ziua de Paşti, la Vecernie, e rânduit să se citească din Sfânta Evanghelie despre

întâlnirea Domnului Hristos cu ucenicii Săi în ziua Învierii, în seara zilei în care a înviat. Şi Evanghelia care se citeşte în ziua de Paşti la Vecernie se termină cu această necredinţă a Sfântului Apostol Toma. „Nu voi crede” (Ioan 20, 25). Cu aceste cuvinte se termină. Nu le-a fost frică sfinţilor care au rânduit lucrul acesta că nu vor crede oamenii dacă vor afla despre necredinţa unuia dintre ucenici. Până la urmă s-a convins şi Sfântul Apostol Toma. Cum s-a convins? L-a convins Domnul Hristos, i S-a arătat Domnul Hristos care i-a zis „Adu mâna ta şi o pune în coasta Mea, adu degetul tău şi îl pune în urmele cuielor şi nu fi necredincios, ci credincios” (Ioan 20, 27).

Stimaţi ascultători, aici este o chestiune care e bine să o avem în vedere, şi anume în Sfânta Evanghelie nu ni se spune dacă Sfântul Apostol Toma a pus sau nu a pus mâna acolo unde erau semne ale Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în coastă sau pe mâini sau pe picioare. Deşi să ştiţi că şi Sfântul Evanghelist Luca relatează că ucenicii, când L-au văzut pe Domnul Hristos, au stat la îndoială şi erau cuprinşi de teamă şi de bucurie, şi în această stare nu au putut să se încredinţeze de Înviere. Ei credeau că văd un duh şi atunci Domnul Hristos a zis către ei: „Pipăiţi-Mă şi vedeţi că duhul carne şi oase nu are, precum Mă vedeţi pe Mine având” (Luca 24, 39). E vorba de materialitatea trupului, deşi nu e o materialitate cum sunt trupurile noastre şi cum a fost trupul Domnului Hristos înainte de Înviere, dar în orice caz e şi ceva din materie, pentru că şi materia trebuie salvată. E adevărat că Domnul Hristos după Înviere a intrat prin uşile încuiate la apostolii Săi, în două rânduri, şi condiţiile trupului sunt altele decât cele de dinainte de Înviere, dar realitatea este că Domnul Hristos le-a spus „Pipăiţi-Mă şi vedeţi”. Încredinţaţi-vă şi prin pipăire, nu numai prin vedere.

Nu ni se spune că Sfântul Apostol Toma a pus mâna şi de aceea sunt unii, cu greşeală, care spun că nici nu a pipăit Sfântul Apostol Toma pe Domnul Hristos. Însă toţi aceştia contrazic Biserica. Biserica mărturiseşte clar şi apăsat, din ziua de pomenire a Sfântului Apostol Toma, deci de la Dumineca Tomii şi până la sfârşitul săptămânii care urmează Duminecii Tomii, că Sfântul Apostol Toma a pipăit coasta Domnului. Şi între altele zice aşa: „Cine a păzit mâna ucenicului nearsă, când s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc? Cine i-a dat ei putere

de a putut **pipăi** osul cel de văpaie? Cu adevărat ceea ce s-a **pipăit**. Căci dacă n-ar fi dat coasta putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut **pipăi** patimile care au zguduit şi cele de sus şi cele de jos? ne gândim la cele ce s-au întâmplat la pătimirea Domnului Hristos, când s-a cutremurat pământul şi celelalte. Cu adevărat, acest dar lui Toma i s-a dat a o **pipăi** pe aceasta şi a striga: Domnul meu şi Dumnezeul meu!"

Aici e o teologie deja. Nu e numai o constatare, o relatare, o informare, ci e o teologie. Dar în orice caz se afirmă de patru ori în alcătuirea aceasta scurtă că Sfântul Apostol Toma a pipăit coasta Mântuitorului, aşa încât greşesc toţi aceia care contrazic Biserica sau care socotesc că au o părere mai bună când afirmă că Sfântul Apostol Toma nu a îndrăznit, nu a împlinit ceea ce i-a zis Domnul Hristos – „pipăie" – ci s-a încredinţat fără pipăire. Nu avem voie să facem aşa ceva. Dacă Biserica are un punct de vedere, noi trebuie să ne unim cu punctul de vedere al Bisericii. Şi dacă noi suntem cinstitori ai Sfântului Apostol Toma şi avem în vedere evenimentul acesta, noi îl sărbătorim, îl cinstim după rânduiala Bisericii şi cu rânduielile Bisericii. Ori Biserica ne spune că „**dreapta cea de lut"** a lui Toma, mâna materială a lui Toma s-a apropiat de „**coasta Domnului cea de foc**", coasta Domnului o prezintă ca fiind coastă de foc pentru că era pătrunsă şi de dumnezeire. Ori dumnezeirea e prezentată de multe ori ca foc mistuitor. „Cine a păzit mâna ucenicului nearsă când s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc? Cine i-a dat ei putere de a putut pipăi – ce? **osul cel de văpaie**? Cu adevărat ceea ce s-a pipăit. Căci dacă nu ar fi dat coasta putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi patimile – respectiv e Învierea care cuprinde şi patimile – care au zguduit cândva şi cele de sus şi cele de jos. Cu adevărat, acest dar – e un dar – lui Toma i s-a dat – a pipăi coasta, a pipăi pe Domnul Hristos, a pipăi semnul lăsat de suliţa care a străpuns coasta Mântuitorului – a o pipăi pe aceasta şi a striga: – lui Hristos – Domnul meu şi Dumnezeul meu!"

E o teologie a Învierii în Ortodoxie. E Ortodoxia, credinţa ortodoxă despre Învierea Domnului Hristos. Şi mai e ceva în Ortodoxie, în legătură cu taina aceasta a Învierii mai presus de lume. Noi avem afirmaţii la sfintele slujbe că Învierea s-a petrecut înviind Domnul Hristos străbătând piatra de pe mormânt. Deci nu a fost înlăturată întâi piatra ca să poată ieşi Domnul Hristos din mormânt, ci prin piatră

a înviat Domnul Hristos, a ieşit din mormânt prin piatră. Aceasta e credinţa Bisericii noastre. Şi aceasta se afirmă în anumite alcătuiri. De pildă: „Piatra fiind pecetluită și ostașii străjuind prea curat trupul Tău, înviat-ai a treia zi, Mântuitorule, dăruind lumii viaţă. Pentru aceasta Puterile cerurilor strigau Ţie, Dătătorule de viaţă: Mărire Învierii Tale, Hristoase; mărire împărăţiei Tale; mărire purtării Tale de grijă, Unule, Iubitorule de oameni” (Troparul Învierii glas I). Deci „piatra fiind pecetluită şi ostaşii străjuind preacurat trupul Tău, înviat-ai a treia zi Mântuitorule, dăruind lumii viaţă”.

Sau la Paşti. La Paşti, la alcătuirile de la slujba de Paşti se zice aşa: „Păzind peceţile întregi, Hristoase, ai înviat din mormânt, Cel ce n-ai vătămat cheile Fecioarei întru a Ta naştere şi ne-ai deschis nouă uşile raiului”. Sau gândiţi-vă, de pildă, la o alcătuire din Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos în care, de asemenea, se spune că Domnul Hristos a ieşit din mormânt prin piatra pecetluită. După aceea a fost dată piatra la o parte de către îngeri – se spune în Sfânta Evanghelie – desigur cu scopul ca să se vadă mormântul gol de trupul Mântuitorului, să se vadă giulgiurile în care a fost înfășurat Domnul Hristos.

Iată atâtea lucruri, atâtea elemente care ne menţin în sfera tainei Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care ne fac cunoscută Învierea ca realitate, dar care ne încredinţează că Învierea Mântuitorului nostru Iisus Hristos e mai presus de lume şi rămâne taină, una dintre cele mai mari taine.

Dragi studenţi, iată nişte gânduri care ar trebui să le avem în vedere mai ales dumineca, mai ales la Paşti, mai ales când ni se pune în faţă Învierea Domnului Hristos. Noi înşine am ajuns la certitudinea despre Învierea Domnului nostru Iisus Hristos printr-o lucrare a Mântuitorului Însuşi în sufletele noastre. Nu din simplă informaţie. Dacă ar fi suficientă informaţia, atunci toţi oamenii informaţi ar şi crede. Aveam un cunoscut în tinereţea mea care ştia multe despre ale credinţei şi soacra lui zicea „Ştie dar nu crede”. Adică nu e destul să ştii, ca să crezi trebuie să realizezi o stare sufletească, care, deşi porneşte de la informaţie, nu e numai informaţie. Părintele Arsenie Boca zicea că „**cea mai lungă cale e calea care duce de la urechi la inimă**”, adică de la informaţie la convingere. **Când eşti numai informat e**

prea puţin. **Când eşti convins e cât trebuie**. Credinţa înseamnă convingere. Credinţa în Învierea Domnului Hristos înseamnă convingere. La Paşti toate alcătuirile de slujbă sunt izbucniri de încredinţare a Învierii şi anume se spun cuvinte ca acestea: „Ziua Învierii, să ne luminăm popoare, Paştile Domnului, Paştile. Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi cei ce-l cântăm cântare de biruinţă". „Prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice şi săltând lăudăm pe Pricinuitorul, pe Unul Cel Binecuvântat Dumnezeul Părinţilor şi Preamărit". „Acum toate de lumină s-au umplut: şi cerul şi pământul şi cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura Învierea lui Hristos întru care s-a întărit". „Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pământul să se bucure şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că Hristos a Înviat, veselia cea veşnică".

Dar este şi o intervenţie în care ni se arată calea pe care putem să ne încredinţăm. E de fapt ceea ce zice Domnul Hristos în Sfânta Evanghelie în Fericiri: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8), şi anume chiar la Paşti se spune: „Să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina Învierii şi bucuraţi-vă zicând, luminaţi să-L auzim cântându-l cântare de biruinţă". Când poate ajunge omul să se încredinţeze despre Învierea Domnului Hristos? Când îşi curăţeşte simţirile, când se face receptiv pentru Învierea cea mai presus de lume, când îl învredniceşte Dumnezeu să fie încredinţat, nu numai informat, despre Învierea Domnului Hristos.

Aş vrea să reţineţi aceste lucruri şi mai ales faptul că Învierea Domnului Hristos e mai presus de lume, că Învierea Domnului Hristos e o taină, că Învierea Domnului Hristos nu o putem înţelege şi nu o putem primi ca adevăr decât în măsura în care Mântuitorul Însuşi, Mântuitorul Cel înviat ne încredinţează cum l-a încredinţat pe Sfântul Apostol Toma, cum l-a încredinţat pe Sfântul Apostol Petru, cum i-a încredinţat pe ucenicii de la Marea Tiberiadei, cum i-a încredinţat pe ucenicii cu care S-a întâlnit în ziua Învierii Sale, cum i-a încredinţat pe cei cinci sute care pe muntele din Galileea L-au întâmpinat pe Domnul Hristos şi s-au încredinţat de Învierea Lui şi cum i-a încredinţat pe toţi oamenii care au mărturisit cu adevărat Învierea Domnului Hristos.

Pentru că să ştiţi că până la urmă martori ai Învierii Domnului Hristos nu sunt numai cei care L-au văzut înviat îndată după Înviere, ci toţi care cred în Înviere, toţi care credem în Înviere suntem martori ai Învierii Domnului Hristos. Şi suntem martori ai Învierii Domnului Hristos în măsura în care primim ca adevărat tot ceea ce ne spune Sfânta Biserică ca realitate, deci și că a înviat străbătând prin piatră, prin piatra de pe mormânt, și că a intrat prin uşile încuiate la apostoli, și că a păzit întregi peceţile și a înviat din mormânt aşa cum S-a născut din Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Dumnezeu să ne ajute!

Când ne împărtăşim cu Sfintele Taine, în ce constă aceasta, în fiinţa lui Hristos sau în energiile necreate?

Lucrurile acestea au încercat să le elucideze unii şi alţii. Noi credem că ne împărtăşim cu Hristos întreg. Cum, nu ştim. Adică nu ne împărtăşim cu o parte din Hristos, nu numai cu Trupul şi Sângele Lui ne împărtăşim. Trupul şi Sângele Mântuitorului este ceea ce ni se oferă, dar nu ni se oferă separat de Mântuitorul. Deci unde e Trupul şi Sângele Mântuitorului, acolo e Mântuitorul. E Mântuitorul întreg: și în lărgime, adică nu primim o parte din Domnul Hristos, o parte din Trupul Lui, ci-L primim întreg, tot Trupul și tot Sângele Mântuitorului Îl primim fiecare dintre noi, și aşa cum primim pe Hristos întreg în ceea ce priveşte Trupul și Sângele, cât e necesar să primim atât primim, nimenea nu a spus că primeşte o parte din Trupul Domnului Hristos. Cum primim pe Domnul Hristos întreg în ceea ce priveşte Trupul și Sângele – și e un lucru tainic, un lucru peste înțelegere – tot aşa primim și pe Hristos întreg în ceea ce este El, adică nu numai Trupul și Sângele, ci Trupul unit cu sufletul și cu dumnezeirea.

Am putea răspunde la întrebarea aceasta că **Îl primim cum ştie Domnul Hristos şi cum nu ştim noi**. Pentru noi important este să avem încredințarea că Îl primim în întregime.

Dumnezeirea Mântuitorului vine în fiinţă, în fiinţa în sine, sau e vorba de energiile necreate?

Sfântul Grigorie Palama spune că dumnezeirea e de infinite ori infinit mai presus de ceea ce putem noi înţelege din Dumnezeu și că dumnezeirea e de infinite ori mai presus de energiile Sale. Şi abia în secolul al XIV-lea a apărut ideea aceasta că ne întâlnim cu Dumnezeu

prin Harul Său, prin energiile necreate. Domnul Hristos nu spune nimic despre aceasta, ci spune în Evanghelie: „Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu – nu zice” cel ce primeşte nişte energii” – are viaţă veşnică”. Noi nu facem nicio teorie în privinţa aceasta ci suntem încredinţaţi că Îl primim pe Dumnezeu, aşa cum ştie El că ni se dă, nu cum ştim noi că-L primim.

Să ştiţi că Trupul şi Sângele Domnului Hristos care ni se dă, deci Domnul Hristos întreg, este Cel de după Înviere şi de după Înălţare, nu ceva care a fost înainte de pătimire. A fost şi înainte de pătimire, pentru că trupul din Înviere şi din Înălţare cuprinde şi pe cel dinainte de Pătimire, dar credinţa noastră este că Îl primim pe Domnul Hristos aşa cum este El după Înviere şi după Înălţare.

Sfinţii Apostoli s-au împărtăşit şi ei cu Trupul de după Înviere şi Înălţare, înainte de a pătimi Mântuitorul?

S-au împărtăşit cu Trupul pe care li l-a dat Mântuitorul. Probabil s-au împărtășit cu același Trup cu care ne împărtăşim şi noi. Nu se împlinise încă, dar putea fi o anticipare.

Ce legătură este între harul primit la Botez şi harul primit cu Sfânta Împărtăşanie?

E același.

În legătură cu ce era vorba aseară, și anume că dacă omul nu ar fi păcătuit, era nevoie sau nu de jertfa Mântuitorului.

Sigur că nu era nevoie, dar nici nu avea cum să se întâmple, pentru că nu era răutatea care să ducă la răstignire.

Dar jertfa e o expresie a iubirii.

Sigur că da. Eu am zis aseară că Crucea este „faţa lui Dumnezeu îndreptată către oameni” şi aceasta înseamnă iubirea lui Dumnezeu, Dumnezeu fiind iubire. Iar relaţiile lui Dumnezeu cu oamenii sunt relaţii de iubire şi iubirea este aceea care L-a determinat pe Dumnezeu să-L trimită pe Fiul Său pentru mântuirea lumii, mântuirea lumii fiind o necesitate după căderea în păcat. Dar Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că în planul lui Dumnezeu din veşnicie a fost ca Fiul lui Dumnezeu sa. Se unească cu omul, și chiar dacă nu ar fi păcătuit omul, tot S-ar fi întrupat Fiul lui Dumnezeu. Însă aseară s-a pus şi problema aceasta, că dacă nu ar fi căzut omul în păcat, atunci Jertfa mai avea loc? Bineînţeles că acestea sunt nişte lucruri asupra cărora ne dăm noi

părerile, să zicem, căci nu poate fi altfel decât aşa cum a fost. Dar să zicem, în cazul când omul nu ar fi păcătuit şi Fiul lui Dumnezeu S-ar fi întrupat, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, de Jertfă nu ar fi fost nevoie, iar condiţiile Jertfei, Răstignirea ca atare nu s-ar fi putut întâmpla şi din motivul că răutatea oamenilor nu era ca să poată să facă lucrul acesta, ca să existe lucrul acesta, al Jertfei, al Răstignirii, căci Jertfa de fapt e iubirea Mântuitorului arătată în Răstignirea pentru noi.

Hristos nu este înfăţişat ca Mielul junghiat de la facerea lumii?

Mântuitorul e prezentat ca jertfă, ca miel înjunghiat şi e văzut aşa în perspectiva faptului că El de fapt trebuia să se jertfească, în condiţiile noastre. Noi nu cunoaştem alte condiţii. Dar Sfântul Maxim Mărturisitorul când spune aceasta că Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat şi S-ar fi întrupat şi dacă omul nu păcătuia, vrea să scoată în evidenţă faptul că nu păcatul L-a adus pe Fiul lui Dumnezeu în lume, ci iubirea lui Dumnezeu care urmăreşte îndumnezeirea omului.

24 iulie 1996

Taina Înălţării

Preacuvioşi părinţi, stimaţi studenţi, ne-a rămas să ne întreţinem în seara aceasta cu gândul asupra celui de-al patrulea eveniment care ţine de persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi de mântuirea noastră, să vorbim despre taina Înălţării. Am vorbit despre taina Întrupării, despre taina Jertfei, despre taina Învierii şi acum despre taina Înălţării, despre evenimentul cel din urmă din viaţa pământească a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Şi acest eveniment este şi cunoscut şi necunoscut, şi ştiut şi neştiut, şi descoperit şi nedescoperit şi mai presus de toate este o taină. Aşa cum taină este Întruparea Fiului lui Dumnezeu, aşa cum taină este Pătimirea Lui, aşa cum taină este Învierea Lui, tot aşa şi Înălţarea este o taină. Pentru că ceea ce ştim despre Înălţarea Mântuitorului este mai puţin decât ceea ce nu ştim. Ceea ce ştim, ca şi despre celelalte taine, ştim din învăţătura Bisericii şi din practica Bisericii. Aşa cum este sărbătoarea Întrupării Fiului lui Dumnezeu care de fapt are două sărbători, şi anume Buna Vestire şi Naşterea după trup a Domnului Nostru Iisus Hristos, Buna Vestire în 25 martie şi

sărbătoarea Naşterii Mântuitorului din 25 decembrie, aşa cum este o sărbătoare a Jertfei Mântuitorului nostru Iisus Hristos Vinerea Mare, aşa cum este sărbătoarea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos Sfintele Paşti şi toate duminicile de peste an, aşa este şi o sărbătoare a Înălţării Domnului nostru Iisus Hristos care se întinde pe parcursul a 9 zile. Începe cu sărbătoarea propriu-zisă, care este şi cu sărbătorire de nelucrare, şi urmează apoi zile de pomenire ale Domnului nostru Iisus Hristos la sfintele slujbe până în vinerea din săptămâna următoare Înălţării, care totdeauna cade joia. Deci vreme de 9 zile. Vreme de 9 zile prin slujbele Bisericii suntem îndrumaţi la gânduri în legătură cu Înălţarea Domnului Iisus Hristos şi vreme de 9 zile trăim evenimentul acesta în actualitatea lui.

În aşa fel sunt rânduite slujbele Bisericii noastre încât aduc în prezent lucruri din trecut. Cele ce s-au întâmplat odinioară le aduc în actualitatea noastră şi ne dau prilejul să ne referim la ele, să ne raportăm la ele exact cum s-au raportat cei care au fost martori ai evenimentelor respective. Sfânta noastră Biserică, prin rânduielile ei, ne ţine atenţi în legătură cu evenimentele pe care le sărbătorim, ne dă prilejul să ne cercetăm pe noi înşine, să ne cunoaştem credinţa pe care o avem în evenimentele respective şi să fim martori ai acelor evenimente pe care le credem. Aşa se face că devenim şi martori ai Înălţării Domnului nostru Iisus Hristos aşa cum suntem martori ai Învierii, ai Jertfei, ai Întrupării Domnului nostru Iisus Hristos.

Şi aceasta se potriveşte mai ales la Înălţarea Mântuitorului când Domnul Hristos le-a spus ucenicilor: „Îmi veţi fi Mie martori în Ierusalim, în toată Iudeea şi Samaria şi până la marginea pământului" (Fapte 1, 8). E ultimul eveniment din viaţa de pe pământ a Mântuitorului şi fiind ultimul eveniment este, am putea zice, şi evenimentul rezumat, un eveniment în care se rezumă toată viaţa pământească a Domnului Hristos. Aşa că nu e de mirare că în legătură cu acest eveniment se pune şi problema mărturiei. De fapt mărturie despre Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos o dăm toţi credincioşii, aşa cum şi mărturie despre celelalte evenimente, mai ales mărturie despre Învierea Domnului Hristos dăm toţi cei care credem în Înviere, tot aşa şi mărturie despre Înălţarea Domnului Hristos dăm toţi cei care credem în Înălţare.

Dar de altfel nu numai despre Înălţare. Când zice Domnul Hristos „Îmi veţi fi Mie martori” înseamnă: veţi mărturisi credinţa în Mine, în tot ceea ce ţine de Mine şi în tot ce ţine în acelaşi timp de voi, pentru că toate câte s-au făcut, s-au făcut pentru a noastră mântuire. În Crez şi spunem că Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat pentru noi şi pentru a noastră mântuire, că Răstignirea Domnului Hristos s-a întâmplat pentru noi şi fără îndoială că şi celelalte evenimente şi pentru noi s-au întâmplat, nu numai pentru Mântuitorul Însuşi.

Temei pentru credinţa în Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos găsim în Sf. Evanghelie de la Marcu, în versetul 19 din capitolul 16, unde se spune că Iisus S-a Înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta Tatălui. Această afirmaţie din Evanghelie este de fapt credinţa pe care au avut-o cei care au ştiut despre Înălţarea Domnului Hristos, şi înainte de a fi Evanghelia a fost credinţa în acest eveniment, şi înainte de a fi scrisă Evanghelia de la Luca, care fără îndoială că la început a fost o scriere la care au ajuns puţini. În orice caz Sf. Evanghelist Luca nu a avut în vedere Evanghelia pe care a scris-o ca o carte de circulaţie, ci a avut-o în vedere ca o carte adresată unei anumite persoane pe care a informat-o despre cele petrecute în legătură cu Domnul Hristos, şi cuprinde în Evanghelia sa, în câteva versete, foarte pe scurt, şi cele în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos. În Sf. Evanghelie de la Marcu este un singur verset, în Sf. Evanghelie de la Luca sunt câteva versete din cap. 24. Sf. Evanghelist Luca doar relatează Înălţarea, nu face nicio apreciere asupra Înălţării, nu face aprecieri de teologie, adânciri, ci doar prezintă evenimentul şi reia cele în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos şi în Faptele Apostolilor, la începutul cărţii în cap. 1, unde sunt câteva versete lămuritoare în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos. Însă cele scrise de sf. evanghelişti au ajuns la cunoştinţa oamenilor după ce s-au răspândit cărţile respective, Evangheliile. Ori înainte de aceasta, Biserica a învăţat. Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Timotei are cuvântul că e mare taina creştinătăţii, Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, S-a vestit de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, S-a crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă (I Timotei 3, 16). Deci şi Înălţarea este cuprinsă în aceste cuvinte ale Sf. Apostol Pavel. Bineînţeles că şi Epistola I către Timotei a fost o carte ocazională şi o carte care nu a avut circulaţie foarte repede

şi o circulaţie foarte mare.

Faptul încredinţării despre Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos se datoreşte propovăduirii creştine din conştiinţa Bisericii, din propovăduirea însăşi, din propovăduirea nescrisă. Până la urmă s-a ajuns să avem şi nişte documente scrise şi e bine şi ne bucurăm de ele, dar, cum am spus şi altă dată, Biserica ar fi existat şi fără Evanghelie, prin propovăduirea vie.

Sf. Evanghelist Luca în relatarea sa despre Înălţarea Domnului Hristos spune că Domnul Hristos i-a luat pe ucenicii Săi, i-a dus spre Betania şi acolo şi-a ridicat mâinile, i-a binecuvântat şi pe când îi binecuvânta, S-a depărtat de ei şi S-a înălţat la cer (Luca 24, 50-51). Atât spune despre Înălţarea propriu-zisă. În legătură cu Înălţarea mai afirmă Sf. Evanghelist Luca şi că ucenicii s-au închinat Mântuitorului şi apoi s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare şi erau totdeauna în templu, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu (Luca 24, 52-53). Asta e tot ce scrie Sf. Evanghelist Luca în Evanghelia de la Luca. Domnul Hristos S-a înălţat la cer – e foarte important să reţinem lucrul acesta – **binecuvântând**. Şi e important să ştim şi să reţinem că Sf. Evanghelist Luca nu se mulţumeşte doar cu o apreciere fugitivă asupra faptului că Domnul Hristos S-a înălţat binecuvântând, ci adaugă îndată: „Şi pe când îi binecuvânta S-a depărtat de ei şi S-a înălţat la cer”. Am putea zice că e un fel de atenţionare. Ar fi o informare şi o atenţionare. Informarea că Domnul Hristos şi-a ridicat mâinile şi i-a binecuvântat pe cei care erau de faţă. Nu au fost mulţi de faţă, au fost ucenicii Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi poate au mai fost şi alţii, nu ni se spune, în orice caz Biserica învaţă că a fost de faţă şi Maica Domnului. Şi după ce informează că şi-a ridicat Domnul Hristos mâinile şi a binecuvântat pe cei care erau de faţă, mai zice o dată: „Şi pe când îi binecuvânta, – atenţionând, fiţi atenţi, ultimul gest pe care l-a făcut Fiul lui Dumnezeu întrupat aici pe pământ este acela că i-a binecuvântat pe oameni – S-a despărţit de ei şi S-a înălţat la cer”.

Să ştiţi că mie îmi place foarte, foarte mult lucrul acesta. Sunt trei lucruri la care am cea mai mare aderenţă din Evanghelie, din Noul Testament. Şi anume: pescuirea minunată, prezentată în Sf. Evanghelie de la Luca în cap. 5, spălarea picioarelor, prezentată de Sf. Evanghelist Ioan în cap. 13 din Evanghelia sa şi Înălţarea la cer a Domnului Hristos,

prezentată de Sf. Evanghelist Luca la sfârşitul Evangheliei sale, în cap. 24. Acestea sunt trei evenimente faţă de care am cea mai mare raportare din Noul Testament. Bineînţeles că nu selectăm şi nu pe unele le luăm şi pe altele le lăsăm, dar dacă e vorba să răspund la întrebarea care sunt evenimentele din Noul Testament la care am eu cea mai mare aderenţă, sunt acestea.

Pescuirea minunată. De ce? La pescuirea minunată se arată începutul uceniciei care constă în **plecarea cu mintea**. Nu există ucenicie adevărată faţă de nimeni, deci nici faţă de Domnul Hristos, fără a te pleca cu mintea în faţa maestrului, în faţa învăţătorului. Cine nu se pleacă cu mintea, nu se pleacă nici cu viaţa. Am putea zice aşa, cu o expresie mai obişnuită: cine stă ţeapăn în faţa îndrumătorului, nu poate fi modelat niciodată de îndrumător. În istorisirea despre pescuirea minunată din cap. 5 din Sf. Evanghelie de la Luca se atrage atenţia asupra acestui lucru prin relatare, nu prin apreciere. Aprecierile le facem noi. Şi anume, se spune că Domnul Hristos era pe malul lacului Ghenizaret, era mulţime de oameni adunată într-o dimineaţă, pe când cei care au încercat să pescuiască şi nu au prins nimic îşi spălau mrejele, semn că trebuiau să lase lucrarea de pescuire şi să plece. Şi atunci Domnul Hristos a zis lui Simon, după ce a stat în barca lui şi a propovăduit de acolo, de pe apă, mulţimilor care erau pe ţărm, a zis: „Mână la larg şi lăsaţi mrejele spre pescuire". Şi atunci Sf. Apostol Petru de mai târziu, Simon de atunci, a zis: „Învăţătorule, toată noaptea ne-am trudit şi nu am prins nimic, dar, pentru cuvântul Tău, arunc mreaja în mare". E ca şi când ar fi zis: doar ai văzut că mă pregăteam să plec, nu aveam de gând să mai pescuiesc, şi nu aş fi făcut lucrul acesta şi nu l-aş face nici acum dacă nu ai zice Tu să-l fac. Şi pentru că s-a supus cu mintea a văzut minune, a văzut mulţime mare de peşti. Şi a fost aşa de copleşit Sf. Apostol Petru, Simon de atunci, de minunea care s-a făcut, încât a căzut la picioarele Domnului Hristos şi a spus: „Du-Te de la mine Doamne, că sunt om păcătos". E un fel de considerare a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, un fel de considerare a Mântuitorului mai presus de obişnuit, mai presus de ceea ce este comun, ca şi când l-ar fi văzut pe Domnul Hristos înălţat la cer. În orice caz era înălţat peste mintea Sf. Apostol Petru care a zis: „Doamne, pentru cuvântul Tău arunc mreaja în mare". Şi a văzut minune, L-a

văzut pe Domnul Hristos făcând minune şi aceasta l-a copleşit, ceea ce înseamnă că L-a considerat pe Domnul Hristos mai presus de el. **L-a văzut înălţat. Înălţat înainte de Înălţare**.

Al doilea eveniment asupra căruia îmi place să mă opresc şi îmi revine mereu și în minte, și în cuvânt este spălarea picioarelor de la Cina cea de Taină. Aşa de puţin se face caz de spălarea picioarelor încât eu mă mir cât este de neglijată această lucrare a Domnului Hristos. Eu vă spun clar şi apăsat: **Mântuitorul nostru Iisus Hristos este Dumnezeul care spală picioarele oamenilor**. Deci nu omul a spălat picioarele oamenilor, ale ucenicilor, ci Dumnezeu a spălat picioarele ucenicilor. Dumnezeu-omul, omul-Dumnezeu S-a plecat şi a spălat picioarele ucenicilor. Şi să nu uităm: după ce a spălat picioarele ucenicilor a zis: „Voi mă numiţi pe Mine Învăţătorul şi Domnul şi bine ziceţi, căci sunt. Deci dacă Eu, Învăţătorul şi Domnul v-am spălat vouă picioarele voastre, și voi sunteţi datori să vă spălaţi picioarele unii altora" (Ioan 13, 13-14). De fapt Domnul Hristos când a spălat picioarele ucenicilor nu a făcut un lucru care l-a făcut numai El, ci a făcut un lucru pe care-l făceau oamenii pe vremea Lui. Era o uzanţă socială să-și spele oamenii picioarele unii altora. Domnul Hristos a făcut un lucru pe care-l făceau şi alţii.

Poate ştiţi, în Epistola I către Timotei a Sf. Apostol Pavel, între condiţiile de ocrotire a văduvelor, între condiţiile de îngrijire din partea Bisericii a văduvelor era şi condiţia aceasta: dacă a fost femeia unui singur bărbat, dacă şi-a crescut copii, şi între altele este şi aceasta, dacă a spălat picioarele sfinţilor (cf. I Timotei 5, 10). Dacă a spălat picioarele sfinţilor, adică picioarele creştinilor. Dacă a considerat pe sfinţi ca sfinţi şi dacă i-a cinstit ca sfinţi şi dacă şi-a manifestat cinstirea spălându-le picioarele. Domnul Hristos a făcut aceasta, însă El a făcut aceasta nu numai ca om, ci ca om unit cu Dumnezeu. Aşa cum S-a răstignit ca om unit cu Dumnezeu, aşa a spălat picioarele, ca om unit cu Dumnezeu. Şi ne-a dat nouă poruncă, e o poruncă: „şi voi sunteţi datori să vă spălaţi picioarele unii altora". Nu s-a încetăţenit lucrul acesta în general în creştinătate din cauză că unde nu se face aşa ceva nu se poate face, e ceva ce ai face tu pentru alţii dar nu ai vrea să-ţi facă altul ţie, aşa cum nu a vrut Sf. Apostol Petru ca Domnul Hristos să-i spele picioarele. Şi de aceea nu s-a încetăţenit. Sunt unele fracţiuni creştine,

unele secte, care înainte de cina Domnului îşi spală picioarele unii altora. Însă în Ortodoxie şi în general nu s-a încetăţenit acest lucru.

Însă **duhovniceşte e absolut necesar**. Ce înseamnă duhovniceşte e absolut necesar? Înseamnă că lucrul acesta trebuie făcut în duh. Ce înseamnă să speli picioarele cuiva? Două lucruri înseamnă. Să-l faci curat şi să-l consideri mai presus de tine. Duhovniceşte, lucrul acesta trebuie neapărat făcut. Să-l consideri pe fratele tău, pe omul de lângă tine mai presus de tine, nu pentru că are o poziţie specială care îi dă dreptul la o cinstire, ci pentru că e omul de lângă tine, e omul la care trebuie să te referi. Şi ştiţi că la spălarea picioarelor Sf. Apostol Petru a avut nişte ezitări, nişte împotriviri, puternice chiar. A zis: „Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele?" Şi Domnul Hristos i-a zis: „Ceea ce fac acum, tu nu înţelegi dar mai târziu vei înţelege". Şi el încă o dată a zis: „Niciodată nu o să-mi speli picioarele". Şi atunci i-a spus Domnul Hristos: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte cu Mine". Înseamnă că te împotriveşti, înseamnă că nu eşti ucenic, înseamnă că eşti împotrivitor, eşti în situaţia aceea în care ai zis „Doamne, să nu Ţi se întâmple una ca aceasta" şi când ţi-am spus că „nu cugeţi ale lui Dumnezeu ci cugeţi ale oamenilor" (Matei 16, 23).

În sfârşit, al treilea eveniment care mă impresionează este Înălţarea Domnului Hristos în înţelesul acesta că Domnul Hristos i-a binecuvântat pe ucenicii Săi la Înălţare. E ceva extraordinar. De câte ori te gândeşti la Domnul Hristos să te gândeşti la Domnul Hristos Cel binevoitor. Cel care. Se pleacă spre om. Sigur că atunci când vorbim despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu, lucrul acesta îl exprimăm că Dumnezeu S-a făcut om, că a găsit modalitatea sa. Se apropie de om, că S-a smerit pe sine ca să-l ridice pe om, că S-a coborât până unde era omul ca să-l ridice pe om până unde este firea omenească din persoana Mântuitorului. Dar parcă nu înţelegem lucrul acesta aşa de bine cum îl înţelegem când ne gândim că a spălat picioarele ucenicilor, deşi e mai mare Întruparea Fiului lui Dumnezeu decât spălarea picioarelor ucenicilor, şi nu înţelegem lucrul acesta aşa de bine cum îl înţelegem când ştim că Domnul Hristos S-a Înălţat la cer binecuvântându-i pe oameni. E extraordinar.

În legătură cu Înălţarea Domnului Hristos mai avem relatări şi în Faptele Sf. Apostoli de unde aflăm, între altele, că Domnul Hristos a

mai stat cu ucenicii Săi încă 40 de zile după Învierea Sa din morţi, de aceea Înălţarea ca sărbătoare este totdeauna în a 40-a zi după Paşti, într-o zi de joi. Tot în Faptele Apostolilor Sf. Evanghelist Luca relatează că au apărut lângă ucenicii Domnului Hristos doi îngeri care le-au spus: „Bărbaţi galileeni, de ce staţi privind la cer? Acest Iisus pe care L-aţi văzut înălţându-Se, așa va și veni” (Fapte 1, 11). Deci i-a încredinţat despre a doua venire a Mântuitorului Hristos.

E important de reţinut, şi nu ţine de taina Înălţării, de faptul Înălţării, aceea că după ce Domnul Hristos S-a înălţat la cer sau în timpul când se înălţa la cer, cât L-au mai văzut ucenicii şi după aceea, ucenicii s-au închinat Domnului. Nu a fost pentru prima dată când s-au închinat, avem şi alte relatări în Sf. Evanghelie că ucenicii s-au închinat Domnului Hristos, sau şi alţii s-au închinat Domnului Hristos. De exemplu tânărul bogat, femeile mironosiţe, când s-au întâlnit după Înviere cu Domnul Hristos, se spune că s-au închinat Lui. Magii s-au închinat Domnului Hristos la Naşterea Lui din Preasfânta Fecioară, îndată după ce S-a născut; au fost mai multe situaţii când Domnul Hristos a primit închinare din partea oamenilor, dar la Înălţare a fost închinarea pe care i-au adus-o ucenicii ca Celui ce S-a înălţat la cer.

Binecuvântarea Domnului aduce închinarea omului. Închinarea omului aduce bucurie. Bucuria aduce laudă şi binecuvântare. Căci se spune: „Pe când îi binecuvânta S-a înălţat la cer”, ucenicii s-au închinat Domnului Hristos care-i binecuvânta, apoi s-au întors la Ierusalim „cu bucurie mare” şi „erau totdeauna în templu lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu”. S-ar putea întâmpla ca cineva să ştie că Sf. Isaac Sirul defineşte rugăciunea ca „**o bucurie care revarsă mulţumire**”. Așa zice Sf. Isaac Sirul. Ce este rugăciunea după Sf. Isaac Sirul? O bucurie care înalţă mulţumire. Așa s-a întâmplat la Înălţarea Domnului Hristos. Domnul Hristos i-a binecuvântat pe ucenici, ucenicii s-au închinat, deci binecuvântarea Domnului aduce închinarea omului, închinarea a fost înmulţitoare de bucurie, căci s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Şi aici vreau să mai facem o legătură între începuturile vieţii pământeşti a Domnului Hristos şi sfârşitul, adică Înălţarea la cer, în sensul că atunci când S-a născut Domnul Hristos, tot din relatarea Sf. Evanghelist Luca ştim că păstorilor din Betleem îngerul binevestitor le-a spus: „Iată vă binevestesc vouă – ce? bucurie mare care va fi

pentru tot poporul, că vi s-a născut vouă Mântuitor care este Hristos Domnul" (Luca 2, 10-11).

Sf. Apostol Pavel în Epistola către Filipeni, în cap. 2 are câteva gânduri în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos, dar nu cu Înălţarea ca eveniment, ci cu Înălţarea ca fapt recunoscut de către Dumnezeu şi de către sufletul omenesc. Şi anume, porneşte cu faptul că doreşte ca în credincioşi să fie simţirea care a fost în Iisus Hristos: „Să aveţi în voi simţirea care a fost în Iisus Hristos". Aşa îşi începe Sf. Apostol Pavel gândurile în legătură cu aceasta. Şi spune ce simţire are în vedere: „Care, în chipul lui Dumnezeu fiind, nu a ţinut ca la o pradă la asemănarea Sa cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine chipul robului luând şi ascultător făcându-Se până la moarte şi moarte de cruce". Şi adaugă: „Pentru aceea şi Dumnezeu L-a înălţat pe El şi I-a dăruit Lui nume mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de dedesubt şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu" (Filipeni 2, 5-11). În cuvintele acestea, Sf. Apostol Pavel are în vedere Întruparea Fiului lui Dumnezeu, Jertfa Fiului lui Dumnezeu, bineînţeles Învierea, şi pomeneşte în special Înălţarea, că „L-a înălţat pe El şi I-a dat Lui nume mai presus de tot numele". De aceea a făcut acestea, „ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de dedesubt şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos întru mărirea lui Dumnezeu".

Sf. Apostol Pavel în Epistola către Filipeni are în vedere concepţia de atunci despre lume, despre univers. Şi priveşte universul ca o existenţă în trei etaje: pământul la mijloc, pe care trăiesc oamenii, sus cerul şi sub pământ, iadul. „L-a înălţat pe El şi I-a dăruit Lui nume mai presus de tot numele ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece", adică orice om să recunoască Înălţarea şi să aducă mărire lui Dumnezeu, mărire Mântuitorului ca Celui înălţat. Şi aceasta să o facă – genunchii să şi-i plece – „şi cele cereşti, şi cele pământeşti, şi cele de dedesubt". Toate categoriile de oameni care există.

Sf. Apostol Pavel, se înţelege, vorbeşte în limbajul oamenilor de atunci, în concepţia de atunci, care nu e o concepţie care trebuie neapărat să rămână aşa cum a prezentat-o Sf. Apostol Pavel – ca şi

când ar zice cineva: păi, dacă a zis Sf. Apostol Pavel că e aşa, atunci aşa – e un fel de a vorbi în fond. Pentru că acum numai Dumnezeu ştie unde mai e susul şi unde mai e josul, dacă e vorba după concepţiile de acum, care sunt concepţii ştiinţifice şi care nu pot fi în general contestate. Acestea nu sunt lucruri care ţin de credinţă. De credinţă ţine faptul că Dumnezeu e conducătorul şi toată rânduiala care este e făcută de Dumnezeu. Cum ni se descoperă, cum vom şti despre acestea, nu ne surprinde nimic. Nu ne surprinde, de exemplu faptul că între pământ şi cer nu există compartimente, nu există un perete, un zid care desparte cerul de pământ şi aşa mai departe. Nu cade cerul nostru când vin oamenii şi ne spun: „am zburat până în lună şi nu am găsit cerul". Nu l-am găsit pentru că cerul e altceva. Chiar Sf. Ioan Gură de Aur spune că noi ştim că este cer dar nu ştim ce e cerul. Cerul e locul lui Dumnezeu. Dumnezeu nu e mărginit într-un loc anume, ci e pretutindeni. Şi dacă Dumnezeu e pretutindeni şi cerul e pretutindeni. Nu ştim, nu avem elemente care să ne formeze o concepţie anume despre cer. Cine poate spune ce e cerul? Cerul e ceva mai presus de înţelegerea noastră.

Poate că cineva a citit predicile lui Iile Miniat. Au apărut nu demult predicile lui Ilie Miniat şi acolo este o predică despre rai. Şi în predica aceasta despre rai Ilie Miniat zice de mai multe ori: „O, raiule, noi putem să te dobândim dar nu putem să te înţelegem". Tot aşa e şi cu cerul. Ştim că este cer, nu ştim ce este. Ştim că este cer – e locul lui Dumnezeu – şi zicem că este pretutindeni fiindcă şi Dumnezeu e pretutindeni. Ştim că este cer şi sufletul omenesc îl numim de multe ori cer, dacă vine Preasfânta Treime în sufletul omenesc. **Maica Teodosia** are o poezie, **„Cer nou",** poate unii o cunoaşteţi de la Timişoara că aţi auzit-o de la mine:

Grăit-am ieri cu Domnul prin lacrimi, și am spus:
De noi cum nu Ţi-e silă, preascumpul meu Iisus?
Cum nu-Ţi întorci Tu faţa cu silă de la noi.
Şi cum mai vrei să suferi, făptura de noroi?
Cum vrei să calce-n lume piciorul Tău curat.
Cel care peste aripi de îngeri a călcat?
Cum poala preacurată, Stăpâne, n-o fereşti.

În tină omenească să nu Ţi-o murdăreşti?
Cum poţi să suferi Doamne miros de putregai.
Când ai tămâia dulce a crinilor din rai?
Cum poţi să rabzi ocara, Tu, Doamne preaslăvit?
Cum suferi bezna noastră, Tu, soare strălucit?
Şi cum fiind căldura iubirilor cereşti.
În inima mea rece Tu vrei să locuieşti?
Tu, Cel ce stai în cerul cu mari luminători.
În iadul meu, Stăpâne, cum vrei să Te cobori?
Ca Petru, ani de-a rândul Te-am izgonit mereu
Ieşi de la mine Doamne că păcătos sunt eu.
Dar n-ai plecat, ba încă cu pasul Tău curat
Ai coborât tot cerul în iadul meu spurcat.
Cu pasul Tău pe mine de tot m-ai curăţit.
Cu raza Ta tot chipul Tu mi l-ai strălucit.
Cu focul Tău pe mine cel rece m-ai aprins.
Şi peste sărăcia mea goală ai întins
Un colţ al hainei Tale, şi m-ai făcut bogat.
Mi-ai dat inel, coroană, porfiră de-mpărat.
Mi-ai încăput în suflet, Tu, Cel neîncăput.
Şi sufletul meu, iată, Tu cer nou l-ai făcut.
În sufletul meu astăzi, Tu Însuţi locuieşti.
Cu Maica Preacurată, cu cetele cereşti.
Şi pentru toate-acestea Iisuse preaiubit.
În cerul nou din suflet, să fii în veci slăvit.

Sigur că ideea aceasta că sufletul omenesc poate să fie cer vine şi de acolo că Maica Domnului a fost numită şi e gândită ca cer. Să ne gândim la o alcătuire de la slujba Ceasului I unde zicem: „Cum te vom numi pe tine ceea ce eşti cu dar dăruită? Cer, că ai răsărit pe Soarele dreptăţii?” Deci Maica Domnului e cer, credincioşii care-L primesc pe Domnul Hristos în suflet împreună cu Tatăl şi cu Duhul devin cer, aşa că cerul poate fi pretutindenea, poate fi în sufletul omului, poate fi undeva în univers, dar toate acestea sunt lucruri pe care le gândim în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos.

Se pune acum o problemă, dacă nu ştim ce-i cerul, cum spunem

că Domnul Hristos S-a înălţat la cer? Unde S-a înălţat? Ştiţi ce înseamnă aceasta, că Domnul Hristos S-a înălţat la cer? Înseamnă că nu mai trăieşte în condiţiile de timp şi spaţiu în care trăim noi, că trupul Lui îndumnezeit e altfel decât trupurile noastre, în alte condiţii, că S-a înălţat mai presus de ceea ce putem gândi noi despre Înălţare. Doar de aceea e taina Înălţării. Ceea ce ne interesează pe noi nu e atât locul unde se găseşte firea omenească a Domnului Hristos, pentru că firea omenească a Domnului Hristos se găseşte undeva, într-un loc anume, omul e făcut în aşa fel să nu poată fi peste tot şi nici umanitatea din Fiul lui Dumnezeu nu e peste tot. Dumnezeirea Lui e peste tot. Trupul Domnului nostru Iisus Hristos în chip tainic e în Sf. Euharistie, dar trupul cel luat din Preasfânta Fecioară, trupul cel cu care Domnul Hristos S-a răstignit şi a înviat şi S-a înălţat la cer e într-un loc anume, noi nu ştim unde. Nu ştim condiţiile, nu ştim pentru că nu ni s-a descoperit, şi dacă e vorba, într-un fel nici nu ne interesează, taina o lăsăm să fie taină. Ceea ce ne interesează pe noi este că Domnul Hristos nu mai e în condiţia în care trăim noi, e undeva mai presus de ceea ce putem gândi noi. Şi apoi important este pentru noi, când ne gândim la Înălţarea la cer a Domnului Hristos, unde se găseşte Domnul Hristos în raport cu noi, faţă de noi. E înălţat mai presus de noi?

Sf. Maxim Mărturisitorul are în Filocalie vol. II nişte aprecieri în scrierea „Capetele despre cunoştinţa de Dumnezeu”, capetele gnostice. Are nişte aprecieri în legătură cu faptul acesta, că dacă credem în Domnul nostru Iisus Hristos ca înălţat la cer, atunci trebuie ca gândurile noastre să fie grupate în legătură cu Domnul Hristos Care e mai presus de noi. Adică să nu-L coborâm pe Domnul Hristos la măsurile noastre, să nu-L coborâm pe Domnul Hristos la condiţiile noastre, ci să-L lăsăm pe Domnul Hristos mai presus de noi şi să se grupeze toate gândurile noastre în legătură cu Domnul Hristos Cel înălţat. De altfel noi nu ne mai putem gândi altfel la Domnul Hristos decât la Domnul Hristos Cel înălţat la cer. Cum S-a înălţat, unde. Se găseşte, iată nişte taine. Taine pe care nu le-a elucidat nici Biserica şi nu le putem elucida nici noi. Taine în faţa cărora ne plecăm cu mintea cum s-a plecat Sf. Apostol Petru când L-a simţit mai presus de el şi a zis: „Du-Te de la mine Doamne căci sunt om păcătos”, sau când a zis: „Pentru cuvântul Tău arunc mreaja în mare”. Părintele Arsenie zicea că

noi avem mintea care discută cu Dumnezeu în loc să se supună fără discuţie.

Dragi ascultători, dacă e vorba să vorbim despre Înălţarea Domnului Hristos, trebuie să vorbim despre Înălţarea Domnului Hristos măcar în perspectiva pe care ne-o prezintă Biserica la Înălţarea Domnului Hristos, la sărbătoarea Înălţării, când ne spune că Înălţarea e dumnezeiască.

Despre Maica Domnului la Înălţarea Domnului Hristos spunem că e mai presus de minte şi de cuvânt. Dacă Maica Domnului care-i om, e mai presus de minte şi de cuvânt, ce putem zice despre Domnul Hristos şi despre cele ale Lui, care e mai presus de tot ce poate omul cugeta şi spune, cum zice Sf. Simeon Noul Teolog. **Nu ajunge gândul până la Domnul Hristos**. Domnul Hristos. Se coboară la gândurile noastre ca să ne înalţe mai presus de noi, dar taina rămâne taină. Şi noi recunoaştem tainele şi credem în ele şi dăm slavă lui Dumnezeu pentru ce ştim şi pentru ce nu ştim şi ne silim să avem o credinţă care să ne ridice şi pe noi.

Care-i calea înălţării? Pentru că să ştiţi că viaţa creştină, după Botez, trebuie să fie o viaţă în Înviere. Sf. Apostol Pavel în Epistola către Romani are nişte aprecieri în legătură cu Botezul şi spune că omul cel vechi a murit şi a înviat omul cel nou. La Botez, la slujba botezului, preotul spune către candidatul la botez: „Botezatu-te-ai, luminatu-te-ai, miruitu-te-ai, sfinţitu-te-ai, spălatu-te-ai în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh”. S-au întâmplat nişte lucruri care sunt începutul vieţii pozitive, vieţii creştine şi pentru că Botezul este moarte şi înviere, viaţa trebuie să fie în Înviere. Dacă am înviat împreună cu Hristos, atunci nu mai avem altceva de dorit decât să ne şi înălţăm împreună cu El. Înălţarea, într-un fel, începe de pe pământ, înainte de moarte. Cei mai mulţi oameni cred că la moarte se întâmplă toate, atunci înviezi, atunci te înalţi, atunci intri în împărăţia lui Dumnezeu. Nu e aşa! Eşti în împărăţia lui Dumnezeu prin viaţa creştină, dacă duci o viaţă de om din împărăţie, pentru că există om care nu e în împărăţia lui Dumnezeu, care chiar dacă a fost botezat, a murit din nou, iarăşi e în păcate. Sf. Apostol Pavel vorbeşte despre oameni care, deşi au înviat, de vii sunt morţi. Sf. Dimitrie al Rostovului spune că mulţi oameni poartă suflet mort în trupul cel viu. În pilda cu

fiul risipitor se spune că a zis tatăl: „Fiul meu acesta a fost mort şi a înviat, a fost pierdut şi s-a aflat” (Luca 15, 24). Deci iată, sunt nişte învieri înainte de Înviere. Sf. Ioan care a scris „Scara”, vorbind despre nepătimire spune că nepătimirea este „cerul cel de pe pământ” şi mai spune că „nepătimirea este învierea sufletului înainte de învierea trupului”. Aşa că noi suntem candidaţi la înălţare.

Întrebarea se pune – acum după ce şi ştim şi nu ştim despre Înălţare, după ce ştim că e taină – care e calea înălţării noastre? Cred că la unii v-a şi venit în minte: **calea înălţării noastre e smerenia**. Sf. Apostol Pavel zice că L-a înălţat Dumnezeu pe Fiul Său – se înţelege, după firea omenească, pentru că dumnezeirea a fost totdeauna înălţată – pentru că S-a pogorât, S-a deşertat pe Sine, a trăit o viaţă de deşertare. Ce înseamnă de deşertare? O viaţă în care nu şi-a afirmat dumnezeirea Sa decât în mod întâmplător şi foarte reţinut. Asta înseamnă deşertare. Nu S-a manifestat cu toată dumnezeirea, cu toată capacitatea Lui aici pe pământ. A făcut minuni, le-a spus la oameni să nu spună nimănui, toate le-a făcut în smerenie. Pentru că condiţia vieţii creştine este smerenia. Fără smerenie nu există înaintare. Dar să ştiţi că smerenia nu e ostentativă, că eu sunt cel păcătos, eu sunt cel mai nu ştiu ce, aceasta e o modă. Dacă nu simţi tu în sufletul tău smerenie, nu numai în înţelesul că ai făcut păcate, căci smerenia e de mai multe feluri. Există o smerenie a omului păcătos, o smerenie a vameşului care-şi recunoştea păcatele, o smerenie a femeii păcătoase care recunoştea că a făcut păcate şi cerea ajutor de la Dumnezeu. De fapt aceasta nu e atât smerenie, cât conştiinţa păcătuirii. Domnul Hristos nu a avut o astfel de smerenie, că nu a putut-o avea. Fiul lui Dumnezeu nu avea păcate. A afirmat El însuşi lucrul acesta când a zis: „Cine mă va vădi pe Mine de păcat?” (Ioan 8, 46). Deci nu putea avea o astfel de smerenie, dar şi o smerenie care înseamnă conştiinţa păcătoşeniei este o smerenie care înalţă, pentru că te angajează să nu mai fii păcătos. Dacă eşti păcătos să nu mai fi. Când îţi recunoşti păcatul e un semn bun. Şi mai există o altă smerenie, smerenia sfinţilor. Smerenia aceasta a avut-o de exemplu Maica Domnului, care a zis „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău” (Luca 1, 38). Care s-a supus şi a zis: „a căutat spre smerenia roabei Sale” (Luca 1, 48). O astfel de smerenie a avut Sf. Ioan Botezătorul care a zis că el e

prietenul mirelui şi se bucură de mire şi că „Acela – adică Domnul Hristos – trebuie să crească, iar eu să mă micşorez” (Ioan 3, 30).

Sf. Isaac Sirul zice că smerenia adevărată are cel care a trecut prin conacele tuturor virtuţilor. Deci cel care şi-a agonisit virtutea, acela trebuie să fie smerit, cu o smerenie pe care o apreciază cumva Sf. Petru Damaschin spunând că omul când face binele este colaborator al lui Dumnezeu, şi cu cât faci mai mult bine, cu atât trebuie să fii mai smerit, gândindu-te că Dumnezeu te-a ales ca să fii angajat al Lui, să fii colaborator al Lui la împlinirea binelui. Orice virtute pe care o realizăm în suflet ne deschide calea spre înălţare. Dar o cale spre înălţare lămurită de Sf. Apostol Pavel este în Epistola către Coloseni cap. 3, unde zice el, descrie el: „Cugetaţi cele de sus nu cele de pe pământ, unde Hristos este de-a dreapta lui Dumnezeu. Că voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Deci lepădaţi şi voi toate acestea, omorâţi mădularele voastre cele de pe pământ: curvia, necurăţia, patima, pofta rea şi zgârcenia care este o închinare la idoli, lepădaţi şi voi toate acestea, mânia, iuţimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de ruşine din gura voastră, nu vă minţiţi unii pe alţii”. Desfiinţarea păcatului este cale către înălţare. Şi apoi adăugarea virtuţilor: „Îmbrăcaţi-vă ca aleşi ai lui Dumnezeu, sfinţi şi preaiubiţi cu milostivirile îndurărilor, cu bunătatea, cu blândeţea, cu smerenia, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alţii, iertând unul altuia şi peste toate îmbrăcaţi-vă cu dragostea care este legătura desăvârşirii şi pacea lui Hristos care covârşeşte toată mintea, să stăpânească în inimile voastre” (Coloseni 3, 2-15). Asta-i calea înălţării.

E bine să avem în vedere încă ceva, şi anume că pe acelaşi munte în care Domul Hristos a suferit în grădina Ghetsimani, S-a smerit înaintea lui Dumnezeu, de pe acelaşi munte S-a înălţat la cer. Pentru că există o legătură între smerenie şi înălţare. Vrea cineva să se înalţe cu Domnul Hristos? Trebuie să fie smerit. După puterea lui. Bineînţeles că Domnul Hristos nu va cere de la noi lucruri pe care nu le putem avea, dar în orice caz să le avem în vedere. Şi în măsura în care mergem pe calea înălţării noastre, unită cu Înălţarea Domnului Hristos, vom cunoaşte mai bine şi mai curând, vom cunoaşte mai mult din taina Înălţării. În orice caz, oricât am cunoaşte, taina Înălţării rămâne taină. Şi dacă mărturisim, dacă dăm mărturie despre Înălţarea Domnului

Hristos, să ştiţi că altă mărturie mai bună nu putem avea decât aceea întru smerenie. „Cel ce se smereşte pe sine se va înălţa” (Luca 18, 14). Îl va înălţa Domnul Hristos. Aşa se întâmplă cu cei care se gândesc la taina Înălţării, care au în vedere taina Înălţării Domnului Hristos, care se uimesc de Înălţarea Domnului Hristos, dar care ştiu totodată că taina rămâne taină. Dumnezeu să ne lumineze!

O întrebare: dacă la fiecare sărbătoare se repetă în mod tainic Înălţarea?

Nu. Se repetă în conştiinţa noastră. În realitate Domnul Hristos nu se mai înalţă, căci e înălţat gata. Domnul Hristos nu mai înviază, căci a înviat. Însă sărbătorile sunt prilejuri de actualizare a acelor evenimente, la care au participat cei care au participat, ca să avem şi noi putinţa să participăm la acele evenimente. „Astăzi. Se naşte din Fecioară” zicem noi la sărbătoarea Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos ca şi când lucrurile se petrec în actualitatea noastră dar care de fapt nu se mai petrec, nu se repetă, dar pentru noi este ca şi când am fi la peştera din Betleem, chiar suntem chemaţi, suntem chemaţi să mergem pe muntele Taborului la Schimbarea la faţă, suntem chemaţi să mergem la mormântul Mântuitorului la Paşti, dar toate acestea sunt în duh, nu sunt repetate ca evenimente, ci ca sărbători doar.

Ce ne puteţi spune despre spălarea picioarelor în duh?

Ceea ce am spus. De fapt am explicat că a spăla picioarele în duh înseamnă a-l curăţi pe omul de lângă tine, a-l dezvinovăţi, a-l despovăra, a-l face curat, pentru că spălarea are rostul de a-l face curat. Adică să nu-l judecăm şi să nu-l defăimăm şi să nu-l bruscăm, ci să-l curăţim, să-l facem din murdar, dacă este, curat, prin spălarea pe care i-o aducem. Şi mai este încă ceva: să-l cinstim, adică să-l respectăm, să ne considerăm mai prejos de el. „Unii pe alţii mai de cinste făcându-vă” (Filipeni 2, 3), scrie Sf. Apostol Pavel în Epistola către Filipeni, sau în Epistola către Romani: „În cinste unii altora daţi-vă întâietate” (Romani 12, 10). Vedeţi că în ce priveşte iubirea de aproapele, măsura este să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi, dar în ceea ce priveşte cinstirea, zice unul pe altul mai de cinste făcându-vă. E mai presus de cinstirea pe care ne-o dorim nouă înşine, mai mult să dăm. Şi ştiţi că Domnul Hristos când a fost cinstit de o femeie care a turnat

peste El mir, aşa de mult a cinstit-o pe acea femeie şi fapta ei, încât a zis că oriunde se va propovădui Evanghelia, să se spună şi ce a făcut ea, spre pomenirea ei. Deci Domnul Hristos ţine la lucrul acesta, ca noi să fim unii faţă de alţii cinstitori. Ori cinstirea – pe mine m-ar stingheri de exemplu dacă cineva ar vrea să-mi spele picioarele, căci acesta e un lucru care îl face fiecare singur, dar – în duh suntem datori să o facem și o facem prin aceea că aducem cinstire oamenilor din jurul nostru şi prin aceea că ne silim să-i curăţim, să-i avem curaţi, să-i facem noi înşine curaţi.

Părinte, ce ne puteţi spune în legătură cu ceea ce se relatează în cap. 15 din Epistola către Corinteni în legătură cu Învierea lui Hristos şi învierea noastră şi afirmaţia pe care aţi făcut-o că nu se ştie unde este trupul omenesc al lui Hristos?

Nu se ştie! Cine ştie? zicem că e la cer, nu? Iar trupurile noastre vor fi asemănătoare trupului lui Hristos înviat, atât ştim din învăţătura Bisericii. Mai mult nu ştim. Nu a văzut nimeni un trup ca acela al Domnului Hristos care a străbătut prin piatră şi care a străbătut prin uşile încuiate.

Părinte, ne puteţi spune ce deosebiri sunt între mântuire şi desăvârşire?

Da. Mântuire înseamnă eliberare, scăpare de ceva care se împotriveşte, de exemplu de păcat, de moarte, de suferinţă, iar desăvârşirea este deplinătate, e perfecţiune. Sunt trei etape în concepţia ortodoxă: mântuirea, desăvârşirea şi îndumnezeirea. Mântuirea e începutul în înţelesul că cel mântuit nu mai e stăpânit de patimi şi de păcate. Citiţi de exemplu în Epistola Sf. Apostol Pavel către Corinteni, în prima epistolă în cap. 6 unde se spune: „Nu vă faceţi socoteli greşite. Nici desfrânaţii, nici cei lacomi de avere, nici hoţii, nici cei răi de gură, nici beţivii nu vor intra în împărăţia lui Dumnezeu". Şi după aceea adaugă: „Așa aţi fost unii dintre voi dar v-aţi curăţit, v-aţi spălat, v-aţi îndreptat". Asta înseamnă că sunt pe calea mântuirii pentru că mântuirea de fapt este un proces, nu este un lucru care se realizează într-o anumită clipă. În orice caz, la Botez se consideră că omul e mântuit şi că celelalte câte urmează sunt ale omului mântuit. Ei, mântuirea nu e totul, e undeva la început. Pe baza acestei situaţii noi, pe legătura aceasta cu Dumnezeu care se realizează în mântuire, omul

înaintează în virtuţi şi merge spre desăvârşire. Desăvârşirea la care suntem chemaţi e desăvârşirea Tatălui ceresc, iar desăvârşirea Tatălui ceresc ne este prezentată de Domnul Hristos în raport cu iubirea. Zice: „ca să fiţi fii Tatălui vostru Celui din ceruri care răsare soarele peste cei buni şi peste cei răi, trimite ploaia peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi”, şi la urmă zice „fiţi dar voi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este” (Matei 5, 45-48). Sf. Apostol Pavel în Epistola către Coloseni zice: „Îmbrăcaţi-vă cu iubirea care e legătura desăvârşirii” – deci tot iubirea o are în consideraţie în legătură cu desăvârşirea. Iar Sf. Isaac Sirul, întrebat fiind ce este desăvârşirea, zice: „o prăpastie de smerenie”. Deci o smerenie fără sfârşit. Şi pe considerentul acesta s-a ajuns la gândul că desăvârşirea trebuie urmărită mai ales în două lucruri, şi anume în smerenie şi în iubire. Dar desăvârşire în general înseamnă deplinătate. Să nu te mulţumeşti niciodată cu puţinul pe care l-ai făcut, dar nici să nu te tânguieşti că nu ai făcut destul, ci să fii angajat totdeauna spre mai mult şi spre mai bine şi spre mai frumos. Până ajungi la desăvârşirea fără hotar, că nu se poate spune că cineva, într-un moment dat, a ajuns la desăvârşire, la deplinătate, la perfecţiune şi mai ales la desăvârşirea Tatălui ceresc. Sf. Isaac Sirul spune că desăvârşirea e fără hotar. Şi apoi – bineînţeles că lucrurile acestea nu sunt cu graniţe între ele, până aici e mântuirea de aici încolo e desăvârşirea, toate lucrurile acestea merg unele cu altele, sunt amestecate în viaţa duhovnicească – urmează îndumnezeirea care constă în lucrarea lui Dumnezeu asupra omului. Când face Dumnezeu ceea ce omul nu mai poate face.

În episodul pescuirii minunate după Înviere se specifică un anumit număr de peşti. Are vreo semnificaţie?

153 de peşti. Nu ştiu dacă are vreo semnificaţie. În Filocalie este la Evagrie Ponticul un cuvânt despre rugăciune care e constituit în 153 de capete. Are el, acolo, nişte gânduri, dar nu ştiu. Poate să simbolizeze ceva dar nu ştim ce anume. Şi, de fapt, poate că nu atât se spune numărul, cât se arată minunea. Că zice: „Şi atâţia fiind, totuşi mreaja nu s-a rupt”. Asta o ştiu pescarii. Noi, care nu pescuim nu ştim nici cât au fost de mari şi nici când se rupe mreaja dacă sunt atâţia sau atâţia peşti. Şi totuşi, fiind 153, mreaja nu s-a rupt. Înseamnă că de fapt numărul acesta se afirmă mai mult pentru a se scoate în evidenţă

minunea, nu pentru simbolismul numărului.

25 iulie 1996
Taina tainelor, Sfânta Euharistie în Ortodoxie

Preacuvioase părinte stareţ, stimaţi ascultători, cu ajutorul lui Dumnezeu suntem spre sfârşitul programului pe care l-am avut, pentru care am venit aici, şi pentru seara aceasta, ca o pecetluire a celor pe care le-am prezentat zilele trecute, aş vrea să ne întreţinem puţin asupra celei mai adânci taine din câte taine le are Biserica noastră, Taina Sf. Euharistii. Spuneam luni, când am început programul, că „taină" în limba noastră românească are două înţelesuri. Înţelesul de taină ca ceva necunoscut deplin, ceva ce ni se ascunde dar ni se şi arată, şi prin acest cuvânt desemnăm în general oricare din cele 7 Sfinte Taine prin care harul lui Dumnezeu se coboară peste credincioşi pentru trebuinţele pe care le au credincioşii, pentru sfinţirea credincioşilor. În acest înţeles Taina este o lucrare sfântă întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, o lucrare sfântă care se lucrează în Biserică şi prin care se împărtăşeşte harul lui Dumnezeu, harul sfinţitor pentru trebuinţele diferite ale credincioşilor. Sunt câteva Taine generale, pentru toţi credincioşii, Taine de iniţiere, cum e Taina Sf. Botez, Taina Ungerii cu Sf. Mir, Taina Sf. Euharistii. Apoi sunt dintre cele 7 Sfinte Taine şi unele Taine care se dau credincioşilor pentru trebuinţe speciale, cum e Taina Sf. Spovedanii pentru iertarea păcatelor, Taina Sf. Maslu pentru cei bolnavi, Taina Cununiei pentru cei ce se căsătoresc şi Taina Preoţiei pentru cei ce devin slujitori la Altar.

Am mai vorbit apoi de alte taine şi anume de tainele care privesc adevărurile de credinţă creştină, pe care le şi cunoaştem şi pe care nu le cunoaştem deplin, taina adevărurilor descoperite de Dumnezeu. Şi aşa, luni am vorbit despre taina Întrupării Fiului lui Dumnezeu, marţi despre taina Jertfei Mântuitorului, miercuri despre taina Învierii, joi despre taina Înălţării Mântuitorului şi iată, astăzi am socotit că e bine să ne întreţinem puţin asupra, aş zice eu, acelei taine care e mai taină decăt toate tainele, în sensul că în Sf. Euharistie, Sf. Cuminecătură, în Sf. Împărtăşanie – îi zicem în mai multe feluri – nu ni se descoperă ceea ce ştim că se cuprinde, ne împărtăşim cu Trupul şi

Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos dar nu vedem Trupul şi Sângele Mântuitorului, ci vedem pâine şi vin. În acest înţeles taina este mai taină decât alte taine, pentru că vedem ce ni se prezintă şi credem în altceva, credem că este vorba de Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Aceasta este învăţătura Bisericii, în aceasta credem, aceasta este realitatea pentru noi. La celelalte Sf. Taine vedem lucruri văzute, de exemplu la Taina Sf. Mir ştim că e ungere cu Sf. Mir, la Taina Botezului vedem apa, la Taina Cununiei vedem cununiile şi cunoaştem formula de cununie, la Sf. Maslu vedem untdelemnul, dar la această Taină vedem pâine şi vin şi credem în Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Pentru noi nu e pâine şi vin, pentru noi sunt dumnezeieştile Taine, pentru noi e Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pâinea şi vinul fiind prefăcute în Trupul şi Sângele Domnului Hristos. Noi lucrurile acestea le-am primit din tradiţia Bisericii noastre, din atmosfera de credinţă, de slujbă a Bisericii noastre.

Mai este o taină pe care am putea-o numi tot aşa de bine taină a tainelor din punct de vedere al descoperirii dumnezeieşti, şi anume taina Sf. Treimi. E ceva cu totul neînţeles de noi, v-am spus că lucrurile acestea nu pot fi coborâte la gândirea noastră pământească, în raţional, pentru că sunt supraraţionale, nu le putem coborî în logic pentru că sunt supralogice. Dacă le-ar putea cunoaşte omul prin raţiune atunci nu ar trebui să credem în ele, ci le-am putea demonstra. Ori aşa ceva nu se poate.

Eram la Arad, acum vreo trei ani, la Episcopie, unde s-a făcut o întrunire cu reprezentanţi ai Oastei Domnului din diferite părţi ale ţării. Din Moldova, din Arad, din Timişoara, erau episcopi acolo şi o împrejurare a favorizat şi prezenţa mea acolo. Era I.P.S. Serafim la Arad, venise din Germania sau din Occident în orice caz, şi trebuia să ia parte la această adunare şi m-a invitat şi pe mine. Şi acolo a venit vorba, între altele, despre un reprezentant al Oastei Domnului care avea ceva cultură mai multă – era un subinginer, om preocupat de studii şi de perspective de acestea materiale, de analize – şi spunea cineva acolo despre unul din cei de faţă – şi tare s-a simţit rău omul acela când i s-a spus – că a analizat Sf. Împărtăşanie să vadă dacă e Trupul şi Sângele Domnului Hristos. Nu ştiu cum, prin ce s-au gândit ei

că a analizat. Ei, aşa ceva nu se poate. Dacă crezi, analizezi cu credinţa, primeşti dintr-odată. Dacă nu crezi, degeaba încerci să cunoşti, pentru că nu ai cum să cunoşti.

De fapt noi avem un buletin de analiză al Sf. Împărtăşanii şi anume la Sf. Liturghie. Nu ştiu dacă v-aţi gândit vreodată, bineînţeles că şi eu m-am gândit la aceasta atunci când s-a pus problema că există cineva care vrea, prin diferite mijloace, să cunoască Trupul şi Sângele Domnului din Sf. Euharistie. Şi anume m-am gândit atunci că noi avem un buletin de analiză complex şi foarte clar, bineînţeles pentru credinţa noastră. Anume, după ce se împărtăşesc preoţii şi credincioşii, este un cuvânt care zice aşa, un îndemn: „Drepţi, primind dumnezeieştile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereştile, de viaţă făcătoarele şi înfricoşătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulţumim Domnului". Iată un buletin de analiză. Pentru credinţă, bineînţeles. Cu cine m-am împărtăşit? Pentru ce trebuie să mulţumim? Că ne-am împărtăşit cu înfricoşătoarele lui Hristos Taine. Ce înseamnă „înfricoşătoarele lui Hristos Taine"? Cu nişte lucruri mai presus de înţelegerea noastră, cu ceva ce nu putem înţelege în logica noastră, în perspectiva pământului, ceva care e adus din cer pe pământ. Ştiţi că Domnul Hristos a spus „Părinţii voştrii au mâncat mană şi au murit, iar cel ce mănâncă Trupul și Sângele Meu are viaţă veşnică. Eu sunt pâinea care s-a pogorât din cer" (Ioan 6, 58). Aşa a zis Domnul Hristos despre Sine: „pâinea care s-a pogorât din cer" (Ioan 6, 41), deci sunt mai presus de ceea ce putem noi gândi cu mintea noastră. „Fericit eşti Simone, fiul lui Ion? că nu trup şi sânge ţi-a descoperit ţie aceasta" – adică faptul că Eu sunt cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, ţi s-a descoperit prin descoperire dumnezeiască şi eşti fericit. Prin puterea firii nu ai fi putut ajunge, trupul şi sângele nu pot descoperi aşa ceva, căci firea pământească nu poate intui lucrurile mai presus de fire.

Deci e vorba de înfricoşătoarele lui Hristos Taine, de ceva ce nu putem înţelege şi ceva ce e uimitor. Să ştiţi că cuvântul „înfricoşător" nu e cel mai potrivit cuvânt prin care s-a tradus un termen din altă limbă, din limba greacă. Înfricoşător înseamnă mai mult copleşitor sau uimitor. „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta" vorbim noi cu Maica Domnului. De fapt s-au uimit toate, admiră toate, toate existenţele raţionale, toate existenţele care gândesc admiră mărirea ta.

Asta înseamnă „s-au spăimântat”: admiră sau sunt uimite, sunt uluite de ceea ce se întâmplă. „Taină străină văd şi preamărită; cer fiind peştera, scaun de Heruvimi Fecioara, ieslea sălăşluire întru care s-a culcat Cel neîncăput Hristos Dumnezeu, pe Care lăudându-L Îl mărim”. Văd ceva şi înţeleg altceva. Văd o peşteră şi înţeleg cerul. Văd o iesle şi înţeleg sălăşluirea lui Hristos. Văd pe Maica Domnului şi înţeleg scaunul Heruvimilor. Văd pe Hristos Dumnezeu pe Care-L văd ca om şi El este şi Dumnezeu adevărat. Asta înseamnă a privi în perspectiva tainei. Deci una văd şi alta cred. Văd ce se vede şi cred în ce nu se vede. Credinţa mă duce mai presus de ceea ce se vede. Vederea mă duce la ceea ce se vede, îmi descoperă ceea ce îmi stă în faţă. „Taină străină văd însă”, adică eu am conştiinţa că văd, prin ceea ce se vede, ceea ce nu se vede. Deci văd pe Sfânta Fecioară şi nu mă opresc la Sfânta Fecioară ci mă gândesc la scaunul de Heruvimi, pentru că Fiul lui Dumnezeu – zicem noi tot printr-o descoperire şi, de fapt, tot prin ceva neînţeles – Se odihneşte pe scaun de Heruvimi.

Toate lucrurile acestea pot fi înţelese într-o altă perspectivă. Adică cum, sunt nişte Heruvimi şi Domnul Hristos stă pe ei? Nu e aşa. Vrem să spunem că Domnul Hristos e mai presus de Heruvimii care sunt mari şi puternici. De Maica Domnului zicem: „Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii”. Heruvimii sunt fiinţe din imediata apropiere a lui Dumnezeu. De altfel şi cu apropierea aceasta a lui Dumnezeu, trebuie să înţelegem altfel, pentru că Dumnezeu nu e undeva mărginit şi atunci, fiind mărginit, stă pe ceva, are o dreaptă şi o stângă, Fiul lui Dumnezeu şade de-a dreapta Tatălui; unde-i dreapta, unde-i stânga lui Dumnezeu, dacă-i vorba? Pentru că Dumnezeu fiind infinit, nu are o dreaptă şi o stângă, pentru că nu e în mărginire ca să aibă o dreaptă şi o stângă. Şi atunci de ce se spune totuşi că Fiul lui Dumnezeu stă de-a dreapta Tatălui? Se spune pentru că numai aşa se poate înţelege cinstirea firii omeneşti din Mântuitorul nostru Iisus Hristos, printr-o comparaţie. Stă de-a dreapta Tatălui, de fapt stă în cinstire, asta înseamnă. Noi nu putem coborî lucrurile cereşti la dimensiunile lucrurilor pământeşti, doar găsim nişte comparative în lucrurile omeneşti ca să înţelegem lucruri mai presus de ceea ce exprimăm prin termenii de comparaţie.

Deci uimitoarele, înfricoşătoarele lui Hristos Taine le-am primit

la Sf. Liturghie când ne împărtăşim. Şi despre uimitoarele Taine ale lui Hristos, despre Trupul şi Sângele pe care le-am primit, despre Hristos întreg cu care ne-am unit ştim că ne unim cu Domnul Hristos în întregimea Lui. Pornim de la Trupul şi Sângele Lui, dar Domnul Hristos nu ne dă ceva din afară de El, ci ne dă ceva ca să ni se poată comunica El însuşi, ne dă ceva din fiinţa Lui, ca prin ceea ce ne dă, să intre El întreg în noi. Învăţătura Bisericii este că cel care se împărtăşeşte, se împărtăşeşte cu Hristos întreg şi în lărgime şi în adâncime. Nu se împărtăşeşte cu ceva din Hristos ci cu Hristos. Dacă Hristos vine în noi prin poruncile Sale, poruncile Sale sunt mijlocul prin care Hristos. Se întrupează în noi, înseamnă că poruncile Mântuitorului nostru Iisus Hristos sunt mijlocul prin care vine El în noi. Tot aşa şi Trupul şi Sângele pe care ni le dă e ceea ce e mai jos din tot ce reprezintă persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos, mai apropiat de noi, mai materializat cumva, dar ca prin aceasta să ni se dea El întreg. A găsit Domnul Hristos modalitatea aceasta de a. Se uni cu omul.

Şi despre Tainele Mântuitorului noi spunem că sunt dumnezeieşti. Nu se poate să nu fie dumnezeieşti dacă ţin de Dumnezeu. E tot ce are omenirea mai scump, tot ce are omenirea mai înalt, Trupul şi Sângele Mântuitorului cu care noi ne împărtăşim de multe ori aşa învârtoşaţi cum suntem şi nu înţelegem mare lucru, ca şi când s-ar întâmpla ceva obişnuit. De ce? Pentru că **nu noi Îl descoperim pe Domnul Hristos, ci Domnul Hristos ni se descoperă nouă**. Şi în măsura în care ni se descoperă Îl cunoaştem şi Îl preţuim, apreciem acest dar, avem această valoare, şi dacă nu ni se descoperă El degeaba căutăm noi să Îl cunoaştem din Împărtăşire sau gândindu-ne la Trupul şi Sângele Lui, nu putem, numai Tatăl Cel din ceruri, numai Duhul Sfânt, numai Domnul Hristos Însuşi ne poate descoperi acest lucru, aşa cum a descoperit de fapt şi adevărurile care le credem şi pe care le-am primit ca lucrătoare în sufletul nostru. Am spus că Învierea Domnului Hristos au cunoscut-o şi au crezut în ea numai aceia pe care Domnul Hristos Cel Înviat i-a încredinţat. Există o încredinţare lăuntrică, nu trebuie neapărat să ne gândim la o încredinţare din afară, să-L vedem pe Domnul Hristos în faţă. Dacă ar fi aşa, cineva îşi imaginează pe Domnul Hristos şi zice că L-a văzut pe Domnul Hristos. Asta nu e sigur. Un părinte din Pateric când i s-a

arătat vrăjmaşul şi i-a zis „Închină-te mie că sunt Hristos", el a zis: „Vezi că eu nu sunt vrednic să-L văd pe Hristos, îi fi trimis la altcineva". A avut o ezitare, şi a avut o ezitare pe bună dreptate, pentru că pot fi şi înşelăciuni. Cineva îl întreabă pe un părinte din Pateric că ce zice despre cei care au vedenii cu îngeri. Şi el răspunde: „Eu îi fericesc pe aceia care-şi văd păcatele lor". E mai mare lucru să-ţi vezi păcatele tale decât să-L vezi pe Domnul Hristos. Pe Domnul Hristos Îl vom vedea toţi, deodată, la a doua venire, şi atunci nu va fi nicio îndoială. Dar până atunci pot fi şi îndoieli în ceea ce priveşte apariţia Domnului Hristos. Bineînţeles că pot fi şi apariţii bune, dar omul în general e bine să fie circumspect.

Sfintele Taine ale Mântuitorului sunt dumnezeieşti, Sf. Taină a Euharistiei este dumnezeiască. „Drepţi primind dumnezeieştile..." Şi bineînţeles că dacă sunt Dumnezeieşti sunt şi sfinte. Nu poate să fie ceva dumnezeiesc şi să nu fie sfânt. Dacă sunt sfinte sunt preacurate. Fiind dumnezeieşti, sfinte şi preacurate, sunt şi nemuritoare, adică rămân în veci. În noi şi în afară de noi ele rămân în veci, nu se dizolvă. Niciodată nu se dizolvă Sfintele Taine ale Mântuitorului cu care ne împărtăşim, ci intră în alcătuirea mădularelor noastre. Ştiţi că există o rugăciune după ce ne împărtăşim, rugăciunea a treia, în care zicem către Domnul Hristos „Intră în alcătuirea mădularelor mele, în rărunchi şi în inimă". Te-am primit în fiinţa mea, acum vreau să se întâmple ceva mai departe, să intri în alcătuirea mădularelor mele, să intri în rărunchi şi în inimă. Ce înseamnă asta să intri în rărunchi şi în inimă? În ceea ce are fiinţa mea mai adânc, mai esenţial, acolo să intri, să intri în tot, să Te reverşi în existenţa mea întreagă. Domnul Hristos nu ne-a descoperit nimic în legătură cu faptul că ar pleca din existenţa noastră pentru nevredniciile noastre, dar fiind veşnic şi fiind veşnice, noi nu putem să facem nişte aprecieri în legătură cu aceasta, dar ştim că nu dispare, nu se nimiceşte, nu se risipeşte, ci Tainele lui Dumnezeu fiind veşnice, se unesc cu Dumnezeu dacă omul e nevrednic şi nu poate să fie purtător de Dumnezeu. Ştiţi că noi la slujbele noastre pomenim pe purtătorii de Dumnezeu părinţi ai noştri. Toţi trebuie să fim purtători de Dumnezeu şi mai ales cei care se împărtăşesc neapărat trebuie să fie purtători de Dumnezeu, teofori. Purtător de Dumnezeu se numeşte „teofor" în greceşte. Cine-i teofor poate să fie în acelaşi

timp şi „hristofor”, purtător de Hristos. Ştiţi că există numele acesta, Hristofor, mai ales în Apus. Purtător de Duh se spune „pnevmatofor”. Cine se împărtăşeşte cu dumnezeieştile Taine este teofor, hristofor, pnevmatofor, pentru că unde e Hristos acolo e şi Tatăl şi Duhul Sfânt. Însă Domnul Hristos este cel mai apropiat de noi pentru că e şi om, nu numai Dumnezeu. E Dumnezeu şi om. Trupul şi Sângele Mântuitorului ţin de Mântuitorul-om, om unit cu Dumnezeu. Nu se poate să separi vreodată pe omul Hristos de firea dumnezeiască, ci unde e Domnul Hristos ca om, acolo este şi firea dumnezeiască a Domnului Hristos. Deci primim Tainele dumnezeieşti, înfricoşătoare, primim Tainele sfinte, primim Tainele preacurate, primim Tainele nemuritoare, primim Tainele de viaţă făcătoare. Când se împărtăşeşte cineva, se spune: „Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu cutare cu Sfântul şi Preacuratul Trup şi Sânge al Domnului Hristos spre **iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci”. E** taina vieţii.

Oamenii în general au o ezitare când e vorba de moarte. Şi Domnul Hristos nu vrea ca omul să moară, nu vrea ca să moară casa lui Israel. În Scriptură nu este niciun loc în care să se spună că Dumnezeu a creat moartea. Moartea există dar nu e creată, ci e o consecinţă a slăbiciunii omeneşti şi a păcatului, dar lucrul acesta nu l-a vrut Dumnezeu. Şi atunci, cum nu există o moarte creată, tot aşa nu există niciun iad creat. Noi când ne gândim la iad ne gândim la ceva ce există fără să fie creat. Atunci cum există dacă nu e creat? Nicăieri în Biblie nu se spune că Dumnezeu a creat iadul. Spune că a făcut cerul şi pământul, că l-a făcut pe om, că a făcut animalele, că a făcut plantele, toate acestea sunt mărturisite ca existând din puterea lui Dumnezeu şi de fapt sunt şi foarte complicate şi foarte instructive în ceea ce priveşte vederea lui Dumnezeu, vederea înţelepciunii lui Dumnezeu, a puterii lui Dumnezeu, a bunătăţii lui Dumnezeu. Dar nu se spune nicăieri că Dumnezeu a creat moartea, chiar se spune că nu a creat moartea şi nu se spune nicăieri că a creat iadul. Şi totuşi există. Cum există? Există prin cei care sunt vrednici de moarte şi prin cei care sunt vrednici de iad. Şi nefiind firesc să moară cineva, şi nefiind firesc să meargă în iad, e firesc ca omul să-şi dorească viaţa. Şi Sfintele Taine ale lui Hristos sunt făcătoare de viaţă, dătătoare de viaţă.

Tot aşa mai vorbim noi despre Duhul Sfânt dătător şi făcător de

viaţă, şi tot aşa vorbim noi la sfintele slujbe despre Crucea cea dătătoare de viaţă: „Cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci". Care face viaţa. Cum face Crucea viaţa? Prin jertfa Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a ajuns la viaţă, ne-am mutat de la moare la viaţă. Zicem noi la Paşti: „Ziua Învierii popoare să ne luminăm, Paştile Domnului, Paştile; că de la moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-l cântăm cântare de biruinţă". Asta înseamnă că noi de fapt trebuie să trăim în cer, în cerul cel de pe pământ, în pământul devenit cer. Deocamdată nu întru deplinătate, pentru că aşteptăm un cer nou şi un pământ nou, cum se scrie în Scriptură, dar totuşi **credincioşii trebuie să ducă o viaţă cerească în condiţiile pământeşti**. Mie îmi place să spun că mănăstirea e – ştiţi, nu? tinda raiului, poarta cerului, casa lui Dumnezeu, locul împlinirilor, într-un fel cerul cel de pe pământ. Şi Sf. Ioan, cel ce a scris „Scara", chiar are afirmaţia aceasta că „mănăstirea e cerul cel de pe pământ". Şi biserica e cerul cel de pe pământ, biserica ca locaş de închinare – de ce? – pentru că se fac slujbele dumnezeieşti în biserică, pentru că aduce cerul pe pământ, reprezintă pe pământ cerul cel mai presus de lume despre care nu ştim exact ce este. Astfel, Sfintele Taine sunt cereşti pentru că nu sunt de pe pământ, nu le creează cineva pe pământ.

Când sunt prezentate Cinstitele Daruri ca să fie sfinţite, în timp ce credincioşii cântă „Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru", cuvinte spuse după „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie Ţi-aducem de toate şi pentru toate", deci ca un fel de oferire inimii credincioşilor pentru Dumnezeu, preotul se roagă şi zice către Dumnezeu Tatăl să trimită pe Duhul Sfânt. De ce? Ca să vină peste noi şi peste aceste Cinstite Daruri şi să prefacă pâinea în Trupul Mântuitorului, ceea ce este în potir – vinul amestecat cu apa – în sângele Mântuitorului şi acestea să se realizeze prin Duhul Sfânt: „Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste Daruri ce sunt puse înainte. Şi fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ce este în potirul acesta, cinstit Sângele Hristosului Tău. Prefăcându-le cu Duhul Tău Cel Sfânt. Amin. Amin. Amin". Aceasta este rugăciunea numită „Epicleză" şi este momentul în care Cinstitele Daruri, pâinea şi vinul, devin Trupul şi

Sângele Mântuitorului. Pentru credinţa noastră, pentru viaţa noastră devin Trupul şi Sângele Mântuitorului. Deci nu mai sunt închipuitoare ale Trupului şi Sângelui Mântuitorului, pentru că înainte de prefacere, cinstitele Daruri sunt pâine şi vin obişnuite, sunt de fapt preînchipuitoare ale Trupului şi Sângelui Mântuitorului. La Liturghia Sf. Vasile cel Mare se şi spune: „Cele ce le-am adus înainte şi închipuiesc Trupul şi Sângele Tău să se prefacă în Trupul şi Sângele Mântuitorului”. Deci sunt nişte lucruri pe care noi nu le putem înţelege la măsurile noastre, dar le primim ca adevărate şi considerăm apoi că ceea ce e în faţa noastră este Trupul şi Sângele Mântuitorului pe care nu-l descoperim noi, ci ni-l descoperă Dumnezeu, ni-l descoperă Mântuitorul Care. Se uneşte cu noi. Şi în continuare avem în faţă Sfintele Taine, Trupul şi Sângele Mântuitorului Iisus Hristos pentru împărtăşirea preoţilor şi a credincioşilor şi ne împărtăşim nu cu pâine şi vin preînchipuitoare, ci cu trupul şi sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu o realitate, o realitate indiscutabilă pentru noi.

Au încercat cei vechi şi au pus problema – unii dintre ei – cum este, dacă într-adevăr este sau nu este prezent Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Li s-a descoperit unor părinţi că e carne şi sânge. Toate lucrurile acestea sunt o încercare de elucidare a problemei, problema rămâne problemă, pentru unii problemă şi pentru unii realitate. E elucidată gata şi fără aceste intervenţii de sus. Pentru că, la drept vorbind, noi ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru Iisus Hristos, nu cu bucăţi ci cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos întreg, în întregimea lui. Adică Îl primim pe Domnul Hristos întreg, nu primim părţi din Domnul Hristos, ci pe El întreg. Fiecare credincios Îl primeşte pe Hristos întreg. Am putea zice aşa comparativ, dacă priveşti un munte, de pildă, muntele e şi în afară de tine, e şi în tine, la măsurile la care poate fi cuprins muntele, cum e cuprins muntele într-o fotografie, de pildă, aşa mare cum e, muntele intră într-o fotografie mică. Tot aşa intră Trupul şi Sângele Domnului Hristos cu toate măreţiile Lui, cu tot ceea ce este Domnul Hristos, intră în fiinţa noastră redusă. La proporţiile la care este intră şi se face trup în noi. Căci scopul împărtăşirii este acesta, ca Domnul Hristos să devină trup în noi, trupul Domnului Hristos să se unească cu fiinţa noastră şi noi să devenim mădulare ale trupului lui Hristos. Nu e o

chestiune teoretică.

Sf. Apostol Pavel, de pildă, vorbeşte în Epistola către Efeseni despre mădularele Trupului lui Hristos. Şi în Epistola către Romani şi în Epistola I către Corinteni e o idee pe care Sf. Apostol Pavel o are în vedere, o răspândeşte, dar nu e o simplă teorie, ci e o realitate. Adică Domnul Hristos intră în alcătuirea umană ca să devină omul ceea ce este El în firea omenească şi prin aceasta să se unească cu Dumnezeu. Sigur că e o distanţă foarte mare între omul fără Dumnezeu şi omul unit cu Dumnezeu. Părinţii cei care au încercat să dea o explicaţie au luat ca termen de comparaţie un fenomen, şi anume unirea fierului cu focul. Şi zic că aşa cum fierul, când e băgat în foc, primeşte însuşirile focului fără să fie foc, e fier fierbinte, e fier unit cu focul, nu e foc, nu devine foc, nu se transformă în foc, dar primeşte însuşiri ale focului, arde, cum arde focul arde şi fierul înroşit în foc, aşa este şi cu unirea omului cu Dumnezeu.

Poate vă mai aduceţi unii aminte de cuvântul Sf. Simeon Noul Teolog, cuvântul al V-lea dintre Imnele Sf. Simeon Noul Teolog. El, vorbind cu Dumnezeu, vorbind cu Domnul Hristos, îşi exprimă uimirea în faţa Domnului Hristos şi zice: „Cum de foc eşti ce ţâşneşte şi eşti val răcoritor? deci eşti şi foc, şi val, şi fierbinţeală, şi răcoare în acelaşi timp – Cum de arzi şi-alini îndată? – foarte interesant, deci eşti şi foc, şi răcorire, şi arzi, şi alini – Cum mă faci nemuritor? Cum de faci din vameşi îngeri – prin unirea Ta pe vameşi şi pe păcătoşi îi faci îngeri, îi ridici la treapta de îngeri prin prezenţa Ta – şi-ntunericul lumină? Cum de scoţi din iad şi cum de curăţeşti pe cei din tină? Cum tragi bezna în lumină? Cum de noaptea o cuprinzi? Cum de mă prefaci cu totul? Inima cum o aprinzi?” Şi acum urmează să zicem punctul de culme: „Cum de Te-mpreuni cu robii, fii ai Tatălui de-i faci? – îi faci fii ai Tatălui pe robii, pe creştinii care sunt robii lui Dumnezeu, dar cum îi faci fii? Nu din afară, ci din înăuntru, intri în alcătuirea mădularelor lor. De aceea Sf. Simeon Noul Teolog zicea: „Privesc mâna mea şi văd mâna lui Hristos”. De ce? Pentru că e străbătută de Hristos – Cum de arzi de dor, rănindu-i, cum de iarăşi îi împaci? Cum de rabzi şi suferi Doamne, cum nu răsplăteşti îndată? Cum de vezi cele ce-n taină numai Ţie Ţi se-arată? Cum fiind aşa departe vezi ce facem fiecare? Doamne, robilor Tăi dă-le îndelunga Ta răbdare”.

Părinţii cei duhovniceşti nu au mers foarte departe cu aprecierile acestea pentru că acestea nu sunt aprecieri, nu sunt teorii, nu sunt nişte lucruri care trebuie elucidate, ci sunt nişte lucruri pe care le primim, pe care le trăim. Dacă nu le trăieşti, degeaba le ştii, le teoretizezi. Ştiţi că Domnul Hristos a spus că „cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viaţă veşnică" şi „cel ce nu mănâncă Trupul Meu şi nu bea Sângele Meu nu are viaţă veşnică". Sunt cuvinte pe care le-au auzit iudeii. Iudeii, când au auzit cuvintele acestea au zis: cum poate acesta să ne dea Trupul Lui să-l mâncăm? Doar ştim pe tatăl Său şi pe mama Sa, cum zice El: „M-am pogorât din cer?" (Ioan 6, 42). Şi într-adevăr Domnul Hristos S-a pogorât din cer, adică Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, S-a pogorât din cer, a devenit om în condiţii umane dar într-un chip deosebit, întrupându-Se de la Duhul Sfânt, şi a devenit om. În faţa oamenilor de fapt a contat ca om. Cei care L-au văzut pe Domnul Hristos dar nu au crezut în El ci numai L-au văzut după firea omenească, după figura Lui, au zis că e un om de rând, care are tată şi mamă, că tatăl Lui este Iosif, că mama Lui este Maria, un om ca toţi oamenii. Şi El totuşi a zis: „M-am pogorât din cer". Şi iudeii se întrebau: cum zice că S-a pogorât din cer şi cum poate să ne dea Trupul Lui să-l mâncăm? Şi Domnul Hristos nu le-a dat nicio explicaţie. Dacă citim în Sf. Evanghelie găsim tot afirmaţii de felul acesta, că El Îşi dă Trupul să fie mâncat, Îşi dă Sângele să fie băut, că are viaţă veşnică, toate acestea le spune Domnul Hristos şi nu dă o explicaţie a acestui fapt. De ce nu dă o explicaţie? Pentru că omului care nu e la măsurile de a înţelege lucrurile acestea degeaba îi dai o explicaţie. **O explicaţie nu schimbă o situaţie**, şi situaţia e aceasta: Trupul şi Sângele Domnului Hristos ni se dau nouă spre mâncare şi spre viaţă veşnică şi intră în alcătuirea noastră aşa cum intră mâncarea prin care trăim. Hrana pe care o primim se asimilează, se face trup în noi. Aşa cum se face trup în noi hrana pe care o primim, tot aşa şi Domnul Hristos El Însuşi intră în alcătuirea mădularelor noastre, adică se face trup în noi, se continuă Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Când preotul de roagă ca să se prefacă Cinstitele Daruri în Trupul şi Sângele Domnului Hristos, îi spune lui Dumnezeu de ce anume cere lucrul acesta. Şi zice: „Ca să fie celor ce se vor împărtăşi – spre ce? spre trezirea sufletului". Cel dintâi lucru pe care-l afirmă în

legătură cu dumnezeieştile Taine este să fie „spre trezirea sufletului”, ca omul să fie sensibilizat, să fie treaz în faţa lucrurilor sfinte şi mai presus de ceea ce înţelegem noi. După aceea spre ce? „Spre iertarea păcatelor”. După aceea spre ce? „Spre împărtăşirea cu Duhul Sfânt – mai departe – spre plinirea Împărăţiei cerurilor şi spre îndrăznirea cea către Tine”. Şi apoi adaugă: „Iar nu spre judecată sau spre osândă”. Există şi posibilitatea ca împărtăşindu-se cineva, să se împărtăşească spre osândă, atunci când nu este luător aminte la dumnezeieştile Taine. Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni zice: „Deci să se cerceteze omul pe sine şi numai aşa să mănânce din această pâine şi să bea din acest pahar, pentru că cel ce mănâncă cu nevrednicie, mănâncă şi bea sieşi osândă. De aceea sunt printre voi mulţi slabi şi bolnavi şi o bună parte mor” (I Corinteni 11, 28-30).

Mi-aduc aminte de textul acesta, l-am auzit pentru prima dată în 1942 la Sâmbăta când am fost pentru prima dată acolo şi părintele Arsenie predica. Nu mai îmi aduc aminte foarte multe din predica părintelui – totuşi îmi mai aduc aminte câte ceva – dar şi de cuvântul acesta pe care l-am auzit pentru prima dată. Poate că l-am citit în Scriptură, nu îmi aduc aminte dacă am ajuns la textul acesta până la 13 ani şi jumătate. De altfel nu e foarte important să ajungi la un text, e foarte important ca ajungând la un text să-l iei în seamă, să-l asimilezi, să-ţi dai seama de valoarea lui. Ori părintele a luat în consideraţie acest text şi l-a detaşat din context pentru credincioşii care erau atunci de faţă, printre care eram şi eu. Şi a spus despre ceea ce zice Sf. Ap. Pavel, atrăgându-le atenţia credincioşilor că poate cineva să se împărtăşească cu nevrednicie şi în cazul acesta ajunge la slăbiciune, bineînţeles în primul rând la slăbiciune sufletească, dar de multe ori şi slăbiciunile trupeşti sunt slăbiciuni determinate şi de slăbiciunea sufletească. „Să se cerceteze omul pe sine şi numai aşa să mănânce din această pâine şi să bea din acest pahar, pentru că cel ce mănâncă cu nevrednicie, mănâncă şi bea sieşi osândă. De aceea – adaugă Sf. Ap. Pavel, citim în cap. 11 din prima Epistolă a Sf. Ap. Pavel către Corinteni – sunt printre voi mulţi slabi şi bolnavi şi o bună parte mor”. Nu toţi oamenii care mor, mor pentru că nu s-au împărtăşit cu vrednicie. De multe ori se împărtăşesc oamenii pe patul de moarte şi poate chiar cu vrednicie, mulţi dintre ei s-au împărtăşit de multe ori în viaţă şi totuşi

mor, moartea nu este un semn de împărtăşie cu nevrednicie. Dar există şi o moarte sufletească şi atunci moartea sufletească este totdeauna o consecinţă a neascultării de Dumnezeu. Sunt oameni care mor înainte de moarte, din punct de vedere sufletesc. După cum sunt oameni care înviază înainte de Înviere, din punct de vedere sufletesc. Sf. Ioan Scărarul în „Scara" are cuvântul că „nepătimirea este cerul cel de pe pământ" şi că este „învierea sufletului înainte de Învierea cea de obşte", înainte de învierea trupului.

Stimaţi ascultători, oricât am buchisi noi lucrurile acestea, tot nu înţelegem mai mult decât ni se spune şi nici ce ni se spune nu înţelegem. Noi să preţuim aceste daruri ale lui Dumnezeu şi să le folosim spre binele nostru. Să ştiţi că s-a făcut multă teorie în istoria Bisericii în legătură cu Sf. Taine, în legătură cu Sf. Euharistie. Cuvântul „cuharistie" înseamnă în greceşte „mulţumire". Noi când zicem „cuharistie" nu înţelegem „mulţumire", deşi cuvântul grecesc „cuharistie" înseamnă „mulţumire", dar nici ei nu se gândesc la mulţumire în primul rând, când e vorba de Cinstitele Daruri, ci la Sf. Împărtăşanie, la Sf. Cuminecătură, la Trupul şi Sângele Mântuitorului. La dumnezeieştile Taine se gândesc şi ei. Cuvântul „cuharistie" nu prea are circulaţie de fapt. E un termen teologic, îl înţeleg teologii, credincioşii noştri nu zic că primesc Sf. Euharistie, ci zic că primesc Sf. Cuminecătură, că se comunică. Ce înseamnă cuminecătură? Mijloc de comunicare cu Dumnezeu, mijlocul de a intra în sfera divină prin aceste daruri sfinţite, prin Sf. Taine comunicăm cu Domnul Hristos. De aceea trebuie să avem o corespondenţă cu Domnul Hristos, să ne asemănăm cu Domnul Hristos. Nu poate să se împărtăşească cu vrednicie cineva care are ură în suflet, pentru că un purtător de răutate, un purtător de ură nu se aseamănă cu Domnul Hristos şi neasemănându-se cu Domnul Hristos nu poate să se unească cu Domnul Hristos. Chiar dacă are mijlocul acesta de comunicare, de cumineacre, care înseamnă comunicare, înseamnă comuniune, înseamnă unire cu Domnul Hristos.

Sau Sf. Împărtăşanie. Ce înseamnă asta, Împărtăşanie? Mijloc de împărtăşire, de a te împărtăşi de ceea ce dă Dumnezeu, de ceea ce este Dumnezeu, coborât la măsurile posibilităţilor omului de a se uni cu Dumnezeu. Adică Domnul Hristos îl caută pe om unde este el. **Unde-i**

omul acolo se duce Domnul Hristos. Dacă omul e pe pământ, vine la omul de pe pământ. Dacă omul e în iad, se duce la omul din iad. S-a pogorât la iad. De ce S-a pogorât la iad? Pentru că erau şi acolo oameni care trebuiau mântuiţi. S-a pogorât la iad, până unde era omul, până în cele mai de jos. „Pogorâtu-Te-ai – zicem noi la Paşti – întru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat veşnicele încuietori care îi ţineau pe cei legaţi, Hristoase, şi a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt”. Deci „pogorâtu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului”. Pentru că v-am spus ieri că concepţia de atunci era că iadul e sub pământ.

Noi, când ne gândim la iad, ne gândim că e undeva jos, în sensul că nu poate fi sus, nu poate fi şi iadul şi raiul în acelaşi loc, deşi nu se vorbeşte de ceva spaţial, dar în orice caz altceva e raiul, altceva e iadul. Şi atunci nu pot convieţui, nu pot fi împreună raiul şi iadul. Şi atunci dacă zicem că raiul e sus, zicem că iadul e jos. Dumnezeu ştie unde e josul, dacă-i vorba. Pentru că noi acum, de exemplu, stăm aici cu picioarele pe pământ şi josul nostru este pământul pe care călcăm. Dar ştim că cei din America, de pildă, unde răsare soarele acuma, sunt opuşii noştri, şi josul lor e susul nostru. Ei au un sus care-i altul şi un jos care-i altul faţă de noi. Şi am putea zice că aşa cum se învârte pământul, stăm cu capul la vale de multe ori, când se întoarce pământul pe partea cealaltă. De aceea e gravitaţia care ne ţine să nu cădem în sus. Poate cunoaşteţi expresia Sf. Grigorie de Nyssa de „oameni care cad în sus”. Sunt oameni care cad în sus: aceia care sunt mândri. Nu cad în jos, cad în sus, dar tot cădere e. În sfârşit sunt nişte lucruri pe care eu mă gândesc să vi le pun în atenţie, că după aceea voi trebuie singuri să le cercetaţi sau să fiţi cu raportare la ele.

Ar mai fi o chestiune. Şi anume chestiunea dacă ni se dă posibilitatea să ne împărtăşim cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos, dacă ni se dă posibilitatea să avem Trupul şi Sângele Domnului Hristos, de unde le avem? Domnul Hristos a zis că vin din cer pe pământ, „Pâinea care s-a pogorât din cer”. Ori niciunul dintre noi nu am văzut coborându-se pâine din cer ca să ni se dea nouă, dar avem dumnezeieştile Taine care se realizează în cerul cel de pe pământ şi am putea zice că tot din cer ne sunt venite, dar din cerul cel de pe pământ, prin lucrarea lui Dumnezeu. Şi atunci se pune întrebarea: dacă există

această posibilitate să avem dumnezeieştile Taine cu care să ne împărtăşim, dacă există Sf. Liturghie care este anume – să nu uităm niciodată, e anume – ca să existe Sf. Taine pentru împărtășire, nu pentru contemplare, pentru a fi privite, pentru a ști că există, ci pentru împărtăşire, când pot credincioşii să se împărtăşească? Sau când trebuie să se împărtăşească? Mulţi dintre credincioşi zic că nu se împărtăşesc pentru că nu sunt vrednici. Şi să ştiţi că nimenea de fapt nu e vrednic. Eu cred că nici sfinţii nu au crezut despre ei că sunt vrednici să se împărtăşească. Acum ştiţi că noi cerem de la Dumnezeu o învrednicire şi zicem: „Şi ne învredniceşte pe noi Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, Tată, şi a zice [...]" Chiar şi să zicem „Tatăl nostru" cerem o învrednicire. Sau cerem o învrednicire să nu păcătuim: „Învredniceşte-ne Doamne, în noaptea aceasta, fără de păcat să ne păzim noi", e o învrednicire. Singur Dumnezeu îl poate învrednici pe om.

Am zis că s-a făcut foarte multă teorie în legătură cu Sf. Taine. Să ştiţi că Sf. Taine nu ni s-au dat să le teoretizăm. În istorie s-au făcut multe aprecieri în legătură cu împărtășirea și cu ce este și cum se dă, s-au încercat elucidări ale unor lucruri care de fapt nu se pot elucida. Biserica noastră să ştiţi că nu are niciun fel de teorie în legătură cu prefacerea. Spune pur şi simplu: Cinstitele Daruri se prefac în Trupul şi Sângele Mântuitorului. Deci Domnul Hristos nu ne-a dat Sf. Taine ca să le analizăm în niciun fel: nici prin analize pe care le-ar putea face cineva în laborator, nici în analize de credinţă, ci le primim direct aşa cum ni se dau, ca „dumnezeieşti, sfinte, preacurate, nemuritoare, cereşti, de viaţă făcătoare, înfricoșătoare", acesta e buletinul de analiză. Dacă asta este situaţia, atunci întrebarea este când putem să le primim? Răspunsul ar fi: când suntem vrednici. Când suntem vrednici, cine poate să spună: acum eşti vrednic, poţi să te împărtăşeşti? Duhovnicul poate să spună că te poţi împărtăşi. Deci depinde de duhovnic, de ceea ce spune duhovnicul, dacă poţi să te împărtăşeşti.

Însă în ceea ce priveşte frecvenţa, adică faptul de a te împărtăşi, nu există o rânduială în sensul acesta, că numai atunci şi atunci, numai la sorocul cutare. S-au făcut nişte reguli, dar să ştiţi că atunci când preotul zice „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă

apropiaţi”, îi cheamă pe toţi care vor să meargă. Pe toţi îi cheamă. Nu are de selectat pe nimenea. Sigur că îi pregăteşte şi trebuie să se pregătească ei înşişi, cu spovedanie, cu rugăciune, cu rugăciune anume pentru împărtăşire, dar el îi cheamă pe toţi. Şi îi împărtăşeşte pe toţi care vin. Şi credincioşii trebuie să dorească să se unească cu Domnul Hristos, să ceară lucrul acesta, să insiste pentru lucrul acesta, însă să nu ajungem niciodată la o modă, cum e în Occident. În Occident, cei care se duc la biserică, la Liturghie, se şi împărtăşesc. Nu există nicio cernere, nicio selectare, nicio spovedanie – se spovedesc odată pe lună şi mai rar. Aşa ceva la noi nu se poate. Dar nici nu trebuie să stea oamenii cu gândul că nu se împărtăşesc pentru că nu sunt vrednici. Când eşti vrednic? Cum ziceam noi când eram copii: „Eu sunt mic, Tu fă-mă mare. Eu sunt slab, Tu fă-mă tare”.

Vorbeam aseară cu nişte prieteni, aici, când le-am spus că o fetiţă, când ziceam să spună după noi „Eu sunt mic, Tu fă-mă mare”, ea zicea – în loc să zică „Tu fă-mă mare – „Eu te fac mare”. Să ştiţi că Dumnezeu asta o şi face. Ne învredniceşte. Dacă suntem sinceri, ne învredniceşte Dumnezeu. Nu noi ne învrednicim. Sigur că dacă duci o viaţă superioară, o viaţă distinsă, într-un fel te faci vrednic şi prin asta. Nu o să crezi că eşti vrednic atunci când faci rele, când te-ai certat, şi acum te duci să te împărtăşeşti, nu te mai gândeşti că te-ai certat, nu te-ai certat, că ai asuprit, nu ai asuprit pe cineva, că l-ai bruscat, că nu l-ai bruscat şi te duci să te împărtăşeşti că doar te învredniceşte Dumnezeu. Nu aşa trebuie văzute lucrurile. Dar dacă duci o viaţă care te recomandă în general pentru Dumnezeu, atunci ai motive şi să te împărtăşeşti, ca să primeşti putere. Nu te împărtăşeşti numai aşa, ca să zici că ţi-ai împlinit un lucru, ci ca să primeşti putere. Şi orice duhovnic trebuie să se gândească la faptul acesta, că el trebuie să-l ajute pe om să se împărtăşească. Bineînţeles că nu poţi să-l laşi să se împărtăşească pentru că vrea el aşa numai, fără nicio condiţie. Dar după ce l-ai pus odată în rânduială şi după ce a devenit un om superior şi un om care îl poţi recomanda lui Dumnezeu, nu ai niciun motiv să zici: poate te-ai împărtăşit ieri, mai vrei şi astăzi, ce înseamnă asta? Dacă eu ca preot mă împărtăşesc şi ieri, şi azi, şi mâine, şi poimâine, de ce nu s-ar putea împărtăşi şi credincioşii tot aşa, dacă doresc şi dacă sunt la măsurile acelea ca să se poată împărtăşi. Citiţi” Urmarea lui Hristos”, cartea a

patra e îndemnătoare spre împărtăşire. Şi de fapt acesta e şi rostul Liturghiei, ca să se poată împărtăşi credincioşii, ca să aibă la îndemână Sf. Taine ca să se poată împărtăşi.

Eu vă pun la inimă lucrurile acestea în toate aspectele pe care vi le-am prezentat şi doresc să ţineţi seama de ele şi să vă orientaţi, să găsiţi modalitatea de a putea să primiţi putere din dumnezeieştile Taine. Să nu aşteptaţi Postul Paştilor, să nu aşteptaţi alt Post, ci să puteţi să vă folosiţi de darul lui Dumnezeu cât de des posibil. Numai să nu ajungem la o modă, că trebuie să mă împărtăşesc, sunt la Liturghie, mă împărtăşesc. Nu. Ci să dorim să ne împărtăşim fiind la Sf. Liturghie şi de câte ori putem să ne împărtăşim, să ne şi împărtăşim.

Eu, cum am spus, vă pun la inimă lucrurile acestea. Să rămânem cu folos din toate câte vi le-am prezentat. Adică lucrurile acestea mie nu mi-au fost cerute de cineva, ci m-am gândit că dacă eu, la vârsta voastră de tineri, aş fi avut aceste comunicări, aceste informaţii, mi-ar fi prins foarte bine, şi de aceea am ales să vă spun ce v-am spus. Urmează ca fiecare să aveţi folosul pe care am gândit eu că-l puteţi avea şi întâlnirile acestea, din această vreme, aici, la locul acesta, în tinda raiului, în casa lui Dumnezeu, la poarta cerului şi în locul împlinirilor să le ducem cu noi acolo unde ne sunt rosturile de viaţă şi să se cunoască că am auzit ceva deosebit, să se cunoască că am fost undeva unde simţim mai mult darul lui Dumnezeu decât acolo unde suntem în general preocupaţi de multe altele şi uităm, poate prea mult şi prea des, de cele care nu ar trebui să le uităm niciodată.

Dumnezeu să ne ajute!

Omul, când se împărtăşeşte, Îl primeşte pe Mântuitorul întreg. Dacă ne împărtăşim zilnic, iată că pe Mântuitorul zilnic Îl vom primi întreg. Mintea mea nu înţelege. Rămâne taină?

Rămâne taină, fără îndoială. Toate lucrurile acestea sunt mai presus de noi. Dar învăţătura Bisericii este că nu primim părţi din Domnul Hristos, nici în ceea ce priveşte lărgimea, adică primim o parte, cum am zis eu, un deget, ci Îl primim pe Hristos întreg. Asta este învăţătura Bisericii. Dar îl primim pe Hristos întreg nu numai în înţelesul acesta, ci şi în înţelesul de adâncime, cât putem cuprinde din Hristos. Domnul Hristos spune undeva în Evanghelia de la Ioan că

„Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură”. Îl dă cât poate cuprinde omul. Nu ştim cât, până când, dar ştim că atâta primim cât putem cuprinde. Dar Domnul Hristos ni se dă întreg.

Am urmărit copilul mic, să zicem de 2-3 ani, care se împărtăşeşte cu mai multă vrednicie decât omul mare, pentru că are mai puţine păcate. Şi am urmărit comportamentul lui în ziua respectivă. Şi s-a întâmplat să facă ceva ce altădată nu a făcut, să zicem ceva grav, un act de răutate, nu a vrut să dea ceva cuiva. Am zis că dacă s-a împărtăşit, cum de nu a devenit mai bun?

Bine, un copil nu are discernământ. Domnul Hristos e Domnul Hristos şi copilul e copil. Chiar dacă s-a împărtăşit. Să ştiţi că în Biserica noastră nu există îndemnul acesta ca să se împărtăşească copiii. Pentru că încă nu sunt conştienţi, ei se împărtăşesc cu împărtăşirea de după Botez şi după aceea pot să nu se împărtăşească până când ajung la vârstă conştientă.

Are sens noţiunea de răsărit? Nu o dată Sf. Părinţi ne spun că trebuie să ne aşezăm la rugăciune către răsărit, aşa cum altarul este către răsărit, dar cei opuşi nouă, cum bine aţi spus adineaori, au alt răsărit. Şi atunci mai are sens?

Are sensul cu răsăritul lor, pentru că aceasta este o chestiune simbolică, nu e o chestiune că dacă priveşti în altă parte nu-ţi stă Dumnezeu în faţă. Dumnezeu e pretutindeni. Dar e o practică, mulţi dintre credincioşi zic „hai să mă întorc cu faţa către răsărit”, sau au icoanele la răsărit, depinde cum ţi-i aranjată şi camera, căci sunt şi situaţii când nu ai icoanele la răsărit.

Chiar şi venirea Domnului…

Vine de la răsărit. Zice „cum apare fulgerul de la răsărit la apus”. Bine, dar venirea Domnului nu va fi într-un punct, ci va fi învăluitoare. Oriunde te-ai uita poate să fie răsăritul atunci.

Părinte, în Biserica noastră Ortodoxă, pentru acelaşi păcat, mulţi duhovnici dau canoane diferite, la aceeaşi persoană. Cum se face că se întâmplă în cazul Împărtăşaniei, că unul te opreşte şi altul nu te opreşte?

Cel mai bine este să te ţii de omul care te poate folosi, adică care se potriveşte cu tine. Şi eu le spun la credincioşii care vin la mine – eu sunt destul de larg – şi întreabă: „Părinte, pot să mă mai spovedesc şi la alt părinte?”, le spun „Da, numai să ai grijă să nu te duci la unul mai

aspru ca mine!”

Apropo de această împărtăşanie, orice om credincios tinde către Hristos, deci va alege, zic eu, pe acela care îi dă voie să se împărtăşească cât mai des.

Păi, nu întotdeauna. Să ştiţi că la mine a venit cineva care era tare încurcată, o femeie, care a fost oprită de un părinte de la Frăsinei şi după aceea s-a dus la un alt părinte, la Ocna Sibiului şi acesta i-a spus: „Nu pleci de aici până te împărtăşeşti”. Şi s-a împărtăşit şi îi părea tare rău că nu l-a ascultat pe celălalt. Adică pot fi şi confuzii.

26 iulie 1996

Să mulţumim Domnului!

Preacuvioase părinte stareţ, iubiţi fraţi şi iubiţi credincioşi, la fiecare Sf. Liturghie se cuprinde şi îndemnul „Să mulţumim Domnului!” La acest îndemn răspundem cu cuvintele: „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sf. Duh, Treimei celei de-o fiinţă şi nedespărţite”. **Mulţumirea noastră este închinarea noastră. Închinarea noastră este recunoştinţa noastră**.

Mulţumim Domnului pentru toate binefacerile. Şi în rugăciunea pe care o rosteşte preotul când credincioşii cântă „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sf. Duh, Treimei celei de-o fiinţă şi nedespărţite”, mulţumeşte lui Dumnezeu pentru tot ce face Dumnezeu pentru noi, pentru tot ce a făcut, pentru împărăţia pe care ne-a dat-o. Şi mulţumim lui Dumnezeu pentru toate binefacerile, pentru cele ştiute şi pentru cele neştiute, pentru cele arătate şi pentru cele nearătate şi „Mulţumim Ţie şi pentru Liturghia aceasta – zicem noi – pe care ai binevoit a o primi din mâinile noastre, deşi stau înaintea Ta mii de arhangheli şi zeci de mii de îngeri, heruvimii cei cu ochi mulţi şi serafimii cei cu câte şase aripi, care se înalţă zburând”. Şi apoi spune cu glas tare: „Cântare de biruinţă cântând, strigând, glas înălţând şi grăind”. Iar credincioşii spun atunci cuvinte îngereşti, cuvinte asemănătoare cu cele ale Heruvimilor, ale îngerilor, ale arhanghelilor: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de mărirea Ta”. E bine să ne aducem aminte de aceasta şi să fim totdeauna recunoscători şi pentru Sf. Liturghie, şi pentru toate

binefacerile, şi să-l fim recunoscători şi Mântuitorului Dumnezeu dar să le fim recunoscători şi mulţumitori şi oamenilor care colaborând cu Dumnezeu, sunt angajaţi pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu şi prin mijlocirea oamenilor.

Am petrecut aici, la această mănăstire, în tinda raiului, în casa lui Dumnezeu, la poarta cerului, în locul împlinirilor, zile frumoase, zile de rugăciune, zile de învăţătură, zile de cercetare de noi înşine. Ne-am îmbogăţit sufleteşte cu ceea ce am făcut, cu ceea ce ni s-a oferit şi aceasta este o binefacere a lui Dumnezeu şi o binefacere a oamenilor, binefacerea celor care ne-au primit, care ne-au ocrotit, care ne-au dat posibilitatea să fim în locul acesta binecuvântat de Dumnezeu. Şi pentru că suntem într-o mănăstire, să nu-i uităm nici pe ctitorii acestei mănăstiri, pe cei care cu voia lui Dumnezeu, cu darul lui Dumnezeu au lăsat acest locaş în care iată, am putut să fim şi în care încă suntem cu darul lui Dumnezeu, şi pe care îl vom purta atât ca loc binecuvântat, cât şi pe oamenii care sunt învredniciţi de Dumnezeu să-şi ducă viaţa în locul acesta, îi vom purta în sufletele noastre.

Plecăm. Plecăm pentru că cei care am venit nu suntem de aici. Trebuie să plecăm la rosturile noastre, unde ne-a aşezat Dumnezeu. Ne ducem fiecare la rosturile noastre. Dar să ştiţi că nu plecăm de tot. Şi plecăm, şi rămânem. Şi rămânem cu gândul aicea, plecăm unde trebuie să fim şi rămânem aici cu gândurile, cu dorinţele de bine. Şi pentru că nu plecăm de tot de aici – şi de fapt de nicăieri unde am fost vreodată nu plecăm de tot – ducem cu noi tot ce ne-a fost spre bucurie. Ducem pe oamenii de aici în sufletul nostru şi dacă nu ne despărţim nici de cei morţi, ci îi purtăm în suflet pe mai departe, cum să ne despărţim de cei vii? Nici nu putem să ne despărţim, şi chiar dacă ar fi o poruncă să ne despărţim de ei, nu putem împlini o astfel de poruncă. Aşa-i făcut sufletul omenesc, să cuprindă în el şi să nu se mai poată despărţi de cei pe care îi cuprinde. Mergem cu ei cu tot, şi rămânem şi după ce plecăm. Şi toate acestea sunt cu putinţă pentru că suntem în atmosfera de iubire pe care o avem realizată prin credinţa noastră, credinţa noastră care-i lucrătoare de iubire.

Cei de la noi ştiu că am mai spus eu, din când în când, că dacă ar fi să mă întâlnesc cu sfinţi de dincolo de lumea aceasta, mai ales mi-aş dori să mă întâlnesc cu Sf. Iosif din Arimateea, cu Sf. Evanghelist Luca

şi cu Sf. Ioan Gură de Aur. Bineînţeles, cu orice sfânt, este mare lucru să te întâlneşti cu un sfânt, dar dacă ar fi aşa, să-mi aleg eu sfinţi cu care să mă întâlnesc, aş alege pe Sf. Iosif din Arimateea pentru că a fost cinstitor al Mântuitorului într-o vreme când ceilalţi nu-L cinsteau. În vremea când unii Apostoli s-au lepădat, el L-a înmormântat cu cinste. Și foarte interesant de ştiut că L-a înmormântat cu cinste un om care, bineînţeles, L-a cinstit şi în viaţă pe Domnul Hristos, dar un om care nu a avut o foarte mare legătură, în orice caz nu o legătură cum au avut Sfinţii Apostoli. Sfinţii Apostoli s-au depărtat, au stat cu frică, iar Sf. Iosif din Arimateea I-a oferit Domnului Hristos mormânt, L-a înmormântat, L-a cinstit când alţii Îl necinsteau sau când alţii nu-L cinsteau, şi de aceea îl am la inimă.

Sf. Evanghelist Luca a cuprins în Sfânta sa Evanghelie nişte lucruri care e bine să le avem în vedere mereu. Am putea zice că pilda cu fiul risipitor este o Evanghelie întreagă, e toată Evanghelia cuprinsă în pilda cu fiul risipitor, şi aceasta o avem de la Sf. Evanghelist Luca. A păstrat-o Sf. Evanghelist Luca. Pilda cu samarineanul milostiv, atât de odihnitoare și atât de luminătoare. Istorisirea despre tâlharul cel credincios e extraordinară. Dacă nu era Evanghelia de la Luca nu erau nici acestea. Fiind Evanghelia de la Luca, sunt şi acestea. E şi Zaheu în conştiinţa noastră, e şi femeia păcătoasă care L-a uns cu mir pe Domnul Hristos, a vărsat lacrimi pe picioarele Lui. Sunt nişte lucruri extraordinare. Toată Evanghelia e frumoasă şi bună, am pomenit de pescuirea minunată zilele trecute, am pomenit de cele în legătură cu Înălţarea Domnului Hristos, toate acestea sunt în Evanghelia de la Luca. Așa că tare mi-ar fi drag să-l întâlnesc pe Sf. Evanghelist Luca, să-i spun că tare mult îmi plac cele ce le-a cuprins în Evanghelie, pe care numai el le-a cuprins în Evanghelia sa, şi să-i spun că mă bucur şi de ceea ce a scris despre cei doi care au mers spre Emaus, dintre care unii zic că unul a fost Sf. Evanghelist Luca.

Și apoi Sf. Ioan Gură de Aur. Sf. Ioan Gură de Aur pentru că a fost pogorâtor. Nu a fost un om aspru, a fost un om înţelegător al neputinţei omeneşti, un om care s-a coborât la neputinţa omenească şi i-a ajutat pe oameni, şi tot ce a scris Sf. Ioan Gură de Aur, ce a ajuns la noi, e dătător de bucurie. Gândiţi-vă mai ales la cuvântul acela de la Paşti, care e copleşitor. Nu există ceva de măsurile cuvântului Sf. Ioan

Gură de Aur de la Paşti, de măsurile dătătoare de nădejde cum este cuvântul acela de la Paşti. E extraordinar, e ceva ce-ţi dă bucurie. Şi ştiind lucrurile acestea, nu se poate să nu doreşti – dacă într-adevăr preţuieşti lucruri de felul acesta – să te întâlneşti cu Sf. Ioan Gură de Aur.

De altfel noi ne întâlnim cu sfinţii. Şi cu Sf. Evanghelist Luca, şi cu Sf. Ioan Gură de Aur, şi cu Sf. Iosif din Arimateea, ne întâlnim cu ei prin ceea ce ştim despre ei. La noi la mănăstire a fost cândva un episcop armean. A fost aceasta înainte poate cu vreo 30 de ani. A veni la noi cu mitropolitul Nicolae Mladin. Este ceva frumos: a venit vorba despre Sf. Grigorie Luminătorul care a fost încreştinătorul armenilor. Şi venind vorba despre asta, el mi-a spus că la ei există o legendă. Anume că un copil citea din scrierile Sf. Grigorie Luminătorul şi nu înţelegea. Şi atunci, din carte – fiţi atenţi, din carte – a ieşit Sf. Grigorie şi i-a explicat, i-a dat lămuriri copilului aceluia. Ceea ce mă interesează pe mine şi ceea ce e frumos, extraordinar de frumos, e faptul că Sf. Grigorie a ieşit – de unde? din carte. Nu a venit de sus, nu a venit dintr-o parte, dintr-alta, ci a ieşit din carte. Să ştiţi că toţi ieşim din cărţi dacă am scris o carte. Fiecare ieşim din ceea ce am scris. Ieşim noi înşine. Aşa iese şi Sf. Evanghelist Luca din Evanghelia sa. Bineînţeles, iese cumva în umbră pentru că el ni-L scoate la iveală pe Domnul Hristos, dar în ceea ce a scris el, împreună cu Domnul Hristos, în ceea ce a scris despre Domnul Hristos, iese şi Sf. Evanghelist Luca. Când ne gândim la Sf. Iosif din Arimateea, la cinstea pe care I-a făcut-o Domnului Hristos înmormântându-L, la cinstirea pe care I-a adus-o, iese de acolo şi Sf. Iosif din Arimateea. Ni-l aduce în faţă Sf. Evanghelist Luca şi toţi ceilalţi Evanghelişti căci toţi îl pomenesc. Din scrierile Sf. Ioan Gură de Aur iese Sf. Ioan Gură de Aur.

Şi am pomenit lucrul acesta pentru că, dacă e vorba să ne arătăm mulţumirea şi recunoştinţa, acum şi totdeauna şi în vecii vecilor, şi în veşnicie şi în vremea de acum, dacă e să ne arătăm recunoştinţa – şi nu putem să nu ne-o arătăm faţă de cei care ne-au primit şi ne-au cinstit şi ei, şi ne-au omenit, cum zice românul – dacă e vorba să facem lucrul acesta, iată, avem şi un sprijin în Sf. Evanghelie de la Luca în legătură cu minunea vindecării celor zece leproşi.

Ştiţi că numai Sf. Evanghelist Luca cuprinde în Evanghelia sa o

relatare despre vindecarea a zece leproşi pe care a făcut-o Domnul Hristos. Şi nu s-a oprit numai la istorisirea în sine ci a adăugat şi ce s-a întâmplat îndată după ce Domnul Hristos i-a vindecat de la depărtare pe cei zece leproşi. I-a trimis să se arate preoţilor, pe drum ei s-au vindecat şi Sf. Evanghelist Luca ţine să informeze că dintre cei zece, unul s-a întors. S-a întors la Domnul Hristos, a căzut la picioarele Lui şi preamărea pe Dumnezeu şi mulţumea pentru vindecare, în timp ce ceilalţi nu s-au întors. Şi Domnul Hristos a zis: „Oare nu s-au vindecat zece? Unde sunt ceilalţi nouă?” (Luca 17, 17). Deci Domnul Hristos aştepta şi pe cei nouă să-şi arate recunoştinţa. Noi vrem să fim ca cel unul care s-a întors. Vrem să fim ca acel unul, să ne întoarcem la Dumnezeu şi să ne întoarcem la oamenii care ne-au primit şi care ne-au omenit şi care au stat cu noi şi au fost bucuroşi de prezenţa noastră.

Iubiţi credincioşi, vă spuneam mai zilele trecute că tare mult îmi place mie o istorisire a Sf. Evanghelist Ioan despre spălarea picioarelor. Apoi să ştiţi că în această istorisire se cuprinde şi ceva ce priveşte recunoştinţa. Sf. Vasile cel Mare întrebat fiind „Cum trebuie să-şi arate cineva recunoştinţa faţă de binefăcător?” zice că aşa, având sentimentul pe care l-a avut Sf. Apostol Petru când nu voia să-L lase pe Domnul să-i spele picioarele. Adică să zică cum a zis Sf. Apostol Petru: „Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele?” (Ioan 13, 6), adică să mă învrednicesc eu de o astfel de binefacere? Să te socoteşti mai mic decât binefăcătorul, asta înseamnă.

Şi mai e ceva. În Sf. Evanghelie mai avem încă o istorisire despre felul cum a înţeles Domnul Hristos să primească binefacerile, cinstirea care I s-a adus. Şi anume, se spune că o femeie, înainte de sfânta Sa pătimire, L-a cinstit pe Domnul Hristos turnând peste El mir de nard de mult preţ. Unii dintre ucenicii care erau de faţă au socotit că nu face bine femeia cu ce face, că nu a făcut bine cu ce a făcut, că ar fi trebuit să se vândă mirul, să se dea banii săracilor, au găsit ei nişte motive ale lor. Şi atunci Domnul Hristos a rânduit ceva care a rămas în Sf. Evanghelie. Prima dată a zis aşa: „Nu faceţi supărare femeii” (Matei 26, 10). Cam uităm noi lucrurile acestea. Să ştiţi că cuvintele sunt veşnice, chiar dacă au fost spuse într-o împrejurare oarecare, totuşi cuvintele rămân veşnice. Le-a spus ucenicilor „Nu faceţi supărare femeii” ca să auzim

noi şi să ştim şi noi, să nu fim oameni care înmulţim supărarea, ci să fim oameni care înmulţim bucuria. „Nu faceţi supărare femeii”. Şi apoi a adăugat: „Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, să se spună şi ce a făcut ea, spre pomenirea ei”. Oriunde se va propovădui Evanghelia. Ce înseamnă? Acolo unde se va spune despre Întruparea Mea, despre Întruparea Fiului lui Dumnezeu, acolo unde se va spune despre cuvintele Mele, despre propovăduirea Mea, despre Răstignirea Mea, despre moartea Mea pe Cruce, despre Învierea Mea, despre Înălţarea Mea, să se spună şi ce a făcut femeia aceasta, spre pomenirea ei. Ca să învăţăm şi noi să fim recunoscători, şi să fim mulţumitori, şi să fim îndatoritori şi îndatoraţi faţă de toţi aceia care fac ceva, care au făcut ceva în viaţa lor pentru noi, pentru viaţa noastră.

Ne ducem cu ajutorul lui Dumnezeu, cu gânduri bune şi vrem să lăsăm gânduri bune. Sfârşesc cu ceva care îmi place mult şi cu ceva ce spun adeseori la noi, la mănăstire. Şi anume că în 1971 la mănăstirea noastră au fost doi creştini din Germania. Au stat câteva zile la noi şi venind vorba despre o instituţie bisericească de ajutorare a epilepticilor, o instituţie numită Betel – casa lui Dumnezeu înseamnă pe evreieşte, cuvântul e evreiesc – venind vorba despre faptul că un părinte de la noi a lucrat cândva în instituţia aceea, vreo câteva luni, trei luni, la ajutorarea bolnavilor, ne-au spus că la intrare la Betel e scris:

„Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă”.

Nouă ne-a plăcut tare mult cuvântul acesta: „Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă” şi atunci ei au scris în cartea de onoare a mănăstirii: „Pace celor ce vin, bucurie celor ce rămân, binecuvântare celor ce pleacă doresc doi creştini din Germania tuturor celor ce, în urma lor, vor vizita această mănăstire”.

Lăsăm şi noi urarea aceasta aici, pentru cei de aici şi pentru noi, care plecăm: pace, bucurie şi binecuvântare. Dumnezeu să ne ajute!

27 iulie 1996